ប្រវត្តិព្រះបរមសារីរិកធាតុ

ព្រះចេតិយ និង ពិធីពុទ្ធាភិសេក

រៀបរៀងដោយ

វ៉ាន់ ចាន់សារ៉េន

កាលនៅជាក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដកវិទ្យាស្ថានពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ

បោះពុម្ពឡើងវិញដោយពុទ្ធិកបណ្ឌិតសភា

នៃសាកលវិទ្យាល័យបញ្ញាសាស្ត្រកម្ពុជា

ព.ស.២៥៥៧

គ.ស.២០១៣

ឈ្មោះសៀវភៅ ប្រវត្តិព្រះបរមសារីរិកធាតុ ព្រះចេតិយ
និង ពិធីពុទ្ធាភិសេក

អ្នករៀបរៀង ខ៉ាន់ ចាន់សារ៉ែន

អ្នកពិនិត្យអក្សរខ្មែរ លោក **លឹម លឿម**

ស្ថានទីធ្វើ វិទ្យាស្ថានពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ

វាយអត្ថបទកុំព្យូទ័រ **ខ៉ាន់ ចាន់សារ៉ែន**

បោះពុម្ពលើកទី ១ ព.ស.២៥៤៨ គ.ស.២០០៥

បោះពុម្ពលើកទី ១ ព.ស.២៥៥៧ គ.ស.២០១៣

ការបោះពុម្ព រក្សាទុកតាមឯកសារដើមទាំងស្រុង

Printed for free distribution by
The Corporate Body of the Buddha Educational Foundation
11F., 55 Hang Chow South Road Sec 1, Taipei, Taiwan, R.O.C.
Tel: 886-2-23951198 , Fax: 886-2-23913415
Email: overseas@budaedu.org
Website:http://www.budaedu.org
Mobile Web: m.budaedu.org
This book is strictly for free distribution, it is not to be sold.
សម្រាប់ចែកជាធម្មទាន

ធម្មានន្ទ វ៉ាន់ ចាន់សារ៉ែន

កាលបួសជាបព្វជិត

ធម្មានន្ទ វ៉ាន់ ចាន់សារ៉េន

ទូលព្រះបរមសារីរិកធាតុ

ក្នុងមហាពោធិសមាគម ឯពុទ្ធគយា

លេខរៀង	មាតិកាអត្ថបទ	ទំព័រ
១	អារម្ភកថា..	ក
២	បទនមស្ការ...	ច
៣	ពុទ្ធកិច្ចព្រះអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ..............................	១
៤	កិច្ចក្នុងបុរេភត្ត...	២
៥	កិច្ចក្នុងបច្ឆាភត្ត...	៤
៦	កិច្ចក្នុងបឋមយាម..	៥
៧	កិច្ចក្នុងមជ្ឈិមយាម- បច្ឆិមយាម..............................	៦
៨	ការចែកព្រះបរមសារីរិកធាតុ................................	៩
៩	ពណ៌នាព្រះធាតុក្នុងបិដកនិងអដ្ឋកថានានា..............	១៥
១០	ខ្នាត និង ពណ៌ព្រះធាតុ..	១៦
១១	សេចក្តីបញ្ជាក់ពីព្រះធាតុ...	១៨
១២	សរុបព្រះធាតុ...	២៣
១៣	ខ្នាត-ពណ៌ និង បរិមាណរបស់សម្ពិន្នធាតុ...............	២៦
១៤	ព្រះមហាកស្សបៈធ្វើធាតុនិធាន គឺកប់ ព្រះបរមសារីរិកធាតុក្នុងដី..	២៩
១៥	សម័យព្រះបាទធម្មាសោកទ្រង់ជ្រះថ្លានឹងព្រះពុទ្ធសាសនា..	៣៤

១៦	ព្រះបរមសារីរិកធាតុមកកោះស្រីលង្កាមុនដំបូង.............	៣៩
១៧	ពោលពីព្រះវាមទន្តធាតុគឺចង្កូមកែវខាងឆ្វេងមកស្រីលង្កា	៥០
១៨	ព្រះឧណ្ហីសធាតុ(ថ្ងាស) ឬ នលាដធាតុមកកាន់លង្កាទ្វីប	៧៣
១៩	រឿងមហិយង្គចេតិយ...	៨១
២០	រឿងមរិច្ចចេតិយ..	៨៤
២១	រឿងលោហប្រាសាទ...	៨៦
២២	រឿងសុវណ្ណមាលិកចេតិយ....................................	៨៧
២៣	រឿងព្រះបរមសារីរិកធាតុក្នុងប្រទេសកម្ពុជា...........	៩៣
២៤	ព្រះបរមសារីរិកធាតុនិងព្រះអរហន្តធាតុនៃព្រះសារីបុត្រនិង	
២៥	ព្រះមោគ្គល្លានមកស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាអស់៧ថ្ងៃ	៩៨
២៦	របៀបដង្ហែព្រះធាតុប្រទក្សិណក្រុងភ្នំពេញ....................	១១១
២៧	របៀបដង្ហែព្រះធាតុត្រឡប់ទៅឥណ្ឌាវិញ.....................	១១៦
២៨	បុណ្យពាក់កណ្តាលសាសនា.....................................	១១៧
២៩	បុណ្យដង្ហែព្រះធាតុទៅសក្យមុនីចេតិយ ភ្នំព្រះរាជទ្រព្យ	
៣០	ព.ស.២៥៤៦	១២៦
៣១	ពណ៌នាព្រះធាតុស្ថិតនៅក្នុងទីផ្សេង ៗ	១១១
៣២	អ្នកបោរាណគតិរកឃើញព្រះធាតុតំបន់សាហ៍សិកិ............	១៣១

៣៣	ប្រវត្តិព្រះចង្កូមកែវស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសចិនសព្វថ្ងៃ...........	១៣២
៣៤	ប្រវត្តិព្រះកេសធាតុក្នុងប្រទេសភូមា..........................	១៣៤
៣៥	ព្រះធាតុអន្តរធាន...	១៣៧
៣៦	ធាតុបូជនីយកថា...	១៤៤
៣៧	ពុទ្ធសារីរិកវិភាគកថា....................................	១៥០
៣៨	ពណ៌នាពីព្រះចេតិយ....................................	១៥៣
៣៩	ចេតិយ មាន ៤ ប្រភេទ	១៥៦
៤០	ព្រះនាគសេនឆ្លើយតបស្តេចមិលិន្ទពីការបូជាព្រះចេតិយ....	១៥៨
៤១	មិនទៅកាន់ព្រះចេតិយឈ្មោះថា មិនគោរពព្រះពុទ្ធ........	១៦២
៤២	បុគ្គលទំលាយចេតិយមានទោសស្មើអនន្តរិយកម្ម............	១៦៤
៤៣	អានិសង្សបូជាព្រះចេតិយ..	១៦៧
៤៤	ពិធីពុទ្ធាភិសេក..	១៧១
៤៥	រតនមាលា...	១៧៦
៤៦	ជយឧគ្ឃោសនស័ព្ទ..	១៩២
៤៧	សព្វពុទ្ធានាវិជហិតឧទាន..	១៩៣
៤៨	បដិច្ចសមុប្បាទានុលោម..	១៩៤
៤៩	បដិច្ចសមុប្បាទបដិលោម.......................................	១៩៥

៥០	បដិច្ចសមុប្បាទានុលោមបដិលោម........................	១៩៦
៥១	ពុទ្ធជយមង្គលគាថា...	២០០
៥២	គាថាជិនបញ្ជរ..	២០៣
៥៣	ពុទ្ធនវមបូជា..	២០៧
៥៤	អភយបរិត្ត..	២០៨
៥៥	ជយបរិត្ត...	២០៩
៥៦	សព្វមង្គលគាថា..	២១០
៥៧	ជំនុំទេវតា..	២១១
៥៨	ធាតុចេតិយនមស្ការគាថាប្រែដោយកាព្យ.....................	២១៤
៥៩	ការនមស្ការព្រះបរមសារីរិកធាតុដោយកាព្យ................	២១៦
៦០	បូជាព្រះបរមសារីរិកធាតុ......................................	២១៩
៦១	អានិសង្សបូជាព្រះពុទ្ធឬសាវ័កព្រះពុទ្ធ.....................	២២០
៦២	និគមនកថារបស់អ្នករៀបរៀង.............................	២២១
៦៣	ឯកសារពិគ្រោះ..	២២៣

អារម្ភកថា

ប្រវត្តិព្រះសារីរិកធាតុ ជាប្រវត្តិរឿងរ៉ាវនៃធាតុរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ដែលព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់ដឹងនូវសព្វញ្ញុតញ្ញាណ ហើយទ្រង់ប្រកាសសំដែងនូវសច្ចធម៌ ប្រោសសត្វលោកឱ្យជួបនូវអមតធម៌ គឺព្រះនិព្វានគណនារាប់ត្រាប្រមាណមិនបាន ។ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធព្រះអង្គមិនមែនមានព្រះមហាករុណាសំដែងធម៌ប្រោសសត្វលោកឱ្យបានសម្រេចនូវព្រះនិព្វាន ដែលជាបរមសុខជាទីបំផុតនោះទេ ។ តែព្រះអង្គក៏ទ្រង់ត្រាស់សំដែងធម៌ដែលនាំមកនូវសេចក្ដីសុខដល់សត្វលោកទាំងពួង និង បរលោកផងដែរ ។ ក្នុងរវាង ៤៥ វស្សា ដែលព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់ដឹង ព្រះអង្គបានបំភ្លឺនូវសច្ចធម៌ដល់សត្វដែលពោរពេញដោយអវិជ្ជា ទោះបីបុគ្គលនោះ មិនបានចាក់ធ្លុះបដិវេធធម៌ក៏ដោយ តែកាលណាបានស្ដាប់ បានសិក្សានូវព្រះធម៌ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់សំដែងក៏មានបញ្ញាភ្លឺថ្លា ឬអាចមានឧបនិស្ស័យតទៅខាងមុខទៀត ។ ក្រោយពីព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់បំពេញពុទ្ធកិច្ច ៥ ប្រការអស់ ៤៥ វស្សាហើយ ព្រះអង្គក៏ទ្រង់បរិនិព្វានក្រោមដើមសាលព្រឹក្សទាំងគូ នាក្រុងកុសិនារា ។ ព្រះអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ទោះបីព្រះអង្គទ្រង់បរិនិព្វានបាត់ព្រះរូបព្រះកាយទៅហើយក៏ដោយ ចំពោះព្រះធាតុព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គទ្រង់អធិដ្ឋានឱ្យ

តាំងនៅរហូត ៥០០០ វស្សា ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ មនុស្ស ទេវតា នាគ ព្រហ្មជាដើម ។

រឿងរ៉ាវនៃព្រះធាតុ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធនេះហើយ ឈ្មោះថាប្រវត្តិព្រះបរមសារីរិកធាតុ ដែលខ្ញុំបានដកស្រង់ចេញពីព្រះត្រៃបិដក អដ្ឋកថា ដីកា និង បករណវិសេសជាដើម យកមកពោលពីការមកនៃព្រះធាតុ របស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធឱ្យប្រាកដច្បាស់ក្នុងសៀវភៅនេះ ។ ម្យ៉ាងទៀត កាលខ្ញុំនៅបព្វជិតនៅឡើយ ខ្ញុំធ្លាប់បានសំដែងនូវប្រវត្តិព្រះធាតុរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ដែលមានខ្នាត ពណ៌ ប្រមាណពិតប្រាកដត្រឹមត្រូវក្នុងព្រះត្រៃបិដក អដ្ឋកថា ដីកា ជាមួយព្រះសង្ឃ ៤ រូបទៀត ព្រមជាមួយលោកអគ្គបណ្ឌិត **ប៊ុត សាវង្ស** ក្នុងកម្មវិធីបុណ្យបញ្ចុះបឋមសិលាក្នុងវត្តនិគ្រោធវ័ន (គល់-ទទឹង) ហើយខ្ញុំក៏មានថេរដីកាថា ប្រវត្តិព្រះបរមសារីរិកធាតុនេះ ខ្ញុំបានសរសេរជាសំណៅរួចហើយ នឹងមានបំណងចេញបោះផ្សាយក្នុងពេលខាងមុខនេះ ។ ខាងក្រោយមក ខ្ញុំក៏បានលាចាកសិក្ខា ពីព្រះភិក្ខុសង្ឃមកជាគ្រហស្ថ ដោយមានរោគាពាធ តែទោះបីខ្ញុំសឹកពីព្រះសង្ឃហើយក៏ដោយ ចំពោះឆន្ទៈរបស់ខ្ញុំថា នឹងធ្វើសៀវភៅព្រះបរមសារីរិកធាតុនេះឱ្យបាននោះ ក៏ដក់នៅក្នុងចិត្តរបស់ខ្ញុំជានិច្ច ។ ឥឡូវនេះ ឆន្ទៈរបស់ខ្ញុំក៏បានសម្រេចដូចបំណងមែន ព្រោះខ្ញុំបានមកធ្វើការ ជាសមាជិកក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដកប្រចាំវិទ្យាស្ថាន-

ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ហើយក៏មានឱកាសរៀបចំអត្ថបទ ប្រវត្តិព្រះបរមសា-រីរិកធាតុធ្វើរួចហើយនោះ វាយឱ្យទៅជាអក្សរកុំព្យូទ័រយ៉ាងស្អាតល្អហើយក៏បានបោះពុម្ពផ្សាយជាធម្មទាន ។

ចំពោះនៅក្នុងអត្ថបទនេះ លោកអ្នកអានប្រាកដជាពេញចិត្តមិនខានព្រោះធាតុរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ នៅប្រទេសកម្ពុជាយើងមានការពោលផ្សេងគ្នាខ្លះ ដូចពាក្យថា ព្រះធាតុខ្នាតកណ្ដាលមានពណ៌ដូចកែវផលិក, ព្រះធាតុខ្នាតតូចមានពណ៌ដូចផ្កាថ្កុល តែខ្ញុំរៀបចំព្រះធាតុនេះ ឱ្យត្រឹមត្រូវតាមគម្ពីរព្រះត្រៃបិដក អដ្ឋកថា ដីកា និង បករណវិសេស ដូចថា "ព្រះធាតុខ្នាតកណ្ដាលមានពណ៌ដូចកែវមុក្តា, ព្រះធាតុខ្នាតតូចមានពណ៌ដូចផ្កាម្លិះជាដើម តែចំពោះសាធកៈរបស់ខ្ញុំគឺមានក្នុងព្រះត្រៃបិដក អដ្ឋកថា ដីកា និង បរក-ណវិសេស ភាគណា ទំព័រណា ខ្ញុំក៏លើកភាគនោះ ទំព័រនោះ មកជាសាធកៈគ្រឿងអាង (Reference) ។ ខ្ញុំសរសេរប្រវត្តិព្រះបរមសារីរិកធាតុនេះមិនមែនដោយអត្តនោម័តិរបស់ខ្ញុំទេ សរសេរដោយមានគម្ពីរជាគោលអាងពិតប្រាកដត្រឹមត្រូវ ។

ហើយនៅក្នុងអត្ថបទនេះទៀត ខ្ញុំក៏បានដាក់អត្ថបទឈ្មោះថា **ព្រះចេតិយ** ដែលជាចេតិយតម្កល់ព្រះធាតុព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាដើម ដើម្បីឱ្យ

អ្នកអានចាប់អារម្មណ៏ទៅលើព្រះធាតុហើយនោះ នឹងមានសេចក្ដីជ្រះថ្លាក្នុងព្រះចេតិយ ។ ចំពោះរឿងរ៉ាវនៃព្រះចេតិយយ៉ាងណា ៗ នោះមានខាងក្នុងអត្ថបទនេះស្រាប់ហើយ ខ្ញុំមិនបាច់ពណ៌នានាំឱ្យវែងឆ្ងាយនោះទេ ។

ម្យ៉ាងទៀតនៅក្នុងអត្ថបទនេះ ក៏មានឈ្មោះពិធីពុទ្ធាភិសេក ដែលទំនៀមទំលាប់ប្រពៃណីរបស់យើងដែលខ្ញុំរៀបរៀងអត្ថបទនេះឡើង បំណងចង់ឱ្យពុទ្ធបរិស័ទ ចេះធ្វើពិធីពុទ្ធាភិសេកឱ្យបានត្រឹងត្រូវតាមបោរាណាចារ្យដែលធ្លាប់បានធ្វើរាប់រយឆ្នាំមកហើយ កុំឱ្យលាយឡំនឹងរឿងផ្សេង ដែលមិនសមគួរក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។

នៅក្នុងអត្ថបទនេះ ខ្ញុំខិតខំអស់ពីកម្លាំងកាយកម្លាំងចិត្តដើម្បីកុំឱ្យមានការភ្លាំងភ្លាត់ តែទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏នៅតែមានភ្លាំងភ្លាត់ខ្លះមិនខានទេ ។ ព្រោះហេតុនោះ ខ្ញុំសូមអធ្យាស្រ័យអភ័យទោសពីវិញ្ញូជនទាំងឡាយ ដែលជាអ្នកឈ្លាសក្នុងគម្ពីរទាំងឡាយផង ។

ដោយបុណ្យកុសលធ្វើសៀវភៅនេះមុនដំបូង កូនសូមលុតជង្គង់លើកហត្ថប្រណម្យជូនចំពោះ លោកឪពុក **ឈុន ឈាង** អ្នកម្ដាយ **ហ៊ន់ ណារ៉ៃ** ដែលកំពុងមានជន្មាយុរស់នៅឡើយ ដែលជាអ្នកបង្កើតខ្ញុំក្នុងអត្តភាពនេះ ហើយបានឱ្យសិក្សារៀនសូត្រនូវព្រះពុទ្ធវចនៈរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ សូមឱ្យលោកឪពុកអ្នកម្ដាយ ទទួលនូវធម្មបណ្ណាការនេះទុកដូចលោកឪពុលអ្នកម្ដាយ

ធ្វើដោយផ្ទាល់ខ្លួនឯងចុះ ។

ខ្ញុំសូមលើកបុណ្យកុសលនេះប្រគេន និងជូនចំពោះព្រះភិក្ខុសង្ឃគ្រប់ព្រះអង្គនិងពុទ្ធបរិស័ទដែលមានសទ្ធាជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាទាំងអស់ សូមឱ្យបានសម្រេចនូវសេចក្ដីសុខក្នុងលោកនេះនិងបរលោក ហើយបានជាបច្ច័យត្រាស់ដឹងនូវអរិយសច្ចធម៌កុំបីខានឡើយ ។

សូមបញ្ជាក់ថាបោះពុម្ពលើកទី ២ នេះ ខ្ញុំព្រះករុណា ខ្ញុំបាទ បានកែ និងពិនិត្យអក្ខរាវិរុទ្ធបានល្អជាងមុនហើយ សូមអធ្យាស្រ័យអភ័យទោសអំពីសំណាក់វិញ្ញូជនទាំងឡាយ ដែលជាអ្នកចេះដឹងនូវព្រះពុទ្ធវចនៈផង ដោយការពិនិត្យនិងកែអក្ខរាវិរុទ្ធមិនបានសព្វគ្រប់ ព្រោះអចេតនា ។

វិទ្យាស្ថានពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ

ថ្ងៃ ៧ រោច ខែស្រាពណ៍ ព.ស. ២៥៤៧

ត្រូវនឹងថ្ងៃទី ១៩ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៣

ម៉ាន់ ចាន់សារ៉ែន

ក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដកនៅវិទ្យាស្ថានពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ

បទនមស្ការ

បារមីតិទុក្ករាវ បូរិយាន សេដ្ឋពោធី
បាបុណិត្ត យោ អនន្ត- ធម្មសារទំ នមាមិ ។
ភគវតោ សារីរិកំ សេដ្ឋំ ធាតុំ វរំ លោកេ
វរុត្តមំ ចេតិយញ្ច ពុទ្ធាភិសេកំ វន្ទាមិ ។

ព្រះដ៏មានព្រះភាគអង្គណាទ្រង់បំពេញនូវបារមីដែលសត្វលោកធ្វើបានដោយកម្រ ហើយទ្រង់បានសម្រេចនូវព្រះសព្វញ្ញុតញ្ញាណ បង្កឲ្យកើតនូវសារធម៌រកទីបំផុតមិនមាន ខ្ញុំព្រះករុណា (វ៉ាន់ ចាន់សារ៉ែន) សូមក្រាបថ្វាយបង្គំចំពោះព្រះដ៏មានព្រះភាគអង្គនោះ ដោយគោរព ។

ខ្ញុំព្រះករុណា នឹងពោលនូវព្រះសារីរិកធាតុដ៏ប្រសើរខ្ពង់ខ្ពស់នៃព្រះដ៏មានព្រះភាគដែលទ្រង់ត្រាស់ដឹងក្នុងលោក និង ព្រះចេតិយដ៏ប្រសើរបំផុតនិងពុទ្ធាភិសេកដែលបោរាណាចារ្យធ្វើតៗមក។

ប្រវត្តិព្រះបរមសារីរិកធាតុ

ពុទ្ធកិច្ចរបស់ព្រះអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ

ព្រះពុទ្ធកិច្ចគឺ កិច្ចដែលព្រះអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធទាំងឡាយទ្រង់ប្រតិបត្តិជានិច្ចក្រោយអំពីត្រាស់ដឹងនូវសព្វញ្ញុតញ្ញាណ ដោយបញ្ញាដ៏កំពូលរបស់ព្រះអង្គ ។ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់បំពេញពុទ្ធចរិយាដែលជាប្រយោជន៍ដល់សត្វលោក ទ្រង់ត្រាស់សំដែងធម៌ប្រោសវេនេយ្យសត្វដោយព្រះមហាករុណារបស់ព្រះអង្គ ទ្រង់ដឹកនាំសត្វលោកឱ្យប្រកបដោយសេចក្ដីសុខ ឱ្យតាំងនៅក្នុងសរណៈឱ្យរួចផុតចាកទុក្ខឱ្យទម្លុះអមតធម៌ មិនថាព្រះអង្គគង់ក្នុងទីណាទេ ព្រះអង្គទ្រង់មិនលះនូវកិច្ច៥យ៉ាង គឺកិច្ចក្នុងបុរេភត្ត កិច្ចក្នុងបច្ឆាភត្ត កិច្ចក្នុងបឋមយាម កិច្ចក្នុងមជ្ឈិមយាម និងកិច្ចក្នុងបច្ឆិមយាម ដូចបោរាណាចារ្យប្រព័ន្ធជាគាថាទុកថា ៖

បុព្វណ្ហេ បិណ្ឌបាតញ្ច សាយណ្ហេ ធម្មទេសនំ

បទោសេ ភិក្ខុឱវាទំ　　　អឌ្ឍរត្តេ ទេវបញ្ហនំ
បច្ចូសេវ គតេ កាលេ　　　ភព្វាភព្វេ វិលោកនំ
ឯតេ បញ្ចវិធេ កិច្ចេ　　　វិសោធេតិ មុនិបុង្គវោ ។

ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាចម្បងជាងអស់អ្នកប្រាជ្ញ ទ្រង់ជម្រះនូវពុទ្ធកិច្ចទាំងឡាយ៥ប្រការនេះគឺក្នុងពេលព្រឹកទ្រង់ត្រាច់ទៅបិណ្ឌបាត១ក្នុងពេលល្ងាចទ្រង់សំដែងធម៌ទេសនា១ ក្នុងពេលព្រលប់ទ្រង់ប្រទានឱវាទដល់ពួកភិក្ខុ ១ ក្នុងពេលអាធ្រាត្រទ្រង់ដោះប្រស្នានៃទេវតា១ក្នុងពេលជិតភ្លឺ ទ្រង់ប្រមើលមើលនូវសត្វលោកដែលគួរត្រាស់ដឹងនិងមិនគួរត្រាស់ដឹង១ ។

កិច្ចក្នុងបុរេភត្ត

ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ក្រោកពីបន្ទំ ទ្រង់បដិបត្តិសរីរៈហើយទ្រង់ប្រថាប់លើពុទ្ធាសនៈ ដើម្បីរង់ចាំវេលាត្រាច់ទៅបិណ្ឌបាតទ្រង់គ្រងចីវរ កាន់បាត្រ ទ្រង់និមន្តទៅបិណ្ឌបាតក្នុងស្រុកឬនិគម ។ ជួនកាលព្រះអង្គទ្រង់ទៅតែមួយអង្គឯង ជួនកាលទ្រង់និមន្តទៅជាមួយសាវ័ក។ មនុស្សទាំងឡាយនាំគ្នាបូជាផ្កាឈើ និងគ្រឿងក្រអូបជាដើមចំពោះ

ព្រះអង្គ ហើយក្រាបទូលអារាធនាថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន សូមព្រះអង្គ ប្រោសប្រទានភិក្ខុឱ្យខ្ញុំព្រះអង្គ១០អង្គខ្លះ ២០ អង្គខ្លះ ៣០ អង្គខ្លះជាដើម ដើម្បីទទួលអាហារបិណ្ឌបាតក្នុងផ្ទះរបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ។ ហើយទទួលបាត្រព្រះដ៏មានព្រះភាគ ក្រាលអាសនៈ បង្អោនអាហារបិណ្ឌបាតថ្វាយដោយគោរព ។ កាលភត្តកិច្ចសម្រេចហើយទ្រង់សំដែងធម្មទេសនាប្រោសជនទាំងនោះ អ្នកខ្លះតាំងនៅក្នុងសរណគមន៏ សោ-តាបត្តិផល សកទាគាមិផល អនាគាមិផល ។ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់អនុគ្រោះមហាជន ដូច្នេះហើយ ទ្រង់និមន្តត្រឡប់ទៅវត្តវិញ រង់ចាំភិក្ខុទាំងឡាយត្រឡប់ពីបិណ្ឌបាត។ គ្រាភិក្ខុទាំងឡាយធ្វើភត្តកិច្ចស្រេចហើយ ភិក្ខុជាឧបដ្ឋាកទើបក្រាបទូលឱ្យទ្រង់ជ្រាប ។ ព្រះពុទ្ធអង្គស្តេចទ្រង់យាងទៅគង់ក្នុងសាលាហើយឱ្យឱវាទដល់ព្រះភិក្ខុសង្ឃថា ៖

ការកើតជាមនុស្សរកបានដោយកម្រ

ការត្រាស់ដឹងជាព្រះពុទ្ធ ក៏រកបាន

ដោយកម្រ ព្រះសទ្ធម្មរកបានដោយ

កម្រក្រៃលែង ការដល់ព្រមដោយ

សទ្ធារកបានដោយកម្រ ការបាន
បញ្ញារកបានដោយកម្រ ការស្តាប់ព្រះសទ្ធម្ម
រកបានដោយកម្រក្រៃលែង ។

ក្នុងទីនោះ ភិក្ខុទូលសួរកម្មដ្ឋាន ព្រះដ៏មានព្រះភាគក៏ទ្រង់ប្រទានកម្មដ្ឋានសមគួរដល់ចរិតរបស់ភិក្ខុទាំងនោះ បន្ទាប់ពីនោះមកភិក្ខុទាំងនោះថ្វាយបង្គំលាព្រះដ៏មានព្រះភាគ ហើយទៅកាន់ទីសម្រាកកណ្តាលថ្ងៃរៀង១ខ្លួន គឺក្នុងព្រៃខ្លះ ទៀបគល់ឈើខ្លះ តាមភ្នំនិងគុហាខ្លះ ។

លំដាប់នោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់យាងចូលទៅកាន់គន្ធកុដិ ប្រសិនបើទ្រង់មានបំណងនឹងសិងក៏ទ្រង់សិងមួយភ្លែត ហើយក៏ទ្រង់ក្រោកឡើងប្រមើលមើលឧបនិស្ស័យរបស់សត្វក្នុងស្រុកឬតំបន់ ដែលព្រះអង្គទ្រង់និមន្តទៅគង់នោះ **នេះជាកិច្ចក្នុងបុរេភត្ត** ។

កិច្ចក្នុងបច្ឆាភត្ត

ក្នុងពេលល្ងាចទ្រង់សំដែងធម្មទេសនា

ក្នុងពេលល្ងាច កាលបានវេលាសមគួរហើយ មហាជននាំគ្នា

កាន់យកផ្កាឈើ និងគ្រឿងក្រអូបជាដើម ចូលទៅទីប្រជុំក្នុងព្រះវិហារ កាលបរិស័ទជួបជុំគ្នាហើយ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់និមន្តមកគង់លើពុទ្ធាសានៈដ៏ប្រសើរ ហើយទ្រង់សំដែងនូវព្រះធម៌ សមគួរតាមពេលវេលា និងចរិតរបស់ជនទាំងនោះ កាលចប់ធម្មទេសនាហើយមហាជនទាំងនោះ ក៏ថ្វាយបង្គំលាព្រះដ៏មានព្រះភាគចៀសចេញទៅ **នេះជាកិច្ចក្នុងបច្ឆាភត្ត ។**

កិច្ចក្នុងបឋមយាម

ក្នុងពេលព្រលប់ទ្រង់ប្រទានឱវាទដល់ភិក្ខុ

ក្រោយពីទ្រង់សម្រេចកិច្ចក្នុងបច្ឆាភត្តហើយ បើទ្រង់មានបំណងស្រង់ទឹក ក៏ទ្រង់ចូលទៅកាន់បន្ទប់ទឹកស្រោចស្រពព្រះវរកាយ ស្រេចហើយទ្រង់គ្រងចីវរឆៀងស្មាម្ខាងទ្រង់និមន្តទៅគង់លើពុទ្ធាសនៈ ដែលភិក្ខុជាឧបដ្ឋាកចាត់ចែងទុក ហើយទ្រង់គង់នៅមួយភ្លែតតែមួយអង្គឯង ។ កាលភិក្ខុទាំងឡាយនាំគ្នាមកគាល់ ភិក្ខុខ្លះទូលសួរបញ្ហាភិក្ខុខ្លះទូលសូមស្តាប់ធម៌ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់អនុគ្រោះភិក្ខុទាំងនោះ ទ្រង់កែបញ្ហា ទ្រង់សំដែងព្រះធម៌ហើយប្រទានឱវាទ ព្រះអង្គ

ទ្រង់គង់នៅរហូតដល់យាមដើមដោយកិច្ចនេះ ដល់វេលាសមគួរហើយ ភិក្ខុទាំងឡាយថ្វាយបង្គំលាហើយចៀសចេញទៅ **នេះជាកិច្ចក្នុងបឋមយាម ។**

កិច្ចក្នុងមជ្ឈិមយាម

ក្នុងវេលាអាធ្រាត្រទ្រង់ដោះប្រស្នានៃទេវតា

កាលព្រះពុទ្ធទ្រង់បញ្ចប់កិច្ចក្នុងបឋមយាមហើយ ទេវតាក្នុងមួយម៉ឺនលោកធាតុ បានឱកាសនាំគ្នាចូលគាល់ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទេវតាទាំងនោះនាំគ្នាសួរបញ្ហារៀងៗខ្លួន តាមដែលខ្លួនត្រៀមទុកមក ដោយហោចទៅ សូម្បីបញ្ហាត្រឹមអក្ខរៈ៤តួ ព្រះដ៏មានព្រះភាគក៏ទ្រង់កែបញ្ហាដល់ទេវតាទាំងនោះ ទ្រង់ញ៉ាំងមជ្ឈិមយាមឱ្យកន្លងទៅដោយអនុគ្រោះទេវតាទាំងឡាយយ៉ាងនេះ **នេះជាកិច្ចក្នុងមជ្ឈិមយាម ។**

កិច្ចក្នុងបច្ឆិមយាម

ក្នុងពេលជិតភ្លឺទ្រង់ប្រមើលមើលសត្វលោក

កិច្ចក្នុងបច្ឆិមយាម ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់បែងចេញជា ៣ រយៈគឺ

រយៈទី១ ព្រះអង្គទ្រង់ចង្ក្រម

រយៈទី២ ព្រះអង្គសម្រេចសីហសេយ្យា

រយៈទី ៣ ព្រះអង្គតើនឡើងប្រមើលមើលសត្វលោក ។ ក្នុងគម្ពីរសុមង្គលវិលាសិនី អដ្ឋកថា ព្រហ្មជាលសូត្រ និង អដ្ឋកថាធម្មបទ ពោលថា ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធគ្រប់ៗព្រះអង្គទ្រង់ផ្សាយសំណាញ់ញាណប្រមើលមើលសត្វលោកក្នុងមួយថ្ងៃពីរដងគឺ ក្នុងវេលាជិតភ្លឺនិងក្នុងវេលាល្ងាច ទ្រង់ពិចារណាចំពោះបុគ្គលមានបុញ្ញាធិការសន្សំមកហើយដោយអំណាចទាននិងសីល ក្នុងសំណាក់ព្រះពុទ្ធអង្គមុន ៗ ដើម្បីទ្រង់និមន្តទៅប្រោសជនទាំងនោះឱ្យបានសម្បត្តិមនុស្ស ទេវតា ឬព្រះនិព្វានតាមបុញ្ញបារមីរបស់មនុស្សម្នាក់ ៗ ដោយទ្រង់មិនគិតថាផ្លូវនោះជិតឬឆ្ងាយទេ **នេះជាកិច្ចក្នុងបច្ឆិមយាម ។**

លោកពោលថាគ្រាពុទ្ធកាលក្នុងស្ថានទីមានភិក្ខុសូម្បីត្រឹមតែមួយអង្គលោកក៏ចាត់ចែងពុទ្ធាសនៈទុកដើម្បីទទួលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រោះកាលព្រះសាស្តាទ្រង់មនសិការៈ ដល់ភិក្ខុអ្នកទទួលកម្មដ្ឋានពីព្រះអង្គទៅហើយ ក៏នឹងរមិលមើលថាភិក្ខុនោះនឹងអាចញ៉ាំងគុណវិសេសឱ្យកើតឡើងបានឬទេ គ្រាទ្រង់ជ្រាបថា ភិក្ខុណាលះកម្មដ្ឋានចោល ត្រិះ

វិះអកុសលវិតក្កៈជាដើមព្រះអង្គនឹងទ្រង់និមន្តទៅទីនោះ ដោយពុទ្ធានុភាព គង់លើពុទ្ធាសនៈដែលភិក្ខុចាត់ចែងទុកប្រទានឱវាទអនុគ្រោះភិក្ខុនោះឱ្យសម្រេចប្រយោជន៍ ហើយព្រះអង្គនិមន្តត្រឡប់ទៅកាន់ទីគង់ព្រះអង្គវិញ ។

ព្រះអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធព្រះអង្គទ្រង់បំពេញពុទ្ធកិច្ចទាំង ៥ នេះអស់ ៤៥ វស្សា ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់សត្វលោកតែម្យ៉ាង មិនមានបំណងប៉ងប្រាថ្នាអ្វីបន្តិចបន្តួចពីសត្វលោកឡើយ ព្រះអង្គទ្រង់បំពេញពុទ្ធចរិយា មិនគិតពីការនឿយហត់លំបាកកាយឡើយ ឱ្យតែសត្វលោកបានរួចផុតចាកទុក្ខ បានត្រាស់ដឹងនូវអរិយសច្ចធម៌ ។ ព្រះអង្គទ្រង់បំពេញពុទ្ធកិច្ចអស់ ៤៥ ឆ្នាំហើយ ក្នុងថ្ងៃអង្គារ ១៥ កើត ខែ ពិសាខ មុនពុទ្ធសករាជ ១ ថ្ងៃ ព្រះអង្គទ្រង់ចូលបរិនិព្វានក្រោមសាលព្រឹក្សទាំងគូ ដោយអនុបាទិសេសនិព្វាន ។ ព្រះបរមសពនៃព្រះអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ត្រូវពួកមនុស្ស ទេវតា ព្រហ្ម ជាដើមនាំគ្នាបូជាយ៉ាងសន្ធឹកសន្ធាប់ជាទីបំផុត ហើយបានដង្ហែយកទៅបូជាត្រង់មកុដពន្ធនចេតិយ ។ ក្នុងថ្ងៃទី ៧ បន្ទាប់ពីព្រះអង្គទ្រង់បរិនិព្វានព្រះបរមសព ដែលតម្កល់លើ

ចិតកាធាន ត្រូវភ្លើងឆេះឡើងដោយអំណាចនៃទេវតាបណ្តាលឡើង ព្រះបរមសពនៃព្រះដ៏មានព្រះភាគអស់រូបរាងកាយ ធារទឹកបានធ្លាក់ហូរចុះពីលើអាកាសបានពន្លត់ចិតកាធានរបស់ព្រះសាស្តា នៅសល់តែព្រះបរមធាតុនៃព្រះដ៏មានព្រះភាគប៉ុណ្ណោះ ។ ពួកមល្លក្សត្របានអារាធនាព្រះបរមសារីរិកធាតុទាំងអស់ ទៅដាក់ទុកក្នុងសុវណ្ណទោណប្រោះព្រំដោយទឹកក្រអូបគ្រប់ប្រភេទ រោយរាយគន្ធជាតិក្នុងសុវណ្ណ-ទោណ ហើយបាននាំសុវណ្ណទោណទៅប្រតិស្ឋានលើដីរដែលប្រដាប់តាក់តែងហើយ និងទ្រង់បូជាដោយវត្ថុទាំងឡាយមានកម្រងផ្កានិងគ្រឿងក្រអូបជាដើម ហើយក៏នាំយកព្រះបរមសារីរិកធាតុចូលទៅកាន់ក្នុងនគរ តម្កល់ទុកលើសត្តរតនមយបល្ល័ង្កគឺបល្ល័ង្កដែលធ្វើដោយរតនៈ ៧ ប្រការ ក្នុងសណ្ឋាគារបាំងស្វេតច្ឆត្រពីខាងលើ ហើយនាំគ្នារៀបចំធ្វើសក្ការបូជាចំពោះព្រះបរមសារីរិកធាតុនៃព្រះដ៏មានព្រះភាគ រហូតអស់ ៧ ថ្ងៃទៀត ។

ការចែកព្រះបរមសារីរិកធាតុ

ក្នុងកាលណោះព្រះរាជាក្នុងដែនផ្សេងៗ មានព្រះបាទមាគធ-

អជាសត្តុជាដើមទ្រង់បានឮដំណឹងថា ព្រះដ៏មានព្រះមានព្រះភាគទ្រង់បរិនិព្វានហើយក្នុងក្រុងកុសិនារា ហើយបញ្ជូនរាជទូតទៅកាន់សំណាក់នៃពួកមល្លក្សត្រអ្នកក្រុងកុសិនារាថា ព្រះដ៏មានព្រះភាគជាក្សត្រយើងក៏ជាក្សត្រ យើងគួរបានចំណែកនៃព្រះសារីរិកធាតុ របស់ព្រះដ៏មានព្រះដែរ យើងធ្វើស្តូបផង ការបូជាផងចំពោះព្រះសារីរិកធាតុនៃព្រះដ៏មានព្រះភាគ ។ តែពួកមល្លក្សត្រគិតថា ធម្មតាពុទ្ធរតនៈជាវត្ថុដ៏ប្រសើរបំផុតក្នុងលោក ព្រមទាំងទេវលោក ក៏រតនៈនេះកើតក្នុងគាមក្ខេត្តរបស់យើង យើងមិនព្រមឱ្យដល់អ្នកណាទេ ។

កាលបើពួកមល្លក្សត្រមិនព្រមចែកព្រះសារីរិកធាតុយ៉ាងនេះ ព្រះរាជា និងព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នោះ ចាប់ផ្តើមនាំគ្នាធ្វើចម្បាំងដើម្បីដណ្តើមយកព្រះសារីរិកធាតុ ។ ក៏រៀបចំកងទ័ពរៀង៧ខ្លួនដើម្បីឡោមព័ទ្ធក្រុងកុសិនារា ។ ឯពួកមល្លក្សត្រអ្នកក្រុងកុសិនារាវិញ ក៏បានរៀបចំកងទ័ពតតាំងច្បាំងវិញដែរ ។ ក្នុងកាលណោះទោណព្រាហ្មណ៍គាត់ជាអាចារ្យរបស់ក្សត្រនិងព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ឃើញការវិវាទទាស់ទែងគ្នា ដោយសារព្រះសារីរិកធាតុជារឿងមិនសមគួរទាល់តែសោះ ទើប

ឡើងទៅឈរលើកំពែងទីខ្ពស់ស្រែកឡើងថា ៖

លោកទាំងឡាយដ៏ចំរើន សូមស្តាប់ពាក្យខ្ញុំមួយម៉ាត់សិន ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់នៃយើង ព្រះអង្គជាខន្តិវាទ (អ្នកពោលសរសើរនូវខន្តីមែនពិត) ការប្រហារគ្នា ច្បាំងគ្នា ព្រោះចំណែកនៃព្រះសារីរិកធាតុរបស់ឧត្តមបុរសនេះ មិនប្រពៃឡើយ ។ បពិត្រលោកដ៏ចំរើនទាំងឡាយ យើងទាំងអស់គ្នា គួរតែស្រុះស្រួលគ្នា ព្រមព្រៀងគ្នា រីករាយរកគ្នា ចែកព្រះសារីរិកធាតុឱ្យជា៨ចំណែក ព្រះស្តូបទាំងឡាយ សូមផ្សាយទៅក្នុងទិសទាំងឡាយចុះ ពួកជនច្រើនជ្រះថ្លាចំពោះព្រះសម្ពុទ្ធមានចក្ខុមិនលែង(១) ។

កាលទោណព្រាហ្មណ៍ពោលពាក្យនេះ លើកទី ១ គ្មានអ្នកណាយកចិត្តទុកដាក់ស្តាប់ឡើយ ព្រោះម្នាក់ៗគិតតែថា ត្រូវច្បាំង ៗ។ តែអាស្រ័យទោណព្រាហ្មណ៍គាត់ជាអាចារ្យរបស់ក្សត្រ និង ព្រាហ្មណ៍ទូទាំងជម្ពូទ្វីប មិនមានក្សត្រនិងព្រាហ្មណ៍ណាមួយថា មិនស្គាល់ឡើយ ។

---

(១) សុត្ត. ទី. មហាវគ្គ. ១៦ / ៣៨៦

ទើបទោណព្រាហ្មណ៍ស្រែកប្រកាសយ៉ាងខ្លាំងជាលើកទីពីរថា៖ ពួកលោកចាំសំឡេងអាចារ្យរបស់ខ្លួនមិនបានទេឬ ? ប្រសិនបើចាំបាន សូមស្ងាត់ស្ងៀមគ្រប់ ៗ គ្នា ហើយស្តាប់វាចាដែលខ្ញុំពោល ។ ពួកក្សត្រទាំងនោះ បានឮសំឡេងស្រែកឡើងនោះ ក៏ចាំបានថា នេះជាសំឡេងរបស់ទោណព្រាហ្មណ៍ ជាអាចារ្យរបស់ខ្លួន ហើយក៏នាំគ្នាស្ងៀមស្ងាត់ទៅ ។ ទោណព្រាហ្មណ៍គាត់ ក៏ប្រកាសឡើង ដូចពាក្យមុននោះឯង ដើម្បីបបួលគ្នាចែកព្រះបរមសារីរិកធាតុឱ្យជា ៨ ចំណែកសម្រាប់ក្សត្រនិង ព្រាហ្មណ៍ ៨ នគរ ដែលមកជួបជុំគ្នានៅពេលនោះ ។ ក្សត្រនិងព្រាហ្មណ៍ព្រមតាមទោណព្រាហ្មណ៍ មានឆន្ទៈតែមួយថា នឹងចែកឱ្យបានស្មើៗគ្នា ។ ទោណព្រាហ្មណ៍បានដឹងពីការព្រមព្រៀងគ្នារបស់ក្សត្រនិងព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះហើយ ក៏បានបញ្ជាឱ្យគេបើកតុម្ពមាសឡើង ដើម្បីចែកព្រះបរមសារីរិកធាតុ ។ ពេលនោះ ព្រះរាជាទាំងឡាយបានឈរនៅជិតឯតុម្ពមាសនោះ ឃើញព្រះធាតុមានពណ៌ដូចជាមាស ក៏ខ្សឹកខ្សួលកន្ទក់កន្ទេញថា ព្រះដ៏មានព្រះភាគជាសព្វញ្ញូ ក្នុងកាលមុនយើងបានឃើញសរីរៈរបស់ព្រះអង្គមានពណ៌ដូចមាស ដែលប្រដាប់

តាក់តែងហើយ ដោយបុរិសលក្ខណៈ ៣២ ប្រការ ដែលមានឆព្វណ្ណ-រង្សី ៦ ប្រការនិងលម្អរុងរឿងទៅដោយអនុព្យញ្ជនៈ ៨០ ឥឡូវនេះនៅសល់តែព្រះធាតុមានពណ៌ដូចមាសប៉ុណ្ណោះ ។ ឯទោណព្រាហ្មណ៍ដឹងនូវសេចក្តីប្រមាទរបស់ក្សត្រនិងព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ក៏ចាប់យកទក្ខិណ-ទាឋៈ គឺចង្កូមកែវខាងស្តាំ ដាក់ក្នុងចន្លោះឈ្នួតក្បាល ។ កាលបើក្សត្រនិងព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ បន្ទោបង់សេចក្តីសោកខ្សឹកខ្សួលហើយ ក៏បាននាំគ្នាចែកព្រះធាតុនោះ ៨ ចំណែក គឺ ៖

១.ព្រះបាទមាគធអជាសត្តុវេទេហីបុត្របានទទួលព្រះធាតុមួយចំណែកគឺ ២ នាឡិ យកទៅបញ្ចុះក្នុងស្តូប (ព្រះចេតិយ) ក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ ។

២. ពួកក្សត្រលិច្ឆវី បានទទួលមួយចំណែកគឺ ២ នាឡិ យកទៅបញ្ចុះក្នុងស្តូប ក្រុងវេសាលី ។

៣. ពួកក្សត្រអ្នកក្រុងកបិលវត្ថុ បានទទួលមួយចំណែកគឺ ២ នាឡិ យកទៅបញ្ចុះក្នុងស្តូប ក្រុងកបិលវត្ថុ

៤. ពួកក្សត្រថូលិ អ្នកក្រុងអល្លកប្បៈ បានទទួលមួយចំណែកគឺ ២ នាឡិ យកទៅបញ្ចុះក្នុងស្តូប ក្រុងអល្លកប្បៈ ។

៥. ពួកក្សត្រកោឡិយៈ អ្នករាមគ្រាម បានទទួលមួយចំណែកគឺ ២ នាឡិ យកទៅបញ្ចុះក្នុងស្តូប ក្នុងរាមគ្រាម ។

៦. ព្រាហ្មណ៍អ្នកវេដ្ឋទីបកៈ បានទទួលមួយចំណែកគឺ ២ នាឡិ យកទៅបញ្ចុះក្នុងស្តូប ក្នុងដែនវេដ្ឋទីបកៈ ។

៧. ពួកមល្លក្សត្រក្រុងបាវា បានទទួលមួយចំណែកគឺ ២ នាឡិ យកទៅបញ្ចុះក្នុងស្តូប ក្នុងក្រុងបាវា ។

៨. ពួកមល្លក្សត្រអ្នកក្រុងកុសិនារា បានទទួលមួយចំណែកគឺ ២ នាឡិ យកទៅបញ្ចុះក្នុងស្តូប ក្នុងក្រុងកុសិនារា ។

ក្នុងកាលណោះ ស្តេចសក្កទេវរាជទ្រង់រមិលមើលថា អ្នកណាយកចង្កូមកែវខាងស្តាំទៅ ? ក៏បានដឹងថា ទោណព្រាហ្មណ៍ជាអ្នកយកទុកក្នុងចន្លោះឈ្នួតក្បាល ក៏បានគិតថា ទោណព្រាហ្មណ៍នេះមិនអាចធ្វើសក្ការៈគោរពបូជាចំពោះព្រះចង្កូមកែវនេះបានទេ ហើយក៏យកចង្កូមកែវពីទោណព្រាហ្មណ៍នោះទៅ ។ ឯទោណព្រាហ្មណ៍កាលចែកព្រះ

ធាតុអស់ហើយ ក៏យកដៃចាប់មើលចង្កូមកែវត្រង់ឈ្នួតក្បាល មិនឃើញ តែមិនអាចសួរថា អ្នកណាយកចង្កូមកែវទៅ ? ព្រោះខ្លួនជាម្ចាស់ចំណែកហើយ ។ ទោណព្រាហ្មណ៍គិតថា បើដូច្នោះអាត្មាអញនឹងសូមតុម្ពនេះ ជំនួសចង្កូមកែវវិញ ។ ទើបពោលឡើងថា បពិត្រលោកដ៏ចំរើន ខ្ញុំសូមតុម្ពនេះទៅបញ្ចុះក្នុងស្តូប គ្រាន់បានធ្វើសក្ការៈគោរពបូជា ។ ព្រះរាជាទាំងឡាយក៏ព្រមអនុញ្ញាតឱ្យដល់ទោណ-ព្រាហ្មណ៍នោះ ។ ចំណែកពួកក្សត្រមោរិយៈអ្នកក្រុងបិប្ផលិវ័ន មកសូមព្រះធាតុក្រោយគេ មិនបាន ក៏សូមយកព្រះអង្គារៈគឺធ្យូងយកទៅធ្វើស្តូប ធ្វើការបូជាក្នុងក្រុងរបស់ខ្លួន ។

នៅក្នុងគម្ពីរពុទ្ធវិស[១]របស់ប្រទេសភូមា (ច្បាប់ឆដ្ឋសង្គាយនា) និងគម្ពីរពុទ្ធវិស (ច្បាប់មហាចុឡាតិបិដក ភាគ ៣៣ ទំព័រ ៥៧៩ ប្រទេសថៃ) មានបាលីប្រាកដពណ៌នាពីរឿងព្រះធាតុនេះ តែក្នុងគម្ពីរពុទ្ធវិស បិដកខ្មែរយើងលេខ ៧៧ គ្រាន់តែលើកយកបាលីពីបិដកភូមាមកដាក់ជាលេខយោង ត្រង់ទំព័រ ២៣៧ បន្ទាត់ទី ១០ប៉ុណ្ណោះ។

ឯបាលីនោះថា ៖

១.សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធវិស (ភូមា) ២១/៤៤៦

ឧណ្ហីសំ ចតស្សោ ទាឋា　　អក្ខកា ទ្វេ ច ធាតុយោ

អសម្ភិន្នា ឥមា សត្ត　　　សេសា ភិន្នា វ ធាតុយោ

ព្រះសារីរិកធាតុទាំងឡាយនោះ ដែលមិនបែកចេញមាន ៧ អង្គគឺ ព្រះឧណ្ហីសធាតុ (ឆ្អឹងថ្ងាស) ១ ព្រះទាឋធាតុ (ចង្កូមកែវ)៤ ព្រះអក្ខកធាតុ (ឆ្អឹងដងកាំបិត)២ ព្រះសារីរិកធាតុដ៏សេសក្រៅពីនោះ សុទ្ធតែបែកចេញ (ជាចំណែកតូចៗ) ។

មហន្តា មុគ្គមត្តា ច　　　មជ្ឈិមា ភិន្នតណ្ឌុលា

ខុទ្ទកា សាសបមត្តា ច　　នានាវណ្ណា ច ធាតុយោ

ព្រះបរមធាតុទាំងឡាយមានខ្នាតផ្សេងៗគ្នាយ៉ាងនេះគឺ ព្រះធាតុខ្នាតធំ មានទំហំប៉ុនគ្រាប់សណ្តែកបាយបាក់ ព្រះធាតុខ្នាតកណ្តាល មានទំហំ ប៉ុនកំណាត់គ្រាប់អង្ករបាក់ ព្រះធាតុខ្នាតតូច មានទំហំប៉ុនគ្រាប់ស្ពៃ ។

មហន្តា សុវណ្ណវណ្ណា ច　　មុត្តវណ្ណា ច មជ្ឈិមា

ខុទ្ទកា មកុលវណ្ណា ច　　　សោឡស ទោណមត្តិកា

ព្រះបរមធាតុទាំងឡាយ មានពណ៌ផ្សេងៗគ្នាយ៉ាងនេះគឺ ព្រះធាតុ ខ្នាតធំមានពណ៌ដូចមាស ព្រះធាតុខ្នាតកណ្តាលមានពណ៌ដូចកែវមុក្តា

ព្រះធាតុខ្នាតតូចមានពណ៌ដូចផ្កាម្លិះ រួមទាំងអស់ប្រមាណ ១៦ នាឡិ ស្មើ ១ ទោណ ។

មហន្តា បញ្ច នាឡិយោ នាឡិយោ បញ្ច មជ្ឈិមា
ខុទ្ទកា ឆ នាឡី ចេវ ឯតា សព្វាបិ ធាតុយោ។

ព្រះបរមធាតុសូម្បីទាំងអស់នុ៎ះគឺ ព្រះធាតុខ្នាតធំវាល់បាន ៥ នាឡិ ព្រះធាតុខ្នាតកណ្តាលវាល់បាន ៥ នាឡិ ព្រះធាតុខ្នាតតូចវាល់បាន ៦ នាឡិ ។

នៅក្នុងគម្ពីរសុមង្គលវិលាសិនី អដ្ឋកថា មហាបរិនិព្វានសូត្រ ៥/៣៤៧ បានសំដែងថា ៖

កតី បនស្ស ធាតុយោ វិប្បកិណ្ណា កតី ន វិប្បកិណ្ណាតិ ។ ចតស្សោ ទាឋា ទ្វេ អក្ខកា ឧណ្ហីសន្តិ ឥមា សត្ត ធាតុយោ ន វិប្បកិរីសុ សេសា វិប្បកិរីសូតិ ។ តត្ថ សព្វខុទ្ទកា ធាតុ សាសបវីជមត្តា អហោសិ មហាធាតុ មជ្ឈេ ភិន្នតណ្ឌុលមត្តា អតិមហតី មជ្ឈេ ភិន្នមុគ្គមត្តា ។

ចុះព្រះធាតុរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធបរមសាស្តា បែកជាចំណែកប៉ុន្មាន ?មិនបែកប៉ុន្មានដែរ? ។ ព្រះបរមធាតុព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធនៃយើង

មិនបែកជាចំណែកតូចមាន ៧ នេះគឺ ព្រះចង្កូមកែវ ៤ ដងកាំបិត ២ ថ្ងាស ១ ឯព្រះធាតុដ៏សេសក្រៅពីនោះសុទ្ធតែបែកជាចំណែកតូច ៗ ។ បណ្តាព្រះធាតុទាំងនោះ ព្រះធាតុតូចបំផុតប៉ុនគ្រាប់ស្ពៃ ,ព្រះធាតុខ្នាតកណ្តាលប៉ុនគ្រាប់អង្ករបាក់ពាក់កណ្តាល ,ព្រះធាតុខ្នាតធំបំផុតប៉ុនគ្រាប់សណ្តែកបាយបាក់ពាក់កណ្តាល ។

សេចក្តីបញ្ជាក់

នៅក្នុងបទនមស្ការត្រង់ធាតុចេតិយនមស្ការគាថា ដែលរៀបរៀងដោយ បណ្ឌិត **សែម សូរ** ក្នុងសៀវភៅប្រជុំភាណវារបាលីប្រែពិស្តារ ត្រង់ទំព័រ ៣០៣ បន្ទាត់ទី ១៣ មានគាថាថា ៖

ឧណ្ហីសំ ចតស្សោ ទាឋា អក្ខកា ទ្វេ ច សត្តមា
អសម្ភិន្នា វ តា សត្ត សេសា ភិន្នា វ ធាតុយោ

គាថានេះលោកដកចេញពីគម្ពីរបឋមសម្ពោធិត្រង់ទំព័រ ២៦០ តែមិនត្រឹមត្រូវតាមគម្ពីរព្រះត្រៃបិដក ដែលមានក្នុងគម្ពីរពុទ្ធវិសបិដកលេខ ៧៧ ទំព័រ ២៣៧ បន្ទាត់ទី ១១ នោះទេ ។ ចំណែកខ្ញុំអ្នករៀបរៀងអត្ថបទនេះក៏មិនបដិសេធគាថាដែលយើងធ្លាប់សូត្រមកនោះដែរ ។ តែ

គម្ពីរបឋមសម្ពោធិនេះទើបរៀបរៀងក្នុងសម័យខាងក្រោយទេ ប្រសិនណាបើមានបាលីមិនត្រឹមត្រូវតាមបិដក អដ្ឋកថា ដីកា យើងមិនអាចកាន់យកបានឡើយ ។

ដូចគាថាក្នុងព្រះត្រៃបិដកថា **មុត្តវណ្ណា ច មជ្ឈិមា** ព្រះធាតុខ្នាតកណ្ដាលមានពណ៌ដូចកែវមុក្ដា តែក្នុងបឋមសម្ពោធិនិងយើងធ្លាប់សូត្រមកថា **មជ្ឈិមា ផលិកប្បភា** ព្រះធាតុខ្នាតកណ្ដាលមានពណ៌ដូចកែវផលិកដូច្នេះគាថានេះប្រាកដជាមិនត្រឹមត្រូវតាមព្រះត្រៃបិដកទេ។ ដូចគាថាក្នុងព្រះត្រៃបិដកមួយបាទទៀតថា **ខុទ្ទកា មកុលវណ្ណា ច** ព្រះធាតុខ្នាតតូចមានពណ៌ដូចផ្កាម្លិះ ស្រាប់តែក្នុងបឋមសម្ពោធិនិងយើងធ្លាប់សូត្រមកថា **ខុទ្ទកា ពកុលវណ្ណា** ព្រះធាតុខ្នាតតូចមានពណ៌ដូចផ្កាថ្កុល បាទគាថានេះក៏មិនត្រឹមត្រូវតាមព្រះត្រៃបិដកនិងអដ្ឋកថាព្រោះហេតុនោះ មិនអាចកាន់យកបានឡើយ ។ តាមពិត **មកុល** ស័ព្ទមិនមែនប្រែថា ផ្កាម្លិះតែម្ដងទេ តែក្នុងគាថានេះ អាស្រ័យច្បាប់ឆ័ន្ទទើបកាត់ពាក្យ **សុមនះ** ចេញ ដែលប្រែថា ផ្កាម្លិះនោះ ។ ពាក្យថា **មកុល** ក្នុងគម្ពីរ អភិធានប្បទីបិកា និង អភិធានប្បទីបិកាដីកាត្រង់

សូត្រ ៥៤៤ថា **មកុល (មុច មោចនេ + ឧល)** ប្រែថា ផ្កាឈើក្ដោប ឬផ្កាឈើក្រពុំ វិ. **មុចតីតិ មកុលោ** ផ្កាឈើដែលលាស់ចេញ ឈ្មោះថា **មកុល** (អាទេស គឺផ្លាស់ ឧ ជា អ, ច ជា ក) ។ មានក្នុង អដ្ឋកថា មជ្ឈិមនិកាយថា **កមលុប្បលាទីនិ ឯកស្មិំ កាលេ វិកសន្តិ ឯកស្មិំ មកុលានិ ហោន្តិ**(១) ។ ផ្កាឈូកក្រហមនិងឧប្បលជាដើម តែងរីកក្នុងវេលាមួយ តែងក្ដោបទៅក្នុងវេលាមួយ ។ ចុះពាក្យថា **មកុល** ប្រែថា ក្ដោប ឬក្រពុំ ហេតុអ្វីបានជាហ៊ានប្រែថា ផ្កាម្លិះនោះ ទៅវិញ ? បានជាហ៊ានប្រែថាផ្កាម្លិះនោះ ព្រោះអាងគម្ពីរ សុមង្គល-វិលាសិនី អដ្ឋកថា មហាបរិនិព្វានសូត្រ ៥/៣៤៧ថា ៖

សុមនមកុលសទិសា ច ធោតមុត្តាសទិសា ច សុវណ្ណ-ចុណ្ណសទិសា ច ធាតុយោ អវសិស្សឹសុ ។ ព្រះធាតុទាំងឡាយដែលនៅសេសសល់ប្រាកដ ដូចផ្កាម្លិះក្រពុំខ្លះ ដូចកែវមុក្ដាដ៏ស្អាតខ្លះ ដូចលំអិតមាសខ្លះ ។ ដូច្នេះក្នុងអដ្ឋកថាបានបញ្ជាក់ហើយថា **សុមនមកុលសទិសា** ប្រាកដដូចផ្កាម្លិះក្រពុំជាក់ច្បាស់ទៅហើយ និងគម្ពីរជិនកាលមាលីបករណ៍ (១/៣៩) បានសំដែងថា ៖

១.បបញ្ចសូទនី អដ្ឋកថា មជ្ឈិមនិកាយ ៨/៣៨៧/២០០

ឥត្ថ ខុទ្ទកា សាសបពីជមត្តា មជ្ឈិមា មជ្ឈេ ភិន្នតុណ្ឌុលមត្តា ។ មហន្តា មជ្ឈេ ភិន្នមុគ្គទលមត្តា ។ ឥត្ថ ខុទ្ទកា សុមន-មកុលសទិសា ។ មជ្ឈិមា ធោតមុត្តសទិសា ។ មហន្តា សុវណ្ណសទិសា ។ បណ្តាព្រះបរមសារីរិកធាតុនោះ ព្រះធាតុខ្នាតតូចប៉ុនគ្រាប់ស្ពៃ ។ ព្រះធាតុកណ្តាលប៉ុនគ្រាប់អង្ករបាក់ពាក់កណ្តាល ។ ព្រះធាតុខ្នាតធំប៉ុនគ្រាប់សណ្តែកបាក់ពាក់កណ្តាល ។ បណ្តាព្រះបរ-មសារីរិកធាតុនោះ ព្រះធាតុខ្នាតតូចមានពណ៌ប្រាកដដូចផ្កាម្លិះក្រពុំ ។ ព្រះធាតុខ្នាតកណ្តាលមានពណ៌ប្រាកដដូចកែវមុក្តាដ៏ស្អាត ។ ព្រះធាតុខ្នាតធំមានពណ៌ប្រាកដដូចជាមាស ។ ព្រមទាំងក្នុងគម្ពីរបបញ្ចសូទនីអដ្ឋកថា មជ្ឈិមនិកាយ ពាកុលសូត្រត្រង់សុញ្ញតវគ្គបានបញ្ជាក់ធាតុព្រះពាកុលៈមាន **មកុល** ស័ព្ទដែរថា ៖

សុមនមកុលសទិសា ធាតុយោ អវសេសីសុ ។ ព្រះធាតុទាំងឡាយនោះឯងនៅសេសសល់ប្រាកដដូចជាផ្កាម្លិះក្រពុំ។

តើយើងនៅនាំគ្នាថា ដូចផ្កាថ្កុល ដូចម្តេចកើត ! បើពាក្យថា **ពកុល** មិនមានក្នុងបិដកនិងអដ្ឋកថា ដែលជាច្បាប់ដើមទេនោះ ។

-២២- ពន្យល់ពី ពណ៌ ខ្នាត ប្រមាណព្រះធាតុក្នុងបិដក អដ្ឋកថា

ដូច្នេះយើងទាំងអស់គ្នាគប្បីកែបទទនមស្ការនេះឱ្យត្រឹមត្រូវតាមព្រះត្រៃបិដកនិងអដ្ឋកថាវិញ ។

នៅក្នុងសុមង្គលវិលាសិនី អដ្ឋកថា មហាបរិនិព្វានសូត្រប្រាប់ថា ៖

សព្វាបិ ធាតុយោ បាកតិកនាឡិយោ សោឡស នាឡិយោ អហេសុំ ។ ព្រះបរមធាតុរួមទាំងអស់ ១៦ នាឡិដោយនាឡិតាមប្រក្រតី (អដ្ឋកថា ទីឃនិកាយ ៥/៣៥៦) ។

នៅក្នុងសុត្តន្តបិដក ទីឃនិកាយ មហាវគ្គ (១៦/ ៣៤៩ /១០) ថា ៖

អដ្ឋទោណំ ចក្ខុមតោ សរីរំ ...

ព្រះបរមធាតុរបស់ព្រះសម្ពុទ្ធមានចក្ខុ មានចំនួន ៨ ទោណ ។

យើងត្រូវគិតពីមាគធនាឡិ (បាកតិនាឡិ) និងទោណនេះ ឱ្យបានច្បាស់លាស់ដើម្បីដឹងពីប្រមាណនៃព្រះធាតុនេះ ។ តាមគម្ពីរអភិធានប្បទីបិកា គាថាទី ៤៨២-៣ តទៅ ៖

ឯកោ បសតោ កុឌុវោ ១ បសតៈ ជា ១ កុឌុវៈ

តេ ចតុរោ បត្ថោ ៤ កុឌុវៈ ជា ១ បត្ថៈ

ចតុរោ បត្ថា អាឡ្ហកោ ៤ បត្ថ ជា ១ អាឡ្ហក

ចតុរាឡ្ហកំ ទោណំ ៤ អាឡ្ហក ជា ១ ទោណ ។

តាមមាត្រាវាស់នេះសឱ្យឃើញថា បួនកំបង់ដៃស្មើ ១ បត្ថៈ គឺ ១នាឡិ តាមប្រក្រតី ។ ដូចពាក្យក្នុងវិសុទ្ធិមគ្គ មហាដីកា (២/ ១៦៧) ថា

ចតុកុឌុវំ នាឡិ ៤ កុឌុវៈ ជា ១ នាឡិ ។

ក្នុងសុមង្គលវិលាសិនី អដ្ឋកថា ទីឃនិកាយ (២/២១៨)និងក្នុង សមន្តប្បាសាទិកា វេរញ្ជកណ្ឌវណ្ណនា (១/៣៤០-៣៤១) ថា

បត្ថោ នាម នាឡិមត្តំ ហោតិ ឯកស្ស បុរិសស្ស អលំ យាបនាយ ។ ឈ្មោះថា **បត្ថៈ**គឺមានប្រមាណប៉ុននាឡិត្រឹម ល្មមដើម្បីចិញ្ចឹមបុរសម្នាក់ ៗ ឱ្យប្រព្រឹត្តទៅបាន ។

<u>សរុបព្រះធាតុ</u>

៤ កុឌុវៈ ជាមួយនាឡិតាមប្រក្រតី ៤ នាឡិតាមប្រក្រតី ជាមួយ អាឡ្ហក ៤ អាឡ្ហក ជា១ទោណ ។ ដូច្នេះ ៤ × ៤ = ១៦ គឺ ១៦ នាឡិតូចស្មើ ១ ទោណ ។

ព្រះបរមសារីរិកធាតុសរុបទាំងអស់មាន ១៦ នាឡិ ស្មើ ១ ទោណប៉ុណ្ណោះ តាមន័យក្នុងអដ្ឋកថា ។ តែព្យញ្ជនៈក្នុងសុត្តន្តបិដក

ទីឃនិកាយ មហាវគ្គ (១៦/៣៨៩/១០)ថា **អដ្ឋទោណំ ចក្ខុមតោ សរីរំ...**ព្រះបរមសារីរិកធាតុរបស់សម្ពុទ្ធមានចក្ខុមានចំនួន ៨ ទោណ។ បើមានចំនួន ៨ ទោណមែននោះ គឺ ១៦ × ៨ =១២៨ នាឡិទៅហើយ តែអដ្ឋកថាបញ្ជាក់ថា មានតែ ១៦ នាឡិធម្មតាប៉ុណ្ណោះ ។ ហើយគួរឱ្យសង្ស័យដល់អ្នកសិក្សាទៀតនោះគឺក្នុងសារត្ថទីបនីដីកា (១/២២៣) ព្រះសារីបុត្រជាគន្ថរចនាចារ្យបានខែពន្យល់ពីព្រះធាតុដែលបានតមកពីរាមគ្រាមចំនួន ១ ទោណថា ៖

ទោណមត្តាតិ មគធនាឡិយា សោឡសនាឡិប្បមាណា ។

ពាក្យថា ត្រឹម ១ ទោណគឺស្មើប្រមាណ ១៦ នាឡិដោយនាឡិមគធ។ តាមក្នុងដីកាខែពន្យល់ព្រះបរមធាតុមានចំនួន ១២៨ នាឡិ តែតាមពិត ព្រះបរមធាតុមានតែ ១៦ នាឡិស្មើនឹង ១ ទោណទេ ។ ចុះពាក្យថា ព្រះបរមធាតុមាន ៨ ទោណ ដែលមានក្នុងសុត្តន្តបិដក ទីឃនិកាយ មហាវគ្គ ភាគ ១៦ ទំព័រ ៣៨៩ បន្ទាត់ទី ១០ នោះយ៉ាងណាទៅវិញ ? ពាក្យនេះអដ្ឋកថាប្រាប់ថា ៖

អដ្ឋទោណំ ចក្ខុមតោ សរីរន្តិអាទិគាថាយោ បន តាម្ព-

បណ្ណិទីបត្ថេរេហិ វុត្តា ។ ក៏គាថាទាំងឡាយ មានពាក្យជាដើមថា ព្រះបរមធាតុរបស់ព្រះសម្ពុទ្ធមានចក្ខុ មានចំនួន ៨ ទោណ ដូច្នេះជាដើម គឺព្រះថេរៈទាំងឡាយ អ្នកនៅក្នុងកោះតាម្ពបណ្ណិទ្វីប (ប្រទេសសិរីលង្កាសព្វថ្ងៃ) ពោលទុកហើយ ។ តាមគាថាពន្យល់ក្នុងគម្ពីរបឋមសម្ពោធិត្រង់ទំព័រ២៦១បានចង្អុលបង្ហាញប្រាប់ថា (**ទោណេកេកំ នាឡី ទ្វេ ច សោឡស នាឡិយោ មិតា**) ព្រះថេរៈក្នុងកោះតាម្ព-បណ្ណិទ្វីបនោះមិនបានគិតពីមាត្រាវាស់ទេ លោកចងគាថា ឱ្យគិតយ៉ាងនេះថា ១ ទោណ ស្មើ ២ នាឡិ ដូច្នេះ ៨ × ២ = ១៦ នាឡិ សូម្បីគម្ពីរដទៃមានគម្ពីរជិនកាលមាលីបករណ៍(១/៣៩) ក៏បានពន្យល់យ៉ាងជាក់ច្បាស់ដែរថា **អម្ហាកំ បន ភគវតោ ធាតុយោ សោឡស -នាឡិមត្តា ។ ក៏ព្រះធាតុទាំងឡាយរបស់ព្រះដ៏មានព្រះភាគនៃយើងមានត្រឹម ១៦ នាឡិ ។**

ហើយធ្វើឱ្យយើងលែងសង្ស័យត្រង់ពាក្យថា ៨ ទោណ ដែលមានក្នុងបិដកទៀតនោះ ព្រោះក្នុងអដ្ឋកថា (៥/៣៥៦)បានបញ្ជាក់ពីព្រះធាតុចែកឱ្យទៅទាំង ៨ នគរនោះថា ៖

ឯកេកនគរវាសិនោ ទ្វេ ទ្វេ នាឡិយោ លភឹសុ ។ ព្រះរាជានិងព្រាហ្មណ៍អ្នកនៅក្នុងនគរនីមួយ ៗ បានទទួលចំណែកព្រះធាតុពីរនាឡិ ៗ (ក្នុងមួយនគរ ៗ) ។

ចំណែកព្រះធាតុ ដែលប្រទេសសិរីលង្កាបានតមកពីរាមគ្រាម នោះក៏បានចំណែកតែពីរនាឡិដែរ មិនមែន ១៦ នាឡិដូចដីកាពោល នោះទេ ។

ដូច្នេះសរុបគ្រប់គម្ពីរមក ព្រះបរមធាតុមាន ១៦ នាឡិស្មើ ១ ទោណ ។

ខ្នាត ពណ៌ និង បរិមាណ របស់សម្ពិន្នធាតុ

ព្រះធាតុខ្នាតធំ

១. ខ្នាត　　គ្រាប់សណ្តែកបាយ

២. ពណ៌　　ពណ៌មាស

៣. បរិមាណ　　៥ នាឡិ

ព្រះធាតុខ្នាតកណ្តាល

១. ខ្នាត　　ប៉ុនគ្រាប់អង្ករបាក់

២. ពណ៌ កែវមុក្ដា

៣-. បរិមាណ ៥ នាឡិ

ព្រះធាតុខ្នាតតូច

១. ខ្នាត ប៉ុនគ្រាប់ស្ពៃ

២. ពណ៌ ដូចផ្កាម្លិះក្រពុំ

៣. បរិមាណ ៦ នាឡិ ។

មានអ្នកសាកសួរថា ហេតុអ្វីទើបព្រះធាតុរបស់ព្រះអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ មានបំណែកបែកជាចំណែកតូចៗយ៉ាងនេះ ? ប្រស្នានេះលុះណាតែ យើងសិក្សាពីព្រះគុណរបស់ព្រះសម្ពុទ្ធ ដែលព្រះអង្គទ្រង់មានសព្វ-ញ្ញុតញ្ញាណ ទ្រង់មានព្រះទ័យករុណាចំពោះសត្វលោកយ៉ាងណា ដូច ព្រះអង្គទ្រង់សឹងលើគ្រែបរិនិព្វានទ្រង់បានអធិដ្ឋានឱ្យព្រះធាតុបែកជាចំណែកតូចៗ(ជិនកាលមាលីបករណ៍ ១/៣៩) ថា ÷ **អហំ ន ចិរំ ឋត្វា បរិនិព្វាយិស្សាមិ មយ្ហំ សាសនំ ន តាវ សព្វត្ថ វិត្ថារិកំ តស្មា បរិនិព្វុតស្សាបិ សាសបមត្តម្បិ ធាតុំ គហេត្វា អត្តនោ អត្តនោ វសនដ្ឋានេ ចេតិយំ កត្វា បរិចរន្តោ មហាជនោ សគ្គប្បរាយនោ**

ហោតូតិ ធាតុវិកិរណំ អធិដ្ឋាសិ ។ តស្មា វិប្បកិណ្ណា ច ន វិប្បកិណ្ណា ច ។ តថាគតមិនស្ថិតនៅយូរអង្វែងទេ នឹងបរិនិព្វានទៅ សាសនាតថាគតនៅមិនទាន់ផ្សាយទៅគ្រប់ទីកន្លែងនៅឡើយ ព្រោះហេតុនោះ កាលបើតថាគតបរិនិព្វានទៅហើយ មហាជនទទួលយកនូវព្រះធាតុសូម្បីប៉ុនគ្រាប់ស្ពៃហើយធ្វើចេតិយក្នុងទីនៅរបស់ខ្លួនៗ ហើយគោរពបូជា កាលគ្រាច់ទៅនឹងមានសួគ៌ក្នុងខាងមុខ ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះធាតុបែកចេញជាចំណែកតូចៗខ្លះ មិនបែកចេញខ្លះ ។

(អដ្ឋកថា ទីឃនិកាយ មហាវគ្គ ៥/៣៤៧)

ព្រះអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធព្រះអង្គទ្រង់បំពេញពុទ្ធចរិយា អស់ ៤៥ វស្សា ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់សត្វលោក សូម្បីព្រះអង្គទ្រង់បរិនិព្វានទៅហើយ ក៏ព្រះអង្គនៅតែបំពេញប្រយោជន៍ដល់សត្វលោកទៀត ដូចព្រះអង្គទ្រង់អធិដ្ឋានឱ្យព្រះធាតុបែកជាចំណែកតូចៗ ដើម្បីផ្សាយទៅគ្រប់ទីកន្លែងសម្រាប់ជាគ្រឿងសក្ការៈគោរពបូជារបស់ពុទ្ធបរិស័ទ នឹងបានសម្រេចនូវស្ថានសួគ៌និងព្រះនិព្វានក្នុងកាលខាងមុខ ។

ខ្នាត ពណ៌ ប្រមាណព្រះបរមសារីរិកធាតុចប់ដោយសង្ខេប

ព្រះមហាកស្សបៈធ្វើធាតុនិធានគឺកប់ព្រះបរមសារីរិកធាតុក្នុងដី

(សុមង្គលវិលាសិនី និង បឋមសម្ពោធិកថា)

ព្រះមហាកស្សបត្ថេរៈបានពិចារណាឃើញអន្តរាយ នឹងមានដល់ព្រះបរមសារីរិកធាតុទាំងឡាយ ទើបចូលទៅរកព្រះបាទអជាសត្តុទូលថា បពិត្រមហារាជព្រះបរមសារីរិកធាតុគួរនឹងដាក់ទុកដោយធ្វើ **ធាតុ-និធាន** គឺកប់ទុកក្នុងដីទើបគួរ ។ ព្រះបាទអជាសត្តុត្រាស់ថា បពិត្រលោកម្ចាស់ និធានកម្មទុកឱ្យខ្ញុំព្រះករុណា តែខ្ញុំព្រះករុណានឹងនាំមកនូវព្រះធាតុដ៏សេសដូចម្តេចកើត ? ។ ព្រះថេរៈឆ្លើយតបថា បពិត្រមហារាជ ការនាំព្រះធាតុមិនមែនជាភារៈរបស់ព្រះអង្គទេ ជាភារៈរបស់អាត្មា ។ ព្រះបាទអជាសត្តុពោលថា សាធុ លោកម្ចាស់ សូមលោកម្ចាស់នាំព្រះធាតុមកចុះ ខ្ញុំព្រះករុណា នឹងធ្វើនូវការកប់ទុក ។ ព្រះកស្សបត្ថេរៈបាននាំយកព្រះធាតុដ៏សេស វៀរតែព្រះធាតុដែលរាជត្រកូលចាត់ចែងទុក ។ ចំណែកព្រះធាតុក្នុងរាមគ្រាម (ដែលជាក្រុងរបស់ក្សត្រកោឡិយៈ ឥឡូវនៅក្នុងប្រទេសនេប៉ាល់) ព្រះថេរៈវៀរទុក ដោយពិចារណាឃើញថា ព្រះធាតុទាំងនេះ តទៅខាងមុខស្តេច

នាគ នឹងអារាធនាទៅកាន់នាគពិភព នឹងធ្វើឱ្យផុតចាកពីអន្តរាយនោះ ក្នុងកាលអនាគត ព្រះថេរៈទាំងឡាយនឹងអារាធនាព្រះធាតុទាំងនេះ ទៅបញ្ចុះក្នុងមហាចេតិយ មហាវិហារ លង្កាទ្វីប គឺប្រទេសស៊ីរីលង្កា សព្វថ្ងៃនេះ (អនាគតេ កាលេ លង្កាទីបេ មហាវិហារេ មហា-ចេតិយម្ហិ និទហិស្សន្តិ) ។ ព្រោះហេតុនោះ បានជាព្រះថេរៈមិន អារាធនាព្រះធាតុក្នុងរាមគ្រាម អារាធនាតែព្រះធាតុនៅក្នុងក្រុងទាំង ៧ ទៅប្រតិស្ឋានក្នុងទិសអាគ្នេយ៍នៃក្រុងរាជគ្រឹះ ដោយបានតាំង ចិត្តអធិដ្ឋានថា សិលាដែលមាននៅក្នុងទីនេះ ចូរអន្តរធានវិនាសទៅ ឱ្យសល់នៅតែដីដ៏បរិសុទ្ធប៉ុណ្ណោះ នឹងទឹកកុំផុសឡើងក្នុងភូមិភាគនេះ ឡើយ ។

ចំណែកព្រះបាទអជាសត្តុត្រាស់បញ្ជាឱ្យជីកដីចុះ ត្រង់ស្ថានទីនោះ ដែលព្រះមហាកស្សបត្ថេរៈអធិដ្ឋានរួចហើយ និងព្រះអង្គទ្រង់បញ្ជាឱ្យ នាំដីដែលជីកឡើងមកធ្វើជាឥដ្ឋ និង ប្រោសឱ្យសាងព្រះចេតិយថ្វាយ អសីតិមហាសាវ័ក ។ ម្យ៉ាងទៀត អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា ប្រសិន បើមានអ្នកណាសួរថា ព្រះរាជាឱ្យសាងអ្វីក្នុងទីនេះ តបថា ព្រះរាជា

សុកិតិភតិនំ សភគិនិកនំ សបុតទលនំ ឥយំ សលិ-លនិធានេ ពុទ្ធសភគវតេសាកិយានំ ។ បានសេចក្ដីថា ៖ កន្លែងដាក់នូវសារីរិកធាតុព្រះពុទ្ធ ជាត្រកូលសាក្យៈនេះ ជាការទ្រទ្រង់សាសនានៃបងប្អូនសុកិតិ មួយអន្លើនិងបងប្អូនស្រីនិងបុត្រប្រុសនិងភរិយា ។

សិលាចារឹកនេះគេរកឃើញក្នុងឆ្នាំ១៨៩៨ នៅជិតស្រុកបិប្រាវ៉ា នៅចុងព្រំប្រទល់ស្ថាននៃតំបន់ពស្តិ ចម្ងាយប្រហែល ១ គីឡូម៉ែត្រពីខាងអាយព្រំដែននេប៉ាល់ ។ នៅក្នុងសិលចារឹកនេះជាសាក្សីថាព្រះបាទធម្មាសោកទ្រង់បាន សាងព្រះចេតិយតម្កល់ព្រះបរមសារីរិកធាតុមែន ។

ចប់ព្រះសារីរិកធាតុក្នុងប្រទេសឥណ្ឌា

ព្រះបរមសារីរិកធាតុមកកោះសីហលទ្វីបមុនដំបូង

(សមន្ត.១/១៤១ , សមន្តប្បាសាទិកា បាលី- ប្រែ ១/១៥៨)

គ្រានោះ ព្រះមហិន្ទត្ថេរដ៏មានអាយុចាំវស្សារួចហើយ បវារណាហើយ បានទូលពាក្យនេះនឹងព្រះរាជា ក្នុងថ្ងៃឧបោសថ ពេញបូណ៌មី ខែកត្តិកថា មហារាជ អាត្មាទាំងឡាយ បានគាល់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធមកយូរហើយ នៅដោយការនៅដូចជាឥតទីពឹង ពួកអាត្មានឹងទៅកាន់ជម្ពូទ្វីប ។ ព្រះរាជាត្រាស់ថា លោកម្ចាស់ ខ្ញុំទំនុកបំរុងលោកម្ចាស់ដោយបច្ច័យបួន ឯមហាជនអាស្រ័យលោកម្ចាស់ តាំងនៅក្នុងសរណៈទាំងឡាយ ៣ ព្រោះហេតុអ្វីលោកម្ចាស់ទាំងឡាយ ទើបនឿយណាយ ។ ព្រះថេរៈទូលថា មហារាជ ពួកអាត្មាមិនបានគាល់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធអស់វេលាយូរហើយ ទីជាទីគួរធ្វើអភិវាទនកម្មបច្ចុដ្ឋានកម្ម អញ្ជលិកម្ម និងសាមីចិកម្ម មិនមាន ព្រោះហេតុនោះ ពួកអាត្មាទើបនឿយណាយ ។ (ព្រះរាជាត្រាស់ថា) លោកម្ចាស់ក្រែងមានថេរដីកាហើយ មិនមែនឬថា ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់បរិនិព្វានហើយ ។ ព្រះថេរៈទូលថា មហារាជ ទ្រង់បរិនិព្វានហើយមែន តែ

សុមនសាមណេរធានានិមន្តទៅរកព្រះធាតុ

ព្រះសារីរិកធាតុរបស់ព្រះអង្គនៅមាន ។ ព្រះរាជាត្រាស់ថា ខ្ញុំដឹងហើយលោកម្ចាស់ លោកម្ចាស់បំណងសាងទីជាទីប្រតិស្ឋានព្រះស្តូបហើយបានត្រាស់ថា បពិត្រលោកម្ចាស់ខ្ញុំនឹងសាងព្រះស្តូប និមន្តលោកម្ចាស់ជ្រើសរើសផ្ទៃដី ឥឡូវនេះចុះ ! ម្យ៉ាងទៀត ខ្ញុំនឹងបានព្រះធាតុអំពីទីណា លោកម្ចាស់ ។ ព្រះថេរៈទូលថា មហារាជ ចូរប្រឹក្សាជាមួយសុមនសាមណេរចុះ ។ ព្រះរាជាទទួលថា ល្អហើយលោកម្ចាស់ ហើយចូលទៅរកសុមនសាមណេរសួរថា លោកម្ចាស់ ឥឡូវនេះពួកយើងនឹងបានព្រះធាតុមកអំពីទីណា សុមនសាមណេរទូលថា មហារាជចូរទ្រង់ខ្វល់ខ្វាយតិចចុះ ទ្រង់ចូរឱ្យជម្រះថ្នល់ ឱ្យប្រដាប់តាក់តែងដោយគ្រឿងប្រដាប់ មានទង់ជ័យ ទង់ជ្រុង និងក្អមដែលពេញដោយទឹកជាដើម មហារាជព្រមទាំងបរិវារ ចូរសមាទានអង្គឧបោសថឱ្យពួកអ្នករបាំប្រជុំគ្នា ត្រាស់ឱ្យតែងដំរីមង្គល ប្រដាប់ដោយគ្រឿងអលង្ការគ្រប់យ៉ាង និងឱ្យលើកស្វេតច្ឆត្រឡើងខាងលើដំរីនោះ ក្នុងវេលាល្ងាចចូរបែរព្រះភ័ក្ត្រឆ្ពោះទៅកាន់ឧទ្យានមហានាគវ័ន ព្រះអង្គនឹងបានព្រះធាតុពិតប្រាកដ ។ ព្រះរាជាទទួល ព្រមហើយ ។ ព្រះ

ថេរៈទាំងឡាយ ក៏បានទៅកាន់ចេតិយបព៌តវិញ ។ ព្រះចេតិយបព៌ត នោះព្រះមហិន្ទត្ថេរដ៏មានអាយុ ពោលនឹងសុមនសាមណេរថា សាមណេរអ្នកចូរទៅ ចូរទៅរកអសោកធម្មរាជ ដែលជាជីតារបស់អ្នកក្នុងជម្ពូទ្វីប ចូរថាតាមពាក្យរបស់យើងយ៉ាងនេះថា មហារាជ ព្រះបាទទេវានម្បិយតិស្សៈ ជាសំឡាញ់របស់ព្រះអង្គ ទ្រង់ជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ប្រាថ្នានឹងឱ្យសាងស្តូប បានឮថា ព្រះអង្គមានព្រះធាតុនៅក្នុងព្រះហស្ត សូមព្រះអង្គទ្រង់ព្រះរាជទាន ព្រះធាតុនោះដល់អាត្មា ទទួលយកព្រះធាតុនោះហើយ ចូរចូលទៅរកសក្កទេវរាជ ហើយទូលយ៉ាងនេះថា មហារាជ បានឮថា ព្រះអង្គមានព្រះធាតុក្នុងព្រះហស្តពីរព្រះអង្គ គឺ ព្រះទាឋៈខាងស្តាំ ១ ព្រះអដ្ឋិធាតុដងកាំបិតខាងស្តាំ ១ ព្រោះហេតុនោះ សូមព្រះអង្គទ្រង់បូជាព្រះទាឋៈខាងស្តាំចុះ តែសូមព្រះរាជទានព្រះអដ្ឋិធាតុដងកាំបិតខាងស្តាំ ដល់អាត្មាភាពម្យ៉ាងទៀត ចូរទូលសក្កៈនោះយ៉ាងនេះថា មហារាជ ព្រោះហេតុអ្វី ? ព្រះអង្គបញ្ជូនពួកអាត្មាភាពទៅកាន់កោះតាម្ពបណ្ណិទ្វីបហើយ ទ្រង់មិនអើពើដូច្នេះ ។ សុមនសាមណេរ ទទួលពាក្យរបស់ព្រះថេរៈថា ល្អ

ហើយលោកម្ចាស់ ដូច្នេះហើយ ក៏កាន់យកបាត្រនិងចីវរហោះឡើង កាន់អាកាសក្នុងខណៈនោះឯង ចុះទៀបទ្វារនគរបាដលីបុត្រ ទៅកាន់ដំណាក់ព្រះរាជា ទូលរឿងនោះឱ្យទ្រង់ជ្រាប ។ ព្រះរាជាទ្រង់ត្រេកអរទទួលបាត្រ អំពីដៃសាមណេរ អប់ដោយរបស់ក្រអូបហើយ បានដាក់ព្រះធាតុប្រាកដស្មើដោយកែវមុក្តាដ៏ប្រសើរហើយ ទើបថ្វាយ ។ សាមណេរទទួលយកព្រះធាតុនោះហើយ ចូលទៅរកសក្កទេវរាជ ។ សក្កទេវរាជឃើញសាមណេរមកហើយត្រាស់ថា បពិត្រសុមនៈដ៏ចំរើន លោកម្ចាស់និមន្តមកព្រោះហេតុអ្វី ? ។ សាមណេរទូលថា បពិត្រមហារាជ ព្រះអង្គបញ្ជូនពួកអាត្មាទៅកាន់កោះតាម្ពបណ្ណិទ្វីប ហើយទ្រង់មិនអើពើ ព្រោះហេតុអ្វី ? ។ សក្កៈត្រាស់ថា មិនបានលះបង់ឡើយ លោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន និយាយទៅចុះឱ្យខ្ញុំធ្វើអ្វី ? ។ សុមនសាមណេរទូលថា បានឮថា ព្រះអង្គមានព្រះធាតុនៅក្នុងព្រះហស្ត ពីរព្រះអង្គ គឺ ព្រះទាឋៈខាងស្តាំ ១ និងព្រះធាតុដងកាំបិតខាងស្តាំ ១ សូមឱ្យមហាបពិត្របូជា ព្រះទាឋៈធាតុខាងស្តាំចុះ តែទ្រង់ព្រះរាជទានព្រះធាតុដងកាំបិតខាងស្តាំដល់អាត្មាភាព ។ សក្កៈជា

ធំជាងទេវតាត្រាស់ថា ល្អហើយលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ហើយទ្រង់បើក ព្រះស្តូបកែវមណីប្រមាណ ១ យោជន៍ បាននាំព្រះធាតុដងកាំបិត ខាងស្តាំចេញមកហើយ ថ្វាយដល់សុមនសាមណេរ ។ សុមនសាម-ណេរនោះ ទទួលយកព្រះធាតុនោះហើយ ប្រតិស្ឋានទុកក្នុងចេតិយ-បពិតនោះឯង។ គ្រានោះឯង មហានាគនោះ សូម្បីទាំងអស់មានព្រះ មហិទ្ធជាប្រធានប្រតិស្ឋានព្រះធាតុ ដែលអសោកធម្មរាជទ្រង់ព្រះរាជ-ទានមកទុកត្រង់ចេតិយបពិត ហើយនិមន្តព្រះធាតុដងកាំបិតាខាងស្តាំ ទៅកាន់មហានាគវ័នឧទ្យាន ក្នុងវេលារសៀល ចំណែកព្រះរាជាវិញ ទ្រង់ធ្វើការបូជាដោយសក្ការៈ ដូចដែលសុមនសាមណេរពោលហើយ គង់លើដំរីដ៏ប្រសើរ ទ្រង់បាំងស្វេតច្ឆត្រដោយព្រះអង្គឯង លើក្បាល ដំរីមង្គល ស្តេចបានទៅដល់មហានាគវ័នឧទ្យានល្ហម ។ គ្រានោះ ទ្រង់មានព្រះតម្រិះថា ប្រសិនបើធាតុនេះជាធាតុរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ សូមស្វេតច្ឆត្រនោះរបើកចេញទៅ ដំរីមង្គលចូរលុតជង្គង់ចុះលើផែនដី សូមឱ្យប្រអប់បញ្ចុះធាតុ ចូរមកប្រតិស្ឋានលើក្បាលរបស់យើង ។ ព្រមដោយចិត្តដែលកើតឡើងរបស់ព្រះរាជា ស្វេតច្ឆត្រក៏បានបើកចេញ

ទៅដំរីលុតជង្គង់ចុះលើផែនដីប្រអប់បញ្ចុះធាតុ ក៏បានមកប្រតិស្ឋានលើសិររបស់ព្រះរាជា ។ ព្រះរាជាទ្រង់ប្រកបដោយបីតិ និងបាមោជ្ជៈយ៉ាងក្រៃលែង ដូចមានអង្គដែលស្រោចហើយដោយទឹងអម្រឹត ទើបព្រាស់សួរថាបពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចំរើន ខ្ញុំព្រះអង្គនឹងបដិបត្តិព្រះធាតុដូចម្តេច ? ។ ព្រះថេរៈក្រាបទូលថា បពិត្រមហារាជ សូមព្រះអង្គតម្កល់ទុកលើពោងដំរីសិនចុះ ។ ព្រះរាជាទ្រង់បានលើកប្រអប់បញ្ចុះព្រះធាតុតម្កល់ទុកលើពោងដំរី ។ ដំរីមានសេចក្តីត្រេកអរបានបន្លឺសំឡេង ដូចសំឡេងសត្វក្រៀល ។ មហាមេឃតាំងឡើងហើយបានញ៉ាំងភ្លៀងបោក្ខរព័ស្សឱ្យធ្លាក់ចុះ ។ ផែនដីធំកម្រើករហូតដល់ទឹកជាទីបំផុត ជាហេតុឱ្យដឹងថា ព្រះបរមធាតុរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធនឹងប្រតិស្ឋាននៅបច្ចន្តជនបទ ។ ពួកទេវតា និងមនុស្សបាននាំគ្នាត្រេកអរហើយ ។

ព្រះមហាវីរៈ ស្តេចនិមន្តពីទេវលោកមកកាន់កោះលង្កានេះ
បានប្រតិស្ឋាននៅលើពោងដំរីក្នុងថ្ងៃពេញបូណ៌មីខែ ៤
បានញ៉ាំងបីតិឱ្យកើតដល់ទេវតា និងមនុស្សទាំងឡាយ

ដោយសិរីគឺភាពនៃឫទ្ធិដោយប្រការដូច្នោះឯង ។

គ្រានោះស្ដេចដំរីនោះ ដែលពួកអ្នកតន្ត្រីជាច្រើន ហែហម ហើយមានពួកអ្នកនគរធ្វើសក្ការៈ ដោយការបូជាដោយសក្ការៈយ៉ាងក្រៃលែងមានមុខឆ្ពោះទៅទិសខាងលិចមិនថយក្រោយ ដើរទៅរហូតដល់ទ្វារនគរនៃទិសខាងកើតហើយ ចូលទៅកាន់នគរតាមទ្វារទិសខាងកើត មានអ្នកនគរទាំងអស់ធ្វើការបូជាយ៉ាងឧឡារិក ចេញ (អំពីនគរ) តាមទ្វារខាងត្បូង បានឮថាទេវដ្ឋានមួយកន្លែងដែលយកឈ្មោះថា មហេជៈហួងហែង មានក្នុងចំណែកនៃទិសខាងលិចនៃថូបារាម (ដំរី) ទៅហើយ ក្នុងមហេជដ្ឋាននោះ មានមុខឆ្ពោះថូបារាម ហើយត្រឡប់មកវិញ ។

គ្រានោះរាជបុរសដើរទៅមុនដំរីនោះ ជម្រះគុម្ពឈើទាំងអស់ពង្រាបដីធ្វើឱ្យដីនោះរាបដូចបាតដៃ ។ ស្ដេចដំរីបែរមុខទៅកាន់កន្លែងនោះ បានឈរទ្បេបដើមពោធិ៍ទិសខាងលិចនៃទីនោះ ។ គ្រានោះពួករាជបុរសបានប្រារព្ធនឹងលើកព្រះធាតុអំពីពោងដំរីនោះ ។ ស្ដេចដំរីមិនព្រមឱ្យលើកចុះ ។ ព្រះរាជាត្រាស់សួរព្រះថេរៈថា បពិត្រលោក

ម្ចាស់ដ៏ចំរើន ព្រោះហេតុអ្វី បានជាដីរនោះមិនព្រមឱ្យលើកព្រះធាតុដាក់ចុះ ? ។ ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរថា មហារាជ ព្រះធាតុដែលលើកឡើងហើយនឹងលើកចុះមិនសមគួរ ។ ក៏ក្នុងកាលនោះ ទឹកក្នុងបឹងអភយវាបិរីងស្ងួតអស់ទៅ ។ ផ្ទៃដីដោយជុំវិញបែកក្រហែង ។ ដុំដីស្អិតលើកឡើងបានដោយងាយ ។ លំដាប់នោះមហាជនប្រញាប់រួសរាន់ជួយគ្នា នាំយកដីអំពីបឹងអភយវាបិនោះ មកធ្វើទី(ស្ថាន) ប្រមាណប៉ុនពោងដីរ ។ ក្នុងខណៈនោះឯង ជនទាំងឡាយចាប់ផ្តើមធ្វើដុំដីឥដ្ឋដើម្បីកសាងព្រះស្តូប ។ ស្តេចដីរឈរនៅក្នុងរោងដីរជិតស្ថានរបស់ដើមពោធិ៍ក្នុងវេលាថ្ងៃ ពេលយប់រក្សាផ្ទៃដីដែលនឹងកសាងព្រះស្តូបអស់ ២-៣ ថ្ងៃ រហូតឥដ្ឋនឹងសម្រេច ។ គ្រានោះ ព្រះរាជាទ្រង់ត្រាស់ឱ្យពូនផ្ទៃដី(ស្ថាន) ហើយ ត្រាស់សួរព្រះថេរៈថា គប្បីសាងព្រះស្តូបមានលក្ខណៈយ៉ាងណា លោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ។ ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរថា កសាងប្រាកដដូចគំនរស្រូវ មហារាជ ។ ព្រះរាជាទ្រង់ត្រាស់ថា ល្អហើយលោកម្ចាស់ ទើបត្រាស់ឱ្យកសាងព្រះស្តូបប្រមាណត្រឹមជង្គង់ ហើយឱ្យធ្វើសក្ការៈដ៏ធំ ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការលើកព្រះធាតុ

ឡើង ។ ពួកអ្នកនគរទាំងអស់និងអ្នកជនបទ ប្រជុំគ្នាហើយដើម្បីមើលការឆ្លងព្រះធាតុ ។ ក៏កាលមហាជននោះ ប្រជុំគ្នាហើយ ធាតុរបស់ព្រះទសពលបានហោះពីពោងដីរឡើងទៅកាន់អាកាសប្រមាណ ៧ ជួរត្នោត ហើយសម្ដែងយមកប្បាដិហារិយ៍ជាច្រើន ។ ទទឹកនិងអណ្ដាតភ្លើង មានរស្មី ៦ ពណ៌ផ្សាយចេញអំពីព្រះធាតុទាំងឡាយនោះ ៗ ។ បានមានបាដិហារិយ៍ប្រហែល នឹងបាដិហារិយ៍ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សំដែងទៀបគល់ស្វាយជិតក្រុងសាវត្ថីដែរ ក៏ឯបាដិហារិយ៍នោះមិនមែនដោយអានុភាពរបស់ព្រះថេរៈ ក៏មិនមែនអានុភាពរបស់ពួកទេវតាឡើយ តាមពិតមានដោយអានុភាពរបស់ព្រះពុទ្ធតែប៉ុណ្ណោះ ។ បានឮថា ព្រះដ៏មានព្រះភាគកាលទ្រង់គង់ព្រះជន្មនៅទ្រង់បានអធិដ្ឋានថា កាលតថាគតបរិនិព្វាន យមកប្បាដិហារិយ៍ ចូរមានក្នុងថ្ងៃដែលប្រតិស្ឋានព្រះធាតុដងកាំបិតខាងស្ដាំរបស់តថាគត លើទីបរិភោគ-ចេតិយរបស់ព្រះពុទ្ធ ៣ ព្រះអង្គមុន ចំណែកទិសខាងត្បូងនៃអនុ-រាធបុរីក្នុងកោះតម្ពបណ្ណិទ្វីប ។

ព្រះពុទ្ធជាអចិន្ដេយ្យ ធម៌របស់ព្រះពុទ្ធជាអចិន្ដេយ្យ

ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ធ្លាប់និមន្តមកកោះលង្កា ៣ ដង

វិបាករបស់ពួកជនអ្នកជ្រះថ្លា ក្នុងព្រះពុទ្ធ និងគុណរបស់ព្រះពុទ្ធ ដែលជាអចិន្តេយ្យ ក៏ជាអចិន្តេយ្យដោយន័យដូចពោលមកដូច្នេះឯង ។

បានឮមកថា ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធស្តេចនិមន្តទៅកាន់កោះនេះអស់ ៣ ដងក្នុងកាលទ្រង់គង់ធរមាននៅ ។ លើកទី ១ ព្រះអង្គមកតែមួយព្រះអង្គប៉ុណ្ណោះ ស្តេចមកដើម្បីទូន្មានយក្ស លុះទូន្មានយក្សហើយ ទ្រង់តាំងការរក្សាក្នុងកោះតម្ពបណ្ណិ ស្តេចយាងជុំវិញ ៣ ជុំដោយតាំងព្រះទ័យថា កាលតថាគតបរិនិព្វាន សាសនារបស់តថាគតនឹងប្រតិស្ឋានៅក្នុងកោះនេះ ។ លើកទី ២ ស្តេចយាងមកតែមួយព្រះអង្គឯងដូចគ្នា ដើម្បីទូន្មានស្តេចនាគដែលជាឪពុកមានិងក្មួយ លុះទ្រង់ទូន្មានអ្នកទាំងពីរនោះហើយ ទើបទ្រង់យាងទៅ ។ លើកទី ៣ ស្តេចយាងមកមានភិក្ខុ ៥០០ អង្គជាបរិវារ ទ្រង់គង់ចូលនិរោធសមាបត្តិក្នុងទីនៃមហាចេតិយ ត្រង់ថូបារាមចេតិយក្នុងទីប្រតិស្ឋានមហាពោធិ៍ត្រង់ទីមុទិង្គចេតិយ ក្នុងកន្លែងទីយវាបិចេតិយ និងត្រង់ទីកល្យាណីចេតិយ ។ ការមកដោយព្រះសារីរិកធាតុលើកនេះ ជាលើកទី ៤

របស់ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ។ ក៏ឈ្មោះថា ឱកាសបន្តិចបន្តួច លើផ្ទៃកោះតម្ពបណ្ណិទាំងអស់ ដោយកំណត់ដោយទឹកខ្មាតចេញ អំពីព្រះសារីរិកធាតុរបស់ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ មិនពាល់ត្រូវមិនមានឡើយ ។ ព្រះសារីរិកធាតុ របស់ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ញ៉ាំងសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ របស់ជនអ្នកនៅកោះតម្ពបណ្ណិឱ្យស្ងប់ដោយដំណក់ទឹក ហើយបានសម្តែងបាដិហារិយ៍ដល់មហាជន ហើយបានចុះមកប្រតិស្ឋាននៅលើសិរសារបស់ព្រះរាជា ដោយប្រការយ៉ាងនេះ ។ ព្រះរាជាទ្រង់សម្គាល់ការបានអត្តភាពជាមនុស្ស ដែលមានផល ទ្រង់ធ្វើសក្ការៈធំហើយ ទ្រង់ឱ្យបញ្ចុះព្រះធាតុ ។ ព្រមដោយការបញ្ចុះព្រះធាតុ បានកើតមានផែនដីកម្រើកយ៉ាងធំ ។ ឯរាជកុមារព្រះនាមអភ័យ ជាប្អូនប្រុសរបស់ព្រះរាជា ញ៉ាំងព្រះទ័យឱ្យជ្រះថ្លា ក្នុងបាដិហារិយ៍របស់ធាតុនោះហើយ ទ្រង់បួសជាមួយបុរសប្រមាណ ១ ពាន់នាក់ ។ ពួកទារក ៥០០ នាក់ចេញបួសអំពីស្រុកវេតាលិ ។ ពួកទារក ៥០០ ៗ ចេញអំពីស្រុកមានទ្វារមណ្ឌលជាដើមបួសហើយដូចគ្នា ។ ពួកទារកជាច្រើនរយនាក់ចេញបួសអំពីខាងក្នុងនគរនិងខាង

ក្រៅនគរ រួមទាំងអស់ត្រូវជាភិក្ខុចំនួន ៣ ម៉ឺនរូប ។ ក៏កាលព្រះស្តូបសម្រេចហើយ ព្រះរាជា រាជអាមាត្យ និងព្រះទេវី បានធ្វើការបូជាដែលគួរអស្ចារ្យផ្សេង ៗ សូម្បីដល់ពួកទេវតា នាគ និងយក្ខ ។

ពោលពីព្រះវាមទន្តធាតុគឺចង្កូមកែវខាងឆ្វេងមកសិរីលង្កា

រឿងព្រះវាមទន្តធាតុ (ព្រះចង្កូមកែវឆ្វេងខាងលើ) មានសំដែងក្នុងគម្ពីរជិនកាលមាលីបករណ៍ ទំព័រ ៦៩ និងគម្ពីរសង្គីតិយវង្ស ទំព័រ ១៣៩ មានបាលីថា **ឥទានិ ទាឋាវតារកថា សម្បត្តោ** **...**ជាដើមដូចតទៅ ៖

ឥឡូវនេះដល់ចំណែកនៃការពោលអំពីព្រះទាឋធាតុ ។ កាលព្រះបាទមហាសេនសុគតហើយ ព្រះរាជបុត្ររបស់ព្រះអង្គ ព្រះនាមកិត្តិសិរិមេឃៈជាក្សត្រគ្រប់គ្រងរាជសម្បត្តិ ក្នុងក្រុងអនុរាធបុរី ។ គ្រានោះ ព្រះវាមទន្តធាតុខាងឆ្វេងរបស់ព្រះដ៏មានព្រះភាគមកដល់កោះលង្កាទ្វីបគឺ ប្រទេសសិរីលង្កា ។ រឿងនេះនឹងពោលតាមលំដាប់ដូចតទៅនេះ ៖

បានឮមកថា កាលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់បរិនិព្វានហើយ ព្រះមហាថេរៈខីណាស្រពមួយអង្គព្រះនាម **ខេមត្ថេរៈ** បានអារាធនាព្រះទន្តធាតុខាងឆ្វេងអំពីចិតកាធានគឺជើងថ្ករ ។ ហើយបានអារាធនាព្រះទន្តធាតុនោះ ទៅថ្វាយដល់ព្រះបាទព្រហ្មទត្ត ក្នុងនគរទន្តបុរៈដែនកាលិង្គរដ្ឋ ។ ចំណែកព្រះបាទព្រហ្មទត្តបានបូជាព្រះធាតុនោះទាំងយប់ទាំងថ្ងៃ ដោយសក្ការបូជាដ៏ច្រើន តម្កល់ទុកក្នុងបន្ទប់ព្រះធាតុដ៏ស្អាតវិចិត្រដោយក្បាច់ផ្សេង ៗ ។ កាលព្រះបាទព្រហ្មទត្តសោយទីវង្គតទៅ ក៏បានទៅកើតក្នុងស្ថានសួគ៌ ។ បន្ទាប់មកព្រះរាជបុត្ររបស់ព្រះរាជាអង្គនោះ ជាក្សត្រដែនកាសីបានសោយរាជបន្តក៏បានធ្វើការគោរពបូជាព្រះទន្តធាតុដូចបិតាដែរ ក្រោយអស់ជន្មាយុ ក៏បានបដិសន្ធិក្នុងស្ថានសួគ៌ ។ បន្ទាប់មកព្រះរាជបុត្ររបស់ព្រះរាជាអង្គនោះព្រះនាម **សុនន្ទៈ** បានគោរពបូជាព្រះទន្តធាតុនោះដោយសេចក្តីគោរព កាលទំលាយខន្ធអស់ជន្មាយុទៅ ក៏បានទៅបដិសន្ធិក្នុងស្ថានសួគ៌ ។ តពីនោះមកព្រះទន្តធាតុបានស្ថិតនៅក្នុងទន្តបុរៈអស់កាលយូរអង្វែង ដោយជាប់ត ៗ ពីក្សត្រមួយទៅក្សត្រមួយ រហូតមកដល់

-៥២- ព្រះធាតុស្ថិតនៅក្នុងក្រុងទន្តបុរៈដល់កាលព្រះបាទគុហសីវៈ

កាលព្រះបាទមហាសេនគ្រងរាជ្យសម្បត្តិក្នុងលង្កាទ្វីប ។ ចំណែកឯនគរទន្តបុរៈមានព្រះរាជាសោយរាជ្យព្រះនាមថា **គុហសីវៈ** គ្រងរាជ្យសម័យជាមួយព្រះបាទមហាសេន ព្រះរាជាទាំងពីរព្រះអង្គនេះជាសម្លាញ់នឹងគ្នាដែលមិនធ្លាប់បានឃើញគ្នាឡើយ ។ ចំណែកព្រះបាទគុហសីវៈទ្រង់មិនជ្រះថ្លានឹងព្រះពុទ្ធសាសនាទេ ព្រះអង្គទ្រង់ទំនុកបំរុងពួកនិគ្រន្ថ សូម្បីព្រះអង្គកាន់តាមលទ្ធិនិគ្រន្ថក៏ពិត តែប្រជារាស្ត្រដោយច្រើនគោរពព្រះពុទ្ធសាសនា តែងនាំគ្នាទៅបូជាព្រះទន្តធាតុជាច្រើនរឿយៗ ព្រោះបានកាន់យកតាមដំណើរល្អពីបុរាណមុនៗតមក ។ កាលមហាជនបដិបត្តិយ៉ាងនេះ ថ្ងៃមួយព្រះរាជាព្រះអង្គទ្រង់ប្រថាប់ត្រង់សីហបញ្ជរទតព្រះនេត្រឃើញមហាជនធ្វើគ្រឿងសក្ការៈឱឡារិកធំធេងទើបត្រាស់សួរអាមាត្យថា មនុស្សទាំងឡាយនាំគ្នាធ្វើអ្វី ? អាមាត្យនោះជាពុទ្ធមាមកជនទើបសរសើរពុទ្ធគុណដ៏ច្រើនហើយ ទូលព្រះរាជាថា បពិត្រព្រះសម្មតិទេព ព្រះរាជាគ្រប់ៗព្រះអង្គមុនៗទ្រង់បដិបត្តិតគ្នាមកដូចព្រះអង្គឃើញព្រះនេត្រនេះឯង កាលរាងកាយបែកធ្លាយទៅហើយ ក៏បានទៅកើតក្នុងស្ថានសួគ៌ ។ កាលព្រះរាជាទ្រង់

ស្តាប់ពាក្យទូលនោះហើយ បានទ្រង់លះបង់ផ្លូវយល់ខុស ដែលជាមន្ទិលចេញ ត្រឡប់មកជ្រះថ្លាចំពោះព្រះរតនត្រ័យ ទើបព្រះរាជាដេញពួកនិគ្រន្ថទាំងនោះចេញអំពីដែនរបស់ព្រះអង្គ ។ កាលណោះពួកនិគ្រន្ថនាំគ្នាចូលទៅរកព្រះបាទ**បណ្ឌុ** ដែលជាព្រះរាជាអភិសេកឯករាជ្យធំជាងគេក្នុងជម្ពូទ្វីប ដែលប្រថាប់នៅក្នុងក្រុងបាដលិបុត្រហើយទូលញុះញង់ថា បពិត្រមហារាជ បទេសរាជឈ្មោះព្រះបាទគុហសីវៈថ្វាយបង្គំឆ្អឹងសាកសព តិះដៀលព្រះជាម្ចាស់ទាំងឡាយមានព្រះព្រហ្មជាដើម ដែលជាទីរាប់អានរបស់ព្រះអង្គ ។ ចំណែកព្រះបាទបណ្ឌុបានស្តាប់ពាក្យនិគ្រន្ថទាំងឡាយក៏បណ្តាលឱ្យទោសៈកើតឡើង ទើបត្រាស់បញ្ជាព្រះរាជាបទេសរាជរបស់ខ្លួនព្រះនាម **ចិត្តយានៈ**ថា អ្នកចូលទៅកាន់ដែនកាលិង្គៈ ហើយនាំយកព្រះបាទគុហសីវៈព្រមទាំងឆ្អឹងសាកសពដែលគេបូជានោះមក ។ ព្រះបាទចិត្តយានៈចាត់ចែងចតុរង្គសេនា ហើយស្តេចយាងទៅដែនកាលិង្គៈ ប្រាប់រឿងទាំងនោះដល់ព្រះបាទគុហសីវៈ ហើយនាំព្រះបាទគុហសីវៈព្រមទាំងទន្តធាតុ មកបង្ហាញដល់ព្រះបាទបណ្ឌុ ។ ចំណែកព្រះបាទបណ្ឌុត្រាស់បញ្ជាពួកនិគ្រន្ថ

ថា ព្រះគុណម្ចាស់សូមដុតឆ្អឹងសាកសពនេះទៅក្នុងគំនរភ្លើងឱ្យឆេះខ្ទេចឱ្យអស់ ។ ពួកនិគ្រន្ថសប្បាយចិត្តខ្លាំងណាស់ហើយធ្វើតាមព្រះរាជ-ឱង្ការ ស្រាប់តែក្នុងខណៈនោះផ្កាឈូកប៉ុនកង់រទេះផុសឡើងមកទទួលព្រះទន្តធាតុ ។ មនុស្សទាំងឡាយឃើញហេតុអស្ចារ្យនោះៗ ក៏បានឱ្យសាធុការរាប់រយពាន់ពោលសរសើរបូជា ដោយគ្រឿងសក្ការៈដ៏ច្រើន កាលបើដូច្នោះ ព្រះរាជាបញ្ជាឱ្យដាក់ព្រះទន្តធាតុទុកលើទ្រនាប់ដែក ហើយបញ្ជាឱ្យយកដុំដែកវាយចុះទៅ ព្រះទន្តធាតុបានលិចចុះទៅក្នុងទ្រនាប់ដែកប្រមាណពាក់កណ្តាល នៅសល់ពាក់កណ្តាលឱ្យឃើញមួយចំណែកប្រាកដដូចដួងព្រះចន្ទផុសចេញពីកំពូលភ្នំប្រមាណពាក់កណ្តាល ។ ព្រះរាជាទតព្រះនេត្រឃើញហេតុអស្ចារ្យនោះ ហើយទ្រង់ស្លុតព្រះទ័យជាខ្លាំង ។ ពេលនោះមាននិគ្រន្ថមួយនាក់មានចិត្តប្រស្បាបានពោលពាក្យនេះដល់ព្រះបាទបណ្ឌុថា ទន្តធាតុនេះជាចំណែករាងកាយរបស់ព្រះនារាយណ៍ទើបមានអានុភាពខ្លាំងយ៉ាងនេះ បើមិនដូច្នោះទេអានុ-ភាពដូច្នេះនឹងបានមកពីណា ។ ព្រះរាជាទើបត្រាស់បញ្ជានិគ្រន្ថទាំងឡាយថា បើដូច្នោះអ្នកចូរចាប់ទាញទន្តធាតុនោះចេញមកពីទ្រនាប់

ដែកដោយអានុភាពរបស់ព្រះនារាយណ៍លមើល ពួកនិគ្រន្ថទាំងនោះ សូម្បីព្យាយាមដោយប្រការផ្សេងៗ ក៏មិនអាចចាប់ទាញព្រះទន្តធាតុនោះបានឡើយ ។ គ្រានោះ ព្រះរាជាទ្រង់រង្កៀសពួកនិគ្រន្ថទាំងនោះ ទ្រង់រកឧបាយបណ្តេញចេញឱ្យផុត ទើបវាយគងប្រកាសទូទាំងនគរថា អ្នកណាអាចយកទន្តធាតុចេញបាន អ្នកនោះនឹងបានទ្រព្យជាទីគាប់ចិត្ត។ គ្រានោះ មានជាងឈើម្នាក់មានឈ្មោះ **សុភទ្ទៈ**ជាបុត្រសេដ្ឋីមានសេចក្តីជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ទើបធ្វើសច្ចកិរិយា(អធិដ្ឋានអាងពាក្យពិត) ជាច្រើន ហើយទាញព្រះទន្តធាតុចេញពីទ្រនាប់ដែកដោយបានសំដែងបាដិហារិយ៍ផ្សេងៗ ។ ពេលនោះពួកនិគ្រន្ថក្រាបទូលព្រះរាជាថា បពិត្រមហារាជ នេះមានបានដោយអំណាចកំលាំងវិជ្ជារបស់គេ ។ ព្រះរាជាត្រាស់ទៅកាន់សុភទ្ទៈជាងឈើថា អ្នកចូរធ្វើឱ្យមនុស្សទាំងនេះជឿកាន់យក ហើយក៏បានធ្វើបាដិហារិយ៍អស្ចារ្យផ្សេងៗឱ្យសាធុជនទាំងនោះជឿកាន់យក ។ តែទោះបីយ៉ាងណាពួកនិគ្រន្ថនៅតែធ្វើឱ្យព្រះរាជាអ្នកមានបញ្ញាទន់ខ្សោយល់ថា នោះជាការលេងកលរបស់គេ ហើយនាំយកព្រះទន្តធាតុទៅបោះចោលក្នុងរណ្តៅភក់

ជ្រាំ គ្រាន់តែទំលាក់ទៅភ្លាមស្រាប់តែមានផ្កាឈើផ្សេង ៗ មានក្លិនក្រអូបដូចផ្កាឈើក្នុងស្រះនន្ទវ័នស្ថានតាវត្តិង្សផុសមកទទួលទៅវិញ ។ គ្រានោះសប្បុរសជនទាំងឡាយបានឱ្យពរសាធុការច្រើនរយពាន់ និងបូជាវត្ថុដ៏អស្ចារ្យច្រើនអនេក ។ អាមាត្យទាំងឡាយឃើញវត្ថុដែលជាអចិន្តេយ្យនោះហើយ ទើបចូលទៅក្រាបទូលព្រះរាជាឱ្យទ្រង់ជ្រាបហេតុអស្ចារ្យផ្សេង ៗ ។ ព្រះរាជាទ្រង់គ្រាន់ស្តាប់ហេតុផលនោះភ្លាមហើយ ក៏អស់សេចក្តីសង្ស័យទ្រង់ជ្រះថ្លាចំពោះព្រះទន្តធាតុ បើដូច្នោះអ្នកចូរនាំព្រះទន្តធាតុនោះ អំពីរណ្តៅឥឡូវនេះភ្លាម យើងនឹងគោរពបូជាខ្លះ បានឮមកថាគ្រានោះ ព្រះទន្តធាតុធ្វើបាដិហារិយ៍ដ៏ច្រើនអនេកជាហេតុធ្វើឱ្យព្រះរាជាទ្រង់ជ្រះថ្លារកប្រមាណមិនបាន ហើយឱ្យយកទៅប្រតិស្ឋានក្នុងមណ្ឌៀរដែលវិចិត្រស្អាតដ៏ក្រៃលែង ហើយទ្រង់បូជាដោយពិធីបូជាផ្សេង១ ហើយទ្រង់ក៏បូជាដោយរាជសម្បត្តិរបស់ព្រះអង្គ ។ បានឮមកថា គ្រានោះមានព្រះរាជាមួយព្រះអង្គព្រះនាមព្រះបាទ**ខិរធារៈ**បានចាត់ក្បួនច្បាំង ព្រមដោយចតុរង្គសេនាឡោមព័ទ្ធក្រុងបាដលិបុត្រ ។ ចំណែកព្រះបាទបណ្ឌុក៏ចាត់ក្បួនតបតទៅដោយ

ចតុរង្គសេនាច្រើនហើយបានជ័យជំនះពិឃាតព្រះបាទខិរធារៈនោះទៅ។ ព្រះបាទបណ្ឌុទ្រង់បានទំនុកបំរុងព្រះបាទគុហសីវៈ ដោយរាជទ្រព្យដ៏ច្រើន ហើយទ្រង់ព្រះរាជទានព្រះទន្តធាតុ ដល់ព្រះបាទគុហសីវៈវិញក្នុងបច្ឆិមកាល ។ ព្រះបាទបណ្ឌុបានប្រគល់រាជសម្បត្តិឱ្យដល់ព្រះ**សាមី** (ក្មួយ) និងព្រះធីតារបស់ព្រះអង្គ ។ ខាងក្រោយមកក៏បែកធ្លាយរាងកាយទៅកើតក្នុងស្ថានតាវត្តិង្ស ។

ចំណែកព្រះបាទគុហសីវៈអារាធនាព្រះទន្តធាតុនោះ ទៅកាន់ក្រុងទន្តបុរៈហើយទ្រង់ធ្វើការបូជាអស់កាលយូរអង្វែង និងព្រះអង្គបានប្រគល់ព្រះរាជធីតាព្រះនាម **ហេមជាលា** ឱ្យដល់ **ទន្តកុមារ** ជាភាគិនេយ្យរបស់ព្រះអង្គព្រះរាជបុត្ររបស់ព្រះបាទ **ឧជ្ជេនី** ។ គ្រានោះ នៅមានព្រះរាជកុមារមួយពួកដែលជាភាគិនេយ្យរបស់ព្រះបាទខិរធារៈ , បាននាំគ្នាកៀរគរកម្លាំងទ័ពហើយលើកយកមកច្បាំងក្រុងទន្តបុរៈ ដើម្បីដណ្តើមយកព្រះទន្តធាតុ ។ ព្រះបាទគុហសីវៈទ្រង់ជ្រាបដំណឹងសត្រូវនោះហើយ ទើបត្រាស់ហៅទន្តកុមារមកត្រាស់ថាបាកាលបើជីវិតរបស់បិតានៅរស់នៅឡើយ បិតាមិនព្រមឱ្យទន្តធាតុ

ទន្តកុមារក្លែងខ្លួនជាព្រាហ្មណ៍នាំទន្តធាតុចេញពីនគរ

ដល់អ្នកដទៃឡើយ តែបើបិតាមិនអាចតស៊ូរាជកុមារទាំងនោះទេ បាចូរក្លែងខ្លួនជាព្រាហ្មណ៍អារាធនាព្រះធាតុទៅលង្កាទ្វីបចុះ ព្រោះថាក្នុងលង្កាទ្វីប ព្រះបាទមហាសេនៈជាសម្លាញ់របស់បិតា ។ កាលទ្រង់ប្រាប់ហើយក៏ចាត់ក្បួនច្បាំងតប ស្តេចទៅច្បាំងនឹងរាជកុមារទាំងនោះ ព្រះអង្គទ្រង់ក៏សោយទិវង្គតក្នុងសមរភូមិ ។

ចំណែកទន្តកុមារបានជ្រាបដំណឹងអាក្រក់ ក៏ប្រញាប់អារាធនាព្រះទន្តធាតុហើយក្លែងខ្លួនជាព្រាហ្មណ៍ ទៅកាន់ទក្ខិណប្រទេស ដោយអានុភាពរបស់ទេវតាធ្វើឱ្យព្រះរាជកុមារអាចឆ្លងស្ទឹងដ៏ធំ ដែលពេញពោរព្រៀបដោយទឹកបាន ហើយកប់ព្រះធាតុលាក់ក្នុងគំនរខ្សាច់ ។ គ្រានោះ ព្រះអង្គទ្រង់ត្រឡប់មកកាន់ទន្តបុរៈម្តងទៀតនាំយកជាយាព្រះអង្គក្លែងខ្លួនដូចគ្នា ទៅកាន់ទីលាក់ព្រះទន្តធាតុយ៉ាងប្រញាប់ហើយ ព្រះអង្គព្រមទាំងជាយាបានពួនសម្ងំក្នុងគុម្ពឈើមួយដើម ជិតព្រះទន្ត-ធាតុនោះ ។ លំដាប់នោះ មានព្រះថេរៈមួយព្រះអង្គសម្រេចអភិញ្ញា ៦ ឃើញពន្លឺភ្លឺចេញពីគំនរខ្សាច់ ក៏និមន្តចុះទៅនមស្ការព្រះទន្ត-ធាតុនោះ រាជកុមាររាជកុមារីឃើញព្រះថេរៈអង្គនោះ ក៏ចូលទៅ

នមស្ការថ្វាយបង្គំ ហើយពោលរឿងរ៉ាវមករបស់ខ្លួនទាំងអស់ដល់ព្រះថេរៈជ្រាប ។ ព្រះថេរៈមានថេរដីកាតបថា ប្រសិនបើមានអន្តរាយអ្វីកើតឡើងក្នុងរវាងផ្លូវ សូមឱ្យរលឹកដល់អាត្មាចុះ ពេលនោះព្រះថេរៈក៏សំដែងធម៌សមគួរល្មមហើយចៀសចេញទៅ ។ គ្រានោះឯងនាគរាជ ឈ្មោះ **បណ្ឌុហារៈ** ចេញមកពីនាគពិភពត្រាច់លេង ឃើញព្រះទន្តធាតុ ក៏លេបប្រអប់កែវបញ្ចុះព្រះទន្តធាតុក្នុងទីនោះទៅ ហើយក៏ទៅដេកព័ទ្ធភ្នំសិនេរុ ដោយពេនកន្ទុយរបស់ខ្លួន ។ លុះព្រឹកឡើងព្រះរាជកុមារនិងជាយាប្រាថ្នានឹងធ្វើដំណើរតទៅទៀត ទើបទ្រង់ទៅទីគំនរខ្សាច់ ដែលតម្កល់ព្រះទន្តធាតុស្រាប់តែមិនឃើញព្រះធាតុនៅក្នុងទីនោះ ទើបទ្រង់កន្ទ្រេងយំសោកឡើង ហើយក៏រលឹកដល់ព្រះមហាថេរៈក្នុងខណៈនោះ ។ ចំណែកព្រះថេរៈ ជ្រាបការណ៍រលឹកដល់របស់រាជកុមារនោះ ទើបសំឡឹងដោយទិព្វចក្ខុឃើញស្ដេចនាគកំពុងលេបប្រអប់ព្រះធាតុដេកព័ទ្ធភ្នំសិនេរុ ទើបនិមិត្តរាងកាយជាគ្រុឌធំហោះទៅកាន់មហាសមុទ្រ ដោយកម្លាំងខ្យល់ស្លាបរបស់ខ្លួន គ្រានោះស្ដេចនាគភ័យខ្លាចយ៉ាងខ្លាំង លះជាតិហើយចូលទៅរកព្រះថេរៈដោយ

ភេទជាមនុស្សនិយាយយ៉ាងនេះថា បពិត្រលោកម្ចាស់ខ្ញុំនាំព្រះទន្តធាតុមកដោយគិតថា ដោយអានុភាពនៃព្រះធាតុនេះ សូមឱ្យខ្ញុំចុតិចាកអត្តភាពនេះទៅកាន់ស្ថានសួគ៌។ ព្រះមហាថេរៈពោលដល់ស្ដេចនាគថា មហារាជព្រះធាតុអង្គនេះ គួរដល់អ្នកត្រាស់ដឹងនូវសច្ចធម៌ប៉ុណ្ណោះ នឹងប្រតិស្ឋានក្នុងលង្កាទ្វីប ព្រោះហេតុនោះ សូមឱ្យដល់អាត្មាមកវិញចុះ ។ ស្ដេចនាគក៏បានថ្វាយប្រអប់បញ្ចុះព្រះធាតុដល់ព្រះថេរៈវិញ ព្រះមហាថេរៈក៏បាននាំយកព្រះទន្តធាតុនោះ មកប្រគល់ឱ្យរាជកុមារនិងជាយាហើយចៀសចេញទៅ ។ ព្រះរាជកុមារបានលើកព្រះធាតុដាក់ទូលលើសីសៈ ដោយអានុភាពនៃព្រះទន្តធាតុនោះ ទេវតាទាំងឡាយនាំគ្នាគ្រប់គ្រងរក្សាមិនឱ្យមានជំងឺឈឺថ្កាត់ឡើយ ។ ព្រះរាជកុមារនិងជាយាធ្វើដំណើរតាមលំដាប់រហូតបានមក ដល់កំពង់ស្ទឹងតម្ពលិត្តៈហើយខត្តិយកុមារទាំងពីរ ដែលទ្រង់ភេទជាព្រាហ្មណ៍ក៏ចុះទូកជាមួយឈ្មួញឆ្លងមហាសមុទ្រទៅ ។ ចំណែកនាគទាំងឡាយចេញពីនាគពិភពធ្វើការបូជាដោយគ្រឿងសក្ការៈដ៏ធំ ឯទូកក៏ឈប់នឹងថ្កល់ត្រង់កណ្ដាលសមុទ្រអស់ ៧ ថ្ងៃ ។ ចំណែកពួកឈ្មួញនាំគ្នាភ័យ

តក់ស្លុតនឹងសេចក្ដីស្លាប់ទាំងអស់គ្នា ។ កាលបានឃើញដូច្នោះ ព្រះរាជកុមារនិងជាយាបានរលឹកដល់ព្រះថេរៈក្នុងពេលនោះភ្លាម ពេលនោះឯង ព្រះថេរៈជ្រាបហេតុនោះហើយ ក៏ក្លែងខ្លួនជាគ្រុឌបណ្ដេញនាគទាំងនោះឱ្យចៀសចេញទៅ ។ ចំណែកទូកក៏មកដល់កំពង់លង្កាបដនៈក្នុងខណៈនោះ ដោយឫទ្ធិរបស់ព្រះថេរៈ ។

បានឮមកថា ក្នុងកាលណោះឯង ព្រះរាជបុត្ររបស់ព្រះបាទមហាសេនៈ ព្រះនាម **កិត្តិសិរិមេឃៈ** ជាក្សត្រអភិសេកហើយបាន ៩ ឆ្នាំ ។ ក្នុងវេលាល្ងាចថ្ងៃ ដែលទូកទៅដល់កំពង់រាជកុមារនិងជាយាបានសម្រាកត្រង់ទេវាល័យ ។ ព្រាហ្មណ៍បុរោហិតរបស់ព្រះរាជាឃើញស្វាមីនិងភរិយាដើរតែងខ្លួនជាព្រាហ្មណ៍ ទើបបដិបត្តិទំនុកបំរុងស្វាមីភិរិយានោះដោសេចក្ដីពេញចិត្ត ហើយបានប្រាប់ផ្លូវទៅកាន់ក្រុងអនុរាធបុរីដល់ស្វាមីភរិយានោះ ។ ក្នុងថ្ងៃព្រឹកឡើង ស្វាមីភរិយានោះធ្វើដំណើរទៅស្រុកជិតទ្វារក្រុងអនុរាធបុរី ទើបបានជ្រាបដំណឹងការសោយទិវង្គតរបស់ព្រះបាទមហាសេនៈ ស្វាមីភរិយាទាំងពីរនាក់ក៏យំខ្សឹកខ្សួលហូរទឹកភ្នែកឡើង តែកាលបានជ្រាបដំណឹងថា ព្រះបាទ

-៦២- ទន្តកុមារនិងជាយាទៅដល់លង្កាទ្វីបចូលទៅព្រះថេរៈ

កិត្តិសិរិមេឃៈជាព្រះរាជបុត្ររបស់ព្រះបាទមហាសេនៈ ជាអ្នករាប់អាន កាន់ព្រះរតនត្រ័យ ក៏បន្ទោបង់សេចក្ដីសោកបន្តិចហើយទាំងពីរនាក់ ស្វាមីភរិយានោះក៏ចូលទៅរកព្រះមហាថេរៈមួយអង្គ ដែលជាទីរាប់ អានរបស់ព្រះរាជា នៅក្នុងមេឃមហាវិហារទិសខាងលិចឆៀងខាង ជើងក្រុងអនុរាធបុរី ។ ហើយពោលប្រវត្តិមកតាមលំដាប់ឱ្យព្រះថេរៈ ជ្រាបទាំងអស់ ចំណែកព្រះថេរៈបានស្ដាប់ប្រវត្តិព្រះធាតុនោះហើយក៏ មានចិត្តរីករាយ ទើបអារាធនាព្រះធាតុចូលទៅក្នុងកុដិរបស់ខ្លួនធ្វើ ការអនុគ្រោះជួយដល់ស្វាមីភរិយានោះ ហើយប្រើភិក្ខុមួយអង្គទៅ ពោលប្រវត្តិការណ៍មករបស់ព្រះធាតុឱ្យព្រះរាជាទ្រង់ជ្រាប ។ ក្នុងថ្ងៃ នោះ ព្រះរាជាកំពុងទ្រង់ក្រសាលឧទ្យានជាមួយពួកនាងរបាំទាំងឡាយ ក្នុងរដូវភ្លៀង លុះព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាបការណ៍មករបស់ព្រះធាតុអំពីភិក្ខុ នោះប៉ុណ្ណោះ ក៏ទ្រង់កើតបីតិដ៏មានកម្លាំងខ្លាំងក្លាដូចបានសម្បត្តិស្ដេច ចក្រពត្តិ ។ បានឮថា ព្រះរាជាបានស្ដាប់ពាក្យទាយរបស់ហោរាមុន មកហើយថា និងមានស្វាមីភរិយាពីរនាក់ទ្រង់ភេទជាព្រាហ្មណ៍ នាំព្រះ ទន្តធាតុរបស់ព្រះពុទ្ធមកមិនយូរ ។ គ្រានោះព្រះរាជាទ្រង់យាង

ដោយព្រះបាទអំពីឧទ្យានចូលទៅកាន់មេឃគិរីវិហារ ទតព្រះនេត្រឃើញព្រះទន្តធាតុរបស់ព្រះពុទ្ធទ្រង់សំដែងបាដិហារ្យច្រើនយ៉ាង ហើយទ្រង់កើតបីតិបាមោជ្ជៈច្រើន ទ្រង់សក្ការបូជាដោយគ្រឿងសក្ការៈពិសេសច្រើនយ៉ាង ហើយអារាធនាព្រះទន្តធាតុទៅប្រតិស្ឋានលើរាជរថបុស្បុក (រាជរថសទឹមដោយសេះស) លើទង់ដ៏រីចូលក្បួនដង្ហែទូទៅនគរ ហើយដង្ហែមកក្រុងអនុរាធបុរី ។ គ្រាដង្ហែមកហើយក៏បានយកទៅ ប្រតិស្ឋានព្រះធាតុលើព្រះទែនក្នុងបន្ទប់ព្រះធាតុ ដែលប្រដាប់ដោយរតនៈច្រើនប្រការ ធ្វើពិធីសក្ការបូជាដោយពិធីបូជាដ៏ច្រើន ហើយបានបដិបត្តិទំនុកបំរុងព្រះទន្តធាតុដោយសេចក្តីគោរព ។ ព្រះរាជាបានព្រះរាជទានសក្ការៈដ៏ធំក្រៃលែងនិងតំណែងដ៏សមគួរដល់រាជកុមាររាជកុមារីជាស្វាមីភរិយាទាំពីរអង្គនោះ និងព្រះរាជាអង្គនោះទ្រង់សក្ការបូជាព្រះទន្តធាតុរបស់ព្រះពុទ្ធ ទ្រង់បុណ្យបារមីដ៏ធំធេងកាលបែកធ្លាយរាងកាយទៅ ក៏បានទៅបដិសន្ធិក្នុងស្ថានតាវត្តិង្ស ។ ព្រះទន្តធាតុខាងឆ្វេង (ខាងលើ) នោះជាបូជនីយវត្ថុគួរដល់ការបូជាពិសេសយ៉ាងក្រៃលែងរបស់ព្រះមហាក្សត្រលង្កាទ្វីប តព្រះរាជបុត្រ

ព្រះរាជនត្តា ព្រះរាជបនត្តា រហូតមកដល់សព្វថ្ងៃ ។ ព្រះទន្តធាតុខាងឆ្វេងរបស់ព្រះសាស្តា ប្រតិស្ឋានក្នុងលង្កាទ្វីបកាលវស្សានរដូវ ឆ្នាំទី ៧៤០ ក្រោយពីព្រះសាស្តាទ្រង់បរិនិព្វានទៅ បណ្ឌិតទាំងឡាយគប្បីជ្រាបដូច្នេះឯង ។

ចប់ព្រះវាមទន្តធាតុគឺចង្កូមកែវឆ្វេងមកលង្កាទ្វីប

នៅក្នុងតម្រាគម្ពីរទាំងនេះជាបាលីដែលលើកមកពីគម្ពីរទាឋវិស (ទាឋវំង្ស)ដែលព្រះថេរៈជនជាតិសិរីលង្កា (មានពោលទុកក្នុងគម្ពីរចូឡគន្ថវិស)ជាអ្នករៀបរៀងឡើង ហើយពោលទុកតាមគ្នាតៗមក នៅក្នុងតម្រានេះមានប្រាកដពីព្រះធាតុមកពីកាលិង្គរដ្ឋ ជាវាមទន្តធាតុ ប្រសិនបើយើងប្រែទៅគឺ ទន្ត បើប្រែចំស័ព្ទថា ធ្មេញ វាម ប្រែថា ខាងឆ្វេង តែតាមក្នុងទីនេះ ឱ្យប្រែថា ចង្កូមកែវ ។ តែទោះបីនៅក្នុងតម្រានេះពោលថា ព្រះធាតុបានមកពីកាលិង្គរដ្ឋ ជាវាមទន្តធាតុព្រះចង្កូមកែវខាងឆ្វេងក៏ដោយ តែពាក្យនោះ យើងត្រូវពិនិត្យមើលក្នុងគម្ពីរព្រះត្រៃបិដក លេខ ១៦ ទំព័រ ៣៤៩ ដែលពោលថា ៖

ឯកា ហិ ទាឋា តិទេវេហិ បូជិតា

ឯកា បន គន្ធារបុរេ មហិយ្យតិ

កាលិង្គរញ្ញោ វិជិតេ បុនេកំ

ឯកំ បុន នាគរាជា មហេន្តិ ។

ព្រះទាឋា (ចង្កូម)១ ពួកទេវតា

នាំយកទៅបូជា ព្រះទាឋា ១

ទៀត ពួកជនធ្វើសក្ការបូជា

ក្នុងគន្ធារបុរី ព្រះទាឋា ១

ទៀត ពួកជនធ្វើសក្ការបូជា

ក្នុងដែនរបស់ស្តេចកាលិង្គ ព្រះ

ទាឋា ១ ទៀត ពួកនាគរាជ

នាំយកទៅធ្វើសក្ការបូជា ។

នៅក្នុងបាលីបិដកជាតម្រានេះអដ្ឋកថាបានបញ្ជាក់ថា ព្រះថេរៈនៅក្នុងកោះតាម្ពបណ្ណិទ្វីបបានពោលទុកមក (ប្រហែលក្នុងពេលចារព្រះត្រៃបិដកចុះក្នុងសាស្ត្រាស្លឹករឹត ?) ។ នៅក្នុងគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកបានពោលហើយថា ព្រះចង្កូមកែវមានតែពីរក្នុងមនុស្សលោក គឺនៅក្នុង

ដែនកាលិង្គ ១ និងក្នុងដែនគន្ធារបុរី ១ ។ ព្រះចង្កូមកែវនៅក្នុង ដែនកាលិង្គៈនេះត្រូវបានធ្លាក់មកក្នុងកោះសិរីលង្កា ដូចពោលមក ហើយ តែគម្ពីរពោលថា ព្រះចង្កូមកែវដែលធ្លាក់មកនោះ ជា **វាមទន្តធាតុ** ព្រះទន្តធាតុគឺចង្កូមកែវខាងឆ្វេងទៅវិញ ។ ហើយនៅក្នុងគម្ពីរតម្រា របស់សិរីលង្កាគឺទាឋវិស និងជិនកាលមាលីបករណ៍ហើយសង្គិតិយវង្ស សុទ្ធតែលើកយកពីតម្រារបស់ទាឋវិស (តម្រារបស់សិរីលង្កា) មក ពោលទាំងអស់ ។ ហើយបញ្ជាក់ការមករបស់ទក្ខិណទាឋធាតុ គឺ ចង្កូមកែវខាងស្តាំផ្សេងពីព្រះធាតុបានពីកាលិង្គរដ្ឋថា ៖

បានឮមកថា កាលព្រះបាទគោធាភយៈសោយទីវង្គតទៅ ព្រះ រាជកុមារកាកវណ្ណតិស្សៈ បានឡើងគ្រងរាជ្យសម្បត្តិ ។ បានឮថា ព្រះ បាទកាកវណ្ណតិស្សៈអាចស្តាប់សំឡេងសត្វក្អែកបាន ទើបទ្រង់មានព្រះ នាមយ៉ាងនោះ ព្រះអង្គមានអគ្គមហេសីទ្រង់ព្រះនាមថា ព្រះនាង វិហារទេវី ជាព្រះធីតារបស់ក្សត្រក្រុងកល្យាណី និងព្រះនាងនោះមាន ព្រះរាជឱរស ២ ព្រះអង្គ គឺព្រះបាទគាមិនីអភ័យនិង តិស្សៈ (សទ្ធា តិស្សៈ) ។ ឯព្រះបាទកាកវណ្ណតិស្សៈមហារាជ មានព្រះភគិនី

(ប្អូនស្រី) ព្រះនាមថា សោមទេវី បានជាអគ្គមហេសីរបស់ព្រះបាទ អភយរាជកុមារ ជាព្រះរាជភាគិនេយ្យ (ក្មួយ) របស់ព្រះបាទសិរិមហារាជក្នុងក្រុងកល្យាណី ។ កាលព្រះរាជកុមារអភយៈគ្រងរាជ្យក្នុងគិរិនគរនោះ ព្រះបាទកាកវណ្ណតិស្សៈទ្រង់ហៅ ទុដ្ឋគាមិនី-អភ័យជាព្រះរាជបុត្ររបស់ព្រះអង្គមកហើយ ត្រាស់បញ្ជាឱ្យទៅកាន់គិរិនគរ ហើយទ្រង់តាំងអាមាត្យម្នាក់ឱ្យឋានៈជាបិតារបស់ទុដ្ឋគាមិនី-អភ័យហើយបញ្ជូនទៅគិរិនគរ ។ ខាងក្រោយមកព្រះបាទអភយៈនិងព្រះរាជកុមារគាមិនីអភ័យកើតវិវាទទាស់ទែងគ្នាឡើង ព្រោះហេតុជាតិជាក្សត្រដូចគ្នា ។ ព្រះបាទអភយៈទើបនាំពលពាហនៈនិងទេវីរបស់ព្រះអង្គយាងទៅនគរសេរុ ។ ឯក្សត្រនគរសេរុ ទ្រង់ព្រះនាមថា សិវរាជជាសម្លាញ់របស់ព្រះបាទអភយៈ និងក្សត្រនគរសេរុនោះបានសាងនគរឡើងមួយ មានស្ថានទីភូមិភាគគួររីករាយនៅទីបំផុតបឹងធំ ហើយប្រទានឱ្យដល់ព្រះបាទអភយៈ ។ ព្រះបាទអភយៈទ្រង់តាំងនគរនោះ ឱ្យដូចនាមរបស់ព្រះទេវីថា សោមនគរ តែសោមនគរនោះបរិបូណ៌ដោយបាយទឹកអាហារនិងទ្រព្យមាសប្រាក់ច្រើន ។ ព្រះបាទ

អភយៈទ្រង់សោយរាជ្យនៅក្នុងសោមនគរនោះរហូតទៅ ។

គ្រាខាងក្រោយមក ព្រះនាងសោមទេវី ប្រឹក្សាជាមួយព្រះរាជស្វាមីថា ក្នុងនគររបស់យើងមិនមានចេតិយនិងវត្តនៅឡើយ ព្រោះហេតុដូច្នោះគួរសាងព្រះចេតិយឡើង ។ ព្រះបាទអភយៈទ្រង់ទទួលពាក្យថា ល្អហើយ ទើបស្វែងរកស្ថានទីកសាងវត្តទ្រង់ទតឃើញព្រៃសាលវ័នមួយខាងក្រៅនគរ មិនឆ្ងាយពេកមិនជិតពេក ។ បានឮថាព្រះថេរៈមួយអង្គជាវង្សរបស់ព្រះមហាអរិដ្ឋៈ ព្រះនាម ព្រះមហិន្ទត្ថេរៈបានមក នៅក្នុងវិហារនោះ ជាមួយព្រះភិក្ខុ ៦០ អង្គ ។ ព្រះរាជាទ្រង់ពេញព្រះរាជហឫទ័យស្ថានទីនោះ ទើបទ្រង់ចាត់ឱ្យសាងព្រះវិហារនិងបន្ទប់ បញ្ចុះប្រតិស្ឋានព្រះធាតុ ហើយត្រាស់សួរព្រះថេរៈថាបពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចំរើនតើខ្ញុំព្រះករុណា នឹងបានព្រះធាតុមកពីណា ? ព្រះថេរៈទើបថ្វាយ ព្រះចង្កូមកែវខាងស្តាំរបស់ព្រះតថាគតដែលខ្លួនរក្សាទុកមក (**តទា ថេរោ អត្តនោ បរិហរណំ សត្ថុនោ ទក្ខិណទាឋធាតុំ រញ្ញោ អទាសិ**) ។ ព្រះរាជាទ្រង់សោមនស្សត្រេកអរក្រៃលែង កាលបានសុនក្ខត្តឫក្សល្អហើយ ទើបប្រតិស្ឋាន

ព្រះទក្ខិណទាឋធាតុនោះក្នុងបន្ទប់ព្រះធាតុ ហើយទ្រង់ប្រោសឱ្យសាង
ចេតិយលើកំពូលភ្នំឧទកបុព្វលកេលសបពិតដែលមានវិចិត្រក្រៃលែង ។
ព្រះរាជានិងព្រះនាងទេវីបានធ្វើសក្ការបូជាព្រះធាតុជាធំ និងទ្រង់ថ្វាយ
មហាទានចំពោះព្រះភិក្ខុសង្ឃមានព្រះមហិន្ទត្ថេរជាប្រធាន (ព្រះម-
ហិន្ទត្ថេរសម័យក្រោយមិនមែនព្រះរាជបុត្រព្រះបាទធម្មាសោកទេ) ។
ព្រោះហេតុនោះព្រះគន្ថរចនាចារ្យបានប្រព័ន្ធគាថាទុកថា ៖

សោមវ្ហយេ រម្មណិយេ សមិទ្ធេ

បុរេ និវន្ថោ គិរិរាជវំសោកោ

មហិន្ទត្ថេរោ ច អរិដ្ឋវំសោ

ទន្តធាតុំ ទក្ខិណំ បតិដ្ឋាសិ ។

កាលសោមនគរជាទីរីករាយកសាងស្រេច

ព្រះរាជានិវន្ធរាជវស្សគិរិនគរ និង

ព្រះមហិន្ទត្ថេរជាវង្សព្រះអរិដ្ឋៈបាន

ប្រតិស្ឋានព្រះទន្តធាតុខាងស្តាំក្នុងក្រុង

សោមបុរៈជាក្រុងគួរីករាយដោយទឹក

វិភាគព្រះចង្កូមកែវនៅក្នុងសិរីលង្កាជាឆ្វេងឬស្តាំ

និងអាហារ ។

តែការសិក្សានៅក្នុងព្រះត្រៃបិដកឃើញថា ព្រះធាតុ ១ នៅក្នុងក្រុងកាលិង្គៈ ហើយព្រះធាតុនេះឯងត្រូវធ្លាក់មកក្នុងលង្កាទ្វីបដូចពោលខាងដើម តែទាស់ថា ព្រះធាតុដែលបានពីកាលិង្គៈនោះជាព្រះចង្កូមកែវខាងឆ្វេងទៅវិញ ចំណែកប្រទេសសិរីលង្កាសព្វថ្ងៃបានអះអាងថាព្រះធាតុនៅក្នុងក្រុងកន្ទីនេះ ជាព្រះទក្ខិណទាឋធាតុ ព្រះចង្កូមកែវខាងស្តាំ ហើយថែមទាំងមានការគូររូបទន្តកុមារ ដែលយកព្រះធាតុមកលង្កាទ្វីបទៀតផង ។ ហើយមានការពោលពីការមកព្រះទក្ខិណទាឋធាតុផ្សេងគ្នា ដូចពោលខាងដើម ។ តាមនៅក្នុងគម្ពីរប្រភពសិរីលង្កាបានបញ្ជាក់ឱ្យឃើញថា ប្រទេសសិរីលង្កាមានព្រះចង្កូមកែវដល់ទៅពីរឯណោះ តែពិតប្រាកដនោះ មានតែមួយគត់ ព្រោះហេតុអ្វីទើបពោលយ៉ាងនេះ? ព្រោះក្នុងព្រះត្រៃបិដកបានបញ្ជាក់ថា ព្រះចង្កូមកែវ ១ នៅក្នុង កាលិង្គរដ្ឋ ព្រះចង្កូមកែវ ១ ទៀតនៅក្នុងគន្ធារបុរី ហើយចង្កូមកែវនៅក្នុងគន្ធារបុរីនេះមានប្រាកដដល់សម័យព្រះបាទកនិស្កៈ ខ្ញុំនឹងពោលតទៅខាងមុខ ។ ព្រោះហេតុនោះ ការ

សិក្សាស្រាវជ្រាវរបស់ខ្ញុំយល់ឃើញថា(១) ព្រះធាតុដែលបានពីកាលិង្គរដ្ឋនោះ គួរជាទក្ខិណទាឋធាតុ (ព្រះចង្កូមកែវខាងស្តាំ) គួរមិនមែនវាមទាឋធាតុ (ព្រះចង្កូមកែវខាងឆ្វេង) ព្រោះចង្កូមកែវខាងឆ្វេងនៅក្នុងគន្ធាររដ្ឋបុរី ព្រះចង្កូមកែវខាងស្តាំនៅក្នុងកាលិង្គៈ ហើយដែនកាលិង្គរដ្ឋនេះត្រូវបានមកប្រតិស្ឋានក្នុងលង្កាទ្វីប រហូតមកដល់សព្វថ្ងៃហើយរាជរដ្ឋាភិបាលនិងប្រជាជនសិរីលង្កាបានកាន់យកថា ព្រះចង្កូមកែវដែលតម្កល់នៅក្នុងទីក្រុងកន្ទី ជាមតិកបានមកពីកាលិង្គរដ្ឋ ហើយនៅអះអាងថា ព្រះចង្កូមកែវនេះជាចង្កូមកែវខាងស្តាំខាងក្រោមទៀតផង ។ ចំណែកខ្ញុំមិនមានឧបនិស្ស័យបុណ្យកុសលគ្រប់គ្រាន់នឹងបានទៅថ្វាយបង្គំព្រះចង្កូមកែវនោះផ្ទាល់ទេ បានត្រឹមតែការសិក្សានៅក្នុងគម្ពីរព្រះពុទ្ធសាសនាហើយលើកមកសម្រាប់បណ្ឌិតពិចារណាចុះ ។

ខាងក្រោយមកមានតំណាលពីព្រះទន្តធាតុថា ព្រះទន្តធាតុតែងផ្លាស់កន្លែងទៅតាមការផ្លាស់ទីតាំងរបស់ព្រះរាជា ដែលទ្រង់ផ្លាស់ទីក្រុង ។ ក្នុង ព.ស.១៩៤៣ ពួកទមិឡបានដណ្តើមព្រះទន្តធាតុ គឺព្រះចង្កូមកែវ ពីលង្កាទៅទុកត្រង់ឥណ្ឌាខាងក្រោម តែព្រះបាទបរក្ក-

(១) មិនអាចកាន់យកតាមមតិរបស់ខ្ញុំទាំងស្រុងនោះទេ នេះគ្រាន់តែការគិត ព្រោះមិនដឹងប្រាកដថា ព្រះចង្កូមកែវស្តាំឬខាងឆ្វេង ។

ពាហុព្រះចៅលង្កាក៏វាយដណ្តើមយកមកវិញបាន ។

កាលព.ស.២១០៣ ពួកបតុកេត គ្រិស្តសាសនិក និកាយរោម៉ន កត្តូលិកនៅត្រង់ទីក្រុងកួឥណ្ឌាក្រោម បានវាយចូលមកក្រុងជពនា បានដណ្តើមយកព្រះទន្តធាតុគឺចង្កូមកែវទៅក្រុងកួ ហើយវាយកំទេចបោះទៅក្នុងគំនរភ្លើងហើយយកផេ្សងទៅបោះក្នុងទន្លេ ។ តែព្រះបាទលង្កាប្រកាសថា ព្រះចង្កូមកែវដែលពួកបតុកេតយកទៅនោះ ជារបស់ក្លែងក្លាយទេ (របស់ប្លម) មិនមែនអង្គពិតទេ ចំណែកចង្កូមកែវពិតនោះនៅនឹងព្រះអង្គ ។ កាលព្រះបាទបុរេនងនៃប្រទេសភូមាបានជ្រាបដំណឹងនោះ ទើបប្រើមនុស្សឱ្យទៅស្វែងរកព្រះចង្កូមកែវពិតត្រង់ក្រុងចត្តៈ ក៏បានព្រះចង្កូមកែវប្លមមួយអង្គទៀត ចំណែកព្រះចៅក្រុងកន្ទី (Candy) ទ្រង់ធានារ៉ាប់រងថា ព្រះចង្កូមដែលពិតនោះនៅនឹងព្រះអង្គ ព្រះចង្កូមកែវដែលព្រះចៅបុរេនងបានទៅនោះ ជារបស់ប្លម គឺក្លែងក្លាយ ។ សព្វថ្ងៃនេះព្រះធាតុចង្កូមកែវពិតនេះតម្កល់នៅទន្តប្រាសាទ ក្នុងក្រុងកន្ទី ដែលជនជាតិសិរីលង្កា តែងតែធ្វើសក្ការៈគោរពបូជា និងជនជាតិដទៃ ៗ ទៀត មានជនជាតិខ្មែរជា

ដើម តែងតែទៅនមស្ការគោរពបូជា ។

ព្រះឧណ្ហីសធាតុ (ថ្ងាស) ឬនលាដធាតុមកកាន់លង្កាទ្វីប

នៅក្នុងគម្ពីរជិនកាលមាលីបករណ៍ ទំព័រ ៥៦ និងគម្ពីរសង្គីតិ-យវិសទំព័រ ១៥៤ បានពោលពីការមកនៃព្រះឧណ្ហីសធាតុឬព្រះនលាដ-ធាតុមានរឿងរ៉ាវដូចតទៅនេះ ÷

បានឮមកថា ក្រោយការបែងចែកព្រះបរមសារីរធាតុ ព្រះនលាដធាតុរបស់ព្រះតថាគតធ្លាក់ជាចំណែកដល់ពួកមល្លក្សត្រ អ្នកក្រុងកុសិនារា ។ កាលនោះព្រះមហាកស្សបត្ថេរៈ ពោលឱ្យពួកមល្លក្សត្រជ្រាបថា កាលព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់គង់ធរមាននៅឡើយ ព្រះអង្គអនុញ្ញាតព្រះនលាដធាតុនេះទុកក្នុងកោះលង្កា ព្រោះហេតុនោះ សូមមហាបពិត្រអនុញ្ញាតព្រះធាតុនោះដល់អាត្មាចុះ ។ ហើយទទួលយកព្រះនលាដធាតុនោះទុក ក្រោយមកក៏ប្រគល់ឱ្យព្រះនន្ទត្ថេរៈជាសទ្ធិវិហារិករបស់ខ្លួន ហើយប្រាប់នូវធាតុវង្សថា **ឥមំ នលាដំ តម្ពបណ្ណិទីបេ មហាគង្គាយ ទក្ខិណភាគេ សេរុនាមរហទស្ស អន្តេ វរភស្សនាមសោណ្ឌិយមត្ថកេ កាកវណ្ណតិស្សោ នាម**

រាជា បតិដ្ឋបេស្សតិ សចេតិយំ សង្ឃារាមំ ការាបេស្សតិ ។
ព្រះរាជាមួយព្រះអង្គព្រះនាមកាកវណ្ណតិស្សៈ នឹងអារាធនានូវព្រះធាតុនេះប្រតិស្ឋានទុកខាងលើស្ទឹង ឈ្មោះ វិរភស្សៈ នៅទីបំផុតស្រះឈ្មោះសេរុ ផ្នែកទក្ខិណភាគស្ទឹងមហាគង្គា ក្នុងលង្កាទ្វីប ហើយព្រះរាជាអង្គនោះទ្រង់សាងសង្ឃារាមព្រមទាំងព្រះចេតិយឡើង ។ ហើយប្រាប់ដល់ព្រះនន្ទត្ថេរៈទៀតថា អ្នកចូរប្រតិស្ឋាននូវនលាដធាតុនេះក្នុងព្រះគន្ធកុដិ ដែលព្រះសាស្តាទ្រង់គង់ប្រថាប់ក្នុងកូដាគារសាលានាព្រៃមហាវ័ន ជិតនគរវេសាលី ហើយធ្វើសក្ការបូជា កាលអ្នកជរាអស់សង្ខារហើយ ចូរណែនាំសទ្ធិវិហារិករបស់ខ្លួនឱ្យជ្រាបត។គ្នា ។ ក្រោយមកព្រះមហាកស្សបត្ថេរៈក៏បរិនិព្វានទៅ ។ ចំណែកព្រះនន្ទត្ថេរៈបានបដិបត្តិតាមព្រះមហាកស្សបត្ថេរៈប្រាប់ទុកហើយ ក៏ឯសទ្ធិវិហារិករបស់ព្រះនន្ទត្ថេរៈព្រះនាមថា ចន្ទគុត្តត្ថេរៈ បានបដិបត្តិដូចគ្នា គឺប្រតិស្ឋានព្រះនលាដធាតុនោះ ទុកក្នុងព្រះគន្ធកុដិ ដែលព្រះទសពលទ្រង់គង់ប្រថាប់ក្នុងព្រះវិហារជេតពនជិតក្រុងសាវត្ថី ហើយធ្វើការបូជារហូតបរិនិព្វាន និងសទ្ធិវិហារិករបស់ព្រះចន្ទគុត្តត្ថេរៈព្រះនាម

ភទ្ទសេនត្ថេរៈ ក៏បានបដិបត្តិដូចគ្នាបានប្រតិស្ឋានព្រះនលាដធាតុនោះក្នុងព្រះគន្ធកុដិ ព្រៃឥសិបតនមិគទាយវ័ន ជិតក្រុងពារាណសី ហើយបូជារហូតបរិនិព្វាន ។ ក៏សទ្ធិវិហារិរបស់ព្រះភទ្ទសេនត្ថេរៈព្រះនាមជយសេនត្ថេរៈ ក៏បានបដិបត្តិដូចគ្នាគឺប្រតិស្ឋានព្រះនលាដធាតុក្នុងព្រះគន្ធកុដិ ដែលជាទីគង់នៃព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធក្នុងវត្តវេឡុវ័នជិតក្រុងរាជគ្រឹះបូជារហូតបរិនិព្វាន ។ ក៏សទ្ធិវិហារិករបស់ព្រះជយសេនត្ថេរៈព្រះនាម មហាសង្ឃរក្ខិត្ថេរៈ ក៏បដិបត្តិដូចគ្នាគឺប្រតិស្ឋានព្រះនលាដធាតុក្នុងព្រះគន្ធកុដិវត្តឃោសិតារាម ក្រុងកោសម្ពី បូជារហូតបរិនិព្វាន ។ ក៏សទ្ធិវិហារិរបស់ព្រះមហាសង្ឃរក្ខិត្ថេរៈព្រះនាម មហាទេវត្ថេរៈបានអារាធនាព្រះនលាដធាតុនោះ ហោះតាមអាកាសហើយចុះទៅប្រតិស្ឋានទុកក្នុងគល់ឈើមហាសារៈក្នុងកក្កុដៈនាហត្ថោជនបទ (មល្លជនបទ) ត្រង់ជាមួយសម័យដែលព្រះឧបយុវរាជទ្រង់ព្រះនាមថាព្រះបាទមហា-នាគ បានលើកស្វេតច្ឆត្រសោយរាជ្យក្នុងរោហនជនបទមហាគ្រាមកោះលង្កា ។ ក្នុងកាលនោះ ឧបាសកមួយនាក់ឈ្មោះ មហាកាលព្រមដោយបុត្រនិងភរិយាបានបដិបត្តិទំនុកបំរុងព្រះមហាថេរៈ (ព្រះទេវ-

ត្ថេរៈ) ជាមួយព្រះជិនធាតុ អស់កាលដ៏យូរ ។ ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងថ្ងៃឧបោសថមានឆព្វណ្ណរង្សីផុសឡើងអំពីព្រះធាតុ និងស្ថានទីកន្លែងនោះមានដូចព្រះបរមសម្ពុទ្ធទ្រង់គង់ព្រះធរមាននៅ ។

សួរថា ព្រះបាទមហានាគ នោះជាអ្នកណា ? ព្រះបាទមហានាគនោះជាអនុជរបស់ព្រះបាទទេវានម្បិយតិស្សៈ ដែលជាឧបរាជ ។ ព្រះមហានាគនោះខ្លាចព្រះទេវីជាមហេសីរបស់ព្រះរៀម(បងថ្លៃ)ទើបនាំព្រះទេវីរបស់ព្រះអង្គនិងពលពាហនៈទៅកាន់រោហនជនបទ ។ ព្រះមហេសីរបស់ព្រះមហានាគនោះទ្រង់ប្រសូតព្រះរាជឱរស ត្រង់តំបន់លង្កាវិហារក្នុងរវាងផ្លូវ ទើបដាក់ព្រះនាមរាជឱរសថា លង្កាតិស្សៈដោយកាន់យកព្រះនាមព្រះបាទទេវានម្បិយតិស្សៈជាព្រះជេដ្ឋា និងឈ្មោះវិហារផ្សំគ្នា ទើបដាក់ព្រះនាមយ៉ាងនោះ ។ ឧបរាជកាលស្ដេចចេញពីក្រុងអនុរាធៈ ទៅប្រថាប់ក្នុងមហាគ្រាមសោយរាជ្យសម្បត្តិក្នុងរោហនជនបទ ។ ថ្ងៃមួយឧបរាជទ្រង់ជ្រាបដំណឹងព្រះនលាដធាតុ អំពីមហាកាលអាមាត្យហើយត្រាស់ឱ្យមហាកាលអាមាត្យជាមគ្គុទ្ទេសក៏ លើកពលចតុរង្គសេនាទៅកាន់សំណាក់ព្រះមហាទេ-

វត្ថេរៈ នមស្ការព្រះថេរៈហើយសួរថា បពិត្រលោកម្ចាស់ ខ្ញុំព្រះករុណាជ្រាបថា ព្រះនលាដធាតុរបស់ព្រះដ៏មានព្រះភាគរបស់យើងនៅនឹងលោកម្ចាស់ពិតមែនឬ ? ខ្ញុំព្រះករុណាមកនេះ ក៏ដើម្បីនឹងអារាធនាព្រះធាតុនោះទៅ ។ ព្រះមហាទេវត្ថេរៈឆ្លើយតបថា បពិត្រមហារាជ ល្អហើយ ហើយនាំព្រះនលាដធាតុចេញមកឱ្យទតព្រះនេត្រឃើញ ។ ព្រះរាជាទ្រង់ទតព្រះនេត្រឃើញបាដិហារ្យរបស់ព្រះធាតុក៏មានព្រះហឫទ័យសោមនស្សរីករាយ ត្រាស់សូមព្រះធាតុនោះនឹងព្រះថេរៈ ។ ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរថា បានមហាបពិត្រ កាលព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់គង់ព្រះធរមាននៅ បានត្រាស់ព្យាករណ៍ថា ព្រះរាជាមួយអង្គព្រះនាម កាកវណ្ណតិស្សៈ នឹងទ្រង់សាងស្តូបធំបញ្ចុះព្រះធាតុនេះទុកលើកំពូលកំពង់ឈ្មោះ វរភស្សៈ នៅទីបំផុតស្រះឈ្មោះសេរុ លើច្រាំងស្តាំនៃស្ទឹងមហាវាលុកគង្គាក្នុងកោះលង្កានេះ ហើយព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ចូលនិរោធសមាបត្តិក្នុងទីនោះ ។ ព្រះរាជាព្រមដោយរាជបរិវារអារាធនាព្រះធាតុទៅកាន់ មហាគ្រាមដោយគ្រឿងសក្ការៈដ៏ធំ ហើយប្រោសឱ្យសាងមណ្ឌបប្រតិស្ឋានព្រះធាតុ ក្នុងទីមិនឆ្ងាយអំពី

រាជនិវេសន៍ ប្រតិស្ឋានប្រអប់កែវ(កោដ្ឋ)បញ្ចុះព្រះធាតុទុកក្នុងមណ្ឌប នោះ ។ ហើយទ្រង់សក្ការបូជាជានិច្ចកាលអស់កាលដ៏យូរ ក្នុងទីបំផុតព្រះរាជាត្រាស់បញ្ជាដល់លង្កាតិស្សៈព្រះរាជបុត្ររបស់ព្រះអង្គថា តិស្សៈអ្នកចូរបូជានូវព្រះធាតុដែលពួកយើងធ្លាប់បូជាមកហើយកុំខានតពីយើង ហើយព្រះអង្គត្រាស់ប្រវត្តិមកនៃព្រះធាតុប្រៀនប្រដៅរហូតសោយទិវង្គតបានទៅកើតក្នុងស្ថានសួគ៌ ។ កាលព្រះបាទមហានាគកន្លងទៅ កុមារលង្កាតិស្សៈបានសោយរាជ្យសម្បត្តិ ទ្រង់ធ្វើការគោរពព្រះធាតុដោយសក្ការបូជាយ៉ាងឱឡារិក ។ ក្នុងទីបំផុតព្រះអង្គបានប្រគល់ប្រអប់ព្រះធាតុទុកដល់កុមារគោធាភយៈ ជាព្រះរាជបុត្ររបស់ព្រះអង្គត្រាស់បញ្ជាឱ្យបូជាព្រះធាតុដូចពោលមកហើយ ហើយព្រះអង្គក៏សោយទិវង្គតទៅ ។ កាលព្រះបាទលង្កាតិស្សៈកន្លងទៅព្រះបាទគោធាភយៈគ្រងរាជ្យសម្បត្តិក៏ទ្រង់បដិបត្តិដូចគ្នា ក្នុងកាលជាទីបំផុតព្រះអង្គត្រាស់ណែនាំព្រះធាតុដល់កុមារកាកវណ្ណតិស្សៈព្រះរាជបុត្ររបស់ព្រះអង្គហើយបញ្ជាថា កាលបិតាសោយទិវង្គតហើយ បាចូរប្រតិស្ឋានព្រះធាតុនេះទុកក្នុងទីនោះ ហើយព្រះអង្គក៏សោយទិវង្គត

ទៅ ។ កាលព្រះបាទគោធាភយៈកន្លងទៅ ព្រះបាទកាកវណ្ណតិស្សៈក៏បានឡើងសោយរាជ្យ ។ កាលទ្រង់សោយរាជ្យសម្បត្តិអស់កាលយូរអង្វែងពេលជិតអស់ជន្មាយុ ព្រះចូឡបិណ្ឌបាតតិស្សត្ថេរៈជាព្រះភាតារបស់ព្រះនាងវិហារទេវី ព្រះថេរៈពិចារណាមើលអាយុសង្ខាររបស់ព្រះបាទកាកវណ្ណតិស្សៈជ្រាបថា អាយុសង្ខាររបស់ព្រះបាទកាកវណ្ណតិស្សៈនៅសល់បន្តិចទៀតទេ ។ លុះព្រឹកឡើងទៅប្រាប់ដល់ព្រះរាជាថា មហាបពិត្រកាលព្រះសាស្ដាគង់ព្រះធរមាននៅត្រាស់ព្យាករណ៍ដូច្នេះថា ព្រះនលាដធាតុនេះមហាបពិត្រជាអ្នកនឹងរក្សា នឹងប្រតិស្ឋានទូវព្រះធាតុនេះទុកលើកំពង់ទឹកឈ្មោះ វរភស្ស នៅទីបំផុតផ្នែកស្ដាំនៃស្ទឹងនៃមហាវាលុកគង្គា (លង្កាទ្វីប) ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់សំដៅដល់ព្រះមហាបពិត្រហើយព្រះអង្គទ្រង់ចូលសមាធិក្នុងទីនោះ ឥឡូវនេះ មហាបពិត្រ គួររលឹកដល់ពុទ្ធព្យាករណ៍ ។ តាមពិតព្រះបាទកាកវណ្ណតិស្សៈសូម្បីរលឹកដល់ពាក្យ ដែលព្រះបិតារបស់ព្រះអង្គត្រាស់លើព្រះទែនមរណៈតែទ្រង់មិនដាក់ព្រះទ័យការប្រតិស្ឋានព្រះធាតុ គ្រាបានឮពាក្យព្រះថេរៈក៏ទ្រង់រលឹកដល់ពាក្យបិតាត្រាស់បញ្ជាទុក ទើបទ្រង់ទទួលពាក្យព្រះ

ថេរៈថា សាធុ លោកម្ចាស់ ។ តាមពិតព្រះបាទកាកវណ្ណតិស្សៈនោះ ទ្រង់ធំជាងក្សត្រទាំង ៣ ព្រះអង្គគឺព្រះបាទសិវៈនៃនគរសេរុ ព្រះបាទមហានាគនៃនគរសោណៈ ព្រះបាទគិរិអភយៈនៃនគរសោមៈ ។ កាលព្រះអង្គនឹងប្រតិស្ឋានព្រះធាតុទើបប្រជុំក្សត្រទាំង ៣ នោះ លុះដល់ថ្ងៃពេញបូណ៌មីខែវិសាខ ព្រះចន្ទប្រកបដោយវិសាខឫក្ស ទើបទ្រង់ដាក់ឥដ្ឋមង្គលឫក្ស នឹងកាលបន្ទប់ព្រះធាតុប្រតិស្ឋានព្រះធាតុសាងស្រេចហើយ ព្រះបាទកាកវណ្ណតិស្សៈទើបប្រឹក្សាជាមួយព្រះថេរៈថា ធាតុគព្ភគឺបន្ទប់ប្រតិស្ឋានព្រះធាតុបានសាងស្រេចហើយ ព្រឹកនេះបានឫក្សរោហិណី ខ្ញុំព្រះករុណានឹងបញ្ចុះព្រះធាតុ តើលោកម្ចាស់ជ្រាបរឿងព្រះកេសធាតុខ្លះទេ ? ទើបព្រះថេរៈត្រាស់ថា ប្រគល់នាទីនេះឱ្យព្រះចូឡបិណ្ឌបាតតិស្សត្ថេរៈ បន្តរកព្រះកេសធាតុតទៅ ។ ចំណែកព្រះថេរៈ បានបញ្ជាព្រះសិវត្ថេរៈ ដែលជាសទ្ធិវិហារិករបស់ខ្លួនឱ្យជ្រាបថា មាននាគរាជឈ្មោះថា ជយសេនៈ ប្រថាប់ក្នុងវិមានភូមិនទវនាគ ក៏ជយសេននាគរាជនោះ តែងបូជាព្រះកេសធាតុដែលតបុស្សៈនិងភល្លិកៈនាយឈ្មួញពីរនាក់បងប្អូនរក្សាទុកព្រឹកនេះអ្នកចូរទៅអារាធនាព្រះធាតុ

នោះមកថ្វាយព្រះមហាក្សត្រ ។ លុះព្រឹកឡើង ព្រះសិរិវត្ថេរៈនិមន្តទៅកាន់ភូមិនទរនាគពិភព អារាធនាព្រះកេសធាតុក្នុងសំណាក់ជយសេននាគរាជ មកថ្វាយដល់ព្រះបាទកាកវណ្ណតិស្សៈ ។ ព្រះចូឡបិណ្ឌបាត-តិស្សត្ថេរៈនិងព្រះមហាសាគលត្ថេរៈនិងព្រះមហិន្ទត្ថេរៈ ទាំងបីអង្គនេះគ្រប់ៗព្រះអង្គមានបរិវារច្រើនរយ ព្រមទាំងព្រះមហាក្សត្រ ៤ ព្រះអង្គមានព្រះបាទកាកវណ្ណតិស្សៈជាប្រធាន បានប្រតិស្ឋានព្រះនលាដធាតុរបស់ព្រះដ៏មានព្រះភាគក្នុងខាងលើស្ទឹងឈ្មោះវរភស្សៈ នៅក្នុងទីបំផុតស្រះឈ្មោះសេរុ ផ្នែកស្តាំស្ទឹងមហាវាលុកគង្គា គ្រាប្រតិស្ឋានស្រេចហើយ ។ ព្រះបាទកាកវណ្ណតិស្សៈប្រោសឱ្យសាងស្តូបធំការពារទឹកឬទ្រទ្រង់កំពូលភ្នំកៃលាស (គ្របពីលើ)និងព្រះអង្គទ្រង់ធ្វើកិច្ចដែលគួរធ្វើរួចហើយ ព្រះអង្គទ្រង់បូជារហូតមកដោយសំដែងពុទ្ធគារវៈជាអនេកប្បការរហូតមក ។

រឿងមហិយង្គចេតិយ

កាលព្រះបាទកាកវណ្ណតិស្សៈសោយទិវង្គតទៅ ព្រះរាជបុត្រអង្គតូច (ពៅ) របស់ព្រះអង្គព្រះនាមថា តិស្សៈយាងមកពីទីឃវាបី

ទ្រង់ចាត់ចែងបូជាព្រះសពព្រះរាជបិតាស្រេចហើយ ទើបនាំព្រះមាតា (ព្រះនាងវិហារទេវី) ជាមួយដំរីឈ្មោះកុណ្ឌលៈទៅកាន់ទីឃវាបី ព្រោះខ្លាចព្រះជេដ្ឋា ។ ព្រះរាជកុមារទុដ្ឋគាមិនីអភ័យព្រះរាជបុត្រ ច្បងបានស្តេចយាងទៅកាន់មលយប្រទេស ខណៈកាលមានព្រះជន្ម ១៦ ឆ្នាំ ព្រោះខ្លាចព្រះបិតាចាប់ចង ។ ខណៈនោះព្រះរាជកុមារទុដ្ឋគាមិនីអភ័យស្តេចយាងពីមលយជបទមករាជាភិសេក ក្នុងស្រុកមហាគ្រាម ។ ព្រះរាជកុមារទាំងពីរនាក់បងប្អូននោះ ឈ្លោះទាស់ទែងគ្នា ដោយសាររឿងដំរី កុណ្ឌលៈ ពេលនោះព្រះរាជកុមារតិស្សៈជាអនុជ ទ្រង់ឈ្នះមុនក្នុងពេលធ្វើយុទ្ធសង្គ្រាមត្រង់លានចុឡង្គណមិដ្ឋិ ។ តែក្នុងគ្រាទី ២ ព្រះរាជកុមារអភ័យជាព្រះជេដ្ឋារួបរួមពលបាន ៦0000 ចេញច្បាំងបានឈ្នះ ។ ខាងក្រោយមកព្រះថេរៈទាំងឡាយបានញុំាងព្រះរាជកុមារទាំងពីរឱ្យរម្ងាប់ទោសគ្នាទៅវិញទៅមក ព្រះបាទអភយទុដ្ឋគាមិនីបញ្ចុះព្រះបរមធាតុទុកក្នុងលំពែង ឡោមព័ទ្ធដោយពលពាហនៈ ស្តេចយាងទៅវត្តតិសារាម ទ្រង់នមស្ការព្រះសង្ឃហើយត្រាស់ថា បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះករុណានឹងឆ្លងទៅកាន់ច្រាំងខាងនាយ

ដើម្បីនឹងញ៉ាំងព្រះសាសនាឱ្យរុងរឿង សូមលោកម្ចាស់មេត្តាអនុញ្ញាតឱ្យព្រះភិក្ខុទាំងឡាយទៅជាមួយខ្ញុំព្រះករុណា ដើម្បីបានជាស្រែបុណ្យរបស់ខ្ញុំ ។ ព្រះសង្ឃទើបអនុញ្ញាតឱ្យភិក្ខុ ៥០០អង្គ ទៅជាមួយព្រះរាជា, ព្រះរាជានាំភិក្ខុសង្ឃទៅហើយ ឡើងប្រថាប់លើដំរីកុណ្ឌលដែលឡោមព័ទ្ធទៅដោយពលទាហានចំនួន ១០ កងពល ស្តេចចេញទៅកាន់សង្គ្រាម ដោយចតុរង្គពលសេនាស្តេចយាងទៅកាន់ទីលានមហិយង្គណៈ ញ៉ាំងទាហានរបស់ទ្រង់ឱ្យច្បាំងជាមួយពួកទមិឡ ពេលនោះទ្រង់ក៏បានទទួលជ័យជំនះ ហើយទ្រង់ឱ្យសាងកញ្ចុកស្តូប[១] ក្នុងទីលានមហិយង្គណៈនោះ ។ បានឮថា ព្រះដ៏មានព្រះភាគក្រោយអំពីបានត្រាស់ដឹងហើយបាន ៩ ខែ ព្រះអង្គបាននិមន្តមកកោះលង្កានេះទ្រង់ប្រថាប់ឈរនៅលើអាកាសចំខាងលើស្ថានទីមហិយង្គណៈស្តូបនោះក្នុងមហានាគវ័នឧទ្យាន ទៀបមាត់ច្រាំងស្ទឹងគង្គា (លង្កា) ព្រះអង្គទ្រង់បង្ក្រាបយក្សឱ្យអស់អំណាច ហើយព្រះអង្គទ្រង់ត្រឡប់ទៅវិញគ្រាព្រះសាស្តាបរិនិព្វានហើយ នៅមានព្រះថេរៈមួយអង្គព្រះនាមសរភូជាអន្តេវាសិករបស់ព្រះសារីបុត្តត្ថេរៈបានអារាធនាព្រះសីវធាតុ (ព្រះ

---

១. កញ្ចុកស្តូប ស្តូបធ្វើស្រោបពីលើ គឺ ចេតិយរក្សាចេតិយទុកខាងក្នុង ។

ធាតុត្រង់ក) អំពីជើងថ្ករ ហើយមានព្រះភិក្ខុសង្ឃជាច្រើនមកជាមួយ បានប្រតិស្ឋានព្រះសិរីធាតុទុកត្រង់ទីនេះ ហើយសាងស្តូបកំពស់ ១២ ហត្ថរក្សាទុកហើយនិមន្តត្រឡប់ទៅវិញ ។ ព្រះបាទចុឡាភយៈជាព្រះភាតារបស់ព្រះបាទទេវានម្បិយតិស្សៈ បានទ្រង់សាងបន្ថែមអង្គចេតិយឡើង ៣០ ហត្ថ ។ មកដល់ពេលនេះព្រះបាទទុដ្ឋគាមិនីអភ័យឱ្យគេសាងកញ្ចុកចេតិយ ៨០ ហត្ថ បន្ថែមពីលើទៀត ។

ចប់

មហិយង្គណស្តូប

រឿងមរិច្ចចេតិយ

ចំណែកព្រះបាទទុដ្ឋគាមិនីអភ័យចាប់ខ្លួនឆត្តទមិឡ ត្រង់កន្លែងលានមហិយង្គណៈនោះបានហើយ ទើបចាប់រាជទមិឡទាំងឡាយ គឺរាជាអម្ពទមិឡ ចំណាយវេលា ៤ ខែទើបចាប់បាន, រាជាកច្ចកា-ទមិឡ ចំណាយវេលា ៤ ខែទើបចាប់បាន, រាជាវិជិតនគរ ចំណាយ

វេលា ៤ ខែទើបចាប់បាន, រាជាមហេលទមិឡ ចំណាយ វេលា ៤ ខែទើបចាប់បាន, ព្រះរាជាទ្រង់ចំណាយវេលាដើម្បីចាប់រាជាទមិឡ មួយអង្គ ៤ ខែ ៧ ដោយលំដាប់អំពីនោះមកក៏ស្តេចទៅកាន់អនុរាធបុរី ត្រាស់បញ្ជាឱ្យទ័ពសម្រាកនៅត្រង់ឱកាសបពិត ហើយទ្រង់បញ្ជាឱ្យជីក ស្រះក្នុងទីនោះ ហើយព្រះអង្គទ្រង់ហែលទឹកលេងក្នុងខាងដើមខែ ជេស្ឋៈ ។ ហើយទ្រង់ត្រាស់បញ្ជាឱ្យសាងបជោតនគរនៅក្នុងទីនោះ។ ព្រះអង្គទ្រង់ប្រហារឯឡាររាជទមិឡ ព្រមទាំងទាហានទាំងឡាយ ហើយស្តេចទ្រង់យាងចូលកាន់ខាងក្នុងនគរ។ ព្រះបាទទុដ្ឋគាមិនីអភ័យ ទ្រង់បានប្រហារទមិឡអស់ ៣២ ព្រះអង្គ ។ ហើយទ្រង់ឱ្យលើក ស្វេតច្ឆត្រឡើងជាឯករាជ្យតែមួយទូទាំងកោះលង្កា ។ កាលព្រះ រាជពិធីឆត្តមង្គលកន្លងទៅហើយ ៧ ថ្ងៃ ព្រះរាជាបញ្ជាឱ្យគេកសាង មរិច្ចវត្តិវិហារព្រមទាំងចេតិយ ។ កសាងអស់រយៈពេល ៣ ឆ្នាំទើប សម្រេច ។ កាលមរិច្ចវត្តិវិហារសម្រេចហើយ ព្រះរាជាទ្រង់ធ្វើរាជពិធី ឆ្លងដ៏ធំធេង ។

ចប់ រឿងមរិច្ចចេតិយ

រឿងលោហប្រាសាទ

តអំពីនោះមក ព្រះបាទទុដ្ឋគាមិនីអភ័យ ទ្រង់ពិនិត្យមើល ក៏ទ្រង់ទតព្រះនេត្រឃើញអក្សរចារឹកក្នុងសុវណ្ណបដ ដាក់នៅក្នុងប្រអប់ក្នុងព្រះរាជវាំង ទើបអានចារឹកនោះដែលមានន័យដូច្នេះថា ៖

នៅក្នុងពេលជាអនាគត កន្លង ១៤០ ឆ្នាំទៅ ព្រះរាជបុត្ររបស់ព្រះបាទកាកវណ្ណតិស្សៈទ្រង់ព្រះនាមថា ព្រះបាទទុដ្ឋគាមិនីអភ័យនឹងបញ្ជាឱ្យធ្វើយ៉ាងនេះ ទើបទ្រង់ព្រះតម្រិះថា ខ្លួនយើងនេះដែលព្រះមហិន្ទត្ថេរៈជាអ្នកឃើញអំពីចំងាយ បានឃើញត្រឹមត្រូវហើយ ទ្រង់ព្រះសោមនស្សត្រេកអរយ៉ាងក្រៃលែង គ្រានោះព្រះអង្គទ្រង់ទតព្រះនេត្រឃើញរបៀបគូរទិព្វវិមាន ទើបបញ្ជាឱ្យសាងលោហប្រាសាទតាមរបៀបនោះគឺ ផ្នែកទទឹងនិងផ្នែកកំពស់ក្នុងម្ខាង ៗ ១០០ ហត្ថ មាន ៩ ជាន់ មាន ១,០០០ បន្ទប់ វត្ថុផ្សេង ៗ ដូចជា សីហបញ្ជរ (បង្អួច) សុទ្ធសឹងតែក្បូរក្បាច់វិចិត្រយ៉ាងក្រៃលែង ហើយទ្រង់ក៏ស្រោចទឹកទក្ខិណោទកថ្វាយដល់ព្រះភិក្ខុសង្ឃ ។

រឿងដែលពោលមកនេះ មាននៅក្នុងគម្ពីរជាច្រើន ដូចជាគម្ពីរមហាវង្សជាដើម សូម្បីក្នុងគណ្ឋីបទទាំង ៣ ក៏លោកពោលថាព្រះបាទទេវានម្បិយតិស្សៈតែប៉ុណ្ណោះ ដែលជាអ្នកកសាងលោហប្រាសាទ តែតាមសេចក្តពិតក្នុងសម័យព្រះបាទទេវានម្បិយតិស្សៈនោះ មិនមានលោហប្រាសាទឡើយ គឺ លោកបានប្រើពាក្យថា "នឹង" ដែលសំដៅដល់កាលជាអនាគត ។

ចប់ រឿងលោហប្រាសាទ

រឿងសុវណ្ណមាលិកចេតិយ

សម័យថ្ងៃមួយ ព្រះបាទទុដ្ឋគាមិនីអភ័យ ស្តេចយាងទៅបូជាដើមពោធិព្រឹក្សហើយ កាលស្តេចចូលកាន់នគរទ្រង់ទតព្រះនេត្រឃើញសសរសិលា ដែលព្រះរាជអយ្យកោពេលបានរាជាភិសេកហើយបាន ៦ ឆ្នាំ បញ្ជាឱ្យបោះបង្គោលទុកត្រង់ទីស្ថានស្តូបទើបទ្រង់រលឹកដល់ពាក្យរបស់ព្រះមហិន្ទត្ថេរៈ ទ្រង់ចាប់ផ្តើមតាក់តែងផ្ទៃដីដើម្បីកសាងព្រះមហាស្តូប នៅក្នុងថ្ងៃឧបោសថពេញបូណ៌មី

ខែវិសាខ ព្រះចន្ទប្រកបដោយវិសាខឫក្ស គ្រាដល់ថ្ងៃឧបោសថពេញបូណ៌មី ខែអាសាឍ ព្រះចន្ទសោយឧត្តរាសាឍ្ហឫក្ស ទើបទ្រង់ដាក់ឥដ្ឋមង្គលក្នុងអង្គចេតិយ ។ ព្រះរាជាទ្រង់ធ្វើកិច្ចដែលគួរធ្វើក្នុងបន្ទប់បញ្ចុះព្រះធាតុរួចស្រេចហើយ ទ្រង់នមស្ការព្រះភិក្ខុសង្ឃហើយ ទ្រង់ត្រាស់ប្រគល់កិច្ចការថា បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចំរើន កិច្ចការក្នុងបន្ទប់បញ្ចុះព្រះធាតុស្រេចរៀបរយហើយ ថ្ងៃស្អែកនេះជាថ្ងៃឧបោសថពេញបូណ៌មីខែអាសាឍ ខ្ញុំព្រះករុណានឹងប្រតិស្ឋានបញ្ចុះព្រះធាតុ សូមលោកម្ចាស់ទទួលជ្រាបពីរឿងព្រះធាតុនេះផងចុះ ដូច្នេះ ។ ព្រះរាជាទ្រង់ប្រគល់នាទីនេះឱ្យដល់ភិក្ខុសង្ឃយ៉ាងនេះហើយ ស្តេចយាងត្រឡប់ទៅកាន់នគរវិញ ។ ចំណែកព្រះសង្ឃបានប្រគល់ការងារនោះ ឱ្យដល់សោណុត្តរសាមណេរដែលមានព្រះជន្ម ១៦ ឆ្នាំ ស្ថិតនៅក្នុងសំណាក់ធជបរិវេណយ៉ាងនេះថា សាមណេរសោណុត្តរៈ ថ្ងៃស្អែកនេះ នឹងមានការបញ្ចុះព្រះធាតុ កាលដែលព្រះសាស្តាផ្ទំលើក្រឡាបរិនិព្វានទ្រង់

ត្រាស់ហៅស្ដេចសក្កទេវរាជមកចូលគាល់ហើយត្រាស់ថា ៖ ធាតុរបស់តថាគតមានចំនួន ៨ ទោណ ក្នុងអនាគតកាលក្សត្រកោឡិយៈដង្ហែយកទៅបូជា ១ ទោណ តទៅខាងមុខព្រះធាតុទាំងនោះនឹងយកទៅប្រតិស្ឋាននៅក្នុងមហាចេតិយ ឯលង្កាទ្វីប ។ កាលដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់បរិនិព្វានហើយ ក្សត្រកោឡិយៈបានបញ្ចុះព្រះបរមសារីរិកធាតុក្នុងចេតិយធំ ដែលធ្វើហើយក្នុងរាមគ្រាម វេលាចេតិយត្រូវខ្សែទឹកដ៏ធំហូរច្រោះ ប្រអប់ទុកព្រះបរមសារីរិកធាតុបានធ្លាក់ចុះទៅក្នុងសមុទ្រ មហាកាឡនាគរាជបាននាំព្រះបរមសារីរិកធាតុនោះ ទៅមញ្ជេរិកនាគពិភពរក្សាទុករហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ ព្រោះហេតុដូច្នោះ សាមណេរចូលទៅមញ្ជេរិកនាគពិភពបរិយាយរឿងនោះ ឱ្យនាគរាជបានជ្រាបហើយយកព្រះបរមសារីរិកធាតុមក សោណុត្តរសាមណេរទទួលពាក្យបញ្ជាហើយស្ទុះក្រោកឡើងទ្រង់ជ្រាបថា ព្រះមហាក្សត្រស្ដេចចេញមក ព្រោះបានឮតន្ត្រីប្រគំគឹកកង ទើបចូលចតុត្ថជ្ឈាន

មានអភិញ្ញាជាបាទ មុជចុះទៅក្នុងផែនដីហើយផុសឡើងត្រង់មុខមហាកាឡនាគរាជក្នុងមញ្ជេរិកពិភព ហើយសាមណេរបាននាំយកព្រះបរមសារីរិកធាតុដែលមហាកាឡនាគថ្វាយមកប្រគល់ឱ្យដល់ព្រះបាទទុដ្ឋគាមិនីអភ័យ ចំណែកព្រះរាជាទើបទ្រង់ធ្វើការបញ្ចុះព្រះបរមសារីរិកធាតុ ក្នុងថ្ងៃពេញបូណ៌មី ខែអាសាឍ ព្រះចន្ទប្រកបដោយឧត្តរាសាឡ្ហឫក្ស គ្រាបញ្ចុះព្រះបរមសារីរិកធាតុរួចស្រេចហើយ ទើបព្រះរាជាទ្រង់បញ្ជាឱ្យសាងព្រះស្តូបឈ្មោះសុវណ្ណមាលិនី ដែលមានកំពស់ ១២០ ហត្ថ គ្របរក្សាពីលើព្រះសារីរិកធាតុនោះទុកទៀត ។ ព្រះបាទទុដ្ឋគាមិនីអភ័យទ្រង់បំពេញព្រះរាជមហាកុសលជាអនេក សោយរាជ្យសម្បត្តិបាន ២៤ ឆ្នាំ ទ្រង់ក៏បានប្រគល់សិរីរាងកាយរបស់ព្រះអង្គថ្វាយចំពោះព្រះសង្ឃ ទ្រង់រលឹកដល់បុណ្យកុសលជាដរាបមិនដែលដាច់ចុតិអំពីនោះទ្រង់បដិសន្ធិក្នុងទិព្វរថដែលមកអំពីតុសិតពិភព ទ្រង់បានប្រដាប់ដោយគ្រឿងអាភរណៈជាទិព្វ កាលមហាជនកំពុង

មើលទ្រង់បានធ្វើប្រទក្សិណមហាស្តូប ៣ ជុំ នមស្ការព្រះភិក្ខុ-សង្ឃហើយ ស្តេចក៏បានយាងទៅកាន់តុសិតពិភព ។ ចំណែកព្រះបាទកាកវណ្ណតិស្សៈ នឹងបានជាព្រះបិតារបស់ព្រះដ៏មានព្រះភាគមេត្តេយ្យ, ព្រះនាងវិហារទេវីនឹងបានជាព្រះពុទ្ធមាតា ។ ព្រះបាទទុដ្ឋគាមិនីអភ័យនេះនឹងបានជាបឋមសាវ័កគឺអគ្គសាវ័កទី ១ ។ ចំណែកព្រះបាទសទ្ធាតិស្សៈដែលជាព្រះរាជអនុជនឹងបានជាព្រះទុតិយសាវ័ក ទី ២ ព្រះនាងអនុឡាទេវីដែលជាព្រះមាតុច្ឆារបស់ព្រះបាទទុដ្ឋគាមិនីអភ័យ នឹងបានជាព្រះអគ្គមហេសីរបស់ព្រះមេត្តេយ្យ ។ សាលីរាជកុមារ ដែលជាព្រះរាជបុត្ររបស់ព្រះបាទទុដ្ឋគាមិនីអភ័យ នឹងបានជារាជបុត្ររបស់ព្រះមេត្តេយ្យឯនាយឃ្លាំងឈ្មោះ សង្ឃាមច្ចា នឹងបានជាកំពូលពុទ្ធុបដ្ឋាក ។ ក៏ធីតារបស់តិស្សៈអាមាត្យនឹងបានជាកំពូលពុទ្ធុបដ្ឋាយិកា ។ បានឮថា ជនទាំងឡាយនេះជាអ្នកសុទ្ធតែមានអធិការដែលបានធ្វើទុកហើយទាំងអស់គ្នាដោយប្រការដូច្នេះឯង ។

ចំណែកព្រះមេត្តេយ្យពោធិសត្វ ធ្លាប់បានទទួលការព្យាករណ៍ពីសំណាក់ព្រះពុទ្ធអង្គ បច្ចុប្បន្ននេះបានបំពេញបារមី ១៦ អសង្ខេយ្យ និងមួយសែនកប្បរួចមកហើយ ខណៈនេះកំពុងកើតនៅក្នុងតុសិតបុរី តទៅខាងមុខនឹងបានត្រាស់ជាព្រះពុទ្ធក្នុងលោកនេះដោយពិត លោកបានចងជាគាថាទុកដោយមានសេចក្ដីថា ÷

ព្រះរាជាទុដ្ឋគាមិនីនេះ កសាងស្តូបសុវណ្ណមាលិនី
កំពស់ ១២០ ហត្ថ ហើយបូជាជាប់ជានិច្ច ព្រះ
វររាជអភ័យ (ទុដ្ឋគាមិនី) ជាស្តេចផែនដីតែមួយ
អង្គដែលប្រសើរក្រៃលែង នៅក្នុងកោះដ៏ប្រសើរ
(លង្កា) ទាំងអស់ ទ្រង់សន្សំបុណ្យបារមីដ៏ប្រសើរ
ទ្រង់គ្រប់គ្រងរាជ្យសម្បត្តិដ៏ប្រសើរ ២៤ ឆ្នាំ និង
ស្តេចទៅកាន់ស្ថានសួគ៌ទេវបុរៈដ៏ប្រសើរ ។

ចប់

ការកសាងស្តូបសុវណ្ណមាលិកចេតិយ

រឿងព្រះបរមសារីរិកធាតុក្នុងប្រទេសកម្ពុជា

ក្នុងប្រទេសកម្ពុជាយើងមិនសូវមានពោលដល់ការកសាងព្រះចេតិយតម្កល់ព្រះបរមសារីរិកធាតុទេ ព្រោះសម័យមុននោះខ្មែរយើងជាអ្នកចូលចិត្តនិយមកសាងប្រាសាទប្រាង្គ ដើម្បីឧទ្ទិសដល់ព្រះសិវៈឬព្រះពោធិសត្វអវលោកេតេស្វរៈ (ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាមហាយាន) ។ ចំណែកប្រទេសជិតខាងយើងមានប្រទេសថៃ ភូមាជាដើមមានប្រវត្តិពោលដល់ការកសាងព្រះចេតិយនិងការតម្កល់ព្រះបរមសារីរិកធាតុ ដូចនៅភូមាមានព្រះចេតិយឈ្មោះសិង្គុត្តរចេតិយ ឬហៅថា ចេតិយស្វេតាគន តម្កល់ព្រះកេសធាតុនៃព្រះសម្ពុទ្ធ ។ ក្នុងប្រទេសថៃមានចេតិយតម្កល់ព្រះបរមសារីរិកធាតុ ដូចនៅលើដយសុទេព បាងឡាំពូនជាដើម (ក្នុងគម្ពីរជិនកាលមាលីបករណ៍) ។ តែទោះបីនៅក្នុងប្រទេសខ្មែរយើងមិនមានព្រះចេតិយ តម្កល់ព្រះបរមសារីរិកធាតុ

ឱ្យយើងឃើញជាសក្ខីភាពដល់បច្ចុប្បន្នក៏ដោយ តែក៏មានប្រវត្តិខ្លះពីប្រភពប្រទេសចិននិងសិលាចារឹកថា ខ្មែរយើងក៏បានទទួលព្រះបរមសារីរិកធាតុព្រមទាំងបានតម្កល់ ក្នុងប្រទេសខ្មែរទៀតផងដូចខ្ញុំនឹងពោលខាងមុខនេះដូចតទៅ ÷

ព្រះបាទរុទ្រវរ្ម័ន[១] ទ្រង់ឡើងសោយរាជ្យតសន្តតិវង្សព្រះវរបិតាមក ។ ប្រភពចិនពង្សាវតាររាជវង្សត្សៀខាងត្បូងនិយាយតមកទៀតថា ព្រះបាទលៀវ-តូ-ប៉ា-ម៉ូ គឺរុទ្រវរ្ម័ន ជាព្រះរាជបុត្រព្រះស្នំ មិនមែនជាអគ្គមហេសីទេទ្រង់ធ្វើគតមកុដរាជកុមារ (ប្រហែលជារាជកុមារគុណវរ្ម័នជាព្រះរាជបុត្រព្រះអគ្គមហេសីព្រះនាងកុលប្រភាវតី ?) ហើយឡើងសោយរាជ្យក្នុង គ.ស. ៥១៤ គឺឆ្នាំដែលព្រះវរ-បិតាទ្រង់ទិវង្គត ។ លុះបានឡើងសោយរាជ្យហើយក៏ទ្រង់បញ្ជូនរាជទូតទៅកាន់សំណាក់ ព្រះចៅក្រុងចិនច្រើនដង

(១) P. Pelliot, Le Founan,

រាជទូតដែលទ្រង់បញ្ជូនក្នុង ព.ស. ១០៦២ (គ.ស. ៥១៩) បាននាំយកគ្រឿងបណ្ណាការព្រះអង្គគឺបដិមា[1] ព្រះនាងទេវី ? (Image heureuse) ធ្វើពីខ្លឹមចន្ទន៍ឥណ្ឌា ស្លឹកពោធិព្រឹក្ស គជ់ខ្យង គ្រឿងទេស គ្រឿងក្រអូបផ្សេង ៗ ច្រើនទៅថ្វាយព្រះចៅក្រុងចិន ។ រាជទូតដែលទ្រង់បញ្ជូនទៅក្នុង ព.ស. ១០៨២ (គ.ស. ៥៣៩) បាននាំគ្រឿងបណ្ណាការព្រះអង្គគឺសត្វរមាសព្រមទាំងផលិតផលប្រទេសដទៃផ្សេង ៗ ។ រាជទូតនេះបានក្រាបទូលព្រះចៅក្រុងចិនថា នៅប្រទេសនគរភ្នំមានព្រះបរមសារីរិកធាតុ គឺព្រះកេសមួយសរសៃវែងប្រវែង ៣ ម៉ែត្រ ។ ទ្រង់ជ្រាបដំណឹងប្រសើរនេះហើយ ព្រះចៅក្រុងចិនបញ្ជូនភិក្ខុចេ-យុន-ប៉ាយឱ្យតាមរាជទូតខ្មែរមក ដណ្តើមព្រះបរមសារីរិកធាតុនោះ យកបាត់រហូតឥឡូវនេះទៅ ។

---

1. P.Pelliot le Founan

ប្រភពចិននេះ មានសេចក្តីឆ្លើយស្របនឹងសិលាចារឹកខ្មែរនៅប្រាសាទតាព្រហ្មទន្លេបាទី ក្នុងពុទ្ធសតវត្សទី ១១ (គ្រិស្តសតវត្សទី ៦) ថា ព្រះបាទរុទ្រវរ្ម័នជាព្រះរាជបុត្រព្រះបាទកៅណ្ឌិន្យជយវរ្ម័ននេះ ទ្រង់កាន់ពុទ្ធសាសនាដែរ ហើយគោរពព្រះបរមសារីរិកធាតុនៃអង្គព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ដូចមានសេចក្តីក្នុងសិលាចារឹកនោះថា[១] ៖

ព្រះជិនស្រី ទ្រង់ឈ្នះនូវសឹកសត្រូវពោលគឺកិលេសព្រមទាំងវាសនា ទ្រង់ប្រកបដោយសម្បទាគ្រប់ប្រការ មានពោធិញ្ញាណឥតទើសទាល់សល់ជំពាក់អ្វីមួយឡើយ មានព្រះទ័យប្រកបដោយករុណាចំពោះសព្វសត្វ មានព្រះយសធំទូលំទូលាយ ឥតមានមោះមន្ទិលអ្វីឡើយ ។ ហើយផ្សាយទូទៅគ្រប់ទិសានុទិស ។ ព្រះអង្គស្រោចស្រង់សត្វដែលលិចលង់ក្នុងវាលវដ្តសង្សារគឺត្រៃភព ហើយបានដល់ត្រើយស្ថាន

1. G: cadés, BEFFO. XXXI, P. 8 et suiv .

និព្វានដ៏ឧត្តមឥតអ្វីប្រៀបបានឡើយ ។ ព្រះស្រីធាតុ (គឺព្រះបរមសារីរិកធាតុ) ព្រះអង្គដែលតែងតែផ្ដល់ប្រយោជន៏ធំដល់សព្វសត្វទាំងឡាយ ក៏នៅតែផ្ដល់ប្រយោជន៏ដល់សព្វសត្វលុះរហូតមកដល់ឥឡូវនេះ....... ។ អំពើជាព្រះរាជកុ-សលដែលទ្រង់ (ព្រះបាទរុទ្រវរ្ម័ន) បានបំពេញចំពោះព្រះធមិហើយ មិនមែនដើម្បីតែព្រះរាជករណីយកិច្ចប៉ុណ្ណោះទេ គឺ ទ្រង់បំពេញដើម្បីអនុគ្រោះដល់សត្វលោកទាំងមូលផង ។ ទ្រង់គោរពព្រះពុទ្ធ ព្រះធមិ ព្រះសង្ឃ... ទ្រង់បានតាំងព្រះអង្គឱ្យពេញជាឧបាសកដែលឥតមានអំពើបាបលាមក... ។

សេចក្ដីប៉ុណ្ណោះឱ្យយើងដឹងបានថា ក្នុងរជ្ជកាលព្រះបាទរុទ្រវរ្ម័ន យើងមានព្រះបរមសារីរិកធាតុ គឺព្រះកេសធាតុមួយសរសៃ សម្រាប់ជាទីសក្ការបូជា តែគួរឱ្យអនិច្ចា យើងត្រូវខាតបាត់បង់លែងបានគោរពទៅ ដោយព្រះចៅក្រុងចិន

(រាជវង្សត្បិខាងត្បូង) យកបាត់ទៅ ។

ព្រះបរមសារីរិកធាតុ
និងព្រះអរហន្តធាតុនៃព្រះសារីបុត្រនិងព្រះមោគ្គល្លាន
មកស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជារស់ ៧ ថ្ងៃ

ប្រជាជននៅកម្ពុជរដ្ឋ បានស្គាល់នូវពិធីបុណ្យមួយដ៏ឧឡារិកធំអស្ចារ្យជាបុណ្យដែលពុំធ្លាប់មានពីមុនៗ មកទាល់សោះ គឺពិធីបុណ្យដែលស្ថិតនៅក្នុងព្រះរាជធានីភ្នំពេញ ចំនួន ១ សប្តាហ៍ គឺពីថ្ងៃអាទិត្យ ទី៥ តុលា ដល់ថ្ងៃសៅរ៍ទី ១១ តុលា ឆ្នាំ ១៩៥២ ។ ពិធីបុណ្យនោះមានរបៀបដូចពោលតទៅនេះ ÷

ទី ១ កាលពីថ្ងៃអាទិត្យ ២ រោច ខែ អស្សុជ ឆ្នាំរោង ចត្វាស័ក ព.ស. ២៤៩៥ ត្រូវនឹងថ្ងៃទី ៥ ខែតុលា គ.ស. ១៩៥២ ព្រះករុណាជាអង្គម្ចាស់ជីវិតតម្កល់លើត្បូង ព្រមទាំងព្រះរាជវង្សានុវង្ស និងទីប្រឹក្សាឯកជនអមព្រះអង្គ

សម្ដេចព្រះសង្ឃនាយកទាំង ២ គណៈ. សម្ដេចឧត្ដមប្រឹក្សា សមាជិករដ្ឋាភិបាល សមាជិករដ្ឋសភា សមាជិកក្រុមប្រឹក្សា ព្រះរាជាណាចក្រ លោកកុម្មិស្សែរ និង លោកឧត្ដមសេនីយ៍ព្រមទាំងនាម៉ឺនសព្វមុខមន្ត្រីគ្រប់តំណែង បានស្ដេចយាងអញ្ជើញទៅស្ថានីយ៍អាកាសយានពោធិ៍ចិនតុង ដែលវិចិត្រដោយទង់ជាតិ និង ទង់សាសនាដើម្បីនឹងចាំទទួលព្រះបរមសារីរិកធាតុ និង ព្រះអរហន្ដធាតុ ។ ឯចំណែកប្រជាជនទាំងគ្រហស្ថទាំងបព្វជិត ក្នុងក្រុងនិងខេត្តក្រៅ ក៏បានទៅជួបជុំកកកុញនៅពោធិ៍ចិនតុង ដើម្បីដង្ហែព្រះសារីរិកធាតុ និង អរហន្ដធាតុ ។ មានរថយន្តក្នុងក្រុង និង មកពីខេត្តផ្សេងៗ ជាងពីរពាន់ ដែលប្រដាប់ដោយភ្ញីផ្កាយ៉ាងក្រៃលែងបានទៅប្រច្រៀត រង់ចាំសំដែងគារវកិច្ចតាំងពីម៉ោង ១ រសៀល ។

លុះដល់ម៉ោង ១៦ និង ៤៥ នាទី អាកាសយាន ដែលដង្ហែព្រះសារីរិកធាតុ និង ព្រះអរហន្តធាតុ បាន ប្រទក្សិណទីក្រុង ៣ ជុំ មុននឹងចុះមកកាន់ប្រឹថពី ។

ក្នុងពេលនោះ សង្កេតឃើញគណៈប្រតិភូ ដែលដង្ហែ ព្រះបរមធាតុមក ខាងផ្នែក ឥណ្ឌាមាន ៩ រូបគឺ លោក ដុកទ័រស្យាមៈប្រាសាទម៉ូកែរជី(Syama Prasad moskerjé) ប្រធានមហាពោធិសមាគម អតីតរដ្ឋមន្ត្រីនៃប្រទេសឥណ្ឌា មានព្រះភិក្ខុ ន. ជិតរតនៈ (នាមដើមបែល-ឡុង) ជា អតីតចៅហ្វាយស្រុកនៃប្រទេសកម្ពុជា ហើយបួសនៅប្រ ទេសឥណ្ឌា ជាយូរឆ្នាំមកហើយ ព្រះភិក្ខុ ម. សង្ឃរតនៈ សាមណេរ គ. សរណង្ករ សាមណេរ សុលភទេវ ដុកទ័រឌុត្តៈ. នាងកញ្ញា ម.ជុណ្ហារ នាងកញ្ញា មុនថារជី នាងកញ្ញា សាស្ត្រី ។

ឯគណៈប្រតិភូថៃ ដែលបានឡើងយន្តហោះដង្ហែពីក្រុងបាងកកមកតាមសេចក្តីអញ្ជើញនៃប្រទេសកម្ពុជា មានទាំងអស់ ៨ រូបគឺ ចៅឃុនចិត្តាករមុនី. ចៅឃុនសោភណាគណាករណ៏ ព្រះគ្រូសមុហ៏អនុវត្ត ព្រះមហាមួនកុត្តធនោ ព្រះយ៉ាភរតរាជសុពិជ ប្រធានពុទ្ធិកសមាគមនៃប្រទេសថៃ លោកស្រីភៀនដាំរ៉ុងធម្មសារ លោកឡឺសតិធម្មពិជា អុកស្រីនឿងអិមសម្បត្តិ ។

ក្រៅពីនេះមានគណៈប្រតិភូខ្មែរ ៣ រូប ដែលបានទៅដង្ហែព្រះបរមសារីរិកធាតុ និង ព្រះអរហន្តធាតុ តាំងពីក័ល្លកត្តាមកដែរ គឺព្រះគ្រូសង្ឃសត្ថា ប៉ុណ្ណ-សម្អាជ លោកតាន់-ជូហេង សមាជិកក្រុមប្រឹក្សា ព្រះរាជអាណាចក្រ និងលោក ក្រឹង-និល ។

ក្នុងពេលនោះ ក្រោយដែលមានការប្រគំភ្លេងជាតិរួច

ព្រះករុណាជាអម្ចាស់ជីវិតលើត្បូង ដែលទ្រង់ព្រះពស្ត្រផ្កាយ តាមប្រពៃណី បានទ្រង់ស្តេចទទួលព្រះបរមសារីរិកធាតុពី ដៃលោកប្រធានមហាពោធិសមាគម ដោយមានថ្វាយព្រះ ក្លស់ថ្វាយស័ង្ខជាព្រះកិត្តិយសផង សម្តេចក្រុមព្រះមុនីរ៉េត បានទ្រង់ទទួលព្រះអរហន្តធាតុនៃព្រះសារីបុត្រ និងព្រះធាតុ ព្រះមោគ្គល្លាន ពីលោកប្រធាននេះដែរ ហើយមានថ្វាយ ព្រះក្លស់ និង ស័ង្ខ ជាកិត្តិយសដូចមុន ។ បន្ទាប់ពី ការប្រគំស័ង្ខ នៃពួកបារគូ ៨ នាក់នោះមក ក៏មានភ្លេង មហោស្រពលាន់ឮយ៉ាងគឹងកង ជាមួយនឹងភ្លេងនៃក្រុម ទាហានដែលបន្លឺឡើងជាកិច្ច សំដែងសេចក្តីគោរពចំពោះ ព្រះបរមសារីរិកធាតុ ។

ស្រេចហើយ ព្រះរាជាក៏និមន្តព្រះសារីរិកធាតុដែល តម្កល់លើព្រះកោដ្ឋមាសយ៉ាងធំ ដែលមានដាំពេជ្រទាំង

គ្រាប់នៅខាងលើ ទៅតម្កល់លើបវរាសនៈ នៅមុខព្រះពន្លា ដែលមានការប្រដាប់តាក់តែងយ៉ាងប្រពៃ។ សម្តេចក្រុមព្រះមុនីរ៉េត និងសម្តេចព្រះមហាសុមេធាធិបតី ក៏និមន្តព្រះអរហន្តធាតុទទួលយកគ្រឿសក្ការៈ ដែលនាំមកពីប្រទេសឥណ្ឌា ទៅតម្កល់លើបវរាសនៈនោះដែរ ។ មានកូនពោធិព្រឹក្ស ២ ដើមកំពស់ ១ ចំអាម ដែលបាននាំមកជាមួយព្រះបរមសារីរិកធាតុនោះ ដើម្បីប្រតិស្ឋានទុកជាទីរលឹកដល់ថ្ងៃនក្ខត្តឫក្សនេះនៅប្រទេសយើង ។

លុះតម្កល់ព្រះបរមសារីរិកធាតុ លើបវរាសនៈរួចហើយ សម្តេចព្រះមហាសុមេធាធិបតី សង្ឃនាយកគណៈមហានិកាយក៏ថ្លែងសេចក្តីបួងសួងឥតព្រាងមួយ ដើម្បីជាកិច្ចអារាធនានិមន្តព្រះបរមសារីរិកធាតុតាមប្រពៃណី។ សម្តេចបានឆ្លៀតបួងសួងសុំឱ្យអសន្តិសុខទាំងឡាយ វិនាសបាត់បង់

ទៅដោយអានុភាពនៃព្រះបរមសារីរិកធាតុ និង ព្រះអរហន្តធាតុនេះ ។ គឺសេចក្តីបួងសួងនៃសម្តេចនេះហើយ ដែលគេឃើញមានសរសេរជាភាសាខ្មែរ និង ភាសាសំស្ក្រឹត នៅលើបដាផ្សេង ៧ នៃរថយន្តដង្ហែ ។ នៅទីបំផុតនៃសេចក្តីអារាធនារបស់សម្តេចនេះ ព្រះករុណាជាអម្ចាស់ជីវិតលើត្បូង និង សម្តេចក្រុមព្រះមុនីរ៉េត ក៏ស្តេចនិមន្តព្រះបរមសារីរិកធាតុ និង ព្រះអរហន្តធាតុទៅតម្កល់លើបុស្បុករថយន្ត ដែលមានអាចារ្យជា បណ្ឌិត ៤ នាក់ ស្លៀកសំពត់ស ពាក់អាវផាយស ពាក់លំផក អង្គុយអមព្រះបរមធាតុ ។

លុះធ្វើកិច្ចគារវៈរួចហើយ ក្បួនរថយន្តដង្ហែ បានចេញពីចំណតពោធិ៍ចិនតុងនៅម៉ោង ៦ និង ១៨ នាទីល្ងាច ដោយមានរៀបតាក់តែងជាលំដាប់លំដោយដូច្នេះ

គឺនៅមុខក្បួន មានរថយន្តក្រសួងឃោសនាការ ដែលប្រដាប់ដោយភ្ញីផ្កា ជាសេចក្តីបួងសួងសុំឱ្យពិភពលោកបានសន្តិភាពដោយសរសេរជាអក្សរក្លិង្គ ដើម្បីជាកិច្ចលើកតម្កើងដល់ចំណងនៃមេត្រីភាពខាងសាសនា ដែលប្រទេសទាំងពីរនេះធ្លាប់មាននឹងគ្នា តាំងពីបុរាណកាលមកផង មានឧគ្ឃោសនស័ព្ទនៃក្រុមនេះ បានបន្លឺនូវព្រះកិត្តិគុណ នៃព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធនិងព្រះអគ្គសាវ័កទាំងគូ ដើម្បីក្រើនទឹកចិត្តប្រជាជនឱ្យមានសេចក្តីរីករាយស៊ូប្តូរចំពោះសាសនា ដែលជាមតិករបស់បុព្វបុរស បន្ទាប់មករថយន្តហ្ស៊ីបនាំមុខក្បួន វង់ភ្លេងឆៃយ៉ាំ រយន្តហ្ស៊ីបផ្ទុកព្រះថេរៈ ៣ អង្គ ដោយគ្រឿងសក្ការៈ វង់ភ្លេងព្រៃ ព្រះរាជទ្រព្យ ដោយរថយន្តកាម៉ុង ៣ រថយន្ត ១០ នៃបព្វជិត ទោចក្រយានយន្តទាហាន ៣ រថយន្តហ្ស៊ីបជំនួយព្រះរាជរថនៃព្រះបរមសារីរិកធាតុ ទោចក្រយាន

ទាហាន ៣ រថយន្តនៃសម្ដេចព្រះសង្ឃនាយក គណៈ-មហានិកាយ រថយន្តនៃសម្ដេចព្រះធម្មលិខិត ព្រះរាជទីនាំង រថយន្តនៃព្រះករុណាជាអម្ចាស់ជីវិតលើត្បូង ព្រះទីនាំរថយន្តនៃសម្ដេចក្រុមព្រះមុនីរ៉េត និងព្រះទីនាំងរថយន្តសម្ដេចព្រះវររាជជននីនាថ រថយន្តនៃគណៈប្រតិភូឥណ្ឌា រថយន្តនៃលោកកុម្ម៉ីស្សែរជឺឡារ៉េពុយព្លឹក រថយន្តលោកឧត្ដមសេនីយ៍ដឺឡង់ក្លាដ រថយន្តប្រតិភូប្រទេសភូមា លង្កា- នេប៉ាល់-ចិន -ថៃ -លាវ-យួន-រថយន្តព្រះបរមរាជវាំង រថយន្តសមាជិករដ្ឋាភិបាល រថយន្តរដ្ឋាភិបាលខ្មែរ ដែលមានប្រដាប់ដោយគ្រឿងបូជា និង ភ្ញីផ្កាយ៉ាងប្រពៃ ។ រថយន្តនៃកងថ្មើរជើងអាណានិគម និងកងខេមរភូមិន្ទ រថយន្តពុទ្ធិកសមាគម រថយន្តសមាគមមិត្តសាលាបាលីកម្ពុជរដ្ឋ ដែលមានវិចិត្រដោយកងចក្រ ជាសញ្ញានៃសមាគម និងរថយន្តពួកពាណិជ

ផ្សេង ៗ ។ ដែលសុទ្ធតែប្រដាប់ដោយទង់ជាតិ និង ទង់សាសនា ហើយនិងអក្សរសំស្ក្រឹត ដែលនាំឱ្យប្រតិភូឥណ្ឌាមានសេចក្ដីរីករាយ ចំពោះដែលប្រទេសកម្ពុជា បានជូនកិត្តិយសយ៉ាងខ្ពង់ខ្ពស់ ដល់ខ្លួនខាងផ្នែកអក្សរសាស្ត្រជាតិថែមទៀត ។

រថយន្តទាំងអស់ជាងពីរពាន់ បានដង្ហែបន្តគ្នាចេញពីស្ថានីយ៍អាកាសយានពោធិ៍ចិនតុង តាំងពីម៉ោង ៦ និង ១៨ នាទីរសៀលរហូតដល់ម៉ោង ១០ យប់ ដល់វត្តព្រះកែវមរកត ។ នៅពេលនោះគេបានសង្កេតឃើញ នៅតាមផ្លូវមានស៊ុំជ័យជាច្រើនកន្លែង ហើយមានព្រះសង្ឃរៀបគ្រឿងសក្ការៈតាមចិញ្ចើមថ្នល់ គ្រប់វត្តដែលមានតាមផ្លូវ ។ ឧបាសកឧបាសិកានាំគ្នាអង្គុយនៅដី ហើយលើកដៃប្រណម្យសំពះបូជាគ្រឿងសក្ការៈគ្រប់តែទីតំបន់ ។

ក្បួនដង្ហែបានគោចរតាមផ្លូវកំពត វេរណើរិល មហា-វិថីឌូដាដឺឡាក្រេ វិថីប្រហ្វង់ស៊ីកាញ៉ែ តិរវិថីស៊ីសុវត្ថិ វិថី-ឧកញ៉ាឈុន និង វិថីព្រះបរមរាជវាំងហើយនិមន្តព្រះបរម-ធាតុ ចូលកាន់វត្តព្រះកែវមរកតតាមស៊ុំខ្លោងទ្វារជ័យ ខាងកើត ដោយមានសម្ដេចព្រះបរមរាជបិតា ទ្រង់ទទួលព្រះបរមសារីរិកធាតុ ព្រះអង្គក្រុមហ្លួងមុនីពង្សទីប្រឹក្សា ព្រះរាជរដ្ឋាភិបាលទ្រង់ទទួលព្រះអរហន្តធាតុពីលើរថយន្ត ទៅតម្កល់លើបវរាសនៈ ក្នុងព្រះវិហារកែវមរកត ដែលប្រដាប់ដោយគ្រឿងសក្ការៈមានតម្លៃយ៉ាងប្រពៃ ។

នៅម៉ោង ២១ និង ៣០ នាទី ព្រះករុណាជាអម្ចាស់ជីវិតតម្កល់លើត្បូង បានទ្រង់ស្ដេចយាងចេញពីព្រះបរមរាជវាំង មកកាន់វត្តព្រះកែវមរកត ដោយមានសមា-ជិករដ្ឋាភិបាល សមាជិកសភា ទាំងពីរ បានទៅក្រាបថ្វាយ

បង្គំគាល់ ។ ក្នុងពេលនោះ មានទាហានរក្សាព្រះអង្គ និង ក្រុមខេមរភូមិន្ទចាំធ្វើគារវកិច្ច ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ បានស្តេចយាងទៅប្រថាប់លើព្រះទីនាំងកៅអីនៅមុខព្រះវិហារថ្នាក់ក្រោម ទ្រង់ព្រះសណ្តាប់សុន្ទរកថា នៃលោកប្រធានមហាពោធិសមាគម ដែលថ្លែងសេចក្តីរំលឹកអំពីមេត្រីភាពខាងផ្លូវសាសនា ដែលប្រទេសទាំងពីរនេះធ្លាប់មាននឹងគ្នាពីអតីតកាល ។ ហើយព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ក៏ទ្រង់ត្រាស់តបវិញ ដោយបញ្ជាក់អំពីសេចក្តីស្មោះសនៃប្រជាជនខ្មែរ ដែលមានយ៉ាងមាំមួនចំពោះព្រះពុទ្ធសាសនា ។

លុះចប់សុន្ទរកថានេះហើយព្រះមហាក្សត្រីយ៍ ក៏ទ្រង់ស្តេចចូលទៅ នមស្ការព្រះបរមសារីរិកធាតុ ដោយមានឧកញ៉ាព្រះសម្តេចចាងហ្វាង ក្រុមសង្ឃការីនាំនមស្ការ ។

ស្រេចហើយព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ក៏ទ្រង់ស្តេចយាងទៅកាន់ព្រះរាជនិវេសន៍វិញ ។

នៅម៉ោង ២២ ព្រះករុណាជាអម្ចាស់ជីវិតតម្កល់លើត្បូង សម្តេចព្រះបរមរាជជននីនាថ សម្តេចព្រះបរមរាជបិតា និង ព្រះរាជវង្សានុវង្ស បានចូលធ្វើនមស្ការ បូជាចំពោះព្រះបរមសារីរិកធាតុ ហើយព្រះមហាក្សត្រិយ៍ បានទ្រង់ទទួលកិត្តិយស ក្នុងការបង្ហាញព្រះបរមធាតុ ដល់ព្រះរាជវង្សានុវង្សទាំងឡាយផង ។

ក្នុងចំណោមកិច្ចបូជា ដែលមានសារៈសំខាន់នាំឱ្យប្រតិភូប្រទេសទាំងឡាយ ។ ចាប់អារម្មណ៍ជាទីបំផុតនោះគឺពិធីពុទ្ធាភិសេកយ៉ាងខ្លីមួយ ដែលមានក្រុមល្ខោនព្រះរាជទ្រព្យសំដែងរឿងសម័យមានវិជ័យ ក្រោមការណែនាំនៃសម្តេចព្រះបរមជននីនាថ ។

របៀបដង្ហែប្រទក្សិណក្រុងភ្នំពេញ

ទី២- ថ្ងៃ ចន្ទ ៣ រោច ខែ អស្សុជ គឺថ្ងៃទី ៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៥២ ម៉ោង ៨ ព្រឹក សម្តេចសង្ឃនាយក ទាំង ២ ព្រះអង្គ និមន្តព្រះសារីរិកធាតុ និង ព្រះអរហន្ត-ធាតុ ពីក្នុងព្រះវិហារព្រះកែវមរកត យកទៅតម្កល់លើព្រះរាជយានម៉ាត (ព្រះរាជយានមាស) ដែលតម្កល់លើរថយន្ត ចេញក្បួនហែព្រះសារីរិកធាតុ និង ព្រះអរហន្តធាតុដោយក្បួនជាឱឡារិក មានភ្លេងតូរ្យតន្ត្រីព្រះរាជទ្រព្យ និង ភ្លេងជាតិនានា ទាហានក្រុមរក្សាព្រះអង្គ រថយន្តដែលរចនាផ្សេង ៧ របស់ក្រុមរាជការទាំងឡាយ និង ក្រុមសមាគមព្រះសង្ឃ ហើយនិងទង់ ១ មានប្រវែង ៤០ ម៉ែត្រ ព្រមទាំងជនានុជនខ្មែរ ចិន យួន ជាពុទ្ធបរិស័ទ ដើរតាមហែណែនណាន់តាន់តាប់ជាអនេកជាមួយផង ហែតាមវិថីព្រះ

បរមរាជវាំង វិថីឧកញ៉ាឈុន វិថីបទុមវតី (ឈប់ ៣ នាទី នៅមុខវត្តបទុមវតី) ធ្វើនមស្ការរួចហែទៅតាមវិថីឡេង ស៊ីសុវត្ថិ មហាវិថីឌូដាដឺឡាក្រេ រុក្ខវិថីវេវដង់ (ឈប់៣ នាទី នៅវត្តលង្កា) ធ្វើនមស្ការ ហើយហែទៅតាមមហាវិថីព្រៃបាស្តឺយ៉េរ ដល់មុខស្ថានីយ៍អយស្ម័យាន ឈប់នៅទីនោះ ព្រះរាជតំណាងព្រះករុណាពីររូប និមន្តព្រះសារីរិកធាតុ និង ព្រះអរហន្តធាតុ ពីលើរថយន្តទៅតម្កល់លើបរវរាសនៈ នាវេទិកា ដែលរចនាដោយទង់ជាតិ និង ទង់សាសនា ហើយធ្វើពិធីសម្ពោធតាមរបៀបដូចខាងក្រោម ។

ប្រធាននៃមហាពោធិសមាគម ពុទ្ធិកសមាគមកម្ពុជ-រដ្ឋ និងប្រតិភូនៃនានាប្រទេស បានថ្លែងសុន្ទរកថារៀងរាល់ខ្លួន ឆ្លើយឆ្លងគ្នាទៅវិញទៅមក ។ រួចសម្តេចព្រះមហាសុមេធាធិបតីសង្ឃនាយក គណៈមហានិកាយ ប្រកាស

សេចក្តីឱ្យពុទ្ធបរិស័ទថាតាម មានទំនងដូចជាវេរសក្ការៈបូជា នៅទីបំផុតពុទ្ធបរិស័ទបន្លឺសាធុការ ៣ ដងឮខ្លាំង ។

លុះរួចវិធីសម្ពោធដូចខាងលើនេះហើយ ទើបដង្ហែព្រះសារីរិកធាតុនិង ព្រះអរហន្តធាតុ ត្រឡប់មកកាន់វត្តព្រះកែវមរកតវិញ តាមរុក្ខវិថីជីវេរណីវិល តិរវិថីឡាក្រង់យ៉េរ តិរវិថីនរោត្តម វិថីព្រះបរមរាជវាំង (ឈប់ ៣ នាទី នៅមុខវត្តឧណ្ណាលោម) ក្បួនហែមកដល់វត្តព្រះកែវមរកត សម្តេចព្រះធម្មលិខិត និង រាជាគណៈ ១ អង្គ ជាតំណាងសម្តេចព្រះសង្ឃនាយកគណៈធម្មយុត្តិទទួលនិមន្តព្រះសារីរិ-កធាតុនិងព្រះអរហន្តធាតុ ពីលើរថយន្តទៅតម្កល់លើបុស្បុកធំ នៅទិសអាគ្នេយ៍ព្រះកែវមរកត ។

មហាបុស្បុកនោះ ធ្វើពីឈើតាក់តែងរចនាដោយគ្រឿង រចនាដ៏វិចិត្រមានរំលេចពណ៌ផ្សេង ៗ ដោយពន្លឺ

អគ្គិសនី មានកំពូល ៧ ថ្នាក់ទ្រង់ទ្រាយជា ៤ ជ្រុងស្មើផ្ទៃខាងក្រោមក្រាលក្ការ មានរបៀងជុំវិញព័ទ្ធដោយ ព្រះរាជវ័តិ មានទ្វារ ៤ គ្រប់ទិសទាំង ៤ នៅមានទ្វារមានរោងតូបតម្កល់ហិប១សម្រាប់ទទួលបច្ច័យជាពុទ្ធបូជាអំពីពុទ្ធបរិស័ទ។

ចាប់តាំងពីពេលរសៀលក្នុងថ្ងៃទី ៦ និងក្នុងថ្ងៃទី ៧-៨-៩ និង ថ្ងៃទី ១០ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៥២ បើកឱ្យប្រជាជន និង ព្រះភិក្ខុ-សាមណេរចូលក្នុងវត្តព្រះកែវមរកតធ្វើសក្ការបូជា តាមពេលម៉ោងដូចមានខាងក្រោមនេះ ។

ពេលព្រឹក ពីម៉ោង ៧ ដល់ម៉ោង ៨ សម្រាប់ព្រះសង្ឃ ពីម៉ោង ៨ ដល់ម៉ោង ១២ សម្រាប់ប្រជាជន ។

ពេលរសៀល ពីម៉ោង ១៤ ដល់ម៉ោង ១៥ និង ៣០ នាទី សម្រាប់ព្រះសង្ឃ ពីម៉ោង ១៥ និង ៣០ នាទី ដល់ម៉ោង ២២ សម្រាប់ប្រជាជនជារៀងរាល់ថ្ងៃ ។

ក្នុងឱកាសទទួលព្រះបរមសារីរិកធាតុ គេសង្កេតឃើញថាប្រជាជនខ្មែរ ក្នុងក្រុង និង ខេត្តក្រៅ បានសម្ដែងសេចក្ដីស្មោះសចំពោះជំនឿជាកើ្ត ដំណែលនៃដូនតាខ្លួន នាំគ្នាមកប្រជុំយ៉ាងណែនណាន់តាន់តាប់គ្រប់ផ្លូវ ធ្វើរតែរកកន្លែងបើកបរយានពុំបាន ហើយដោយគ្មានគេហស្ថាន និងទទួលឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ ប្រជាជនខ្លះក៏ស៊ូទទួលទានដំណេកនឹងទីវាលស្មៅតាមចិញ្ចើមផ្លូវ ឱ្យតែបានក្រាបថ្វាយបង្គំធ្វើសក្ការបូជាព្រះបរមធាតុ នៃព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ និង ព្រះអគ្គសាវ័កទាំងគូ ។ ពិធីនេះ បាននាំឱ្យក្រោមមេឃទាំងមូលឃើញច្បាស់ថា លទ្ធិដទៃពុំអាចនឹងទំលាយទំនប់យ៉ាងមាំគឺព្រះពុទ្ធសាសនា ដែលចាក់ឫសជាយូរអង្វែងណាស់មកហើយនោះទេ ។

របៀបដង្ហែត្រឡប់ទៅវិញ

ទី ៣- ថ្ងៃ សៅរ៍ ៨ រោច ខែ អស្សុជ គឺថ្ងៃ ១១ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៥២ ម៉ោង ៧ ព្រឹក ព្រះករុណាអម្ចាស់ជីវិតលើត្បូង សម្តេចព្រះសង្ឃនាយកទាំងពីរគណៈ និមន្តព្រះសារីរិកធាតុ និងព្រះអរហន្តធាតុ ទៅតម្កល់លើបុស្បុករថយន្តហើយដង្ហែចេញទៅកាន់ស្ថានីយ៍អាកាសយានពោធិ៍-ចិនតុងដោយក្បួនហែ ដូចកាលដង្ហែចូលមកក្នុងព្រះរាជធានីនោះដែរ ។

ម៉ោង ៨ ដល់ទៅស្ថានីយ៍អាកាសយាន លើកព្រះបរមធាតុទៅតម្កល់លើបវរាសនៈ ក្នុងព្រះពន្លាដដែល ។ សម្តេចព្រះសង្ឃនាយកគណៈមហានិកាយ ថ្លែងសេចក្តីគោរពថ្វាយព្រះពុទ្ធដំណើរ ពុទ្ធបរិស័ទបន្លឺសាធុការ ៣ ដង យ៉ាងខ្លាំងៗព្រមគ្នា ។ រួចហើយនិមន្តព្រះសារីរិកធាតុ

និង ព្រះអរហន្តធាតុឡើងទៅតម្កល់លើយន្តហោះ វេលា អាកាសយានហោះឡើងផុតពីប្រឹថពី ពុទ្ធបរិស័ទដែលមាន ព្រះករុណាជាប្រមុខបន្ទន់កាយគោរពព្រមៗគ្នា ។

លុះអាកាសយានហោះចេញផុត ទស្សនវិស័យហើយ ព្រះករុណាទ្រង់ស្តេចត្រឡប់មកព្រះរាជធានីវិញ ។

(ដកចេញពីកម្ពុជសុរិយា លេខ ២៤ ក្បាល ២ ឆ្នាំ ១៩៥២ ពីទំព័រ ៧៨៥-៧៩៦)

បុណ្យពាក់កណ្តាលសាសនា

ក្រោយមកប្រទេសកម្ពុជាយើង បានចាត់ចែងសម្ភោធ ពុទ្ធសាសនាយុកាលគម្រប់ ២៥០០ នៅក្នុងទីក្រុងភ្នំពេញជា បុណ្យធំអស្ចារ្យ សមតាមឆន្ទៈនិងជំនឿរបស់ពុទ្ធសាសនិកជននៅកម្ពុជរដ្ឋទាំងមូល ។ បុណ្យនេះជាបុណ្យផ្លូវការ របស់កម្ពុជរដ្ឋ, រាជរដ្ឋាភិបាលចាត់ចែងធ្វើក្នុងព្រះបរមរាជូបត្ថម្ភនៃព្រះករុណាជាអម្ចាស់ជីវិតលើត្បូង,សម្តេចព្រះមហា

ក្សត្រិយានី, សម្តេចព្រះឧបយុវរាជ និងសេចក្តីទំនុកបំរុង នៃសម្តេចសង្ឃនាយកទាំងពីរគណៈ ធ្វើអស់ចិរវេលា ៧ថ្ងៃ គឺតាំងផ្តើមដំបូងនៅថ្ងៃ ១ ១៤ ។ ៦ ឆ្នាំរកានព្វស័ក ពុទ្ធ-សករាជ ២៥០០ ត្រូវនឹងថ្ងៃទី ១២ ខែ ឧសភា គ្រិស្ត-សករាជ ១៩៥៧ ដល់ថ្ងៃ ៧ ។ ៥ ៦ ត្រូវនឹងថ្ងៃទី ១៨ ខែ ឆ្នាំ និងសករាជដដែល ជាថ្ងៃបង្ហើយបុណ្យ ។

បុណ្យនេះ ធ្វើជា ២ ផ្នែកគឺ ៖

១-បុណ្យ ព.ស. ២៥០០,

២-បុណ្យឆ្លងព្រះសក្យមុនីចេតិយបញ្ចុះព្រះបរមសា-រីរិកធាតុ ។

បុណ្យទាំងពីរផ្នែកនេះ ប្រជុំធ្វើនៅព្រះសក្យមុនីចេ-តិយ ត្រង់មុខស្ថានីយរាជាយស្ម័យយាន ក្រុងភ្នំពេញ ។

ព្រះចេតិយនេះដែលបានជានាមថា "ព្រះសក្យមុនី

ចេតិយ" ព្រោះជាព្រះចេតិយស្ថាបនាឡើងទុកជាទីរលឹកដល់ថ្ងៃដែលព្រះបរមសារីរិកធាតុនៃព្រះសម្ពុទ្ធ និងព្រះអរហន្ត-ធាតុនៃអគ្គសាវ័កទាំងគូ បាននិមន្តអំពីប្រទេសឥណ្ឌាមកប្រថាប់នៅក្នុងរាជធានីភ្នំពេញ អស់វេលា ៧ ថ្ងៃ គឺ ពីថ្ងៃអាទិត្យទី ៥ ដល់ថ្ងៃសៅរ៍ទី ១១ ខែតុលា ព.ស. ២៤៩៥ គ.ស. ១៩៥២ ទើបបាននិមន្តយាងត្រឡប់ទៅប្រទេសឥណ្ឌាវិញ ។ កាលទ្រង់និមន្តប្រថាប់ ៧ ថ្ងៃនោះ ពុទ្ធបរិស័ទនៅប្រទេសខ្មែរយើង ទាំងព្រះរាជា ទាំងប្រជារាស្ត្រទូទៅទាំងប្រទេសមានសេចក្តីជ្រះថ្លាមហិមាកក្រើករំពើក អស់ទាំងស្រុកតូចស្រុកធំនិគមជនបទនានា ។

តាមនៅក្នុងអារម្ភកថា របស់គណៈកម្មការរៀបចំពិធីបុណ្យពាក់កណ្តាលសាសនាបានបញ្ជាក់ថា ព្រះបរមសារីរិកធាតុបានទទួលមកពីប្រទេសឥណ្ឌានោះ ជាព្រះបរមសារីរិក-

ធាតុ ដែលខ្ចីមកហើយក៏សងត្រឡប់ឱ្យទៅប្រទេសឥណ្ឌាវិញ ចុះព្រះបរមសារីរិកធាតុ ដែលតម្កល់នៅក្នុងព្រះសក្យ-មុនីចេតិយនោះបានមកពីណាវិញ ? តាមនៅក្នុងកម្ពុជ-សុរិយា ឆ្នាំ ទី ៣១ លេខ ៥ ខែ ឧសភា ព.ស. ២៥០២ គ.ស. ១៩៥៩ ត្រង់ទំព័រ៥៨៧-៥៨៨ ព្រះអាចារ្យ ចាប-ពិន លោកសរសេរទុកថា ៖

ក្នុង ព.ស. ២៤៩៩ គ.ស. ១៩៥៦ ប្រទេសកម្ពុជាបានសាងព្រះចេតិយ ១ នៅមុខស្ថានីយរាជាយស្ម័យយានក្រុងភ្នំពេញ ជាទីប្រតិស្ឋានព្រះបរមសារីរិកធាតុនៃព្រះសក្យមុនីសម្ពុទ្ធ ដែលសម្តេចព្រះ **នរោត្តម សីហនុ** ទ្រង់បានមកពីប្រទេសសីរីលង្កា រាជការបានធ្វើបុណ្យឆ្លងព្រះចេតិយនេះជាមហោឡារិក ហៅថា **"បុណ្យ ព.ស. ២៥០០"** រួចហើយ ។

តាមពាក្យពោលរបស់អាចារ្យ ចាប-ពិន ដែលមានជីវិតរស់នៅក្នុងកំឡុងពេលនោះ ជាអ្នករៀបចំកម្មវិធីបុណ្យពាក់កណ្តាលសាសនានោះ ថាជាព្រះបរមសារីរិកធាតុដែលបានមកពីប្រទេសសិរីលង្កាហើយក៏ធ្វើបុណ្យឆ្លងពាក់កណ្តាលសាសនា ព.ស. ២៥០០ តម្កល់ទុកក្នុងព្រះសក្យមុនីចេតិយក្រុងភ្នំពេញ ។

ខាងក្រោយមកឃើញថា ព្រះបរមសារីរិកធាតុដែលតម្កល់នៅក្នុងព្រះសក្យមុនីចេតិយ មុខស្ថានីរាជាយស្ម័យយានដូចជាមិនសមគួរ ទើបព្រះករុណាជាម្ចាស់ជីវិតតម្កល់លើត្បូងទ្រង់សព្វព្រះរាជហឫទ័យមានព្រះបំណងនឹងសាងព្រះសក្យ-មុនីចេតិយថ្មីលើភ្នំអដ្ឋរស្សឬភ្នំព្រះរាជទ្រព្យឡើងដោយរៀបចំគណៈកម្មការសាងសង់ឡើងមាន ៖

សម្តេច ជា ស៊ីម ប្រធាន ព្រឹទ្ធសភា

សម្តេចក្រុមព្រះ **នរោត្តម រណឫទ្ធិ** ព្រះប្រធានរដ្ឋសភា

សម្តេច **ហ៊ុន សែន** នាយករដ្ឋមន្ត្រី

ក/ <u>អ្នកម៉ៅការសាងសង់ : ក្រុមហ៊ុន **ខូច ជីលី អឹមតាតា**</u>

ខ/ <u>ក្រុមរៀបចំបំពាក់ក្បាច់រចនា</u>

១- អ្នកឧកញ៉ាចៅហ្វាវាំង **គង់ សំអុល** ឧបនាយក-រដ្ឋមន្ត្រី និងរដ្ឋមន្ត្រីព្រះបរមរាជាវាំង ប្រធានក្រុមបំពាក់ក្បាច់ និង ជាទីប្រឹក្សាបច្ចេកទេស

២- ឯកឧត្តម **ជុំ ទៀន** រដ្ឋលេខាធិការ ទទួលការងារអភិរក្សព្រះបរមរាជវាំង អនុប្រធាន

៣- លោក **ស៊ុម សារ៉ែម** សាស្ត្រាចារ្យ នៃ មហា-វិទ្យាល័យសិល្បៈសូនរូប ផ្នែកជាងទង សមាជិកទទួលការងារផ្នែកឆ័ត្ររួត

៤- លោក រី សារឿន សាស្ត្រាចារ្យ នៃ មហាវិទ្យាល័យសិល្បៈសូនរូប ផ្នែកចម្លាក់ សមាជិកទទួលការងារផ្នែកតួអង្គរាង កណ្ដឹង

៥- លោក ឃួន ប៊ុនណា សាស្ត្រាចារ្យ នៃ មហាវិទ្យាល័យសិល្បៈសូនរូប ផ្នែកគំនូរចម្លាក់ សមាជិកទទួលការងារផ្នែកបល្ល័ង្ក

៦- លោក ហ៊ី សាម៉ន សាស្ត្រាចារ្យ នៃ មហាវិទ្យាល័យសិល្បៈសូនរូប ផ្នែកគំនូរបុរាណ អនុប្រធាននាយកដ្ឋាន អភិរក្ស សមាជិកទទួលការងារ ផ្នែកខឿន ក្បាច់ក្បាលសសរ និងលាបពណ៌

៧- លោក យូរ សំអ៊ែល សាស្ត្រាចារ្យ នៃ មហាវិទ្យាល័យសូនរូប ផ្នែកស្ថាបត្យកម្មបុរាណ ប្រធាននាយកដ្ឋាន អភិរក្ស សមាជិក ទទួលការងារ ផ្នែកក្បាច់ជើងទៀន

បង្កាន់ដៃ ចំលាក់រូបមូល ទ្វារក្បាច់ឈើ និង អភិរម្យទិស ។

កាលរៀបចំគណៈកម្មការរួចស្រេចហើយ សម្តេច **ព្រះរាជអគ្គមហេសី មុនីនាថ សីហនុ** ទ្រង់ជាតំណាងដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់របស់ **ព្រះករុណាជាអម្ចាស់ជីវិតតម្កល់លើត្បូង** ព្រះអង្គទ្រង់យាងបញ្ចុះបឋមសិលាសាងសង់ ព្រះសក្យមុនីចេតិយនៅលើខ្នងភ្នំព្រះរាជទ្រព្យ (ភ្នំ ឧត្តុង្គ) នៅថ្ងៃទី ៨ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៩៦ ។

លុះមកដល់ថ្ងៃ ៩ កើត ខែ មិគសិរ ឆ្នាំ មមី ចត្វាស័ក ព.ស.២៥៤៦ ព្រះសង្ឃព្រមទាំងពុទ្ធបរិស័ទបាននាំគ្នាធ្វើសក្ការៈគោរពបូជាព្រះបរមសារីរិកធាតុអស់ ៧ យប់ ៧ ថ្ងៃ យ៉ាងមហោឡារិកគគ្រឹកគគ្រេងដើម្បីបញ្ជាក់ នូវភាពនៃខ្លួនជាពុទ្ធសាសនិកជនអ្នកជ្រះថ្លាក្នុងព្រះរតនត្រៃ ។ លុះដល់ព្រឹកឡើងត្រូវនឹងថ្ងៃ ១៥ កើត ខែ មិគសិរ ឆ្នាំ មមី ចត្វាស័ក ព.ស. ២៥៤៦ ត្រូវនឹងថ្ងៃទី ១៩ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០២ បានដង្ហែ

ព្រះបរមសារីរិកធាតុពីសក្យមុនីចាស់ ឆ្ពោះទៅកាន់សក្យមុនីថ្មី ឯភ្នំព្រះរាជទ្រព្យ ឬភ្នំអដ្ឋរស្ស ដោយមាន ៖

-សម្តេចព្រះសុមេធាធិបតី **នន់ ង៉ែត** សង្ឃរាជ គណៈមហានិកាយ

-សម្តេច **បួ គ្រី** សង្ឃរាជ គណៈធម្មយុត្តិក

-ព្រះថេរានុត្ថេរគ្រប់ព្រះអង្គ ទូទាំងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

- សម្តេចព្រះ **នរោត្តម សីហនុ** ព្រមទាំងអគ្គមហេសី
- សម្តេច **ហ៊ុន សែន** ព្រមទាំងលោកជំទាវ
- សម្តេចក្រុមព្រះ **នរោត្តម រណឫទ្ធិ** និងព្រះជាយា
- សម្តេច **ជា ស៊ីម** ព្រមទាំងលោកជំទាវ
- និងឯកឧត្តម លោកជំទាវ ជាច្រើនរូបទៀត

ក្បួនដង្ហែបានធ្វើដំណើរឆ្ពោះទៅ កាន់ភ្នំព្រះរាជទ្រព្យ

សន្ទឹម ៧ ក៏បានដល់ភ្នំព្រះរាជទ្រព្យ ព្រះករុណាជាអម្ចាស់ជីវិតលើត្បូង ក៏ទ្រង់បានតម្កល់នូវព្រះបរមសារីរិកធាតុលើភ្នំព្រះរាជទ្រព្យចំពោះមុខពុទ្ធបរិស័ទ ដែលមកពីខេត្តនានាកុះករណែនណាន់តាន់តាប់មានមុខស្រស់បស់ញញឹមញញែមរកឧបមា មិនបានឡើយ ។ ព្រះបរមសារីរិកធាតុបានយកទៅតម្កល់ទុកនៅលើភ្នំព្រះរាជទ្រព្យ សម្រាប់ជាទីសក្ការៈគោរពបូជារបស់ពុទ្ធ-បរិស័ទ នៅថ្ងៃ ១៥ កើត ខែ មិគសិរ ឆ្នាំ មមី ចត្វាស័ក ព.ស. ២៥៤៦ ត្រូវនឹងថ្ងៃទី ១៩ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០២ ។

ក្រោយពីធ្វើពិធីតម្កល់ព្រះបរមសារីរិកធាតុហើយ ពុទ្ធ-បរិស័ទមិនអស់ចិត្តឡើយ ក៏នៅធ្វើបុណ្យអស់ ៣ យប់ ៣ ថ្ងៃថែមទៀត នេះជាប្រវត្តិសាស្ត្រមួយនៃប្រទេសកម្ពុជាដែលបានធ្វើបុណ្យយ៉ាងឱឡារិកជាទីបំផុតក្នុងការបូជាព្រះបរមសារីរិក-ធាតុនៃព្រះភគវន្តសម្មាសម្ពុទ្ធជាអម្ចាស់ ។

ព្រះបរមសារីរិកធាតុនៃព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាអម្ចាស់ មិនមែនមានតែនៅក្នុងព្រះសក្យមុនីលើភ្នំអដ្ឋរស្សតែម្យ៉ាងនោះទេ សូម្បីនៅក្នុងទីវត្តដទៃ ឬអាស្រមដទៃក៏បានទទួលចំណែកព្រះបរមសារីរិកធាតុខ្លះមកពីប្រទេសឥណ្ឌា ឬប្រទេសសីរីលង្កា តាមរយៈព្រះសង្ឃទៅសិក្សា នៅក្នុងប្រទេសឥណ្ឌាឬប្រទេសសីរីលង្កាតែម្តង ឬតាមរយៈលោកអ្នកមានស័ក្តិខ្ពង់ខ្ពស់បានទទួលមកហើយប្រគេនទៅតាមវត្តឬអាស្រមនោះ ៗ ។ តែទោះបីជាព្រះបរមសារីរិកធាតុមិនមែនជាផ្លូវការក្នុងប្រទេស ក៏ដោយក៏គួរយើងគោរពបូជាឱ្យបានយ៉ាងល្អ ឱ្យសមខ្លួនជាពុទ្ធសាសនិកជនអ្នកស្រលាញ់ព្រះពុទ្ធសាសនា ។

ពោលពីព្រះបរមសារីរិកធាតុក្នុង

ព្រះរាជាណាចក្រ កម្ពុជា

ចប់ដោយសង្ខេប

ពណ៌នាព្រះបរមសារីរិកធាតុចំណែកផ្សេងទៀត

យើងបានដឹងមកហើយថា ព្រះបរមសារីរិកធាតុនៃព្រះដ៏មានព្រះភាគនោះ មិនបែកចេញមាន ៧ចំណែក គឺព្រះចង្កូមកែវ ៤ ឆ្អឹងដងកាំបិត ២ និង ឆ្អឹងថ្ងាស ១ ទៀត ត្រូវជា ៧ គត់ ចុះព្រះធាតុទាំងនោះនៅទីណាខ្លះ ? សំនួរនេះដូចជាស្មុគស្មាញបន្តិចតែយើងពិចារណាមើល ក្រែងជួបគ្រឿងសាធកៈខ្លះគ្រាន់ពិចារណា ។

១.ព្រះចង្កូមកែវស្តាំខាងលើស្ថិតនៅក្នុងស្ថានតាវត្តិង្ស

២.ព្រះចង្កូមកែវស្តាំខាងក្រោមស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសសិ-រីលង្កា

៣.ព្រះចង្កូមកែវឆ្វេងខាងក្រោមស្ថិតនៅពិភពនាគ

៤.ព្រះចង្កូមកែវឆ្វេងខាងលើស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសចិន ។

៥.ព្រះអក្ខកធាតុ ដងកាំបិតខាងស្តាំស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសសិរីលង្កា ។

៦.ព្រះអក្ខកធាតុ ដងកាំបិតខាងឆ្វេងស្ថិតនៅក្នុងព្រហ្ម-លោក ។

៧. ឧណ្ហីសធាតុ (ឆ្អឹងថ្ងាស)តម្រាខ្លះថា ស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសសិរីលង្កា, ខ្លះថា ស្ថិតនៅក្នុងទុស្សចេតិយនាស្ថានព្រហ្មលោក ។

៨.ព្រះទន្តធាតុ ព្រះកេសធាតុ និងព្រះលោមធាតុទេវតានាំទៅកាន់ចក្រវាឡនីមួយ ៗ ។

៩.ព្រះបរមសារីរិកធាតុចំនួន ១៦ នាឡិ ដែលព្រះបាទអសោកបានជីកមកពីទីធាតុនិធាន បានផ្សព្វផ្សាយទូទាំងពិភពលោករហូតបានចំណែកមកដល់ប្រទេសយើងខ្លះ ។

សួរថា តើប្រទេសចិនបានទទួលព្រះចង្កូមកែវឆ្វេងខាងលើពីណាដែរ ? តាមប្រភពមកក្នុងព្រះត្រៃបិដកបានបញ្ជាក់ថា ព្រះចង្កូមកែវឆ្វេងខាងលើធ្លាក់ទៅក្នុងដែនគន្ធាររដ្ឋ ដែលអ្នកគន្ធាររដ្ឋតែងតែគោរពបូជា ។ នៅក្នុងដែនគន្ធាររដ្ឋសម័យមុន

ជាអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាថេរវាទយ៉ាងមាំទាំ លុះមកដល់ខាងក្រោយក៏បានទទួលព្រះពុទ្ធសាសនាបែបមហាយានកាន់តែរុងរឿងខ្លាំងលើសថេរវាទទៀត ដោយមានការជួយឧបត្ថម្ភពីសំណាក់ព្រះបាទកនិស្កៈ ។ ក្នុងព.ស.៦២១-៦៤៨ ព្រះបាទកនិស្កៈនៃរាជវង្សកុសាណៈ ជាស្តេចគ្រប់គ្រងដែនដីធំទូលំទូលាយភាគខាងជើង គឺ សិន្ធុ បញ្ជាប កស្មីរៈ និងអាហ្វកានិស្ថាន ទ្រង់តាំងរាជធានីនៅទីក្រុងបុរុសបុរៈ ទ្រង់កសាងវត្តអារាមនិងស្តូបជាច្រើន ហើយព្រះអង្គឧបត្ថម្ភឱ្យធ្វើសង្គាយនាទី ៤ ខាងប៉ែកមហាយានឡើងនិងទ្រង់កសាងព្រះស្តូបស្អាតវិចិត្រក្រៃលែងបញ្ចុះព្រះបរមសារីរិកធាតុក្នុងក្រុងបុរុសបុរៈ ។

កាល ព.ស.២៤៥២ អ្នកបោរាណគតិជីកជួបបុរាណវត្ថុក្នុងស្តូបបុរាណមួយត្រង់តំបន់សាហ៍សិកិ ទេហ៊ី មានឆ្អឹងព្រះធាតុនៅក្នុងប្រអប់កែវ ៣ គ្រាប់ ក្នុងកោដ្ឋមាសមានអក្សរចារឹកជាអក្សរខរោសដ្ឋី ដែលប្រើក្នុងប្រទេសឥណ្ឌាខាងជើង

ក្នុងវេលានោះ មានអក្សរពីរបន្ទាត់ ថា (១) **អចរិយនំ សរ្វស្តិនវាទិនំ ប្រតិគ្រហេ** និង (២)ថា **កនិស្កៈ** ប្រែថា សូមឱ្យអាចារ្យសរវាសតិកវាទិនប្រោសទទួលយកនិងកនិស្កៈ ។ ត្រង់តួកោដ្ឋមាន ២ បន្ទាត់ថា (១)**ទេយធម្មោ សរ្វសត្តវនំ ហិទ សុហរថំ ភវតុ** , និង (២) **ទស អគិសស នវក្រមិ កនិសកស វិហរេ មហសេនស សង្ឃារាមេ** ប្រែថា សូមថ្វាយនេះ ចូរជាប្រយោជន៏ យ៉ាងល្អដល់សត្វទាំងពួងនិង មហាតលិក(ទាស)ឈ្មោះ អគិសល ជាជាងកសាងរបស់ព្រះ បាទកនិស្កៈ នៅក្នុងសំណាក់សង្ឃជាសង្ឃារាមរបស់ព្រះមហា-សេនៈ ។

រដ្ឋបាលឥណ្ឌាបានប្រគល់ព្រះធាតុនោះ ឱ្យប្រទេសភូមា រក្សាទុកក្នុងវត្តមួយ ក្នុងក្រុងមណ្ឌលេ ប្រទេសភូមារហូត ឥឡូវនេះ ។

-១៣២- ព្រះសង្ឃចិនធ្វើដំណើរទៅដែនគន្ធារទទួលព្រះចង្កូមកែវ

កាល ព.ស.១០៦១ -១០៦៤ លោកចិន សុន-យុននិង លោកចិនហួយចេង បានធ្វើដំណើរទៅប្រទេសឥណ្ឌាហើយ សរសេរហេតុការណ៍ទុកថា បានទៅនមស្ការព្រះធាតុផ្សេងៗ គឺ ឧណ្ហីសធាតុ (ឆ្អឹងថ្ងាស) ដងកាំបិត ព្រះចង្កូមកែវ និងព្រះ-កេសធាតុ ត្រង់ក្រុងបុរុសបុរៈនិងបានទៅមើលស្តូបលោរិន-យោត ដែលព្រះបាទកនិស្កៈទ្រង់សាងសង់ឡើង ។

ខ្ញុំបានស្រាវជ្រាវទៅឃើញថា ព្រះចង្កូមកែវដែលស្ថិត នៅក្នុងគន្ធាររដ្ឋនោះត្រូវធ្លាក់ទៅក្នុងខោតន (khotan) ប្រទេស ចិនបច្ចុប្បន្នស្ថិតនៅក្នុងហ្សិនជៀង(Country of xinjiang) ក្នុងរវាងសតវត្សរ៍ទី ៥ (គ.ស.៤២៤-៤៩៨,ព.ស.៩៦៧-១០៣៧ មានព្រះភិក្ខុសង្ឃចិនខាងត្បូងនៃរាជវង្សជី (Qi dynasty) ព្រះនាមហ្វា-ហៀន (Fa-xian) បានអារាធនាព្រះ ចង្កូមកែវទៅកាន់ខោតនហើយត្រឡប់ពីនោះទៅណានជីងដែលជា រាជធានី ជី (Qi capital) ។ តាមការបង្រួបបង្រួមប្រទេស

ចិនរាជវង្ស សូ (sui) ព្រះចង្កូមកែវបានទៅកាន់ទីក្រុងថ្មីឈាង-អាន ។ ហើយមានការផ្លាស់ប្តូរកន្លែងចុះឡើងតាមរាជ-វង្ស ។ រហូតព្រះចង្កូមកែវ(The buddha`s Tooth-Relic) ដែលស្ថិតនៅក្នុងវត្តហ្សៅ ហ្សៀន (Zhao-xian Pagoda) ឬឈ្មោះថា លិង -គួង (Ling-guang Monastery) នៅក្នុងក្រុងប៉ិជីង[១] (Beijing) ក្នុងខែ ៨ ឆ្នាំទី ៧ នៃហ្សៀង-យង (Xian-yong)(ប្រហែលឆ្នាំចិនទេដឹង) ក្នុងគ.ស.១០៧១ ។ បច្ចុប្បន្ននេះបានស្ថិតនៅក្នុងវត្តលិង-គួង ក្រុងប៉ិជីងប្រទេសចិន ដែលគេកសាងកោដ្ឋ មាស ១៥០ គ.ក. ដាំដោយពេជ្ររចនាវិចិត្រដោយក្បូរក្បាច់ផ្សេង ៗ តាមបែបប្រទេសចិនបុរាណ ។

(ដកចេញពីឯកសារប្រទេសចិនឈ្មោះ THE BUDDHA' S TOOTH-RELIC PAGODA)

នៅក្នុងប្រទេសភូមាជាប្រទេសដែលបានទទួលព្រះធាតុមុនគេតាំងពីព្រះពុទ្ធព្រះអង្គគង់ព្រះធរមាននៅម្ល៉េះ ។ នៅក្នុងវិនយបិដក លេខ ៦ ទំព័រ ១១ បានពោលថា ៖

(១) ក្រុងនេះ ខ្មែរយើងហៅថា ក្រុងប៉េកាំង

សម័យនោះឯង មានពាណិជពីរនាក់(ជាបងប្អូននឹងគ្នា) ឈ្មោះតបុស្ស: ១ ភល្លិក:១ ជាអ្នកដើរផ្លូវឆ្ងាយ ចេញពីឧក្កលជនបទ សំដៅទៅកាន់ប្រទេសនោះ ។ តាមនៅក្នុងអដ្ឋកថាសមន្តប្បាសាទិកា ពាណិជពីរនាក់បងប្អូននេះ ចេញពីឧក្កលជនបទ ដើម្បីទៅលក់ដូរនៅក្នុងមជ្ឈិមប្រទេស ដែលជាប្រទេសព្រះអង្គគង់ប្រថាប់ ។ ខាងក្រោយមកគាត់ក៏បានយកសដូវផង់និងសដូវដុំ ចូលទៅថ្វាយព្រះដ៏មានព្រះភាគអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ហើយក៏ថ្វាយខ្លួនជាឧបាសកក្នុងសាសនានៃព្រះដ៏មានព្រះភាគ ។ នៅក្នុងគម្ពីរសមន្តប្បាសាទិកា ៣/១២ បញ្ជាក់ថា **តេ ឯវំ ឧបាសកភាវំ បដិវេទេត្វា ភគវន្តំ អាហំសុ កស្សិទានិ ភន្តេ អម្ហេហិ អជ្ជ បដ្ឋាយ អភិវាទនប្បច្ចុប្បដ្ឋានំ កាតព្វន្តិ ។ អថ ភគវា សីសំ បរាមសតិ , កេសា ហត្ថេ លគ្គឹសុ ។ តេ តេសំ អទាសិ ឥមេ តុម្ហេ បរិហរថាតិ ។ តេ កេសធាតុយោ លភិត្វា អមតេនេវ អភិសិត្តា ហដ្ឋតុដ្ឋា ភគវន្តំ**

វន្ទិត្វា បក្កមឹសុ ។ តបុស្សៈនិងភល្លិកៈនោះ កាលប្រកាសខ្លួនជាឧបាសកយ៉ាងនេះហើយ បានក្រាបទូលព្រះដ៏មានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន តាំងពីថ្ងៃនេះតទៅ ខ្ញុំព្រះអង្គគប្បីធ្វើអភិវាទនកម្មនិងបច្ចុប្បដ្ឋានកម្ម ចំពោះព្រះដ៏មានព្រះភាគដូចម្តេច ? ។ គ្រានោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ចាប់ព្រះកេសា ,ហើយព្រះកេសាក៏ជាប់នឹងព្រះហស្តព្រះដ៏មានព្រះភាគ ហើយព្រះអង្គទ្រង់ប្រទានព្រះកេសាទាំងនោះដល់នាយពាណិជទាំងពីរនាក់នោះ ហើយទ្រង់ត្រាស់ថា អ្នកចូររក្សានូវព្រះកេសធាតុនេះទុកចុះ ។ នាយពាណិជទាំងពីរនាក់នោះ បានទទួលព្រះកេសធាតុប្រហែលនឹងខ្លួនបានអភិសេកដោយអមត-ធម៌ មានចិត្តត្រេកអររីករាយ ថ្វាយបង្គំព្រះដ៏មានព្រះភាគចៀសចេញទៅ ។

តាមពង្សាតារមន-ភូមាពោលថា នាយពាណិជតបុស្សៈនិងភល្លិកៈជាជនជាតិមន ស្ថិតនៅក្នុងក្រុងឧក្កលៈដែលជា

បបមឧបាសកបានទទួលព្រះកេសធាតុ ព្រះកេសធាតុពីព្រះដ៏មានព្រះភាគជាព្រះបរមគ្រូទុកជាទីគោរពបូជា កាលដែលព្រះអង្គទើបទ្រង់ត្រាស់ដឹង ។ ហើយបានវិលត្រឡប់មកតាមសមុទ្រត្រូវនាគដណ្តើមយកបានខ្លះ តែក្រោយមកសាមណេរ-សោណុត្តរៈ បានទៅយកមកពីប្រភពនាគហើយយកមកតម្កល់ទុកក្នុងកោះលង្កាសព្វថ្ងៃ ។ ព្រះកេសធាតុនៅសល់ប៉ុន្មាននាយពាណិជក៏នាំយកទៅកសាងព្រះចេតិយឡើង ដែលមានឈ្មោះថា សិង្គុត្តរចេតិយក្នុងក្រុងឧក្កលៈប្រទេសមន សព្វថ្ងៃស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសភូមា ដែលព្រះចេតិយនោះ ឥឡូវឈ្មោះថាស្វេតាគនចេតិយ ស្ថិតនៅក្នុងក្រុងរង្គូន ។

ព្រះកេសធាតុនេះហើយ ដែលខ្មែរយើងជាជិតខាងគ្នាជាមួយមនឬជាជាតិរួមគ្នាបានចំណែកព្រះកេសធាតុខ្លះ ដែលមានក្នុងសម័យព្រះបាទរុទ្រវរ្ម័ន ព.ស. ១០៥៧-១០៩៣ ដូចខ្ញុំពោលខាងដើមរួចហើយ ។

ចំណែកព្រះបរមសារីរិកធាតុ ក្នុងប្រទេសថៃវិញមានប្រភពមកជាច្រើន ដូចមានសំដែងនៅក្នុងគម្ពីរជិនកាលមាលិ-បករណ៍ សង្គីតិយវង្ស ចាមទេវី ជាដើម ហើយនៅក្នុងប្រទេសថៃនិយម កសាងព្រះចេតិយតម្កល់ព្រះបរមសារីរិកធាតុច្រើនកន្លែងដូចព្រះធាតុនៅបាងលាំភូន ឆៀងហៃ្ម ជាដើម ។ តែខ្ញុំមិនពណ៌នាព្រះធាតុទាំងនោះ នាំឱ្យវែងឆ្ងាយពេកនិងក្រាស់ក្នុងសៀវភៅនេះ ។

ធាតុអន្តរធាន

នៅក្នុងបំផុតនៃព្រះពុទ្ធសាសនាតទៅខាងមុខ ព្រះបរ-មសារីរិកធាតុមានការអន្តរធានដូចនៅក្នុងគម្ពីរ (សុមង្គលវិលាសិនី ៣/៨៨ , សម្មោហវិនោទនី អដ្ឋ.វិភង្គ ២/៤៦៣ និងគម្ពីរសារត្ថទីបនីដីកា ១/២១៧) បានសំដែងថា ៖

មែនពិតបរិនិព្វានមាន ៣ យ៉ាងគឺ **កិលេសបរិនិព្វាន ១ ខន្ធបរិនិព្វាន ១ ធាតុបរិនិព្វាន ១** , ក៏បរិនិព្វានទាំងនោះ គប្បីជ្រាបទាក់ទងជាមួយព្រះដ៏មានព្រះភាគ របស់យើងយ៉ាងនេះ កិលេសបរិនិព្វានរបស់ព្រះដ៏មានព្រះភាគនោះ បានមានហើយត្រង់ពោធិបល្ល័ង្ក ,ឯខន្ធបរិនិព្វានមានមកហើយក្នុងក្រុងកុសិនារា, ចំណែកធាតុបរិនិព្វាននឹងមានក្នុងអនាគត បានឮមកថា ក្នុងកាលព្រះសាសនាវិនាសចុះ ព្រះធាតុទាំងឡាយនៅក្នុងតាម្ពបណ្ណិទ្វីបនេះ នឹងនិមន្តទៅប្រជុំគ្នាត្រង់មហាចេតិយ (សុវណ្ណមាលិកចេតិយ) បន្ទាប់មកទៅកាន់រាជាយតនចេតិយក្នុងនាគទ្វីប ,បន្ទាប់ពីនោះ និមន្តទៅកាន់មហាពោធិបល្ល័ង្ក ព្រះធាតុទាំងឡាយដែលស្ថិតនៅក្នុងនាគពិភពក្តី ទេវលោកក្តី ព្រហ្មលោកក្តី ក៏និមន្តមកកាន់ពោធិបល្ល័ង្កដូចគ្នា ។ ព្រះធាតុសូម្បីប៉ុនគ្រាប់ស្ពៃ មិនបានវិនាសខូចបាត់បង់ទៅណាឡើយ (តាំងពីព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់បរិនិព្វាន រហូតព្រះធាតុអន្តរ-

ធាន) ។ ព្រះធាតុមកជួបជុំគ្នាហើយក៏បង្កើតជាគំនរឡើងលើ មហាពោធិបល្ល័ង្កដូចជាដុំមាសមួយដុំហើយ (**រាសិភូតា សុវ-ណ្ណក្ខន្ធោ វិយ ឯកគ្ឃនា ហុត្វា**) បញ្ចេញឆព្វណ្ណរង្សីផ្សាយទៅមួយម៉ឺនលោកធាតុ លំដាប់នោះ ទេវតាទាំងឡាយមួយម៉ឺនចក្រវាឡក៏មកជួបជុំគ្នា ហើយធ្វើភារៈនៃករុណាដ៏ធំក្រៃលែងជាងថ្ងៃ ដែលព្រះទសពលបរិនិព្វានថា ថ្ងៃនេះព្រះសាស្តានឹងទ្រង់បរិនិព្វាន ថ្ងៃនេះព្រះសាស្តានឹងវិនាស នេះជាការឃើញជាទីចុងបំផុតរបស់ពួកយើងហើយ ។ វៀរតែទេវតាជាអនាគាមីនិងព្រះខីណាស្រពចេញ ទេវតាដ៏សេសមិនអាចទ្រទ្រង់នូវភារៈនៃខ្លួនបានឡើយ ។ ពេលនោះតេជោធាតុក៏តាំងឡើងក្នុងព្រះធាតុទាំងឡាយ ឆេះឡើងទៅរហូតដល់ព្រហ្មលោក, កាលព្រះធាតុសូម្បីត្រឹមប៉ុនគ្រាប់ស្ពៃនៅមាន ព្រះធាតុឈ្មោះថានៅមានតែកាលណាភ្លើងឆេះនោះឯង ព្រះធាតុទាំងឡាយដល់នូវការវិនាសអស់ ភ្លើងក៏ឈប់ឆេះព្រះធាតុ ឈ្មោះថា **អន្តរធាន** ។

កាលដែលព្រះធាតុ សំដែងអានុភាពធំយ៉ាងនេះ ព្រះសាសនាទើបឈ្មោះថា អន្តរធាន ពីលោកយើងនេះ ។

ចំណែកនៅក្នុងគម្ពីរ (មនោរថបូរណី អដ្ឋ.អង្គុត្ត.ឯក-និបាត ១/៨២ , មោហវិច្ឆេទនី ទំព័រ ៣៤០ , សារត្ថសង្គហៈត្រង់បញ្ហានន្តរកថា ទំព័រ ៨៧ សំដែងថា ៖

ឈ្មោះថា អន្តរធាននៃព្រះធាតុគប្បីជ្រាបដូច្នេះ ៖ បរិនិព្វាន មាន ៣ យ៉ាង គឺ **កិលេសបរិនិព្វាន** ការបរិនិព្វាននៃកិលេស , **ខន្ធបរិនិព្វាន** ការបរិនិព្វាននៃខន្ធ , **ធាតុបរិនិព្វាន** ការបរិនិព្វាននៃព្រះធាតុ ។ បណ្តាបរិនិព្វាន ៣ យ៉ាងនោះ កិលេ-សបរិនិព្វាន បានមានហើយត្រង់ពោធិបល្ល័ង្ក ។ ខន្ធបរិនិព្វានបានមានហើយត្រង់កុសិនារា , ធាតុបរិនិព្វាននឹងមានក្នុងអនា-គត ។ តើព្រះធាតុបរិនិព្វាននោះមានមកយ៉ាងណា? គឺថា កាលព្រះធាតុមិនបានទទួលសក្ការៈនិង សេចក្តីគោរពកោតក្រែងក្នុង

ទីនោះ ៗ ក៏ទៅកាន់ទីដែលមានសក្ការៈ និងសេចក្ដីគោរពកោតក្រែង ដោយកម្លាំងអធិដ្ឋានរបស់ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ។ កាលកន្លងទៅសក្ការៈ និង សេចក្ដីគោរពកោតក្រែងមិនមានក្នុងទីទាំងពួង។ វេលាព្រះសាសនាវិនាសខ្សោយចុះ ព្រះធាតុទាំងឡាយក្នុងតាម្ពបណ្ណិទ្វីបនេះ នឹងនិមន្តមកប្រជុំគ្នាហើយ ស្ដេចយាងទៅកាន់មហាចេតិយ , ចេញពីមហាចេតិយ ទៅកាន់នាគទ្វីប បន្ទាប់ពីនោះទៅកាន់ពោធិបល្ល័ង្ក ។ ព្រះធាតុទាំងឡាយក៏មកពីនាគពិភព អំពីទេវលោក និងអំពីព្រហ្មលោកមកកាន់ពោធិបល្ល័ង្កទាំងអស់ ។ ព្រះធាតុរបស់ព្រះដ៏មានបុណ្យសូម្បីប៉ុនគ្រាប់ស្ពៃក៏មិនវិនាសបាត់ក្នុងរវាង (៥000 ឆ្នាំឡើយ) ។ ព្រះធាតុទាំងឡាយមកប្រជុំគ្នាលើមហាពោធិបល្ល័ង្កហើយ រួមជាព្រះពុទ្ធរូប សំដែងពុទ្ធសិរីៈប្រថាប់គង់សមាធិក្នុងពោធិមណ្ឌលស្ថាន ហើយមានមហាបុរិសលក្ខណៈ ៣២ ប្រការ និងអនុព្យញ្ជនៈ ៨0 ព្រះរស្មីប្រមាណ ១ ព្យាម (ព្រះធាតុសំដែង

បាដិហារីយ៍នេះ) មានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់បរិបូណ៌ដូចព្រះអង្គទ្រង់គង់ព្រះជនមាននៅ ។ ក្នុងថ្ងៃនោះទ្រង់ធ្វើបាដិហារីយ៍ ដូចក្នុងថ្ងៃទ្រង់សំដែងយមកប្បាដិហារីយ៍ ។ ក្នុងកាលណោះមនុស្សសូម្បីត្រឹមមួយនាក់ក៏មិនមានក្នុងទីនោះឡើយ មានតែទេវតាមួយម៉ឺនចក្រវាឡមកប្រជុំគ្នាក្នុងទីនោះទាំងអស់ នាំគ្នាយំសោកកន្ទក់កន្ទេញថា ថ្ងៃនេះព្រះទសពលព្រះអង្គទ្រង់បរិ-និព្វានហើយ ចាប់តាំងពីថ្ងៃនេះទៅនឹងមានតែសេចក្ដីងងឹត ។ លំដាប់នោះ តេជោធាតុក៏ឆេះឡើងអំពីសរីរៈធ្វើឱ្យព្រះសរីរៈនោះដល់នូវសេចក្ដីបញ្ញត្តមិនបាន ។ ក៏អណ្ដាតភ្លើងឆេះឡើងរហូតដល់ព្រហ្មលោក កាលព្រះធាតុឆេះអស់ហើយអណ្ដាតភ្លើងក៏វិនាសបាត់ទៅ ។ ព្រះធាតុព្រះបរមសាស្ដាសំដែងអានុ-ភាពដ៏ធំយ៉ាងនេះហើយ ក៏អន្តរធានទៅ ។ ក្នុងកាលណោះពួកទេវតាធ្វើសក្ការៈដោយរបស់ក្រអូប ផ្កាឈើ និងតន្ត្រីទិព្វជាដើម ដូចជាថ្ងៃដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់បរិនិព្វានហើយ

ធ្វើប្រទក្សិណ ៣ ដង ថ្វាយបង្គំហើយក្រាបទូលថា បពិត្រព្រះដ៏មានព្រះភាគដ៏ចំរើន ពួកខ្ញុំព្រះអង្គនឹងបានឃើញនូវព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ដែលត្រាស់ដឹងក្នុងអនាគតទៀតចុះ ហើយក៏ត្រឡប់ទៅកាន់ទីនៅរបស់ខ្លួន ៗ នេះឈ្មោះថា អន្តរធាននៃព្រះធាតុ ។

ចប់ធាតុអន្តរធាន

ដោយសង្ខេប

ធាតុបូជនីយកថា

**មហាគោតមោ ជិនវរោ		កុសិនារម្ហិ និព្វុតោ**
**ធាតុវិត្ថារិកំ អាសិ		តេសុ តេសុ បទេសតោ**
**ឯកោ អជាតសត្តុស្ស		ឯកោ វេសាលិយា បុរេ**
**ឯកោ កបិលវត្ថុស្មឹ		ឯកោ ច អល្លកប្បកេ ។**
**ឯកោ ច រាមគាមម្ហិ		ឯកោ ច វេដ្ឋទីបកេ**
ឯកោ បាវេយ្យកេ មល្លេ ឯកោ ច កោសិនារកេ ។

ព្រះមហាគោតមជាព្រះជិនស្រីប្រសើរទ្រង់និព្វាន
ក្នុងនគរកុសិនារាព្រះធាតុផ្សាយទៅក្នុងប្រទេសនោះ ៗ
តាមចំណែកគឺព្រះធាតុមួយចំណែកបានទៅព្រះបាទ
អជាតសត្តុ មួយចំណែក បានទៅក្រុងវេសាលី
មួយចំណែក បានទៅក្រុងកបិលព័ស្តុ មួយចំណែក
បានទៅដែនអល្លកប្បកៈ មួយចំណែក បានទៅក្រុង
រាមគ្រាម មួយចំណែក បានទៅក្រុង វេដ្ឋទីបកៈ
មួយចំណែក បានទៅក្រុងបាវេយ្យកមល្លៈ ឯព្រះធាតុ
មួយចំណែកទៀត បានទៅអ្នកក្រុងកុសិនារា ។

តុម្ពស្ស ថូបំ ការេសិ ព្រាហ្មណោ ទោណសវ្ហយោ
អង្គារថូបំ ការេសុំ មោរិយា តុដ្ឋមានសា ។
អដ្ឋ សារីរិកា ថូបា នវមោ តុម្ពចេតិយោ
អង្គារថូបោ ទសមោ តទាយេវ បតិដ្ឋិតោ ។

ព្រាហ្មណ៍ឈ្មោះទោណៈ បានធ្វើស្តូបបញ្ចុះតុម្ព (នាឡិ) ពួកមោរិយជន មានចិត្តជ្រះថ្លា បានធ្វើស្តូបបញ្ចុះអង្គារ (ធ្យូង) ។ ព្រះស្តូបបញ្ចុះព្រះសារីរិកធាតុមាន ៨ បើរាប់តុម្ពចេតិយមួយផងជា ៩ បើគិតទាំងស្តូបបញ្ចុះព្រះអង្គារមួយទៀងត្រូវជា ១០ ដែលមហាជនស្ថាបនាទុក ក្នុងកាលនោះ ។

ឧណ្ហីសំ ចតស្សោ ទាឋា អក្ខកា ទ្វេ ច ធាតុយោ
អសម្ភិន្នា ឥមា សត្ត សេសា ភិន្នា វ ធាតុយោ

ព្រះធាតុ ៧ យ៉ាងគឺ ព្រះឧណ្ហីសធាតុ ១ព្រះទាឋធាតុ ៤ និងដងកាំបិត ២ មិនបានបែកជាចំណែកទេ ព្រះធាតុដ៏សេសបែកជាចំណែកតូច ៗ ។

មហន្តា មុគ្គមត្តា ច មជ្ឈិមា ភិន្នតណ្ឌុលា
ខុទ្ទកា សាសបមត្តា ច នានាវណ្ណា ច ធាតុយោ

ព្រះធាតុខ្នាតធំប៉ុនគ្រាប់សណ្តែកបាយ ព្រះធាតុខ្នាតកណ្តាល ប៉ុនគ្រាប់អង្ករបាក់ ព្រះធាតុខ្នាតតូចប៉ុនគ្រាប់ស្ពៃ មានពណ៌ផ្សេង ៣ គ្នា ។

មហន្តា សុវណ្ណវណ្ណា ច　　មុត្តវណ្ណា ច មជ្ឈិមា
ខុទ្ទកា មកុលវណ្ណា ច　　សោឡស ទោណមត្តិកា ។

ព្រះធាតុខ្នាតធំមានពណ៌ដូចមាស ព្រះធាតុខ្នាតកណ្តាល មានពណ៌ដូចកែវមុក្តា និងព្រះធាតុខ្នាតតូចមានពណ៌ដូចផ្កាម្លិះក្រពុំ រួមទាំងអស់មានប្រមាណ ១៦ នាឡិ ស្មើមួយទោណ ។

មហន្តា បញ្ច នាឡិយោ　　នាឡិយោ បញ្ច មជ្ឈិមា
ខុទ្ទកា ឆ នាឡី ចេវ　　ឯតា សព្វាបិ ធាតុយោ ។

ព្រះធាតុសរុបទាំងអស់នេះគឺ ព្រះធាតុខ្នាតធំ មានចំនួន ៥ នាឡិ ព្រះធាតុខ្នាតកណ្តាល មានចំនួន ៥ នាឡិ ព្រះធាតុខ្នាតតូច មានចំនួន ៦ នាឡិ ប៉ុណ្ណោះ ។

ឧណ្ហីសំ សីហឡេ ទីបេ　　ព្រហ្មលោកេ ច វាមកំ
សីហឡេ ទក្ខិណញ្ច　　សព្វាបេតា បតិដ្ឋិតា ។

ព្រះឧណ្ហីសធាតុស្ថិតនៅក្នុងសីហឡទ្វីប ដងកាំបិតស្មា

ខាងឆ្វេងស្ថិតនៅក្នុងព្រហ្មលោក ដងកាំបិតស្នាខាងស្តាំ ស្ថិតនៅក្នុងសីហឡទ្វីប ។

ឯកា ទាឋា តិទសបុរេ ឯកា នាគបុរេ អហុ
ឯកា គន្ធារវិសយេ ឯកា កាលិង្គរាជិនោ ។
ចត្តាឡីសសមា ទន្តា កេសា លោមា ច សព្វសោ
ទេវា ហរឹសុ ឯកេកំ ចក្កវាឡបរម្បរា ។

ព្រះចង្កូម ១ តម្កល់ក្នុងឋានត្រៃត្រិង្ស ព្រះចង្កូម ១ តម្កល់នៅក្នុងនាគបុរី ព្រះចង្កូម ១ នៅក្នុងដែនគន្ធារៈ ព្រះចង្កូម ១ នៅក្នុងដែនកាលិង្គរាជ ។ ព្រះទន្តទាំង ៤០ គត់ ព្រះកេសា និង ព្រះលោមា ទាំងអស់ពួកទេវតារៀងខ្លួន បាននាំទៅមួយ ១ កាន់ចក្រវាឡទីទៃ ១ ។

វជិរាយំ ភគវតោ បត្តោ ទណ្ឌោ ច ចីវរំ
និវាសនំ កុលឃរេ បច្ចត្ថរណំ សិលវ្ហយេ ។

បាត្រ ឈើច្រត់ និងចីវររបស់ព្រះដ៏មានព្រះភាគតម្កល់ទុកក្នុងដែនវជីរ ស្បង់តម្កល់ទុកនៅក្នុងផ្ទះនៃត្រកូល គ្រឿងកម្រាលតម្កល់ទុកក្នុងក្រុងឈ្មោះ សិលៈ ។

បាដលិបុត្តនគរេ　　　　ករកំ　កាយពន្ធនំ
ចម្បាយំ ឧទកសាដកា　　　　ឧណ្ណលោមញ្ច　កោសលេ ។

ធម្មក្រកនិងកាយពន្ធ (វត្ថពន្ធចង្កេះ)តម្កល់ទុកក្នុងក្រុង បាដលិបុត្ត ឧទកសាដកតម្កល់ទុកក្នុងក្រុងចម្បា ព្រះឧណ្ណា-លោម (រោមចិញ្ចើម)តម្កល់ទុកក្នុងដែនកោសល ។

កាសាវកំ ព្រហ្មលោកេ　　វេឋនំ តិទសេ បុរេ
បាសាណកេ បទំ សេដ្ឋំ　　យថាបិ កច្ឆតំ　បុរំ
និសីទនំ អវន្តីសុ　　　　ទេវរដ្ឋេ　អត្ថរណំ តទា ។

សំពត់កាសាវៈ តម្កល់ទុកក្នុងព្រហ្មលោក ឆ្នួតតម្កល់ទុក ក្នុងឋានត្រៃត្រិង្ស ស្នាមព្រះបាទដ៏ប្រសើរ ដែលមិនបាត់ទៅ តម្កល់ទុកលើថ្ម សំពត់និសីទនៈ តម្កល់ទុកក្នុងអវន្តិជនបទ គ្រឿងកម្រាល តម្កល់ទុកក្នុងដែនឈ្មោះទេវៈ ក្នុងកាល នោះ ។

អរណី ច មិថិលាយំ　　វិទេហេ　បរិសាវនំ
វាសី សូចិឃរញ្ចាបិ　　ឥន្ទបត្ថបុរេ　តទា ។

កាលនោះ ដែកភ្លើងតម្កល់ទុកក្នុងក្រុងមិថិលា តម្រងទឹក តម្កល់ទុកក្នុងដែនវិទេហៈ កាំបិតកោរនិងបំពង់ម្ជុល តម្កល់

ទុកនៅក្នុងឥន្ទបត្ថបុរី ។

បរិក្ខារា អវសេសា ជនបទន្តរេ តទា

បរិភុត្តានិ មុនិនា ហេស្សន្តិ មនុជា តទា ។

កាលនោះគ្រឿងបរិក្ខារដ៏សេសទាំងឡាយ តម្កល់ទុកក្នុងជនបទជាទីបំផុត ពួកមនុស្សតែងបូជាគ្រឿងបរិក្ខារទាំងឡាយ ដែលព្រះមុនីទ្រង់ប្រើប្រាស់ ។

ធាតុវិត្ថារកំ អាសិ គោតមស្ស មហេសិនោ

បាណីនំ អនុកម្បាយ អាហុ បោរាណកំ តទាតិ ។

ការផ្សាយទៅនៃព្រះធាតុរបស់ព្រះមហេសី ព្រះនាមគោតម ក្នុងកាលនោះ ជាប្រពៃណីពីបុរាណ (នៃព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ) សម្រាប់ទុកអនុគ្រោះ ស្រោចស្រង់សត្វទាំងឡាយ ជាខាងក្រោយ ។

(សុត្ត. ខុទ្ទកនិកាយ ពុទ្ធវំស លេខ ៧៧ ទំព័រ ២៣៦-២៣៨)

ចប់ធាតុភាជនិយកថា

ពុទ្ធសារីរិកវិភាគគាថា

អដ្ឋទោណំ ចក្ខុមតោ សរីរំ

សត្តទោណំ ជម្ពុទីបេ មហេន្តិ

ឯកញ្ច ទោណំ បុរិសវរុត្តមស្ស

រាមគាមេ នាគរាជា មហេន្តិ ។

ព្រះសរីរធាតុ របស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធដ៏មាន ចក្ខុ មានចំនួន ៨ ទោណៈ ព្រះសរីរធាតុ ៧ ទោណៈ ជនទាំងឡាយធ្វើសក្ការបូជាក្នុង ជម្ពូទ្វីប ព្រះសរីរធាតុរបស់ព្រះសម្ពុទ្ធជា បុរសដ៏ប្រសើរខ្ពង់ខ្ពស់ ១ ទោណៈទៀត ពួកនាគរាជធ្វើសក្ការបូជាក្នុងរាមគ្រាម ។

ឯកា ហិ ទាឋា តិទិវេហិ បូជិតា

ឯកា បន គន្ធារបុរេ មហិយ្យតិ

កាលិង្គរញ្ញោ វិជិតេ បុនេកំ

ឯកំ បុន នាគរាជា មហេន្តិ ។

ព្រះទាឋា (ចង្កូម) ១ ពួកទេវតានាំយកទៅបូជា ព្រះទាឋា ១ ទៀត ពួកជនធ្វើសក្ការបូជាក្នុងគន្ធារបុរី ព្រះទាឋា ១ ទៀត ពួក

ជនធ្វើសក្ការបូជា ក្នុងដែនរបស់ស្តេចកាលិង្គ ព្រះទាឋា ១ ទៀត ពួកនាគរាជនាំយកទៅធ្វើសក្ការបូជា ។

តស្សេវ តេជេន អយំ វសុន្ធរា
អាយាគសេដ្ឋេហិ មហី អលង្កតា
ឯវំ ឥមំ ចក្ខុមតោ សរីរំ
សុសក្កតំ សក្កតសក្កតេហិ ។

ហេតុតែតេជៈ នៃព្រះសរីរិកធាតុរបស់ព្រះមានព្រះ-ភាគនោះឯង មហាប្រថពីនេះ ក៏បានប្រដាប់ដោយគ្រឿងបូជាវិសេស ឯព្រះសរីរធាតុ របស់ព្រះសម្ពុទ្ធដ៏មានចក្ខុនេះ គឺពួកសត្វដែលធ្លាប់ធ្វើនូវគ្រឿងសក្ការៈដ៏លើសលុបទាំងឡាយ បានធ្វើសក្ការៈ ដោយល្អហើយយ៉ាងនេះ ។

ទេវិន្ទនាគិន្ទនរិន្ទបូជិតោ
មនុស្សិន្ទសេដ្ឋេហិ តថេវ បូជិតោ
តំ តំ វន្ទថ អញ្ជលិកា ភវិត្វា
ពុទ្ធោ ហវេ កប្បសតេហិ ទុល្លភោតិ ។

ស្តេចទេវតា ស្តេចនាគ និងស្តេចមនុស្ស បានបូជាហើយ ចំពោះព្រះសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ ទាំងពួកមនុស្សអ្នកប្រសើរ

ក៏បានធ្វើបូជាព្រះអង្គហើយដូច្នេះដែរ ព្រោះហេតុនោះ អ្នកទាំងឡាយ ចូរផ្គងអញ្ជលីឡើង ថ្វាយបង្គំ ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់នោះចុះ ព្រោះថាព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទាំងឡាយ ជាបុគ្គលរកបានក្រ ដោយរយនៃកប្បទាំងឡាយ ។

ចត្តាឡីសសមា ទន្តា

កេសា លោមា ច សព្វសោ

ទេវា ហរឹសុ ឯកេកំ

ចក្កវាឡបរម្បរាតិ ។

ព្រះទន្តទាំង ៤០ គត់ក្តី កេសាក្តី

ព្រះលោមាក្តី ទាំងអស់ ពួកទេវតា

ដែលនៅក្នុងចក្រវាឡត ៗ គ្នានាំយក

ទៅមួយ ៗ ម្នាក់ ។

(សុត្ត.ទីឃ. មហា. ១៦/៣៤៩-៣៥០)

ចប់ពុទ្ធសារីរិកវិភាគកថា

ព្រះចេតិយ

នៅក្នុងអត្ថបទនេះ ខ្ញុំសូមរៀបរាប់អំពីពាក្យថា **"ចេតិយ"** ដើម្បីប្រគេនដល់ព្រះតេជគុណ ញាតិញោមគ្រាន់បានមានសទ្ធាជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាក្រៃលែងថែមទៀត ។

ពាក្យថា **"ចេតិយ"** នេះ នៅក្នុងគម្ពីរសារត្ថទីបនីដីកា (សារត្ថ.១/១៦៤) ថា **ចយិតព្វំ បូជេតព្វន្តិ ចេតិយំ, ឥដ្ឋកាទីហិ ចិតត្តា វា ចេតិយំ** វត្ថុឈ្មោះថា "ចេតិយ" ព្រោះអត្ថថា គួរលើកតម្កើង គឺគួរបូជារបស់ទេវតានិងមនុស្សទាំងឡាយ, ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា "ចេតិយ" ព្រោះគេសាងឡើងដោយវត្ថុទាំងឡាយមានឥដ្ឋជាដើម ។

ចំណែកក្នុងគម្ពីរបរមត្ថជោតិកា(ខុទ្ទកបាឋដ្ឋកថា១/១៩៧) ថា **ចយិតព្វន្តិ ចេតិយំ, បូជេតព្វន្តិ វត្ថុ ហោតិ , ចិតត្តា វា ចេតិយំ** វត្ថុឈ្មោះថា "ចេតិយ" ព្រោះអត្ថថា គួរលើកតម្កើង

លោកអធិប្បាយថា គួរបូជារបស់ទេវតានិងមនុស្សទាំងឡាយ , មួយ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា "ចេតិយ" ព្រោះវិចិត្រហើយ ។

ក្នុងបរមត្ថជោតិកានេះ លោកពោលបន្ថែមទៀតថា ៖

តម្បនេតំ តិវិធំ ហោតិ បរិភោគចេតិយំ ឧទ្ទិស្សកចេតិយំ សធាតុចេតិយន្តិ ។ តត្ថ ពោធិរុក្ខោ បរិភោគចេតិយំ , ពុទ្ធបដិមា ឧទ្ទិស្សកចេតិយំ, ធាតុគព្ភា ថូបា សធាតុចេតិយំ នាម ។

ក៏ចេតិយនោះ មាន ៣ យ៉ាង គឺ បរិភោគចេតិយ១ ឧទ្ទិស្សកចេតិយ១ សធាតុចេតិយ១ ។ បណ្ដាចេតិយទាំងនោះ ដើមពោធិព្រឹក្ស ឈ្មោះថា **បរិភោគចេតិយ**, ព្រះពុទ្ធបដិមា ឈ្មោះថា **ឧទ្ទិស្សកចេតិយ** ព្រះសថូបដែលបញ្ចុះព្រះធាតុទុកខាងក្នុង ឈ្មោះថា **សធាតុចេតិយ** ។

ចំណែកសារត្ថទីបនីដីកា (សារត្ថ.១/២១៥) ថា ៖

បរិភុត្តូបករណានិ និទហិត្វា កតំ ចេតិយំ បរិភោគចេតិយន្តិ ទដ្ឋព្វំ ។ តិវិធញ្ហិ ចេតិយំ វទន្តិ បរិភោគចេតិយំ ធាតុចេតិយំ

ធម្មចេតិយន្តិ ។ តត្ថ បរិភោគចេតិយំ វុត្តនយមេវ ។ ធាតុចេតិយំ បន ធាតុយោ និទហិត្វា កតំ ។ បដិច្ចសមុប្បាទាទិលិខិតបោត្ថកំ និទហិត្វា កតំ បន ធម្មចេតិយំ នាម ។

ព្រះចេតិយដែលគេធ្វើតម្កល់ទុកនូវវត្ថុប្រើប្រាស់(របស់ព្រះសម្មា-សម្ពុទ្ធ) បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា "ជាបរិភោគចេតិយ" ។ អាចារ្យទាំងឡាយពោលថា ចេតិយមាន ៣ យ៉ាង គឺ **បរិភោគចេតិយ ១ ធាតុចេតិយ ១ ធម្មចេតិយ ១** ។ បណ្ដាចេតិយទាំងឡាយនោះ បរិភោគចេតិយមានន័យដូចយើងពោលហើយ ចេតិយដែលគេធ្វើតម្កល់នូវព្រះធាតុទាំងឡាយ ឈ្មោះថា **ធាតុចេតិយ** ។ ក៏ចេតិយដែលគេធ្វើតម្កល់នូវសាស្ត្រាស្លឹករឹត ដែលសរសេរធម៌ មានបដិច្ច-សមុប្បាទជាដើម(សព្វថ្ងៃបានដល់ធម្មបណ្ណាល័យតម្កល់ព្រះត្រៃ-បិដក) ឈ្មោះថា **ធម្មចេតិយ** ។

សារីរិកំ បរិភោគិកំ ឧទ្ទិស្សកន្តិ ឯវម្បិ តិប្បភេទំ ចេតិយំ វទន្តិ ។ អយំ បន ភេទោ បដិមារូបស្សបិ

ឧទ្ទិស្សចេតិយេនេវ សង្គហិតត្តា សុម្ពតរំ យុជ្ជតិ ។

អាចារ្យទាំងឡាយពោលថា **ចេតិយ** មាន ៣ ប្រភេទ គឺ **សារីរិកធាតុចេតិយ ១ បរិភោគចេតិយ ១ ឧទ្ទិស្សកចេតិយ ១** ។ ក៏ចេតិយ ៣ ប្រភេទនោះ សមជាង(ចេតិយប្រភេទមុន) ព្រោះរួមបដិមារូប គឺ ព្រះពុទ្ធបដិមាដោយឧទ្ទិស្សកចេតិយផង ។

សរុបសេចក្តីចេតិយ មាន ៤ ប្រភេទ គឺ ÷

១- **បរិភោគចេតិយ** បានដល់ ចេតិយ ដែលបញ្ចុះបរិក្ខារប្រើប្រាស់ មានបាត្រ ចីវរ និងដើមពោធិព្រឹក្សជាដើម ។

២-**ធាតុចេតិយ** បានដល់ ចេតិយ ដែលបញ្ចុះព្រះបរមសារីរិកធាតុរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ឬព្រះអរហន្តធាតុ ។

៣-**ធម្មចេតិយ** បានដល់ ចេតិយ ដែលតម្កល់នូវសាស្ត្រាស្លឹករឹត គឺតម្កល់គម្ពីរព្រះត្រៃបិដក ។

៤-**ឧទ្ទិស្សកចេតិយ** បានដល់ ព្រះពុទ្ធរូបដែលសាងឡើងតំណាងព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ។

ចេតិយទាំង៤ប្រភេទនេះ ជាតំណាងព្រះអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ដែលទ្រង់បរិនិព្វានទៅហើយ ជាវត្ថុគួរគោរពបូជា នមស្ការ ជំនួសព្រះអង្គ ហើយរមែងបានបុណ្យកុសលជាច្រើន រាប់ប្រមាណ មិនបាន ។ នៅក្នុងអបទាន មានសំដែងប្រវត្តិព្រះថេរៈ ព្រះថេរី ជាច្រើន ដែលក្នុងអតីតជាតិ លោកទាំងនោះ បានបូជានូវព្រះ ចេតិយ ដោយវត្ថុទាំងឡាយ មានផ្កាជាដើម ដល់មកក្នុងសាសនា ព្រះជិនស្រីរបស់យើង លោកទាំងនោះ បានស្តាប់ធម៌ សម្រេចជា ព្រះអរហន្តខ្លះ អនាគាមីខ្លះ សកទាគាមីខ្លះ សោតាបន្នខ្លះ នេះជាអានិសង្សនៃការបូជា **ព្រះចេតិយ** ។ កាលបើសាធុជន ឃើញអានិសង្សនៃការបូជាព្រះចេតិយថា នាំមកនូវអានិសង្ស ដ៏ច្រើនហើយ តើគួរស្ងៀមនៅមិនបូជាព្រះចេតិយបានទេ ។ នៅក្នុងខុទ្ទកបាឋៈនិធិកណ្ឌសូត្រព្រះអង្គត្រាស់ថា **ចេតិយ** ជាស្ថាន ទីដ៏ប្រសើរ សម្រាប់កប់កំណប់ទ្រព្យគឺបុណ្យកុសល ។

នៅក្នុងអដ្ឋកថា ធម្មបទ និង អដ្ឋកថាវិមានវត្ថុ បានពោល

ដល់ការសាងចេតិយ ក្នុងវេលាដែលព្រះកស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់បរិនិព្វានហើយ ។

ក្នុងមហាវគ្គមានពោលដល់ការកសាង ព្រះចេតិយរបស់ព្រះវិបស្សីសម្មាសម្ពុទ្ធ , ព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់ការបូជាផ្កាឈូកដល់ព្រះចេតិយថា មានប្រយោជន៍ធំដល់អ្នកបូជា ។

ក្នុងគម្ពីរទីឃនិកាយមហាវគ្គ (១៦) មានពោលដល់ការសាងព្រះចេតិយ១០ កន្លែងសម្រាប់ជាគ្រឿងបូជារបស់ទេវតានិងមនុស្សទាំងឡាយអស់កាលយូរអង្វែង ។

នៅក្នុងគម្ពីរមិលិន្ទប្បញ្ហាបករណ៍ (មិលិន្ទ.៣៤៨) ត្រង់អនុមានបញ្ហាកណ្ឌព្រះនាគសេនពោលឧបមាដល់ ព្រះចេតិយថាដូចជាផ្សារលក់ទំនិញរបស់ទាំងពួង ជាវត្ថុប្រសើរអាចឱ្យសម្បត្តិទាំងពួង ដូចតទៅ ៖

ស្ដេចមិលិន្ទសួរព្រះនាគសេនថា **ភន្តេ នាគសេន កតមំ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ សព្វាបណំ ។** បពិត្រព្រះនាគសេនដ៏ចំរើន

តើអ្វីជាហាងលក់ទំនិញទាំងពួងរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ? ព្រះនាគសេនឆ្លើយតបនឹងស្តេចមិលិន្ទថា **សព្វាបណំ ខោ មហារាជ ភគវតោ នវង្គំ ពុទ្ធវចនំ សារីរិកានិ បរិភោគិកានិ ចេតិយានិ សង្ឃរតនញ្ច ។ល។ ឥទំ វុច្ចតិ មហារាជ "ភគវតោ សព្វាបណ"ន្តិ** បពិត្រមហារាជព្រះពុទ្ធវចនៈប្រកបដោយអង្គ ៩ ព្រះបរមសារីរិកធាតុ ព្រះចេតិយ ជាគ្រឿងប្រើប្រាស់នៃព្រះដ៏មានព្រះភាគ រួមទាំងព្រះសង្ឃរតនៈ ជាហាងលក់ទំនិញទាំងពួងរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ។ បពិត្រមហារាជ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ដាក់លក់ជាតិសម្បត្តិ ភោគសម្បត្តិ អាយុសម្បត្តិ អារោគ្យសម្បត្តិ វណ្ណសម្បត្តិ បញ្ញាសម្បត្តិ មានុសិកសម្បត្តិ ទិព្វសម្បត្តិ និងនិព្វានសម្បត្តិ ក្នុងហាងលក់ទំនិញទាំងពួងនោះ ។ បុគ្គលឯណាចង់បាននូវសម្បត្តិនោះៗ គ្រាន់តែចំណាយនូវដើមទុន គឺកម្មនឹងអាចទិញនូវសម្បត្តិនោះៗ តាមសេចក្តីប្រាថ្នារបស់ខ្លួនបាន ។ បុគ្គលខ្លះទិញសម្បត្តិនោះៗ ដោយការសមាទានសីល, បុគ្គលខ្លះ

ទិញសម្បត្តិនោះៗ ដោយការក្សាឧបោសថ យ៉ាងណា មហាបពិត្រ ពួកគេរមែងបាននូវសម្បត្តិផ្សេងៗ ព្រោះអាស្រ័យ ដើមទុនគឺកម្ម សូម្បីបន្តិចបន្តួច ។ បពិត្រមហារាជ ដូចជាទីផ្សារ លក់ល្ង សណ្តែកបាយ សណ្តែករាជមាស អ្នកទិញអាចទិញ ល្ង សណ្តែកបាយ សណ្តែករាជមាស ដោយប្រើអង្ករ សណ្តែកបាយ សណ្តែករាជមាសដូរក៏បាន ឬអាចទិញដោយដើមទុន គឺកម្មសូម្បី បន្តិចក៏បាន យ៉ាងណា មហាបពិត្រ អាត្មាពោលថា ពួកគេ តែងបានសម្បត្តិផ្សេងៗ ព្រោះអាស្រ័យ ដើមទុនគឺកម្មសូម្បីបន្តិច បន្តួច ក៏ដូច្នោះដែរ ។

កីណិត្វា សទ្ធាមូលេន សមិទ្ធា ហោថ ភិក្ខវេ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សូមពួកលោកចូរទិញនូវសម្បត្តិទាំង នោះ និងជាអ្នកបរិបូណ៌ដោយដើមទុន គឺសទ្ធាចុះ ។

ក្នុងគម្ពីរមិលិន្ទបញ្ហាបករណ៍នេះ ព្រះនាគសេនបានដោះ ស្រាយនឹងស្តេចមិលិន្ទថា ព្រះបរមសារីរិកធាតុក្តី ព្រះចេតិយក្តី

ជាគ្រឿងប្រើប្រាស់របស់ព្រះអង្គ មានចីវរនិងដើមពោធិព្រឹក្សជាដើម និងព្រះពុទ្ធវចនៈគឺព្រះត្រៃបិដក ។ វត្ថុទាំងនេះ តែងនាំមកនូវប្រយោជន៍ទាំងពួងតាមសេចក្តីត្រូវការរបស់សព្វសត្វ ។ បុគ្គលណាចង់បានសម្បត្តិយ៉ាងណាមួយ គឺ មានជាតិខ្ពង់ខ្ពស់ មានទ្រព្យសម្បត្តិច្រើន មានអាយុវែង មិនមានរោគ មានពណ៌សម្បុរល្អ សម្បត្តិមនុស្ស សម្បត្តិទេវតា និង សម្បត្តិដ៏វិសេសគឺព្រះនិព្វាន បុគ្គលនោះបានបូជា ព្រះចេតិយ ដោយវត្ថុទាំងឡាយ មានគ្រឿងក្រអូបជាដើម រមែងបានសម្បត្តិទាំងនោះ ដោយពិត ។

សួរថា បានព្រោះហេតុអ្វី ?

ព្រោះបានបូជាព្រះអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ជាអគ្គបុគ្គលជាទក្ខិណេយ្យបុគ្គល ជាបូជារហបុគ្គលក្នុងលោកនិងដោយកុសលចេតនាជ្រះថ្លាចំពោះព្រះអង្គ ដោយតាំងចិត្តថា អាត្មាអញសូមបូជានូវវត្ថុទាំងឡាយ មានគ្រឿងក្រអូបជាដើមនេះ ដល់ព្រះដ៏មានព្រះភាគអង្គនោះ ។ កុសលកម្មដែលបានធ្វើពេលនោះ ជាវិបាកនាំមកនូវផល

គឺការបាននូវសម្បត្តិទាំងពួង តាមសេចក្តីប្រាថ្នារបស់ខ្លួន ។

យេ លោកិយសម្បត្តី ច　លោកុត្តរសម្បត្តី　ច

តស្មាហិ សព្វំ ឥច្ឆន្តិ　សេដ្ឋំ ចេតិយំ បូជយុំ។

ព្រោះហេតុនោះឯង បុគ្គលណា ប្រាថ្នានូវសម្បត្តិទាំងពួង គឺលោកិយសម្បត្តិនិងលោកុត្តរសម្បត្តិ បុគ្គលនោះគប្បីបូជានូវព្រះចេតិយដ៏ប្រសើរចុះ ។

ទោសនៃការមិនទៅកាន់ព្រះចេតិយ ឈ្មោះថា **មិនគោរពព្រះពុទ្ធ** នៅក្នុងអដ្ឋកថា លោកសំដែងច្រើនកន្លែងអំពីទោសនៃការមិនទៅកាន់ព្រះចេតិយថា "**មិនគោរពព្រះពុទ្ធ**" មានគម្ពីរសមន្តប្បាសាទិកា (សមន្ត.៣/៤៣៦) និងក្នុងគម្ពីរសារត្ថប្បកាសិនី (សំ.អដ្ឋ.២/២២៧) ជាដើមថា ៖

យោ ពុទ្ធេ ធរមានេ ឧបដ្ឋានំ ន គច្ឆតិ, បរិនិព្វុតេ ចេតិយដ្ឋានំ ពោធិដ្ឋានំ ន គច្ឆតិ, ចេតិយំ វា ពោធឹ វា ន វន្ទតិ , ចេតិយង្គណេ សឆត្តោ សឧបាហនោ ចរតិ ,

នត្ថេតស្ស ពុទ្ធេ គារវោតិ វេទិតព្វោ ។

កាលព្រះពុទ្ធទ្រង់ព្រះធរមាននៅឡើយ បុគ្គលណា មិនទៅកាន់ទីឧបដ្ឋាកព្រះអង្គ , ពេលព្រះអង្គទ្រង់បរិនិព្វានទៅហើយ បុគ្គលណា មិនទៅកាន់ទីព្រះចេតិយ កន្លែងដើមពោធិព្រឹក្ស បុគ្គលណា មិនថ្វាយបង្គំព្រះចេតិយក្តី, មិនថ្វាយបង្គំដើមពោធិ-ព្រឹក្សក្តី,បុគ្គលណា បាំងឆ័ត្រពាក់ស្បែកជើង ដើរលើលានចេតិយ, បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា សេចក្តីគោរពក្នុងព្រះពុទ្ធរបស់បុគ្គលនោះ មិនមានបន្តិចទាល់តែសោះ ។

តាមសេចក្តីក្នុងអដ្ឋកថា លោកបញ្ជាក់នេះ សឱ្យឃើញថា ព្រះចេតិយក្តី ដើមពោធិព្រឹក្សក្តី ទុកតំណាងព្រះពុទ្ធ ស្មើនិងព្រះអង្គគង់នៅសព្វថ្ងៃ យើងគួរទៅកាន់ទីព្រះចេតិយដើមពោធិព្រឹក្ស ឱ្យបានជានិច្ចកាល ដើម្បីនមស្ការបូជា ថ្វាយបង្គំ កុំបីខាន។

ពុទ្ធេ គារវំ ករោតិ យោ ចេតិយំ វា ពោធឹ វា
សោ សព្វកាលេ វន្ទេយ្យ ឯតស្ស សុវត្ថិ ហោតិ ។

បុគ្គលណាធ្វើនូវសេចក្តីគោរពក្នុងព្រះពុទ្ធ បុគ្គលនោះគប្បីថ្វាយបង្គំនូវព្រះចេតិយ និង ដើមពោធិព្រឹក្សឱ្យបានសព្វ ៗ កាល សិរីសួស្តីនឹងមានដល់បុគ្គល (អ្នកថ្វាយបង្គំព្រះចេតិយជាដើម) នោះ ជានិច្ចកាលដែរ ។

បុគ្គលអ្នកទំលាយចេតិយ មានទោសស្មើអនន្តរិយកម្ម

នៅក្នុងគម្ពីរ មនោរថបូរណី (អំ.អដ្ឋ.២/១៩១) និងគម្ពីរបបញ្ចសូទនី (ម.អដ្ឋ.៣/៧៧) និងគម្ពីរសម្មោហវិនោទនី (អដ្ឋកថាវិភង្គ ១/៤៥៧) បានសំដែងទោសនៃបុគ្គលបៀតបៀនព្រះសារីរិកធាតុ ព្រះចេតិយ និងដើមពោធិព្រឹក្សមានបាលីថា ៖

អថ យេ ច បរិនិព្វុតេ តថាគតេ ចេតិយំ ភិន្ទន្តិ, ពោធឹ ឆិន្ទន្តិ, ធាតុម្ហិ ឧបក្កមន្តិ, តេសំ កឹ ហោតីតិ ។ ភារិយំ កម្មំ ហោតិ អនន្តរិយសទិសំ ។

សួរថា តមកកាលព្រះតថាគត ទ្រង់បរិនិព្វានទៅហើយ បុគ្គលណា ទំលាយព្រះចេតិយ ទំលាយដើមពោធិព្រឹក្ស ប្រទូសរ៉ាយ

នឹងព្រះបរមសារីរិកធាតុ តើកម្មអ្វីតែងមានដល់បុគ្គលនោះ ?

ឆ្លើយថា (កាលបុគ្គលនោះធ្វើដូច្នោះ) ជាកម្មធ្ងន់ស្មើដោយអនន្តរិយកម្ម ។

សធាតុកំ បន ថូបំ វា បដិមំ វា ពាធមានំ ពោធិសាខំ ឆិន្ទិតុំ វដ្តតិ ។ សចេបិ តត្ថ និលីនា សកុណា ចេតិយេ វច្ចំ បាតេន្តិ , ឆិន្ទិតុំ វដ្តតិយេវ ។ បរិភោគចេតិយតោ ហិ សរីរចេតិយំ មហន្តតរំ ។ តែបើកាត់នូវមែកដើមពោធិព្រឹក្សដែលបៀតបៀននូវស្តូប ដែលតម្កល់នូវព្រះសារីរិកធាតុក្តី ព្រះពុទ្ធបដិមាក្តី ក៏គួរ ។ ប្រសិនបើសត្វស្លាប (មានចាបជាដើម) ដែលនៅលើដើមពោធិព្រឹក្សនោះ ជុះអាចម៍ដាក់ព្រះចេតិយ កាត់ដើមពោធិព្រឹក្សនោះចេញក៏គួរ ។ ព្រោះសារីរិកចេតិយ គឺ ព្រះបរមសារីរិកធាតុ សំខាន់ជាងបរិភោគចេតិយ (ដើមពោធិព្រឹក្ស) ។

ចេតិយវត្ថុំ ភិន្ទិត្វា គច្ឆន្តំ ពោធិមូលម្បិ ឆិន្ទិត្វា ហរិតុំ វដ្តតិ ។ យា បន ពោធិសាខា ពោធិឃរំ ពាធតិ, តំ

គេហរក្ខនត្ថំ ឆិន្ទិតុំ ន លព្ភតិ , ពោធិអត្ថំ ហិ គេហំ, ន គេហត្ថំ ពោធិ ។ សូម្បីកាត់នូវឫសដើមពោធិព្រឹក្ស ដែលដុះចាក់ទំលាយព្រះចេតិយ ក៏គួរ ។ ចំណែកមែកដើមពោធិព្រឹក្សណា បៀតបៀនទូវផ្ទះនៃដើមពោធិព្រឹក្ស នឹងកាត់នូវមែកពោធិព្រឹក្សនោះចេញ ដើម្បីរក្សាផ្ទះមិនគួរ , ព្រោះថាផ្ទះធ្វើដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ដើមពោធិព្រឹក្ស មិនមែនដើមពោធិព្រឹក្សនោះជាប្រយោជន៍ដល់ផ្ទះទេ ។

អាសនឃរេបិ ឯសេវ នយោ ។ យស្មឹ បន អាសយនឃរេ ធាតុ និទហិតា ហោតិ , តស្ស រក្ខនត្ថាយ ពោធិសាខំ ឆិន្ទិតុំ វដ្ដតិ ។ ពោធិជគ្គនត្ថំ ឱតរណសាខំ វា បូតិដ្ឋានំ វា ឆិន្ទិតុំ វដ្ដតិយេវ ។ សូម្បីក្នុងផ្ទះអាសនៈក៏មានន័យដូចគ្នា ។ ក៏ព្រះបរមសារីរិកធាតុ តម្កល់ក្នុងផ្ទះអាសនៈណា នឹងកាត់មែកដើមពោធិព្រឹក្ស ដើម្បីរក្សានូវផ្ទះអាសនៈនោះគួរ ។ នឹងកាត់ចេញនូវមែក ដែលឱនចុះក្ដី ដែលស្អុយក្ដី ដើម្បីទំនុក

បំរុងនូវដើមពោធិព្រឹក្ស គួរមែនពិត ។

ភគវតោ សិរីរប្បដិជគ្គនេ វិយ បុញ្ញម្បិ ហោតិ ។

(ការរក្សាដើមពោធិព្រឹក្សនេះ) បុណ្យក៏បានដូចការបដិបត្តិព្រះសិរីរៈនៃព្រះដ៏មានព្រះភាគ ។

នៅក្នុងគម្ពីរ ឧបរិបណ្ណាសដីកា ឈ្មោះ លីនត្ថប្បកាសិនី (៣/៣៥១) ខែពន្យល់ថា ៖

សិរីរប្បដិជគ្គនេ វិយាតិ សត្ថុរូបកាយប្បដិជគ្គនេ វិយ

បទថា **សិរីរប្បដិជគ្គនេ វិយ** សេចក្ដីថា បុគ្គលកាលរក្សានូវដើមពោធិព្រឹក្ស រមែងបានបុណ្យដូចការបដិបត្តិរូបកាយនៃព្រះសាស្ដា ។

នៅក្នុងគម្ពីរខុទ្ទកនិកាយ ខុទ្ទកបាឋៈ(៥២/១៦) ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ព្រះអង្គទ្រង់បង្ហាញ ការកប់កំណប់ទ្រព្យដ៏ប្រសើរថា ៖

យស្ស ទានេន សីលេន សញ្ញមេន ទមេន ច

និធិ សុនិហិតោ ហោតិ ឥត្ថិយា បុរិសស្ស វា

ចេតិយម្ហិ ច សង្ឃេ វា បុគ្គលេ អតិថីសុ វា
មាតរិ បិតរិ វាបិ អថោ ជេដ្ឋម្ហិ ភាតរិ
ឯសោ និធិ សុនិហិតោ អជេយ្យោ អនុគាមិកោ
បហាយ គមនីយេសុ ឯតំ អាទាយ គច្ឆតិ
អសាធារណមញ្ញេសំ អចោរហរណោ និធិ

កំណប់ទ្រព្យដែលស្ត្រីឬបុរសណា បានកប់ទុក
ល្អហើយ ដោយទាន សីល ដោយការសង្រួម
និងដោយការទូន្មានខ្លួនក្នុងចេតិយឬក្នុងសង្ឃ
ឬក្នុងបុគ្គល ឬក្នុងភ្ញៀវ ឬមួយក្នុងមាតា ក្នុង
បិតា ឬថា ក្នុងបងប្រុស-ស្រីដែលជាចម្បង
កំណប់ទ្រព្យនុ៎ះ ចាត់ជាកំណប់ទ្រព្យ ដែល
កប់ទុកប្រពៃហើយ នរណាៗ មិនគប្បីផ្ចាញ់
បាន ជាកំណប់ទ្រព្យ ដែលជាប់តាមខ្លួនទៅ
កាលភោគៈទាំងឡាយ ដែលខ្លួនត្រូវលះបង់

ហើយទៅ ខ្លួនរមែងកាន់យកនូវកំណប់ គឺ
បុណ្យនុ៎ះទៅ កំណប់ទ្រព្យគឺ បុណ្យមិនទូទៅ
ដល់ពួកជនដទៃ ជារបស់ដែលចោរលួចទៅ
មិនបាន ។

កយិរាថ ធីរោ បុញ្ញានិ យោ និធិ អនុគាមិកោ
ឯស ទេវមនុស្សានំ សព្វកាមទទោ និធិ
យំ យំ ទេវាភិបត្ថេន្តិ សព្វមេតេន លព្ភតិ ។

កំណប់ទ្រព្យ គឺ បុណ្យណា ជាប់តាមខ្លួនទៅបាន
អ្នកប្រាជ្ញ គួរធ្វើនូវកំណប់ទ្រព្យ គឺបុណ្យនុ៎ះ ឱ្យ
នូវសេចក្តីប្រាថ្នាគ្រប់យ៉ាងដល់ទេវតានិងមនុស្ស
ទាំងឡាយ ពួកទេវតានិងមនុស្សទាំងឡាយ
ប្រាថ្នាណាស់ នូវផលណា ៗ ផលទាំងពួងនោះ ៗ
រមែងបានដោយកំណប់ទ្រព្យ គឺបុណ្យនុ៎ះ ។

សុវណ្ណតា សុសរតា សុសណ្ឋានំ សុរូបតា

អធិបច្ចំ បរិវារោ　　　　　សព្វមេតេន លព្ភតិ

ភាពជាអ្នកមានសម្បុរផូរផង់ មានសំឡេងពីរោះ ទ្រង់ទ្រាយល្អ រូបល្អ ជាអធិបតី មានយសបរិវារ ផលទាំងអស់ រមែងបានដោយកំណប់ទ្រព្យ គឺ បុណ្យនុ៎ះឯង ។

ចប់ព្រះចេតិយដោយសង្ខេប

ពិធីពុទ្ធាភិសេក

ពុទ្ធាភិសេកនេះ ជាការនិយមរាប់អានរបស់ជនជាតិខ្មែរយើងគ្រប់កន្លែង ដែលមានកម្មពិធីបុណ្យព្រះពុទ្ធរូប ឬ ឆ្លងព្រះចេតិយ មិនអាចលះបង់បាន ដោយយល់ឃើញថា ព្រះពុទ្ធរូបដែលបានសាងឡើងហើយ បើមិនធ្វើពុទ្ធាភិសេកទេ មិនឡើងជាព្រះពុទ្ធឡើយ មិនគួរនឹងនមស្ការថ្វាយបង្គំឡើយ។ តាមពិតទៅព្រះពុទ្ធរូប ដែលកសាងហើយស្រេច ក៏បានឈ្មោះថា **"ឧទ្ទិស្សកចេតិយ"** តំណាងព្រះអង្គទៅហើយ ទោះបីអភិសេកក្ដី មិនអភិសេកក្ដី នោះមិនសំខាន់ឡើយ យើងជាពុទ្ធបរិស័ទគួរបង្អោនចិត្ត គោរពព្រះពុទ្ធរូបឱ្យដូចព្រះអង្គគង់ព្រះធរមាននៅ ។ ប្រពៃណី ធ្វើពុទ្ធាភិសេក មិនមែនមានតាំងពីសម័យពុទ្ធកាលទេ តែបានឧប្បត្តិឡើងរវាង ព.ស. ២១២២ ក្នុងខណៈដែលមានប្រពៃណី បូជាផ្កាយនព្វគ្រោះ ត្រង់ក្រុងឆៀងហ្មៃ ក្នុងខណៈនោះព្រះចៅគ្រប់គ្រងនគរ និងព្រះសង្ឃបានប្រឹក្សាគ្នា ធ្វើពិធីបូជាព្រះ

ពុទ្ធ៩អង្គ ដើម្បីផ្លាស់ប្តូរប្រពៃណីបូជាផ្កាយនព្វគ្រោះនោះ ។

ក្នុងការបូជាផ្កាយនព្វគ្រោះ ដូចពោលមកនេះ ព្រះសង្ឃធ្វើពុទ្ធាភិសេក ដោយស្វាធ្យាយប្រពន្ធ័ចងក្រង មានពាក្យថា **អនេកជាតិសំសារំ** ជាដើម ក្រៅពីនោះ សូម្បីការកសាងព្រះចេតិយនិងព្រះពុទ្ធរូប ក៏និមន្តព្រះសង្ឃ ធ្វើពុទ្ធាភិសេកនេះដែររហូតជាប្រពៃណីដរាបដល់យើងសព្វថ្ងៃ ។

ប្រពៃណីធ្វើពុទ្ធាភិសេក ក្នុងស្រុកខ្មែរយើងនេះ ដោយធ្វើតៗគ្នាមកក៏ក្លាយទៅជារបៀបព្រហ្មញ្ញសាសនាខ្លះ ក្លាយទៅជាសេពអាគម គាថា យ័ន្តខ្លះក៏មាន ធ្វើឱ្យច្របូកច្របល់គ្នា រករឿងត្រូវមិនឃើញទៅហើយ កន្លែងខ្លះ យកខ្សែអំបោះទាក់មកពីព្រះពុទ្ធរូបចាស់មកតភ្ជាប់កព្រះពុទ្ធថ្មី ហើយអាចារ្យរុំអំបោះជុំវិញព្រះពុទ្ធរូប កាន់សេពអាគម អួមអាមផ្សេងៗ ទៅតាមទំនៀមទំលាប់តៗគ្នាមានធ្វើពិធីសូត្រយ៉ោក[(១)] ជាដើម ។ ការដែលខ្ញុំឃើញរឿងច្របូកច្របល់យ៉ាងនេះ ក៏កើតសេចក្តីសង្វេគណាស់ ដោយធ្វើ

១. មកពីក្លាយពីពាក្យ យោគ

សេចក្ដីគោរពក្នុងព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ខ្ញុំក៏បានចាប់ផ្ដើមសរសេរអំពីពិធីពុទ្ធាភិសេកដែលត្រឹមត្រូវតាមព្រះពុទ្ធសាសនាដោយអាស្រ័យតាមច្បាប់បោរាណាចារ្យពោលទុកមក ។

ពុទ្ធាភិសេក

- មុនដំបូងពុទ្ធបរិសទ័ គប្បីតាំង **នមោ** ៣ ដង ព្រមជាមួយព្រះសង្ឃថា ៖

នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ។

សូត្រពុទ្ធការកធម៌

- ឥតិបិ ទានបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា

ឥតិបិ ទានឧបបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា

ឥតិបិ ទានបរមត្ថបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា ។

ឥតិបិ សីលបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា

ឥតិបិ សីលឧបបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា

ឥតិបិ សីលបរមត្ថបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា ។

ឥតិបិ នេក្ខម្មបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា

ឥតិបិ នេក្ខម្មឧបបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា

ឥតិបិ នេក្ខម្មបរមត្ថបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា ។

ឥតិបិ បញ្ញាបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា

ឥតិបិ បញ្ញាឧបបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា

ឥតិបិ បញ្ញាបរមត្ថបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា ។

ឥតិបិ វីរិយបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា

ឥតិបិ វីរិយឧបបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា

ឥតិបិ វីរិយបរមត្ថបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា ។

ឥតិបិ ខន្តិបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា

ឥតិបិ ខន្តិឧបបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា

ឥតិបិ ខន្តិបរមត្ថបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា ។

ឥតិបិ សច្ចបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា

ឥតិបិ សច្ចឧបបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា

ឥតិបិ សច្ចបរមត្ថបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា ។

ឥតិបិ អធិដ្ឋានបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា

ឥតិបិ អធិដ្ឋានឧបបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា

ឥតិបិ អធិដ្ឋានបរមត្ថបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា ។

ឥតិបិ មេត្តាបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា

ឥតិបិ មេត្តាឧបបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា

ឥតិបិ មេត្តាបរមត្ថបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា ។

ឥតិបិ ឧបេក្ខាបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា

ឥតិបិ ឧបេក្ខាឧបបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា

ឥតិបិ ឧបេក្ខាបរមត្ថបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវា ។

ឥតិបិ សមតឹសបារមីសម្បន្នោ សោ ភគវាតិ។

ចប់ពុទ្ធការកធម៌

រតនមាលា (ច្បាប់ដើម)[១]

ឥ.　ឥជ្ជោ សព្វញ្ញុតញ្ញាណំ　　ឥច្ចន្តោ អាសវក្ខយំ
　　ឥដ្ឋំ ធម្មំ អនុប្បត្តោ　　ឥទ្ធិមន្តំ នមាមិហំ។

តិ.　តិណ្ណោ យោ វដ្ដទុក្ខម្ហា　　តិណ្ណំ លោកានំ ឧត្តមោ
　　តិស្សោ ភូមី អតិក្កន្តោ　　តិណ្ណំ ឱឃំ នមាមិហំ។

បិ.　បិយោ ទេវមនុស្សានំ　　បិយោ ព្រហ្មានំ ឧត្តមោ
　　បិយោ នាគសុបណ្ណានំ　　បូនិន្ទ្រិយំ នមាមិហំ។

សោ. សោកា វិរតចិត្តោ យោ　　សោកមានោ សទេវកេ
　　សោកបត្តេ បមោទេន្តោ　　សោកវណ្ណំ នមាមិហំ។

---

(១) រតនមាលានេះ ដែលបោរាណាចារ្យទាំងឡាយ ធ្លាប់បានធ្វើមកហើយ សូម្បីនៅក្រៅប្រទេសយើង មានប្រទេសថៃជាដើម ក៏បានប្រើច្បាប់សូត្ររតនមាលានេះដែរ ។ ប្រសិនបើមានពេលវេលាវែង យើងអាចនាំគ្នាសូត្ររតនមាលានេះ ដើម្បីជាជយមង្គល បើពេលឱកាសតិចទេ មិនសូត្រក៏បានដែរ ។ រតនមាលានេះ នៅក្នុងសម័យដើម ខ្មែរយើងហៅថា ឥតិបិសោរតនមាលា ព្រះសង្ឃស្ទើតែគ្រប់វត្ត តែងយកមកសូត្រស្វាធ្យាយគ្រប់ៗកន្លែង ឬយកមកប្រើជាអាគម គាថា ផ្សេងៗទៀតផង ។ នៅក្នុងប្រទេសខ្មែរស្ថិតនៅក្រោមអាណានិគមរបស់បារាំង ពួកបារាំងបានប្រមូលយកឯកសាររតនមាលានេះ ទៅចងក្រងជាសៀវភៅមួយច្បាប់ ឱ្យឈ្មោះថា ឥតិបិសោរតនមាលា ។ តែខ្ញុំមិនបានជ្រាបថា គាថានេះ តែងដោយព្រះថេរៈណា ក្នុងសម័យណា ក្នុងប្រទេសណាឡើយ តែគាថានេះគួរតែងក្នុងសម័យជាមួយគ្នានឹងគាថាជិនបញ្ជរ ឬ ពុទ្ធនវមបូជា នោះឯងព្រោះឆន្ទគាថានេះ ជាស្នាដៃរបស់ព្រះថេរៈអ្នកស្ទាត់ជំនាញក្នុងបិដក អដ្ឋកថា ដីកាមិនខានទេ ។

ភ. ភជិតា យេន សទ្ធម្មា ភគ្គបាបេន តាទិនា
ភយេ សត្តេ បហាសេន្តោ ភយសន្តំ នមាមិហំ។

គ. គមិតោ យេន សទ្ធម្មា គមាបិតោ សទេវកំ
គច្ឆមានោ សិវំ រម្មំ គមយ្យធម្មំ នមាមិហំ។

វា. វាវា និច្ចមិ យោ តណ្ហា វាចំ ភាសតិ ឧត្តមំ
វាននិព្វាបនត្ថាយ វាយមន្តំ នមាមិហំ។

អ. អនសាសកសត្តានំ អសាសំ ទេតិ យោ ជិនោ
អនន្តគុណសម្បន្នោ អន្តគាមី នមាមិហំ។

រ. រតោ និព្វានសម្បត្តេ រតោ សោ សត្តមោចនេ
រម្មាបេតីធ សត្តេ យោ រណចាគំ នមាមិហំ។

ហំ. ហញ្ញតេ បាបកេ ធម្មេ ហំសាបេតិ បរំ ជនំ
ហំសមានំ មហាវីរំ ហតបាបំ នមាមិហំ។

ស. សង្ខាតាសង្ខាតេ ធម្មេ សម្មាទេសេសិ បាណិនំ
សំសារំ សំវិយាជេតិ សសម្ពុទ្ធំ នមាមិហំ។

ម្មា. មាតាវ បាលិតោ សត្ថេ　　មានត្ថន្ធេ បមទ្ទិនោ
　　មានិតោ ទេវសង្ឃេហិ　　មានឃាតំ នមាមិហំ។
ស. សព្វញ្ញំ បារមី សម្មា　　សញ្ញិត្វា សុខំ អត្តនោ
　　សង្ខារានំ ខយំ កត្វា　　សន្តគាមី នមាមិហំ។
ម្ពុ. ពុជ្ឈិត្វា ចតុសច្ចានិ　　ពុជ្ឈាបេតិ មហាជនំ
　　ពុជ្ឈាបេន្តំ សិវំ មគ្គំ　　ពុទ្ធសេដ្ឋំ នមាមិហំ។
ទ្ធោ. ទ្ធោតិ រាគេ ច ទោសេ ច　ទ្ធោតិ មោហេ ច បាណិនំ
　　ទ្ធោតាសវំ មហាវីរំ　　ទ្ធោតកិលេសំ នមាមិហំ។
វិ. វីរិចេ្ចវ អសទ្ធម្មា　　វិចិត្វា ធម្មទេសនំ
　　វិវេកេ ឋិតចិត្តោ យោ　　វិទិតន្តំ នមាមិហំ។
ជ្ជា. ជាតិធម្មោ ជរាធម្មោ　　ជាតិអន្តោ បកាសិតោ
　　ជាតិសេដ្ឋេន ពុទ្ធេន　　ជាតិមោក្ខំ នមាមិហំ។
ច. ចយន្តេ បុញ្ញសម្ភារេ　　ចយេតិ សុខសម្បទំ
　　ចជន្តំ បាបកម្មានិ　　ចជាបេន្តំ នមាមិហំ។

រ. រមិតំ យេន និព្វានំ រក្ខិតំ លោកសម្បទំ
រជទោសាទិកិលេសេហិ រហិតំ តំ នមាមិហំ។

ណ. ណមិតោ ទេវព្រហ្មេហិ ណរទេវេហិ សព្វទា
ណទន្តោ សីហនាទំ យោ ណទន្តំ តំ នមាមិហំ។

ស. សង្ខារេ តីវិធេ លោកេ សញ្ញានាតិ អនិច្ចតោ
សម្មា និព្វានសម្បត្តោ សម្បស្សន្តំ នមាមិហំ។

ម្ប. បកតេ ពោធិសម្ភារេ បសត្ថោ សោ សទេវកេ
បញ្ញាយ អសាមោ ហោតិ បសន្នំ តំ នមាមិហំ។

ន្នោ. នោ ទេតិ និរយំ គន្តុំ នោ ច បាបំ អការយិ
នោ សមោ អត្ថិ បញ្ញាយ នោនធម្មំ នមាមិហំ។

សុ. សុន្ទរោ វរវូបេន សុស្សរោ ធម្មភាសនេ
សុទុទ្ទសំ ទិសាបេតិ សុគតំ តំ នមាមិហំ។

គ. គច្ឆន្តោ លោកិយធម្មំ គច្ឆន្តោ អមតំ បទំ
គតោ សោ សត្តមោចេតុំ គតញ្ញាណំ នមាមិហំ។

តោ. តោសេន្តោ វរធម្មេន   តោសជ្ជានេ សិវេ វរេ
តោសំ តកាសិ ជន្តុនំ   តោសចិត្តំ នមាមិហំ។

លោ. លោភេ ជហតិ សម្ពុទ្ធោ   លោកសេដ្ឋោ គុណាករោ
លោភេ សត្តេ ជហាបេតិ   លោភសន្តំ នមាមិហំ។

ក. កន្តោ យោ សព្វសត្តានំ   កត្វា ទុក្ខក្ខយំ ជិនោ
កថេន្តោ មធុរំ ធម្មំ   កថាសណ្ហំ នមាមិហំ។

វិ. វិនយំ យោ បកាសេតិ   វិទ្ធំសេត្វា តយោ ភវេ
វិសេសញ្ញាណសម្បន្នោ   វិប្បសន្នំ នមាមិហំ។

ទូ. ទូសេ សត្តេ បហាសេន្តោ   ទូរដ្ឋានំ បកាសេតិ
ទូរំ និព្វានំ អាគម្ម   ទូសាហានំ នមាមិហំ។

អ. អន្តំ ជាតិជរាទីនំ   អកសិ ទិបទុត្តមោ
អនេកុស្សាហចិត្តេន   អស្សាសេន្តំ នមាមិហំ។

នុ. នុទេតិ រាគចិត្តានិ   នុទាបេតិ បរំ ជនំ
នុន អត្ថំ មនុស្សានំ   នុកាសន្តំ នមាមិហំ។

ត្ត. តនោតិ កុសលំ កម្មំ តនោតិ ធម្មទេសនំ
តណ្ហាយ វិចរន្តានំ តណ្ហាឃាដំ នមាមិហំ។

រោ. រោសេន្តេ នេវកោបេតិ រោសេហោរ នកុជ្ឈតិ
រោសានំ រាគអាទិនំ រោសសន្តំ នមាមិហំ។

បុ. បុណ្ណន្តំ អត្តនោ បាបំ បូរេន្តំ ទសបារមី
បុញ្ញវន្តស្ស រាជស្ស បុត្តភូតំ នមាមិហំ។

វិ. វិបុរាគាទិភូតំវ វិទ្ធយា បដិហញ្ញតិ
វិត្តំ កម្មំ ន ការេត្វា វិយវំសំ នមាមិហំ។

ស. សម្បន្នោ វរសីលេន សមាធិ បវរោ ជិនោ
សយម្ភូញាណសម្បន្នោ សណ្ឋវាចំ នមាមិហំ។

ទ. ទន្តោ សោ សកចិត្តានិ ទមិត្វាបិ សទេវកំ
ទទន្តោ អមតំ ខេមំ ទន្តិន្ទ្រិយំ នមាមិហំ។

ម្ម. មហុស្សាហេន សម្ពុទ្ធោ មហន្តំ ញាណំ អាគមិ
មហិតំ នរទេវេហិ មនោសុទ្ធំ នមាមិហំ។

សា.　សារំ ទេតីធ សត្ថានំ　　　　សារេតិ អមតំ បទំ
　　　សារថី វិយ សារេតិ　　　　សារធម្មំ នមាមិហំ។

រ.　　រម្មតារិយសទ្ធម្មេ　　　　　រម្មាបេតិ សសាវកំ
　　　រម្មេ ឋានេ វសាបេន្តំ　　　រណហន្តំ នមាមិហំ។

ថិ.　　ថិតោ សោ វរនិព្វានេ　　　ថិរេ ឋានេ សសាវកោ
　　　ថិរំ ឋានំ បកាសេតិ　　　　ថិតធម្មំ នមាមិហំ។

ស.　　សទ្ធម្មំ ទេសយិត្វាន　　　　សន្តំ និព្វានបាបកំ
　　　សមាហិតំ សសាវកំ　　　　សន្តចិត្តំ នមាមិហំ។

ឋា.　ឋានំ និព្វានសង្ខាតំ　　　　ឋាមេនាធិ គតោ មុនិ
　　　ឋានេសគ្គសិវេរម្មេ　　　　ឋាបេន្តំ តំ នមាមិហំ។

ទេ.　　ទេវន្តោ សោ សគ្គនិព្វានំ　　ទេវមនុស្សបាណិនំ
　　　ទេន្តំ ធម្មវរំ ទានំ　　　　ទេវសេដ្ឋំ នមាមិហំ។

វ.　　វន្តរាគំ វន្តទោសំ　　　　វន្តមោហំ អនាសវំ
　　　វន្ទិតំ ទេវព្រហ្មេហិ　　　　វរំ ពុទ្ធំ នមាមិហំ។

ម. មហតា វីរិយេនាបិ មហន្តំ បារមី អកា
មនុស្សទេវព្រហ្មេហិ មហិតំ នមាមិហំ។
នុ. នុនធម្មំ បកាសេន្តោ នុទនត្ថាយ បាបកំ
នុន ទុក្ខាធិបន្នានំ នុទាបិតំ នមាមិហំ។
ស្សា. សាវកានំ នុសាសេតិ សារធម្មេ ច បាណិនំ
សារធម្មំ មនុស្សានំ សាសិតំ តំ នមាមិហំ។
នំ. នន្ទន្តោ វរសទ្ធម្មេ នន្ទាបេតិ មហាមុនិ
នន្ទភូតេហិ ទេវេហិ នន្ទនីយំ នមាមិហំ។
ពុ. ពុជ្ឈិត្វារិយសច្ចានិ ពុជ្ឈាបេតិ សទេវកំ
ពុទ្ធញ្ញាណេហិ សម្បន្នំ ពុទ្ធសម្មា នមាមិហំ។
ទ្ធោ. ទ្ធោរិតព្វំ មហាវីរោ ទ្ធោរន្តោ ផលអត្តនោ
ទ្ធោរិត្វា បាណិនំ បាបំ ទ្ធោតកិលេសំ នមាមិហំ។
ភ. ភយម អបន្នសត្តានំ ភយំ ហាបេតិ នាយកោ
ភវេ សព្វេ អតិក្កន្តោ ភយសន្តំ នមាមិហំ។

គ. គធិតោ យេន សធម្មោ គតញ្ញាណេន ធាណិនំ
គណ្ឌិយំ វរធម្មំ គណ្ហាបេន្តំ នមាមិហំ។
វា. វាបិ តំ បវរំ ធម្មំ វានមោក្ខាយា ភិក្ខូនំ
វាសិតំ បវរេ ធម្មេ វានហានំ នមាមិហំ។
តិ. តិណ្ណោ សោ សព្វបាបេហិ តិណ្ណោ សគ្គា បតិដ្ឋិតោ
តិរេ និព្វានសង្ខាតេ តិក្ខញាណំ នមាមិហំ។
(ចប់ព្រះពុទ្ធគុណ ៥៦ តែត្រឹមប៉ុណ្ណោះ) ។
ស្វា. ស្វាគតេន តំ សិរំ វម្មំ ស្វាហុនេយ្យំ ធម្មសន្តំ
ស្វាហុនេយ្យំ បុញ្ញក្ខេត្តំ ស្វាសភំបិ នមាមិហំ។
ក្ខា. ខាទន្តោ សោ សព្វគិជ្ឈំ ខាយិតំ មធុរំ ធម្មំ
ខាយិតំ តីរិធំ លោកំ ខាយិតេន តំ នមាមិហំ។
តោ. តោសេន្តោ សព្វសត្តានំ តោសេតិ ធម្មទេសនំ
តោសចិត្តំ សមិជ្ឈន្តំ តោសិតំ តំ នមាមិហំ។
ភ. ភគ្គរាគោ ភគ្គទោសោ ភគ្គមោហោ អនុត្តរោ

ភគ្គកិលេសោ សត្តានំ ភគវន្តំ នមាមិហំ។

គ. គច្ឆន្តោ រម្មកេ សិវេ គមាបិតោ សទេវកេ
គច្ឆន្តោ ព្រហ្មចរិយំ គច្ឆន្តំ តំ នមាមិហំ។

វ. វន្តរាគំ វន្តទោសំ វន្តមោហំ វន្តបាបំ
វន្តពាលមិច្ឆាទិដ្ឋិំ វមន្តំ តំ នមាមិហំ។

តា. តារេតិ សព្វសត្តានំ តារេសិ ឱរមំ តីរំ
តារេតំ មោក្ខសំសារំ តារេន្តំ តំ នមាមិហំ។

ធ. ធរមានេបិ សម្ពុទ្ធោ ធម្មទេសំ និរន្តរំ
ធរេយ្យ អមតំ បទំ ធរេន្តំ តំ នមាមិហំ។

ម្មោ. មោហញ្ច ទមតោ សត្តេ មោហជិតេ អការយិ
មោហជិតោ ធម្មចារី មោហជិតំ នមាមិហំ។

ស. សព្វសត្តេ តមោនុទោ សព្វសោកេ វិនាសកោ
សព្វសត្ថា ហិតំ ករោ សព្វសន្តំ នមាមិហំ។

ទ្ធិ. ទិដ្ឋេ ធម្មេ អនុប្បត្តោ ទិដ្ឋិកំខារាគាលុត្តោ

ទិដ្ឋិ ទ្វាសដ្ឋិ ឆិន្នន្តោ   ទិដ្ឋសនតំ នមាមិហំ។

ដ្ឋិ. ឋិតិសីលសមាចារេ   ឋិតិតេរសធុតង្គេ
ឋិតិធម្មេ បតិដ្ឋិតំ   ឋិតធម្មំ នមាមិហំ។

កោ. កោកានំ រាគបស្សិតោ   កោធំ មេ បជិហញ្ញតិ
កោកានំ បូជិតោ លោកេ   កោកានំ តំ នមាមិហំ។

អ. អគ្គោ សេដ្ឋោ វរោ ធម្មេ   អគ្គបុញ្ញោបិពុជ្ឈតិ
អគ្គធម្មំ សុនិបុណំ   អគ្គតន តំ នមាមិហំ។

កា. ការេន្តោ សោ សិវេ រជ្ជេ   ការយេ ធម្មចារិយេ
កាតព្វេ សុសិក្ខាកាមេ   ការេន្តន តំ នមាមិហំ។

លិ. លិត្តោ យោ សព្វទុក្ខេសុ   លិខិតេ បិដកត្តយេ
លិម្បិតេបិ សុវណ្ណេន   លិខន្តំ តំ នមាមិហំ។

កោ. កោ បុគ្គលោ សទិសោ មំ   កោ ធម្មំ អភិបូជយិ
កោ វន្ទតិ ធម្មរសំ   កោសល្លំ តំ នមាមិហំ។

ឯ. ឯសតិ ពុទ្ធវចនំ   ឯសតិ ធម្មមឧត្តមំ

ឯសតិ សត្តមោក្ខញ្ច ឯសន្តំ តំ នមាមិហំ។

ហិ. ហិនេ ឋានេ ន ជាយន្តេ ហិ បាបេតិ សុគតី
ហិនេ មោហសមេ ជាលេ ហិនតំ តម្បិ នមាមិហំ ។

ប. បក្ខន្តោ ពោធិសម្ភារេ បសង្ខោ សោ សទេវកេ
បញ្ញាយ អសមោ ហោតិ បសន្នោ តំ នមាមិហំ។

ស្សិ. សិលេន សុគតី យន្តិ សិលេន ភោគសម្បទា
សិលេន និព្វុតី យន្តិ សិលធរំ នមាមិហំ។

កោ. កោ យោ អត្តប្បញ្ញោ បុព្វេ កោធជហេ អធិគច្ឆិ
កោ ធម្មញ្ច វិជានាតិ កោធសន្តំ នមាមិហំ។

ឱ. ឱនតោ សព្វកិលេសំ ឱនតោ សព្វមលញ្ច
ឱនតោ ទិដ្ឋិជាលញ្ច ឱនតោ តំ នមាមិហំ។

ប. បញ្ញាយ សេង្ខោ លោកស្មី បញ្ញា អប្បដិបុគ្គលោ
បញ្ញាយ អសមោ ហោតិ បសន្នោ តំ នមាមិហំ។

ន. នរានរហិតំ ទេវំ នរាទេវេហិ បូជិតំ
នរានំ កាមបង្កេហិ នមាមិ សុគតំ ជិនំ ។

យិ. យិជណតេ សព្វសត្តានំ យិជិណតំ ទេវព្រហ្មេហិ

យិជណិស្សតិ បាណិនំ　　យិជនតំ នមាមិហំ ។

កោ.　កោធំ ជហតិ បាបកំ　　កោធនំ ធនទាស្សតិ
កោធំ ជហេ សុខប្បត្តិ　　កោធនុទំ នមាមិហំ។

ប.　បញ្ញាភិញ្ញារតា បជា　　បជហិតា បាបកាយោ
បប្បោតិ សោ តិវេបុល្លំ　　បជោតន្តំ នមាមិហំ។

ចូ.　ចរិត្វា ព្រហ្មចរិយំ　　ចជន្តំ សុរិហញ្ញតិ
ចជន្តំ សព្វទានេន　　ចជន្តំ តំ នមាមិហំ។

ត្តំ.　តណោតិ កុសលកម្មំ　　តណោតិ សព្វវីរិយំ
តណោតិ សីលសមាធី　　តន្តវាយំ នមាមិហំ ។

វេ.　វេរនោទិន ន ពន្ធន្តិ　　វេរំ តេសំ បសម្មតិ
វេរាវេរិ និវារណិ　　វេរសន្តំ នមាមិហំ។

ទិ.　ទីឃាយុកោ ពហុប្បញ្ញោ　　ទីឃរត្តោ មហាសារោ
ទីឃភោគេន បញ្ញេន　　ទីឃរត្តំ នមាមិហំ។

ត.　តតោ ទុក្ខោ បមុញ្ចន្តោ　　តតោ មោចេតិ បាណិនោ

តតោ រាគាទិកិលេសា តតោ មោហា នមាមិហំ។

ព្យោ. ភោន្តោ ទេវសង្ឃាយោតិ ភោគសេដ្ឋោ ច បាកតោ
ភោគានិ បរិបុណ្ណានិ ភោគសន្តំ នមាមិហំ។

វិ. វិរតិ សព្វទុក្ខស្មា វិរយា នាបិ ទុល្លភា
វិរយា សុខសម្បន្នា វិរយេន តំ នមាមិហំ។

ញ្ញូ. ញ្ញុតញ្ញាណេហិ សម្បន្នំ ញ្ញុតយោគំ ច សម្បតិ
ញ្ញុតញ្ញាណទស្សនញ្ញូ ញ្ញុតយោគំ នមាមិហំ។

ហី. ហិស្សន្តិ សព្វទោសានិ ហិស្សន្តិ សព្វភយានិ
ហិស្សន្តិ មោហំ សត្តានិ ហិស្សន្តំ តំ នមាមិហំ។

តិ. តិណ្ណោ យោ វដ្ដទុក្ខម្ហា តិណ្ណំ លោកានមុត្តមោ
តិស្សោ ភូមី អតិក្កន្តោ តិណ្ណឱឃំ នមាមិហំ។

(ចប់ព្រះធម្មគុណទាំង៣៨ ត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ)

សុ. សុទ្ធសីលេន សម្បន្នោ សុទ្ធចិត្តោ បិយោ សង្ឃោ
សុន្ទរោ សាសនំ ធរោ សុន្ទរំបិ នមាមិហំ។

ប.	បដិសម្ភិទា ច តស្ស	បសដ្ឋោ សោ អនុត្តរោ
	បញ្ញាអនុត្តរោ លោកេ	បសដ្ឋំបិ នមាមិហំ។
ដិ.	តិត្ថិបរាជិតោ សត្ថា	តិត្ថាធិរាជសាសនេ
	ដិត្ថិយា ពុទ្ធវចនេ	តិត្ថន្តំ តំ នមាមិហំ។
ប.	បសដ្ឋោ ធម្មគម្ភីរោ	បញ្ញវន្តោ អលំកតោ
	បស្សន្តោ អត្ថធម្មញ្ច	បសដ្ឋំបិ នមាមិហំ។
ន្នោ.	នោ ទេតិ កុសលំ កម្មំ	នោ ច បាបំ អការយិ
	នោ ន តំ ពុជ្ឈិតំ ធម្មំ	នោ ទិស្សន្តំ នមាមិហំ។
ភ.	ភគ្គរាគោ ភគ្គទោសោ	ភគ្គមោហោ ច បាណិនំ
	ភគ្គកិលេសោ សត្តានំ	ភញ្ជនតំ នមាមិហំ។
គ.	គច្ឆន្តោ លោកិយំ ធម្មំ	គច្ឆន្តោ លោកុត្តរំបិ
	គច្ឆ ទេវ កិលេសេហិ	គមិតំ តំ នមាមិហំ។
វ.	វណ្ណេតិ កុសលំ កម្មំ	វណ្ណេតិ សីលសម្បន្នំ
	វណ្ណេតិ សីលរក្ខិតំ	វណ្ណវន្តំ នមាមិហំ។

តោ. តោសេន្តោ ទេវមនុស្សេ តោសេន្តោ ធម្មំ ទេសយិ
តោសេតិ ទុដ្ឋចិត្តានិ តោសេន្តំ តំ នមាមិហំ។
សា. សាសនំ សុបដិច្ឆន្នំ សាសនំ តំ សិរំ វម្មំ
សាសនំ អនុសសេយ្យំ សាសនំ តំ នមាមិហំ។
វ. វន្តរាគំ វន្តទោសំ វន្តមោហំ ទិដ្ឋិច្ឆន្នំ
វន្តន្តំ សព្វបាបានិ វន្តកិលេសំ នមាមិហំ។
ក. ករោន្តំ សីលសមាធឹ ករោន្តំ ផលមុត្តមំ
ករោន្តំ កម្មដ្ឋានានិ ករោន្តំ តំ នមាមិហំ។
សំ. សំសារេ សំសារន្តោ សោ សំសារេ សេវិមុញ្ចិ សោ
សំសារទុក្ខតោ មោចេ សំសដ្ឋំបិ នមាមិហំ។
ឃោ. ឃោរទុក្ខក្ខយំ កត្វា ឃោសាបេតិ សុរនរ
ឃោសយិត្វា តិបិដកំ ឃោរន្តំ តំ នមាមិហំ។

(ចប់ព្រះសង្ឃគុណ ១៤ តែត្រឹមប៉ុណ្ណេះ)

ជយន្នគ្បោសនស័ព្ទ

បន្ទាប់មក ព្រះសង្ឃអ្នកដឹកនាំពិធីពុទ្ធាភិសេក គប្បីបន្លឺពាក្យឱ្យញោតិញោមថាតាមដូច្នេះ ៖

ជយោ ហិ ពុទ្ធស្ស សិរីមតោ អយំ

មារស្ស ច បាបិមតោ បរាជយោ

ព្រះពុទ្ធដ៏មានសិរី ទ្រង់ឈ្នះមារហើយ

មារមានចិត្តបាបចាញ់ព្រះអង្គហើយ ។

គាថានេះខ្ញុំដកស្រង់ចេញពីគម្ពីរអដ្ឋកថា អបទាន ឈ្មោះ វិសុទ្ធជនវិលាសិនី ត្រង់អវិទូរេនិទានកថា (១/ ៩៥) និងគម្ពីរ អដ្ឋកថាជាតក ឯកនិបាតត្រង់អវិទូរេនិទានកថា (១/១១១) និងគម្ពីរបឋមសម្ពោធិ ត្រង់អភិសម្ពោធិបរិវត្ត ទំព័រ ១០៣ ។

ពាក្យជយឧគ្ឃោសនស័ព្ទនេះ គួរសូត្រ៤ដង ព្រោះក្នុងកាលនោះ អ្នកពោលជយឧគ្ឃោសនស័ព្ទនេះ មាន៤ក្រុម គឺ ពួកនាគ ក្រុមទី ១, ពួកគ្រុឌ ក្រុមទី ២, ពួកទេវតា ក្រុមទី ៣, ពួកព្រហ្ម

ក្រុមទី៤, ដូច្នោះគួរយើង ពោលជយឧគ្ឃោសនស័ព្ទនេះ ឱ្យបាន៤ ដងដែរ ។

សព្វពុទ្ធានាវិជហិតឧទាន

បន្ទាប់មក ព្រះសង្ឃចាប់ស្វាធ្យាយឧទានគាថានេះ ដែលព្រះពុទ្ធគ្រប់ព្រះអង្គ ទ្រង់មិនលះបង់ ដូច្នេះ ៖

អនេកជាតិសំសារំ សន្ធាវិស្សំ អនិព្វិសំ
គហការំ គវេសន្តោ ទុក្ខា ជាតិ បុនប្បុនំ ។
គហការក ទិដ្ឋោសិ បុន គេហំ ន កាហសិ
សព្វា តេ ផាសុកា ភគ្គា គហកូដំ វិសង្ខតំ
វិសង្ខារគតំ ចិត្តំ តណ្ហានំ ខយមជ្ឈគា [១] ។

បន្ទាប់មកទៀត ព្រះសង្ឃគប្បីសូត្រ បដិច្ចសមុប្បាទ អនុលោម បដិលោម ដែលមាននៅក្នុងគម្ពីរ ខុទ្ទកនិកាយ ឧទាន ពោធិវគ្គ ត្រង់បឋមពោធិសូត្រ ទុតិយពោធិសូត្រ តតិយពោធិ-សូត្រ(៥២/១១៣-១១៧)និងមានក្នុងគម្ពីរវិនយបិដក មហាវគ្គ

(១) ខុ.ធ. ៥២/៥៤.ធម្មបទដ្ឋកថា ៥/១៧៩ អដ្ឋកថា ជាតក ឯក. ១/១១៣ អដ្ឋ.អបទាន ១/៩៧
អដ្ឋ.ពុទ្ធវំង្ស ១/៤១៨ បឋមសម្ពោធិ ១/១០៥, ១/២០៣

(៦/១) ដូចតទៅ ៖

១/ បដិច្ចសមុប្បាទានុលោម

អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា, សង្ខារប្បច្ចយា វិញ្ញាណំ, វិញ្ញាណប្បច្ចយា នាមរូបំ, នាមរូបប្បច្ចយា សឡាយតនំ, សឡាយតនប្បច្ចយា ផស្សោ, ផស្សប្បច្ចយា វេទនា, វេទនាបច្ចយា តណ្ហា, តណ្ហាបច្ចយា ឧបាទានំ, ឧបាទាន-ប្បច្ចយា ភវោ, ភវប្បច្ចយា ជាតិ, ជាតិប្បច្ចយា ជរាមរណំ, សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា សម្ភវន្តិ ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស សមុទយោ ហោតិ ។

យទា ហវេ បាតុភវន្តិ ធម្មា
អាតាបិនោ ឈាយតោ ព្រាហ្មណស្ស
អថស្ស កង្ខា វបយន្តិ សព្វា
យតោ បជានាតិ សហេតុធម្មំ ។

២/ បដិច្ចសមុប្បាទបដិលោម

អវិជ្ជានិរោធា សង្ខារនិរោធោ, សង្ខារនិរោធា វិញ្ញាណនិរោធោ, វិញ្ញាណនិរោធា នាមរូបនិរោធោ, នាមរូបនិរោធា សឡាយតននិរោធោ, សឡាយតននិរោធា ផស្សនិរោធោ, ផស្សនិរោធា វេទនានិរោធោ, វេទនា-និរោធា តណ្ហានិរោធោ, តណ្ហានិរោធា ឧបាទាននិរោធោ, ឧបាទាននិរោធា ភវនិរោធោ, ភវនិរោធា ជាតិនិរោធោ, ជាតិនិរោធា ជរាមរណំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា និរុជ្ឈន្តិ, ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស និរោធោ ហោតិ ។

យទា ហវេ បាតុភវន្តិ ធម្មា
អាតាបិនោ ឈាយតោ ព្រាហ្មណស្ស
អថស្ស កង្ខា វបយន្តិ សព្វា
យតោ ខយំ បច្ចយានំ អវេទិ ។

៣/បដិច្ចសមុប្បាទានុលោមបដិលោម

អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា, សង្ខារប្បច្ចយា វិញ្ញាណំ, វិញ្ញាណប្បច្ចយា នាមរូបំ, នាមរូបប្បច្ចយា សឡាយតនំ, សឡាយតនប្បច្ចយា ផស្សោ, ផស្សប្បច្ចយា វេទនា, វេទនាបច្ចយា តណ្ហា, តណ្ហាបច្ចយា ឧបាទានំ, ឧបាទាន-ប្បច្ចយា ភវោ, ភវប្បច្ចយា ជាតិ, ជាតិប្បច្ចយា ជរាមរណំ, សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា សម្ភវន្តិ ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស សមុទយោ ហោតិ ។

អវិជ្ជាយ ត្វេវ អសេសវិរាគនិរោធា សង្ខារនិរោធោ, សង្ខារនិរោធា វិញ្ញាណនិរោធោ, វិញ្ញាណនិរោធា នាមរូប-និរោធោ, នាមរូបនិរោធា សឡាយតននិរោធោ, សឡាយ-តននិរោធា ផស្សនិរោធោ, ផស្សនិរោធា វេទនានិរោធោ, វេទនានិរោធា តណ្ហានិរោធោ, តណ្ហានិរោធា ឧបាទាន-និរោធោ, ឧបាទាននិរោធា ភវនិរោធោ, ភវនិរោធា

ជាតិនិរោធា, ជាតិនិរោធា ជរាមរណំ, សោកបរិទេវទុក្ខ-ទោមនស្សុបាយាសា និរុជ្ឈន្តិ, ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស និរោធោ ហោតិ ។

យទា ហវេ បាតុភវន្តិ ធម្មា
អាតាបិនោ ឈាយតោ ព្រាហ្មណស្ស
វិធូបយំ តិដ្ឋតិ មារសេនំ
សុរិយោវ ឱភាសយមន្តលិក្ខំ ។

ហេតុប្បច្ចយោ អារម្មណប្បច្ចយោ អធិបតិប្បច្ចយោ អនន្តរប្បច្ចយោ សមនន្តរប្បច្ចយោ សហជាតប្បច្ចយោ អញ្ញមញ្ញប្បច្ចយោ និស្សយប្បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្បច្ចយោ បុរេជាតប្បច្ចយោ បច្ឆាជាតប្បច្ចយោ អាសេវនប្បច្ចយោ កម្មប្បច្ចយោ វិបាកប្បច្ចយោ អាហារប្បច្ចយោ ឥន្ទ្រិយប្ប-ច្ចយោ ឈានប្បច្ចយោ មគ្គប្បច្ចយោ សម្បយុត្តប្បច្ចយោ វិប្បយុត្តប្បច្ចយោ អត្ថិប្បច្ចយោ នត្ថិប្បច្ចយោ វិគតប្បច្ចយោ

អរិគតប្បច្ចយោ ។

យំកិញ្ចិ វិត្តំ ឥធ វា ហុរំ វា　សគ្គេសុ វា យំ រតនំ បណីតំ

ន នោ សមំ អត្ថិ តថាគតេន　ឥទម្បិ ពុទ្ធេ រតនំ បណីតំ

ឯតេន សច្ចេន សុវត្ថិ ហោតុ ។

យំកិញ្ចិ វិត្តំ ឥធ វា ហុរំ វា　សគ្គេសុ វា យំ រតនំ បណីតំ

ន នោ សមំ អត្ថិ តថាគតេន　ឥទម្បិ ធម្មេ រតនំ បណីតំ

ឯតេន សច្ចេន សុវត្ថិ ហោតុ ។

យំកិញ្ចិ វិត្តំ ឥធ វា ហុរំ វា　សគ្គេសុ វា យំ រតនំ បណីតំ

ន នោ សមំ អត្ថិ តថាគតេន　ឥទម្បិ សង្ឃេ រតនំ បណីតំ

ឯតេន សច្ចេន សុវត្ថិ ហោតុ ។

កាលបើព្រះសង្ឃស្វាធ្យាយបដិច្ចសមុប្បាទយ៉ាងនេះហើយ គួរស្វាធ្យាយ ពុទ្ធជយមង្គលគាថា (**ពាហុំ**) ដែលជាគាថាពោលដល់ជ័យជំនះរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ៨ដង　ហើយអាងសច្ចវាចានោះ មកគ្រប់គ្រងរក្សាឱ្យមានសិរីសួស្តី ជ័យជំនះដែលព្រះអង្គ

ទ្រង់ឈ្នះនោះគឺ ឈ្នះមារ ឈ្នះអាឡវកយក្ស ឈ្នះដំរីនាឡាគិរី ឈ្នះចោរអង្គុលិមាល ឈ្នះនាងចិញ្ចាមាណវិកា ឈ្នះសច្ចកនិគ្រន្ថ ឈ្នះនន្ទោបនន្ទនាគរាជ និងឈ្នះពកាព្រហ្ម ។ គាថានេះ មិនមានប្រាកដក្នុងបិដក អដ្ឋកថា ដីកាទេ តែអ្នកវិជ្ជាការខ្លះ សន្និដ្ឋានថាអ្នកប្រព័ន្ធគាថានេះ គឺ ព្រះមហាពុទ្ធសិរិត្ថេរៈ អ្នករចនាគម្ពីរដីកាពាហុំ ក្នុងសម័យសម្តេចព្រះបរមត្រៃលោកនាថ និងប្រពន្ធ័ក្នុងរវាង ព.ស.២០០៦ គាថានិយមសូត្របច្ចុប្បន្ន ៩ គាថា តែខ្ញុំរៀបរៀងតែ ៨ គាថា ព្រោះគាថាទី ៩ នេះ ទើបតែងឡើងបន្ថែមខាងក្រោយ ដោយមិនមានប្រាកដក្នុងដីកាពាហុំ។ ខ្ញុំសរសេរគាថានេះដើម្បីឱ្យព្រះសង្ឃសូត្រក្នុងពិធីពុទ្ធាភិសេកនេះដែរ ព្រោះបោរាណាចារ្យទាំងឡាយ មិនបានលះបង់ចោល គួរខានមិនបាន ។ ម្យ៉ាងទៀត គាថានេះ ជាសច្ចវាចាពោលអំពីជ័យជំនះព្រះអង្គដើម្បីបានសិរីសួស្តី ជ័យមង្គល ដូចពាក្យថា **តន្តេជសា ភវតុ**

តេ ជយមង្គលានិ រីជយមង្គល ចូរមានដល់អ្នករាល់គ្នា ដោយតេជជយា ព្រះឈ្នះមារ គ្រានោះហោង ជាដើម ។

ពុទ្ធជយមង្គលគាថា

១. **ពាហុំ សហស្សមភិនិម្មិតសាវុធន្តំ**
គ្រីមេខលំ ឧទិតឃោរសសេនមារំ
ទានាទិធម្មវិធិនា ជិតវា មុនិន្ទោ
តន្តេជសា ភវតុ តេ[១] **ជយមង្គលានិ ។**

២. **មារាតិរេកមភិយុជ្ឈិតសព្វរត្តឹ**
ឃោរម្បនាឡវកមក្ខមថទ្ធយក្ខំ
ខន្តី[២] **សុទន្តវិធិនា ជិតវា មុនិន្ទោ**
តន្តេជសា ភវតុ តេ ជយមង្គលានិ ។

៣. **នាឡាគីរឹ គជវរំ អតិមត្តភូតំ**
ទាវគ្គិចក្កមសនីវ សុទារុណន្តំ
មេត្តម្ពុសេកវិធិនា ជិតវា មុនិន្ទោ

---

១. គ្រប់គាថាទាំង៨ បើសូត្រដើម្បីខ្លួនឯង ត្រូវផ្លាស់ **តេ** ជា **មេ** ទាំងអស់ ។ ២.បាទគាថានេះគួរមានរូបជា មេត្តា សុទន្តវិធិនា ព្រោះក្នុងកាលណោះ ព្រះអង្គផ្ចាញ់អាឡវកយក្សដោយមេត្តា មិនមែនដោយខន្តីទេ ។

តន្តេជសា ភវតុ តេ ជយមង្គលានិ ។

៤- ឧក្ខិត្តខគ្គមតិហត្ថសុទារុណន្តំ
ធាវំ តិយោជនបថង្គុលិមាលវន្តំ
ឥទ្ធីភិសង្ខតមនោ ជិតវា មុនិន្ទោ
តន្តេជសា ភវតុ តេ ជយមង្គលានិ ។

៥- កត្វាន កដ្ឋមុទរំ ឥវ គព្ភិនីយា
ចិញ្ចាយ ទុដ្ឋវចនំ ជនកាយមជ្ឈេ
សន្តេន សោមវិធិនា ជិតវា មុនិន្ទោ
តន្តេជសា ភវតុ តេ ជយមង្គលានិ ។

៦- សច្ចំ វិហាយ មតិសច្ចកវាទកេតុំ
វាទាភិរោបិតមនំ អតិអន្ធភូតំ
បញ្ញាបទីបជលិតោ ជិតវា មុនិន្ទោ
តន្តេជសា ភវតុ តេ ជយមង្គលានិ ។

៧- នន្ទោបនន្ទភុជគំ វិពុធំ មហិទ្ធឹ

បុត្តេន ថេរភុជគេន ទមាបយន្តោ
ឥទ្ធូបទេសវិធិនា ជិតវា មុនិន្ទោ
តន្តេជសា ភវតុ តេ ជយមង្គលានិ ។

៨- ទុគ្គាហទិដ្ឋភុជគេន សុទដ្ឋហត្ថំ
ព្រហ្មំ វិសុទ្ធិជុតិមិទ្ធិពកាភិធានំ
ញាណាគតេន វិធិនា ជិតវា មុនិន្ទោ
តន្តេជសា ភវតុ តេ ជយមង្គលានិ ។

(ចប់)

គាថាជិនបញ្ជរ

គាថាជិនបញ្ជរ គឺ ក្រោះកែវរបស់ព្រះជិនស្រី គាថាជិនបញ្ជរនេះពោលអារាធនាព្រះពុទ្ធ ព្រះសាវ័ក និងព្រះបរិត្តឱ្យមកទ្រទ្រង់នៅក្នុងកាយ ដើម្បីគ្រប់គ្រងឱ្យមានសិរីសួស្តី ដូចក្រោះកែវការពារភ័យ អ្នកតែងគាថានេះ មានប្រាកដក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រភូមាគឺរឿងព្រះពុទ្ធនវមវិនិច្ឆ័យ ក្នុងវិនយសមូហវិនិច្ឆ័យ (២/៥០៥-៩ អក្សរភូមា) ពោលថា តែងត្រង់ក្រុងឆៀងហៃ្ម[១] ក្នុងរជ្ជសម័យព្រះបាទអនោរធាអ្នកគ្រប់គ្រងនគរឆៀងហៃ្ម រជ្ជកាលទី២០រវាង ព.ស.២១២១-២១៥០ ព្រោះក្នុងសម័យនោះ អ្នកក្រុងឆៀងហៃ្ម និយមបូជាផ្កាយនព្វគ្រោះ ព្រះបាទអនោរធាទើបប្រឹក្សាជាមួយព្រះថេរៈ ក្នុងយុគនោះ ហើយបញ្ជាឱ្យអ្នកក្រុងឆៀងហៃ្ម សូត្រគាថាជិនបញ្ជរនិងគាថាដទៃៗ ជំនួសការបូជាផ្កាយនព្វគ្រោះ ដែលមិនមែនជាពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនា ។ ខ្ញុំឃើញការបូជាពុទ្ធាភិសេកក្នុងប្រទេសខ្មែរយើង

---

(១) ក្រុងឆៀងហៃ្ម ពីមុនជាប្រទេសផ្សេងមួយ ដែលជាប្រទេសជនជាតិឡានណា ដូចព្រះសិរីមង្គលាចារ្យរចនាមង្គលត្ថទីនីស្កិតនៅក្នុងក្រុងឆៀងហៃ្ម ជាជាតិឡានណា . ខាងក្រោយមកថៃវាយដណ្តើមយកធ្វើជាប្រទេសរបស់ខ្លួនរហូតមកដល់សព្វថ្ងៃ ។

នេះ លាយឡំទៅដោយសាសនាព្រាហ្មណ៏ និងធ្វើពិធីបូជាផ្កាយនព្វគ្រោះ(ដែលខ្មែរយើងនិយមហៅថាលើករាសី គឺ រាប់ឆ្នាំជូត... ខែមិគសិរ... ថ្ងៃអាទិត្យ... ដែលនិមន្តភិក្ខុឱ្យសូត្រទៅតាមខែឆ្នាំ ឬហៅម្យ៉ាងទៀតថា យោងពគ្រោះ ដែលក្លាយពីពាក្យថា យោងនព្វគ្រោះនោះ) ខ្ញុំស្រាវជ្រាវរកគាថា ដែលព្រះថេរៈស្ទាត់ជំនាញក្នុងគម្ពីរដីកា មិនបានលះបង់ចោល តែងយកមកប្រើជំនួសពិធីនព្វគ្រោះនោះ តើគាថាអ្វី ? ក៏រកឃើញ គាថាជិនបញ្ជរនេះ ដែលព្រះថេរៈស្ទាត់ជំនាញក្នុងគម្ពីរទាំងឡាយ តែងយកមកសូត្រ ក្នុងពិធីទាំងឡាយ មានពុទ្ធាភិសេកជាដើម ។ ដូច្នេះ គាថាជិនបញ្ជរនេះ យើងអាចយកមកសូត្រជំនួសការបូជាផ្កាយនព្វគ្រោះ ជំនួសពិធីផ្សេងៗ ដែលមិនត្រូវតាមព្រះពុទ្ធសាសនា គឺ យើងត្រូវលះបង់ចោលនូវអ្វីៗដែលមិនត្រឹមត្រូវ ហើយកាន់យកអ្វីៗ ដែលត្រឹមត្រូវវិញ ។

គាថាជិនបញ្ជរ

១-ជយាសនាគតា ពុទ្ធា ជេត្វា មារំ សវាហិនំ
ចតុសច្ចាមតរសំ យេ បិវឹសុ នរាសភា ។

២- តណ្ហង្ករាទយោ ពុទ្ធា អដ្ឋវីសតិ នាយកា
សព្វេ បតិដ្ឋិតា មយ្ហំ មត្ថកេ តេ មុនិស្សរា ។

៣- សីសេ បតិដ្ឋិតោ នោសិ ពុទ្ធោ ធម្មោ ទ្វិលោចនេ
សង្ឃោ បតិដ្ឋិតោ មយ្ហំ ឧរេ សព្វគុណាករោ។

៤- ហទយេ មេ អនុរុទ្ធោ សារីបុត្តោ ច ទក្ខិណេ
កោណ្ឌញ្ញោ បច្ឆា ភាគស្មឹ មោគ្គលានោ ច វាមកេ ។

៥- ទក្ខិណេ សវនេ មយ្ហំ អាសុំ អានន្ទរាហុលា
កស្សបោ ច មហានាមោ ឧភោសុំ វាមសោតកេ។

៦- កេសន្តេ បិដ្ឋិភាគស្មឹ សុរិយោវ បភង្ករោ
និសិន្នោ សិរិសម្បន្នោ សោភិតោ មុនិបុង្គវោ។

៧- កុមារកស្សបោ នាម មហេសី ចិត្រវាចកោ

សោ មយ្ហំ វទនេ និច្ចំ　　បតិដ្ឋាសិ គុណាករោ ។

៨- បុណ្ណោ អង្គុលិមាលោ ច　　ឧបាលិ នន្ទសីវលី

ឥមេ បញ្ច មហាថេរា　　នលាដេ តិលកា វិយ ។

៩- សេសាសីតិ មហាថេរា　　ជិតវន្តោ ជិនោរសា

ជលន្តា សីលតេជេន　　អង្គមង្គេសុ សណ្ឋិតា ។

១០- រតនំ បុរតោ អាសិ　　ទក្ខិណេ មេត្តសុត្តកំ

ធជគ្គំ បច្ឆតោ អាសិ វាមេ អង្គុលិមាលកំ ។

១១- ខន្ធមោរបរិត្តញ្ច　　អាដានាដិយសុត្តកំ

អាកាសេ ឆទនំ អាសិ　　សេសា បាការលង្គតា។

១២- ជិនានំ ពលសំយុត្តេ　　ធម្មបាការលង្កតេ

វសតោ មេ អកិច្ចេន　　សម្មាសម្ពុទ្ធបញ្ជរេ ។

១៣- វាតបិត្តាទិសញ្ជាតា　　ពាហិរជ្ឈត្តុបទ្ទវា

អសេសា វិនាសំ យន្តុ　　អនន្តគុណតេជសា ។

១៤- ជិនបញ្ជរមជ្ឈម្ហិ　　វិហរន្តំ មហីតលេ

សទា បាលេន្តុ មំ សព្វេ តេ មហាបុរិសាសភា ។

១៥- ឥច្ចេវមច្ចន្តកតោ សុរក្ខោ
ជិនានុភាវេន ជិតុបទ្ទវោ
ធម្មានុភាវេន ជិតារិសង្ឃោ
សង្ឃានុភាវេន ជិតន្តរាយោ
សទ្ធម្មានុភាវបាលិតោ ចរាមិ ជិនបញ្ជរេ ។

ពុទ្ធនវមបូជា

ពុទ្ធោ មេ នាថោ ធម្មោ មេ នាថោ សង្ឃោ មេ នាថោ ។ ពុទ្ធោ ឧប្បន្នោ ធម្មោ ឧប្បន្នោ សង្ឃោ ឧប្បន្នោតិ និព្វានប្បច្ចយោ ហោតុ និច្ចំ មេ អានាគតេ ។

ពុទ្ធោ ច មជ្ឈិមេ សេដ្ឋោ សារីបុត្តោ ច ទក្ខិណេ
បច្ឆិមេបិ ច អានន្ទោ ឧត្តរេ មោគ្គលានោ ច
កោណ្ឌញ្ញោ បុព្វភាគេ ច ពាយព្វេ ច គវម្បតិ
ឧបាលិ ហរតី ឋានេ អាគនេយ្យេ ច កស្សបោ

រាហុលោ ចេវ វៀសានេ សព្វេ តេ ពុទ្ធមង្គលា
យោ ញត្វា បូជិតោ លោកេ និទ្ទុក្ខោ និរុបទ្ទវោ
មហាតេជោ សទា ហោតុ សព្វសោត្ថិ ភវន្តុ មេ ។

អភយបរិត្ត[១]

១- យន្ទុន្និមិត្តំ អវមង្គលញ្ច
យោ ចាមនាបោ សកុណស្ស សទ្ទោ
បាបគ្គហោ ទុស្សុបិនំ អកន្តំ
ពុទ្ធានុភាវេន វិនាសមេន្តុ ។

២- យន្ទុន្និមិត្តំ អវមង្គលញ្ច
យោ ចាមនាបោ សកុណស្ស សទ្ទោ
បាបគ្គហោ ទុស្សុបិនំ អកន្តំ
ធម្មានុភាវេន វិនាសមេន្តុ ។

៣- យន្ទុន្និមិត្តំ អវមង្គលញ្ច

(១) អភយបរិត្ត គឺ ព្រះបរិត្តដែលមិនមានភ័យ ជាព្រះបរិត្តដែលបោរាណាចារ្យប្រព័ន្ធឡើង ដោយអាងគុណព្រះរតនត្រ័យមកគ្រប់គ្រងរក្សាឱ្យមានសិរីសួស្តី, អ្នកប្រាជ្ញសន្និដ្ឋានថា រចនាក្នុងសម័យជាមួយគាថាជិនបញ្ជរ ព្រោះគាថានេះ ពោលអាងសច្ចវាចា មកគ្រប់គ្រងរក្សាខ្លួនឱ្យមានសិរីសួស្តី និងផ្លាស់ប្តូរពីពិធីបូជាផ្កាយនព្វគ្រោះនោះឯង ។

យោ ចាមនាបោ សកុណស្ស សទ្ទោ

បាបគ្គហោ ទុស្សុបិនំ អកន្តំ

សង្ឃានុភាវេន វិនាសមេន្តុ ។

ជយបរិត្ត[១]

១. មហាការុណិកោ នាថោ ហិតាយ សព្វបាណិនំ

បូរេត្វា បារមី សព្វា បត្តោ សម្ពោធិមុត្តមំ

ឯតេនសច្ចវជ្ជេន សោត្ថិ មេ[២] ហោតុ សព្វទា។

២. ជយន្តោ ពោធិយា មូលេ សក្យានំ នន្ទិវឌ្ឍនោ

ឯវមេវ ជយោ ហោតុ ជយាមិ[៣] ជយមង្គលេ

៣. អបរាជិតបល្លង្កេ សីសេ បឋវិបោក្ខរេ[៤]

អភិសេកេ សព្វពុទ្ធានំ អគ្គប្បត្តោ បមោទតិ។

៤. សុនក្ខត្តំ សុមង្គលំ សុប្បភាតំ សុហុដ្ឋិតំ

---

(១) ជយបរិត្ត គឺ ព្រះបរិត្តពោលដោយជ័យជំនះរបស់ព្រះពុទ្ធ ហើយអាងសច្ចវាចានោះ មករក្សាគ្រប់គ្រងឱ្យមានសិរីសួស្តី គាថាទី១-៣ សំដែងជ័យជំនះរបស់ព្រះពុទ្ធ ជាគាថាដែលបោរាណាចារ្យប្រព័ន្ធឡើង គាថាទី៤-៦ ជាព្រះពុទ្ធវចនៈនាំមកពីអង្គុត្តរនិកាយ តិកនិបាត បុព្វណ្ហសូត្រ (៤១/៤៧៦) ។

(២) សូត្រដើម្បីអ្នកដទៃថា **ហោតុ តេ ជយមង្គលំ** ។ (៣) សូត្រដើម្បីអ្នកដទៃផ្លាស់បាលីថា **ឯវំ ត្វំ វិជយោ ហោហិ ជយស្សុ ជយមង្គលេ** ដូច្នេះវិញ ។ (៤) ច្បាប់ខ្លះថា **បុថុវិបុក្ខលេ** ។

សុខណោ សុមុហុត្តោ ច　សុយិដ្ឋំ ព្រហ្មចារិសុ ។
៥- បទក្ខិណំ កាយកម្មំ　វាចាកម្មំ បទក្ខិណំ
បទក្ខិណំ មនោកម្មំ　បណិធី តេ បទក្ខិណា
បទក្ខិណានិ កត្វាន　លភន្តត្ថេ បទក្ខិណេ ។
៦- តេ អត្ថលទ្ធា សុខិតា　វិរុឡ្ហា ពុទ្ធសាសនេ
អរោគា សុខិតា ហោថ　សហ សព្វេហិ ញាតិភិ។

សព្វមង្គលគាថា[១]

១- ភវតុ សព្វមង្គលំ　រក្ខន្តុ សព្វទេវតា
សព្វពុទ្ធានុភាវេន　សទា សោត្ថី ភវន្តុ មេ[២] ។
២- ភវតុ សព្វមង្គលំ　រក្ខន្តុ សព្វទេវតា
សព្វធម្មានុភាវេន　សទា សោត្ថី ភវន្តុ មេ។

---

(១) សព្វមង្គលគាថា គឺគាថាដែលពោលដល់មង្គលទាំងអស់ គាថានេះ អារាធនាគុណព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ និងទេវតាទាំងឡាយ មកគ្រប់គ្រងរក្សាឱ្យមានសិរីសួស្តី ជាគាថាដែលបោរាណាចារ្យប្រព័ន្ធឡើងខាងក្រោយ ព្រោះមិនមានប្រាកដក្នុងព្រះសូត្រ ខ្ញុំសន្និដ្ឋានថា គាថានេះបានទទួលការប្រព័ន្ធឡើងជាង៨០០ឆ្នាំហើយ ព្រោះមានអាងក្នុងគម្ពីរសទ្ទនីតិ សុត្តមាលា ទំព័រ ១២៨ សូត្រទី ៥០៨ ដែលរចនាដោយ ព្រះថេរៈនាមថា អគ្គវង្សា ក្នុងមរម្មរប្រទេស គឺ ប្រទេសភូមា ព.ស.១៧០០ ។

(២) សូត្រឱ្យអ្នកដទៃថា **សទា សោត្ថី ភវន្តុ តេ** ។

៣. ភវតុ សព្វមង្គលំ រក្ខន្តុ សព្វទេវតា
សព្វសង្ឃានុភាវេន សទា សោត្ថី ភវន្តុ មេ។

ជំនុំទេវតា

១. សព្វេសុ ចក្រវាឡេសុ យក្ខា ទេវា ច ព្រហ្មនោ
យំ អម្ហេហិ កតំ បុញ្ញំ សព្វសម្បត្តិសាធកំ

បុណ្យឯណា ដែលយើងបានធ្វើហើយ ជាបុណ្យអាចឱ្យសម្រេចនូវសម្បត្តិទាំងពួង សូមយក្ខទាំងឡាយផង ទេវតាទាំងឡាយផង ព្រហ្មទាំងឡាយផង ក្នុងចក្រវាឡទាំងអស់ (អនុមោទនាត្រេកអរនឹងបុណ្យនោះ) ។

២. សព្វេ តំ អនុមោទិត្វា សមគ្គា សាសនេ រតា
បមាទរហិតា ហោន្តុ អារក្ខាសុ វិសេសតោ។

យក្ខនិងទេវតា និងព្រហ្មទាំងអស់ កាលបានអនុមោទនានូវបុណ្យនោះហើយ ចូរព្រមព្រៀងគ្នា ត្រេកអរក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ហើយចូរប្រាសចាកនូវសេចក្តីធ្វេសប្រហែសក្នុងការក្សា (នូវព្រះ

ពុទ្ធសាសនា) ដោយឧបាយដ៏វិសេស ។

៣- សាសនស្ស ច លោកស្ស វុឌ្ឍិ ភវតុ សព្វទា

សាសនម្បិ ច លោកញ្ច ទេវា រក្ខន្តុ សព្វទា ។

សូមឱ្យសេចក្ដីចំរើនកើតមានដល់ព្រះពុទ្ធសាសនាផង ដល់សត្វលោកផង ឱ្យបានសព្វៗកាលទៅ សូមទេវតាទាំងឡាយអភិបាលរក្សានូវព្រះពុទ្ធសាសនាផង នូវសត្វលោកផង ឱ្យបានសព្វៗ កាលតរៀងទៅ ។

៤- សទ្ធី ហោន្តុ សុខី សព្វេ បរិវារេហិ អត្តនោ

អនីឃា សុមនា ហោន្តុ សហ សព្វេហិ ញាតិភិ។

សព្វសត្វទាំងអស់ព្រមទាំងបរិវារទាំងឡាយរបស់ខ្លួន សូមឱ្យមានសេចក្ដីសុខស្រួល សូមឱ្យជាអ្នកឥតមានទុក្ខភ័យ ជាអ្នកមានចិត្តល្អ ព្រមទាំងជនជាញាតិសន្ដានទាំងអស់គ្នា ។

៥-រាជតោ វា ចោរតោ វា មនុស្សតោ វា អមនុស្សតោ វា អគ្គិតោ វា ឧទកតោ វា បិសាចតោ វា ខាណុកតោ វា

កណ្ដកតោ វា នក្ខត្តតោ វា ជនបទរោគតោ វា អសទ្ធម្មតោ វា អសទ្ទិដ្ឋិតោ វា អសប្បុរិសតោ វា ចណ្ឌហត្ថិអស្សមិគ-គោណកុក្កុរអហិវិច្ឆិមណិសប្បទីបិអច្ឆតរច្ឆសូករមហឹសយក្ខ-រក្ខសាទីហិ នានាភយតោ វា នានារោគតោ វា នានាឧប-ទ្ទវតោ វា អារក្ខំ គណ្ហន្តុ ។

សូមសព្វសត្វចូរទទួលនូវការរក្សា គឺប្រាសចាកនូវអន្តរាយទាំងឡាយ ដែលកើតអំពីព្រះរាជា ចោរ មនុស្ស អមនុស្ស ភ្លើង ទឹក បិសាច ដង្គត់ឈើ បន្លា នក្ខត្តឫក្ស រោគរាតត្បាត សេចក្ដីប្រព្រឹត្តិរបស់មនុស្សថោកទាប សេចក្ដីឃើញខុសនិងកើតអំពីភ័យផ្សេងៗ មានមនុស្សអាក្រក់ ដំរី សេះ ម្រឹគ គោ ឆ្កែ ពស់ ខ្ទួយពស់សាហាវ ខ្លាដំបង ខ្លាឃ្មុំ ខ្លារខិន ជ្រូក ក្របី យក្ខ អារក្សជាដើមនិងកើតអំពីរោគផ្សេងៗ អំពីឧបទ្រពផ្សេងៗសព្វៗកាលចុះ។

ពិធីពុទ្ធាភិសេក ចប់ដោយបរិបូណ៌

ធាតុចេតិយនមស្ការគាថា

១.មហាគោតមោ ជិនវរោ　　កុសិនារម្ហិ និព្វុតោ
ធាតុវិត្ថារិកំ អាសិ　　តេសុ តេសុ បទេសតោ
ខ្ញុំសូមបង្គំ ប្រណម្យអភិវាទ　　សារីរិកធាតុ ព្រះមហាគោតម
ដែលទ្រង់និព្វាន ក្រោមសាលព្រឹក្សធំ ជិតបុរីរម្យ ក្រុងកុសិនារា ។
កិរិយាផ្សាយនូវ ព្រះធាតុនានា　　ផ្សេង ៗ ពីគ្នា ក្នុងទីទាំងឡាយ
ខ្ញុំសូមបង្គំ ប្រណម្យក្រាបថ្វាយ　　ព្រះធាតុទាំងឡាយ គ្រប់ទីនោះ ៗ។

២. ឧណ្ហីសំ ចតស្សោ ទាឋា　　អក្ខកា ទ្វេ ច ធាតុយោ
អសម្ភិន្នា ឥមា សត្ត　　សេសា ភិន្នា វ ធាតុយោ ។
ព្រះសារីរិកធាតុ ល្អស្អាតទាំងឡាយ　　ដែលមិនបែកសោះ ប្រាំពីរព្រះអង្គ
គឺព្រះឧណ្ហី- សធាតុបញ្ចូង[១]　　មានមួយព្រះអង្គ នៅគង់ល្អស្អាត
និងព្រះទាឋា[២] សារីរិកធាតុ　　ទាំង៤អង្គស្អាត គ្មានឃ្លាតបែកចេញ
ព្រះអក្ខកធាតុ[៣] នៅស្អាតពេញលេញ គ្មានបែកបាក់ចេញ ទាំងពីរព្រះអង្គ
ព្រះសារីរិកធាតុ ភ្លឺស្អាតត្រចង់　　ប្រាំពីរព្រះអង្គ គង់នៅទាំងអស់
ព្រះសារីរិកធាតុ ដ៏សេសពីនោះ　　បែកចេញចំពោះ ចំណែកធំតូច ។

៣.មហន្តា មុគ្គមត្តា[៤] ច　　មជ្ឈិមា ភិន្នតណ្ឌុលា

[១] ឆ្អឹងថ្ងាស ។ [២] ព្រះចង្កូមកែវ ។ [៣] ឆ្អឹងដងកាំបិត ។ [៤] កន្លែងខ្លះ មុគ្គមាសាវ. ខ្លះថា ភិន្នមុគ្គា ។

ខុទ្ទកា សាសបមត្តា ច នានាវណ្ណា ច ធាតុយោ
ឯព្រះបរមធាតុ មានខ្នាតបីយ៉ាង លោកបានពោលអាង ទុកជាលំដាប់
ព្រះធាតុខ្នាតធំ ទំហំប៉ុនគ្រាប់ សណ្តែកបាយកាប់ កាត់មួយកំណាត់
ព្រះធាតុកណ្តាល ដូចកាលគេកាត់ ប៉ុនមួយកំណាត់ នៃគ្រាប់អង្ករ
ព្រះធាតុខ្នាតតូច ល្អិតល្អបវរ លោកបានព្យាករណ៍ ថាប៉ុនគ្រាប់ស្ពៃ ។

៤. មហន្តា សុវណ្ណវណ្ណា ច មុត្តវណ្ណា ច មជ្ឈិមា
ខុទ្ទកា មកុលវណ្ណា ច សោឡស ទោណមត្តិកា
ព្រះសារីរិកធាតុ នៃព្រះភគវា មានពណ៌ផ្សេងគ្នា ទាំងបីវិលាស
ព្រះធាតុខ្នាតធំ មានពណ៌ដូចមាស ពន្លឺឱភាស វិសេសពេកក្កាត់ ។
ព្រះធាតុកណ្តាល វិលាសដូចរ័តន៍ មុក្តាប្រាកដ ស្មើរចាប់ច្រឡំ
ព្រះធាតុខ្នាតតូច ដូចផ្កាម្លិះសម ពណ៌សស្រគាំ ក្រពុំស្រស់ស្អាត
សរុបព្រះធាតុ នៃព្រះសាស្តា លោកបានពោលថា បើគិតតាមខ្នាត
ដប់ប្រាំមួយនាឡិ មិនបាត់បង់ខាត យើងត្រូវតែឆ្លាត ដឹងថាមួយទោណ ។

៥. មហន្តា បញ្ច នាឡិយោ នាឡិយោ បញ្ច មជ្ឈិមា
ខុទ្ទកា ឆ នាឡី ចេវ ឯតា សព្វាបិ ធាតុយោ ។
ព្រះបរមធាតុ មុនីនាថសាស្តា ទាំងអស់នោះណា បែកជាតូចធំ
លោកបានពោលទុក ថាមានទំហំ មានតូចមានធំ មានខ្នាតកណ្តាល ។
ព្រះធាតុខ្នាតធំ ចំនួនប្រាំនាឡិ ព្រះធាតុកណ្តាល ប្រាំនាឡិប្រាកដ

ព្រះធាតុខ្នាតតូច ប្រាំមួយនាឡិគត់　　តាមលោកកំណត់ បីយ៉ាងដូច្នេះ ។

៦. តថាគតស្ស ធាតុយោ　　ឥមានិ សុមង្គលានិ

កាយេន វា វាចាយ វា　　អហំ វន្ទាមិ មនសា ។

ឧត្តមមង្គលេន បន　　ធាត្វានុភាវេន ច

ឯតេន បណាមេន ច　　សីឃំ បប្បោមិ និព្វុតឹ ។

ខ្ញុំសូមបង្គំ ប្រណម្យទៅដល់　　ព្រះធាតុមង្គល ទាំងឡាយនោះផង

ដោយកាយវាចា ចិត្តឥតសៅហ្មង　　លើកហត្ថផ្គត់ផ្គង ឆ្ពោះតថាគត

ដោយអានុភាព ការថ្វាយបង្គំ　　ព្រះធាតុឧត្តម មង្គលបរិសុទ្ធ

សូមខ្ញុំបានរួច ទុក្ខឆាប់បំផុត　　ដល់ស្ថានវិសុទ្ធ គឺនិព្វានហោង ។

ការនមស្ការព្រះបរមសារីរិកធាតុ

បពិតព្រះសម្ពុទ្ធ　　ស្អាតបំផុតវិសុទ្ធវិសេសថ្លៃ

ទ្រង់ត្រាស់ដឹងញាណញៀយ្យ　　ធម៌ប្រពៃឥតមានហ្មង។

ទោះបីទ្រង់និព្វាន　　បាត់ពុំមានយូរកន្លង

នៅតែព្រះរូបស្នង　　ឱ្យសត្វផងប៉ងបូជា។

យើងខ្ញុំថ្វាយបង្គំ　　ឆ្ពោះព្រះបរមភគវា

សូមក្រាបថ្វាយវន្ទា　　ដោយសទ្ធាឆ្ពោះព្រះធាតុ។

ដែលមានចំណែកផ្សេង ពីរកន្លែងបែងចែកទៀត
មួយចំពោះព្រះធាតុ មិនបែកឃ្លាតដូចតទៅ ។
ព្រះចង្កូមកែវពិត ទ្រង់បានស្ថិតស្ថេរនិត្យនៅ
ដរាបដល់ឥឡូវ ទ្រង់ស្ថិតនៅផ្សេង១គ្នា ។
ព្រះចង្កូមកែវទីមួយ ជនលើកស្ងួយទុកវន្ទា
ស្ថិតក្នុងស្រីលង្កា មនុស្សទេព្តាតែងគោរព ។
ព្រះចង្កូមកែវទីពីរ នៃព្រះមុនីស្តេចចមភព
ស្ថិតនៅទាំងថ្ងៃយប់ ក្នុងពិភពជាន់តាវត្តិង្ស ។
ព្រះចង្កូមកែវទីបី ជនប្រុសស្រីគប្បីដឹង
ស្ថិតនៅពុំសូន្យឈឹង ដែនគួរដឹងគន្ធារៈ ។
ព្រះចង្កូមទីបួន នៅនឹងនួនឥតឧបសគ្គ
ក្នុងពិភពនាគជាក់ សូមគារវៈសព្វវេលា ។
ឯឆ្អឹងដងកាំបិត ពីរទៀតពិតឥតបែកគ្នា
ឆ្អឹងថ្ងាសបង្គ្រប់ជា បីបួកគ្នាជាប្រាំងពីរ ។
ស្ថិតនៅក្នុងស្រីសង្កា គួរជ្រះថ្លាគ្រប់នាទី
នេះអដ្ឋិសោភី មិនខ្ចេចខ្ចីប្រាំពីរនឹង ។
ចំពោះព្រះធាតុ ដ៏សេសទៀតគួរជនដឹង

បែកផ្សេងចំណែកផ្សឹង　　មានខ្នាតនឹងបីយ៉ាងទៀត
មួយប៉ុនសណ្តែកបាយ　　ឥតខ្ចាត់ខ្ចាយរបាយឃ្លាត
បាក់ពាក់កណ្តាលទៀត　　ពណ៌ដូចមាសសុវណ្ណា ។
ពីរប៉ុនគ្រាប់អង្ករ　　ពណ៌បវរកែវមុក្តា
បាក់ពាក់កណ្តាលណា　　ជនជ្រះថ្លាគ្រប់វេលា ។
ចំណែកខ្នាតទីបី　　ប៉ុនគ្រាប់ស្ពៃដូចៗគ្នា
បាក់ពាក់កណ្តាលជា　　ព្រះធាតុពណ៌ដូចផ្កាម្លិះ ។
បើវាល់ព្រះធាតុពិត　　តូចៗល្អិតទាំងអស់នេះ
ពេញមួយទោណពិសេស　　ស្មើនឹងដប់ប្រាំមួយនាឡិ ។
យើងខ្ញុំសូមប្រណម្យ　　ក្រាបបង្គំសព្វៗកាល
ដោយសទ្ធាដុះដាល　　ដ៏វិសាលព្រះធាតុហោង ។

ថ្ងៃ សុក្រ ទី ១៥ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៣

ចងជាកាព្យដោយ

ង៉ាយ ឋិបុល

ក្រុមជំនុំទំនៀមទំលាប់ខ្មែរពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ

បូជាព្រះបរមសារីរិកធាតុ

មាឃវស្សានិ សម្ពុទ្ធោ ភគវា យោ តថាគតោ
សមសីត្យាយុកកាលេ បរិបិព្វាយិ សោ មុនិ
តស្ស សារីរិកា ធាតុ អម្ហាកំ បមុខេ ឋិតា
ឥធាគតោ ច សោ សត្ថា ធរមានោ វ តិដ្ឋតិ
សក្ការេហាតិបូជេម តំ នមស្សាម សាទរំ
សាធុ នោ ភគវា នាថោ សព្វញ្ញូ សន្តិទាយកោ
ឥមេ ទលិទ្ទសក្ការេ អនុកម្បាយ គណ្ហតុ
ទីឃរត្តំ ហិតាយេវ សុខាយម្ហាក សព្វទា ។

ព្រះតថាគត ភគវន្តមុនីអង្គណា ទ្រង់បានត្រាស់ហើយ(ស្ថិតនៅ) អស់ ៤៥ ឆ្នាំ ព្រះតថាគតអង្គនោះ ព្រះអង្គជាមហាមុនី ទ្រង់បរិនិព្វានហើយក្នុងកាលដែលព្រះអង្គមានព្រះជន្មាយុ ៨០ គត់ (ឥឡូវ) ព្រះបរមសារីរិក-ធាតុនៃព្រះអង្គ មកប្រតិស្ឋានក្នុងទីចំពោះមុខនៃយើងខ្ញុំព្រះអង្គ ហាក់ដូចជាព្រះបរមសាស្ដាអង្គនោះ ទ្រង់គង់ព្រះធរមាននៅឡើយ ស្ដេចយាងមកក្នុងទីនេះ យើងខ្ញុំសូមបូជាចំពោះព្រះអង្គដោយគ្រឿងសក្ការៈទាំងឡាយ សូមនមស្ការ ព្រះអង្គដោយគោរព សូមព្រះភគវន្តមុនីសព្វញ្ញុពុទ្ធបរមលោកនាថដែលតែងតែប្រោសប្រទាន សន្តិសុខដល់សត្វលោក ទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោសទទួលនូវគ្រឿងសក្ការៈទាំងឡាយ របស់យើងខ្ញុំព្រះអង្គ ដែលជាសក្ការបូជារបស់

អ្នកកំសត់ទុគ៌ត ដើម្បីអនុគ្រោះយើងខ្ញុំព្រះអង្គ ឱ្យបានហិតប្រយោជន៍ និង សេចក្ដីសុខ សព្វកាលវេលា យូរអង្វែងរៀងទៅហោង ! ។

អានិសង្សបូជាព្រះពុទ្ធឬសាវ័ក

បូជារហេ បូជយតោ ពុទ្ធេ យទិ ច សាវកេ
បបញ្ចសមតិក្កន្តេ តិណ្ណសោកបរិទ្ទវេ
តេ តាទិសេ បូជយតោ និព្វុតេ អកុតោភយេ
ន សក្កា បុញ្ញំ សង្ខាតុំ ឥមេត្តមបិ កេនចិ ។

កាលបុគ្គលបូជាដល់បូជារហបុគ្គលគឺព្រះពុទ្ធ ឬសាវ័ករបស់ព្រះពុទ្ធ ដែលកន្លងផុតបបញ្ចធម៌ ដែលកន្លងផុតសេចក្ដីសោកនិងខ្សឹកខ្សួល ឬ កាលបូជាដល់បូជារហបុគ្គលទាំងនោះ ដែលប្រកបដោយតាទិគុណ លោកមិនមានភ័យអំពីទីណា សូម្បីនិព្វានទៅហើយ បុគ្គលណាមួយ មិនអាចរាប់បុណ្យថា បុណ្យនេះ មានប្រមាណប៉ុណ្ណោះបានឡើយ ៗ (ខុទ្ទក.ធម្ម. ៥២/៦២)

និគមនកថា

យំ សិទ្ធំ ឥមិនា បុញ្ញំ យញ្ញញ្ញំ បសុតំ មយា
ឯតេន បុញ្ញកម្មេន សីឃំ បប្បោមិ និព្វុតឹ
អប្បត្តោ យាវ និព្វានំ ភវេយ្យំ ជាតិជាតិយំ
មហាបញ្ញោយ សម្បន្នោ ជោតេយ្យំ ជិនសាសនំ
ឥមិនា រចនេន តុ សព្វេ សត្តា សុខី ហោន្តុ
កម្ពុជរដ្ឋវាសិនំ សន្តិភាវោ សទា ហោតុ

ដោយផលបុណ្យដែលសម្រេចពីការរចនានូវសៀវភៅនេះក្តី ដោយបុញ្ញកម្ម ដែលខ្ញុំបានសន្សំមកហើយក្តី សូមឲ្យខ្ញុំបានសម្រេចនូវព្រះនិព្វានឆាប់ ៗ រហ័ស ។ ប្រសិនបើខ្ញុំមិនទាន់បានសម្រេចនូវព្រះនិព្វានដរាបណាក៏សូមឲ្យខ្ញុំជាអ្នកដល់ព្រមដោយមហាបញ្ញាអាចប្រកាសសាសនាព្រះជិនស្រីឲ្យរុងរឿងគ្រប់ៗជាតិ ។ ដោយការរចនាសៀវភៅនេះ សូមសព្វសត្វទាំងអស់ប្រកបតែសេចក្តីសុខ សូមសន្តិភាពកើតមានគ្រប់ ៗ

កាលដល់ប្រជាជនអ្នករស់នៅក្នុងដែនកម្ពុជា ។ ៚

(១) **អលសស្ស កុតោ សិប្បំ អសិប្បស្ស កុតោ ធនំ**
អធនស្ស កុតោ មិត្តំ អមិត្តស្ស កុតោ សុខំ
អសុខស្ស កុតោ បុញ្ញំ អបុញ្ញស្ស កុតោ វរំ ។

មនុស្សខ្ជិលនឹងមានសិល្បសាស្ត្រគឺចំណេះវិជ្ជាពីណា មនុស្សមិនមានសិល្បសាស្ត្រនឹងរកទ្រព្យពីណាបាន មនុស្សមិនមានទ្រព្យ នឹងមានមិត្តសម្លាញ់ពីណា មនុស្សមិនមានមិត្តសម្លាញ់ នឹងបានសេចក្តីសុខពីណា មនុស្សមិនមានសេចក្តីសុខ នឹងមានបុណ្យពីណា មនុស្សមិនមានបុណ្យនឹងបានព្រះនិព្វានពីណា ។

(២) **សិប្បសមធនំ នត្ថិ សិប្បំ ចោរា ន គណ្ហន្តិ**
ឥធ លោកេ សិប្បំ មិត្តំ បរលោកេ សុខាវហំ ។

ទ្រព្យទាំងអស់ក្នុងលោកនេះ ស្មើដោយសិល្បសាស្ត្រ (ចំណេះវិជ្ជា) មិនមានឡើយ ត្បិតសិល្បសាស្ត្រចោរលួចយកទៅមិនបានក្នុងលោកនេះ បានសិល្បសាស្ត្រជាមិត្តសម្លាញ់ ដល់ទៅក្នុងបរលោកនឹងនាំសេចក្តីសុខមកឱ្យ ។

ឯកសារពិគ្រោះ

១ ព្រះត្រៃបិដកលេខ ១៦ របស់ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ
បោះពុម្ព ព.ស.២៥០២ ។

២ ព្រះត្រៃបិដកលេខ ៧៧ របស់ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ
បោះពុម្ពទី ១ ព.ស.២៥០៧ ។

៣ ព្រះត្រៃបិដក ភូមា លេខ ២១ បោះពុម្ព ឆ្នាំ ២០០០
ក្នុងប្រទេស តៃវ៉ាន់ ។

៤ អដ្ឋកថា បាលី ទីឃនិកាយ សុមង្គលវិលាសិនី លេខ៥ ច្បាប់មហាមកុដរាជវិទ្យាល័យ បោះពុម្ពលើកទី ២ ព.ស. ២៥៣៥ ។

៥ អដ្ឋកថា បាលី ពុទ្ធវំស មធុរត្ថវិលាសិនី លេខ ៤៤

បោះពុម្ពលើកទី ២ ព.ស.២៥៣៥ ។

៦ អដ្ឋកថាសមន្តប្បាសាទិកាបាលី លេខ ១ ច្បាប់ពុទ្ធិក-វិទ្យាល័យសុរាម្រឹត បោះពុម្ព ព.ស.១៩៦០ ។

៧ សារត្ថទីបនីដីកា ភាគ ១ ច្បាប់មហាចុឡា បោះពុម្ព ព.ស. ២៥៣៨ ក្រុងទេព ។

៨ មហាវិស ភាគ ១-២ ច្បាប់មហាចុឡា បោះពុម្ព ព.ស. ២៥៤០ ក្រុងទេព ។

៩ សង្គីតិយវិស បាលី ច្បាប់វត្តជេតពន ក្រុងទេព បោះពុម្ព ព.ស. ២៥២១ ។

១០ ជិនកាលមាលីបករណ៍ ច្បាប់វត្តសោធរវរារាម ក្រុងទេព បោះពុម្ព ព.ស.២៥៤០ ។

១១ បឋមសម្ពោធិ បាលី ក្រុងទេព បោះពុម្ពលើកទី ១ ព.ស. ២៥៣៧ ។

១២ នានាវិនិច្ឆ័យ ច្បាប់វត្តថាមៈអ៊ោ អគ្គមហាបណ្ឌិត ធម្មានន្ទមហាថេរៈ (ជនជាតិភូមា) បោះពុម្ព ព.ស. ២៥៤២ ។

១៣ វិនយសមូហវិនិច្ឆ័យ បោះពុម្ពលើកទី ២, ព.ស. ២៥៣៤ ក្រុងរង្គូន ប្រទេសភូមា ។

១៤ ព្រះបរិត្តធម៌ ព្រះគន្ធសារាភិវំសៈ ធម្មាចរិយៈ, អភិវំសៈ បោះពុម្ពទី ៧ ព.ស.២៥៤២ ក្រុងទេព ប្រទេសថៃ ។

១៥ ទស្សនាវដ្ដី កម្ពុជសុរិយា លេខ ២៤ ក្បាល ២ ឆ្នាំ ១៩៥២ របស់ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ)។

១៦ ទស្សនាវដ្ដី កម្ពុជសុរិយា ឆ្នាំ ៣១ លេខ ៥ ខែ ឧសភា ព.ស.២៥០២ ឆ្នាំ ១៩៥៨ របស់ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ)។

១៧ ព្រះពុទ្ធសាសនា ២៥០០ ប៉ាង ខាត់ របស់ពុទ្ធសា-សនបណ្ឌិត្យ ។

១៨ THE BUDDHA‘ S TOOTH-RELIC PAGODA ច្បាប់វត្តលិងគួង ក្រុងប៉េកាំង ប្រទេសចិន ។

១៩ ពុទ្ធវិទ្យាគួរដឹង ព្រះគ្រូ ជោតិបាលោ (ស្វែង) បោះពុម្ពនៅ ខេត្តនន្ទបុរី ប្រទេសថៃ ព.ស.២៥៤៥ ។

២០ព្រះបរមសារីរិកធាតុ និង ព្រះសក្យមុនីចេតិយ ដោយ ជុំ ងឿន បោះពុម្ពទី ១ រោងពុម្ពរស្មីអង្គរ ឆ្នាំ ២០០២ ។

ការទទួលយកទៅបោះពុម្ពផ្សាយជាធម្មទាន

ក្រោមការឧបត្ថម្ភបោះពុម្ពរបស់មូលនិធិពុទ្ធិកសិក្សានៅតៃវ៉ាន់

(The Corporate Body of the Buddha Educational Foundation) ។

ដោយអាស្រ័យលើការមើលឃើញនូវកត្តាចាំបាច់មួយចំនួនដូចខាងក្រោមៈ

- រក្សាស្នាដៃវប្បធម៌ព្រះពុទ្ធសាសនាឲ្យគង់វង្សស្ថិតស្ថេរ
- តម្រូវការរបស់សិក្ខាកាមអ្នកប្រាថ្នាចង់យល់ដឹងនូវខ្លឹមសារពុទ្ធសាសនា
- ផ្សាយនូវធម្មទាន ធ្វើឲ្យព្រះពុទ្ធសាសនាកាន់តែមានភាពរីកចម្រើនរុង-រឿងក្នុងលោក

ក្នុងករណីដែលលោកអ្នកអានបានប្រទះឃើញនូវសៀវភៅនេះមានដាក់លក់

នៅកន្លែងណា ឬចង់បានសៀវភៅធម៌យកទៅអាន

សូមទាក់ទងមកយើងខ្ញុំតាមអាសយដ្ឋានដូចខាងក្រោមៈ

វត្តបញ្ញា សង្កាត់ក្រាំងធ្នង់ ខណ្ឌសែនសុខ រាជធានីភ្នំពេញ

លេខទូរស័ព្ទៈ (៨៥៥) ១២ ៩៦១ ៤២៩, (៨៥៥) ៨៨៧ ៩៦១ ៤២៩

អ៊ីមែលៈ maha.panna@gmail.com

គេហទំព័រៈ http://www.mahapanna.org

Taking Refuge with a mind of Bodhichitta

In the Buddha, the Dharma and the Sangha,
I shall always take refuge
Until the attainment of full awakening.

Through the merit of practicing generosity
and other perfections,
May I swiftly accomplish Buddhahood,
And benefit of all sentient beings.

The Prayers of the Bodhisattvas

With a wish to awaken all beings,
I shall always go for refuge
To the Buddha, Dharma, and Sangha,
Until I attain full enlightenment.

Possessing compassion and wisdom,
Today, in the Buddha's presence,
I sincerely generate
the supreme mind of Bodhichitta
For the benefit of all sentient beings.

"As long as space endures,
As long as sentient beings dwell,
Until then, may I too remain
To dispel the miseries of all sentient beings."

With bad advisors forever left behind,
From paths of evil he departs for eternity,
Soon to see the Buddha of Limitless Light
And perfect Samantabhadra's Supreme Vows.

The supreme and endless blessings
of Samantabhadra's deeds,
I now universally transfer.
May every living being, drowning and adrift,
Soon return to the Pure Land of Limitless Light!

✻ The Vows of Samantabhadra ✻

I vow that when my life approaches its end,
All obstructions will be swept away;
I will see Amitabha Buddha,
And be born in His Western Pure Land of
Ultimate Bliss and Peace.

When reborn in the Western Pure Land,
I will perfect and completely fulfill
Without exception these Great Vows,
To delight and benefit all beings.

✻ The Vows of Samantabhadra Avatamsaka Sutra ✻

"Wherever the Buddha's teachings have flourished,

either in cities or countrysides,

people would gain inconceivable benefits.

The land and people would be enveloped in peace.

The sun and moon will shine clear and bright.

Wind and rain would appear accordingly,

and there will be no disasters.

Nations would be prosperous

and there would be no use for soldiers or weapons.

People would abide by morality and accord with laws.

They would be courteous and humble,

and everyone would be content without injustices.

There would be no thefts or violence.

The strong would not dominate the weak

and everyone would get their fair share."

~THE BUDDHA SPEAKS OF
THE INFINITE LIFE SUTRA OF
ADORNMENT, PURITY, EQUALITY
AND ENLIGHTENMENT OF
THE MAHAYANA SCHOOL~

DEDICATION OF MERIT

May the merit and virtue
accrued from this work
adorn Amitabha Buddha's Pure Land,
repay the four great kindnesses above,
and relieve the suffering of
those on the three paths below.
May those who see or hear of these efforts
generate Bodhi-mind,
spend their lives devoted to the Buddha Dharma,
and finally be reborn together in
the Land of Ultimate Bliss.
Homage to Amita Buddha!

NAMO AMITABHA

南無阿彌陀佛

《東埔寨文：History of the Buddha's Relics,
Stupa & the Buddha Coronation,
佛陀遺跡的歷史、舍利塔和佛陀成道》

財團法人佛陀教育基金會 印贈
台北市杭州南路一段五十五號十一樓

Printed and donated for free distribution by
The Corporate Body of the Buddha Educational Foundation
11F., 55 Hang Chow South Road Sec 1, Taipei, Taiwan, R.O.C.
Tel: 886-2-23951198 , Fax: 886-2-23913415
Email: overseas@budaedu.org
Website:http://www.budaedu.org
Mobile Web: m.budaedu.org

This book is strictly for free distribution, it is not to be sold.

សម្រាប់ចែកជាធម្មទាន

Printed in Taiwan
3,000 copies; September 2015
CA062 - 13499